

**UCHWAŁA NR XXXI/274/2021
RADY MIEJSKIEJ W JAWORZE**

z dnia 17 grudnia 2021 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Miasta Jawora na lata 2021-2031

Na podstawie art. 10f ust. 1 i 4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1372, 1834.) oraz art. 19 ust. 3b ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 1057), Rada Miejska w Jaworze uchwała, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Rozwoju Miasta Jawora lata 2021-2031, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Jawora.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miejskiej w Jaworze

Daniel Iwański

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA JAWORA NA LATA 2021-2031

Opracowanie:

Urząd Miejski w Jaworze

we współpracy z Wielkopolską Akademią Nauki i Rozwoju
Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Spółka komandytowa,

Krajowym Instytutem Jakości

oraz Narodowym Instytutem Dziedzictwa
Oddział Terenowy we Wrocławiu.

Strategię Rozwoju miasta Jawora na lata 2021-2031
opracowano w oparciu o materiały
źródłowe wydziałów Urzędu Miejskiego w Jaworze
oraz gminnych jednostek organizacyjnych.

Strategia Rozwoju miasta Jawora na lata
2021-2031 zawiera dane według stanu na dzień
31 grudnia 2020 roku, o ile nie zaznaczono inaczej.

Autorzy zdjęć wykorzystanych w opracowaniu:
Marek Osiatycki, Mateusz Grosiak, Krzysztof Romańczukiewicz, Urząd Miejski w Jaworze.

 Wielkopolska Akademia
Nauki i Rozwoju

 KRAJOWY
INSTYTUT
JAKOŚCI

 Narodowy
Instytut
Dziedzictwa

Szanowni Państwo,

Strategia Rozwoju jest dokumentem wyznaczającym najważniejsze kierunki rozwoju dla naszego miasta na najbliższe kilka lat. Określa wizję, misję, obszary i założone cele strategiczne oraz wskazuje kierunki rozwoju.

Zalecenia Komisji Europejskiej mówią, że każda jednostka samorządowa swoje działania, a zwłaszcza inwestycje finansowane ze środków Unii Europejskiej, powinna podejmować w oparciu o jasno sformułowany plan długofalowego rozwoju. Jest to istotne tym bardziej teraz, gdy rozpoczyna się kolejny okres programowania Funduszy Europejskich. Profesjonalne budowanie dokumentu strategicznego, wymaga wielomiesięcznej pracy interdyscyplinarnego zespołu oraz wdrożenia działań uspołeczniających.

Istotą projektu tworzenia tej Strategii było umożliwienie społeczności lokalnej udziału w podejmowaniu decyzji dotyczących funkcjonowania gminy. Powstała grupa, złożona z samorządowców, pracodawców, dyrektorów instytucji rządowych, liderów opinii oraz mieszkańców, która podjęła trud wypracowania dokumentu z zakresu wielu polityk publicznych. Jawor zdecydował się realizować politykę zrównoważonego rozwoju, w ramach której opracowana została strategia i wizja gminy do 2031 roku.

Budując Strategię Rozwoju miasta Jawora na lata 2021-2031 przyjęto zasadę, że wszystkie zidentyfikowane kierunki działania powinny realizować zasady podejścia obszarowego, ukierunkowanego na realizację projektów zintegrowanych i partnerskich, a za rozwój Miasta odpowiedzialność ponoszą nie tylko władze samorządowe, ale także inne podmioty, w tym przedsiębiorstwa, organizacje samorządowe i mieszkańcy.

Cały proces wdrażania partycypacji społecznej przy budowaniu strategii był wyzwaniem dla urzędu oraz firmy wspomagającej pracę nad tym dokumentem. Wymagał bowiem wypracowania takiego mechanizmu, który pozwolił społeczności lokalnej być nie tylko adresatem, ale przede wszystkim współkreatorem rozwiązań zawartych w tym dokumencie, tak by działania władz i obywateli mogły się wzajemnie warunkować. To było słuszne rozwiązanie na zbudowanie, a następnie realizację wspólnej wizji i odpowiedzialności za nią.

Emilian Bera

Burmistrz Miasta Jawora

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE.....	5
CZĘŚĆ I STAN I WYZWANIA ROZWOJU MIASTA JAWORA.....	8
1. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej	9
2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej	13
3. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej	17
4. Jakość życia w Mieście – wyniki badań ankietowych.....	19
4.1. Ocena sytuacji Miasta	19
4.2. Pożądane priorytety rozwojowe	21
5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej.....	24
CZĘŚĆ II STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU MIASTA JAWORA.	27
1. Misja i wizja.....	28
2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia	30
3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta Jawora oraz rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej	49
4. Spójność kierunków rozwoju Miasta z kierunkami wynikającymi ze Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.....	61
6. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych	66
7. Ramy finansowe i źródła finansowania	68
ZAŁĄCZNIKI.....	69
ZAŁĄCZNIK 1: Diagnoza sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej miasta Jawora.	71
ZAŁĄCZNIK 2: Wzór ankiety	129
ZAŁĄCZNIK 3: Tabela ewaluacyjna	134

WPROWADZENIE

Strategia Rozwoju miasta Jawora na lata 2021-2031 jest podstawowym instrumentem długofalowego zarządzania miastem. Określa ona strategiczne kierunki rozwoju miasta w perspektywie do 2031 roku oraz pozwala na zapewnienie ciągłości i trwałości działania władz miasta, niezależnie od zmieniających się uwarunkowań politycznych. Umożliwia ona również efektywne gospodarowanie własnymi zasobami, takimi jak: środowisko przyrodnicze i kulturowe, zasoby ludzkie, infrastrukturalne, czy środki finansowe oraz stanowi formalną podstawę do przygotowania i oceny wniosków o finansowanie zadań ze źródeł zewnętrznych.

Strategia Rozwoju miasta Jawora na lata 2021-2031 jest dokumentem nadrzędnym względem innych dokumentów planistyczno-strategicznych obowiązujących w mieście Jawor, a także spójny z dokumentami wyższego rzędu – Strategią rozwoju województwa dolnośląskiego do 2030 roku oraz Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2031. Będzie ona wyznaczała również ramy dla planów i programów powstających w Gminie podczas jej obowiązywania.

Dokument został opracowany na podstawie aktualnych dokumentów planistycznych, sprawozdań oraz danych statystycznych. Podstawowym dokumentem prawnym wykorzystywanym podczas przygotowania Strategii była Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Ponadto wzięto również pod uwagę zapisy poprzedniej, nieaktualnej Strategii Rozwoju miasta Jawora, obowiązującej do 2020 roku. Ważnym elementem w pracach nad Strategią była partycypacja społeczna. Diagnoza strategiczna została uzupełniona o analizę ankiet wypełnionych przez mieszkańców.

Ważnym elementem prac nad Strategią był udział, doradztwo i wsparcie Zespołu ds. opracowania projektu Strategii Rozwoju miasta Jawora na lata 2021-2031, w skład którego wchodziłi reprezentanci władz, jednostek organizacyjnych i społeczności lokalnej:

- **Przewodniczący:** Emilian Bera - Burmistrz miasta Jawora
- **Zastępca Przewodniczącego:** Ewelina Szykier - Zastępca Burmistrza miasta Jawora
- **Koordynator:** Alicja Lewkowicz - Naczelnik Wydziału Funduszy Europejskich
- **Zastępca Koordynatora:** Tomasz Kościów - Inspektor w Wydziale Funduszy Europejskich

Członkowie:

- Monika Żmijewska - Sekretarz Gminy,
- Anna Kołodziej – Skarbnik Gminy,
- Dorota Gronostał - Naczelnik Wydziału Księgowości Urzędu,
- Leszek Świątkowski - Naczelnik Wydziału Promocji i Współpracy Zagranicznej,
- Wiesław Szymczyk - Naczelnik Wydziału Oświaty, Kultury, Sportu i Zdrowia,
- Jacek Baszczyk - Naczelnik Wydziału Infrastruktury i Rozwoju,
- Dorota Szerszeń - Naczelnik Wydziału Spraw Obywatelskich,
- Marzena Korona-Kruk - Kierownik Referatu Gospodarki Odpadami,
- Zbigniew Stręć - Kierownik Referatu Gospodarki Nieruchomościami i Planowania Przestrzennego,
- Agnieszka Machowska - Inspektor w Wydziale Funduszy Europejskich,
- Joanna Piotrowicz-Dębicka - Dyrektor Jaworskiego Ośrodka Kultury (JOK),
- Paweł Opaliński - Kierownik administracyjny w JOK,
- Agnieszka Rynkiewicz - Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej (MOPS) w Jaworze,
- Arkadiusz Muła - Dyrektor Muzeum Regionalnego w Jaworze,
- Ewa Grajek - Dyrektor Zarządu Lokalami Komunalnymi (ZLK) w Jaworze,
- Longina Gaszyńska – Dyrektor Ośrodka Sportu i Rekreacji (OSiR) w Jaworze,

- Maciej Pawlinow - Dyrektor Szkoły Podstawowej nr 2 w Jaworze,
- Małgorzata Kosińska - Dyrektor Miejskiej Biblioteki Publicznej (MBP) w Jaworze,
- Joanna Strączek - Kierownik Przychodni Rejonowej w Jaworze,
- Maciej Krzysiek - Kierownik Zakładu Wodociągów i Kanalizacji (ZWiK) w Jaworze,
- Cezary Gołuch - Prezes Zarządu „INWESTYCJE” sp. z o.o.,
- Tomasz Panasiuk - Prezes Zarządu „Ciepło-Jawor” sp. z o.o.,
- Michał Czarnecki - Prezes Zarządu - Spółka wodno-ściekowa „Młynówka”,
- Daniel Iwański - Przewodniczący Rady Miejskiej w Jaworze,
- Marcin Jankowski - Radny Rady Miejskiej w Jaworze,
- Przedstawiciel Związku Pracodawców Ziemi Jaworskiej,
- Przedstawiciel Jaworskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku,
- Przedstawiciel Komendy Powiatowej Państwowej Straży Pożarnej w Jaworze,
- Przedstawiciel Komendy Powiatowej Policji.

Dodatkowo Zespół Strategiczny wspierali eksperci z Wielkopolskiej Akademii Nauki i Rozwoju z Poznania:

- Irma Kuznetsova – Dyrektor Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego,
- Iwona Nowacka – Zastępca Dyrektora Działu Strategii i Rozwoju Lokalnego,
- Sandra Szczerbal – Młodsza specjalistka ds. strategii i rozwoju lokalnego,
- Klaudia Świrska – Młodsza specjalistka ds. strategii i rozwoju lokalnego.

Ramy prawne dla prac nad Strategią wyznaczone zostały wraz z przyjęciem uchwały nr XXVII/241/2021 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 31 sierpnia 2021 roku w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii Rozwoju miasta Jawora na lata 2021-2031.

Pracę rozpoczęto od powołania Zespołu ds. opracowania projektu Strategii Rozwoju miasta Jawora na lata 2021-2031 zgodnie z zarządzeniem nr 631.2021 Burmistrza miasta Jawora z dnia 22 czerwca 2021 r. Do zadań zespołu należało opracowanie założeń do projektu Strategii, pomoc przy opracowaniu projektu Strategii oraz uczestnictwo w warsztacie strategicznym dotyczącym opracowania misji, wizji, celów i działań strategicznych, który odbył się w dniu 10 sierpnia 2021 roku. Warsztaty przeprowadzone zostały metodą *design thinking* polegającą na spojrzeniu na problem z wielu perspektyw oraz wyjściu poza utarte schematy i wypracowanie niestandardowych rozwiązań. Podczas warsztatów uczestnicy dyskutowali na temat edukacji, ochrony środowiska, społeczności, zdrowia, gospodarki, promocji, turystyki, kultury, infrastruktury, komunikacji, bezpieczeństwa – z punktu widzenia różnych grup społecznych (rodziców, młodzieży, seniorów, przedsiębiorców, inwestorów, turystów, pracowników urzędu, służb bezpieczeństwa). Podczas pracy w grupach zdefiniowano cele strategiczne, które zostały podzielone na cele operacyjne, a dla nich wyznaczono zadania i działania, których realizacja wpłynie na osiągnięcie postawionych celów. Jednocześnie, w celu poznania opinii mieszkańców na temat rozwoju miasta Jawora, w dniach od 28 czerwca 2021 r. do 10 lipca 2021 roku przeprowadzono badanie ankietowe, którego wyniki pozwoliły na pogłębienie diagnozy społeczno-gospodarczej miasta.

Projekt Strategii Rozwoju miasta Jawora na lata 2021-2031 został przygotowany zgodnie z art. 10e ust. 3 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2021 r. poz. 1372.) z uwzględnieniem wniosków z przeprowadzenia badań ankietowych i warsztatów strategicznych. Następnie projekt dokumentu poddano konsultacjom społecznym i przedłożono Zarządowi Województwa Dolnośląskiego w celu wydania opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa. Powyższe działania miały na celu ewaluację trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji Strategii. Dokument został sporządzony z uwzględnieniem zapisów ustawy z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2020 poz. 1378).

POSZCZEGÓLNE ETAPY PROCESU PRAC NAD STRATEGIĄ ROZWOJU MIASTA JAWORA NA LATA 2021-2031

CZĘŚĆ I

STAN I WYZWANIA ROZWOJU MIASTA JAWORA

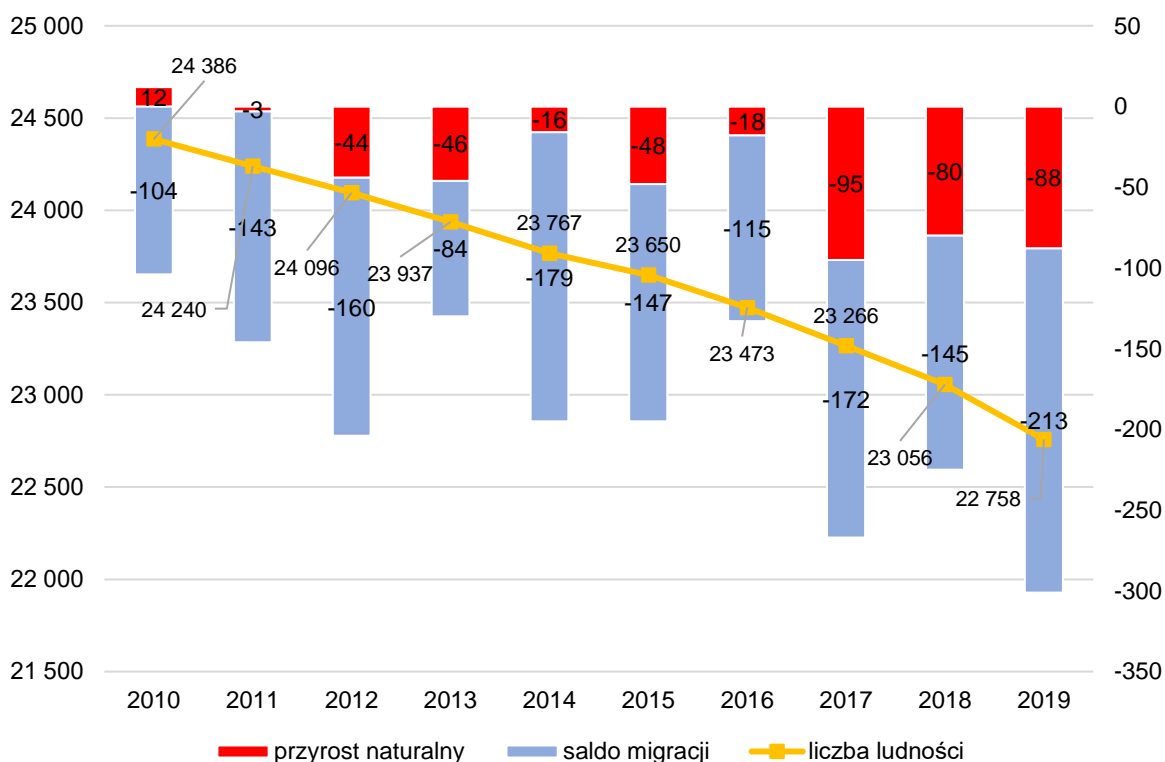
1. Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej

Demografia

Z przeprowadzonej diagnozy sytuacji społecznej miasta Jawora wynika, że sytuację demograficzną Miasta określić należy jako niekorzystną. Liczba mieszkańców w analizowanym okresie (2010-2019) corocznie spadała, osiągając w 2019 r. najniższą wartość 22 758 tys. (o 1 628 mniej niż w 2010 r.). Było to spowodowane przede wszystkim ujemnym saldem migracji, świadczącym o dużym odpływie mieszkańców poza teren Miasta, które w średnim ujęciu rocznym wyniosło -146. Przyrost naturalny, będący różnicą pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów, podobnie jak saldo migracji, kształtował się w analizowanych latach na ujemnym poziomie, osiągając średnią wartość roczną -43. Chcąc osiągnąć pełniejszy obraz sytuacji demograficznej miasta Jawor, należy odnieść się do umiejscowienia przestrzennego jednostki i porównać powyższe wskaźniki z danymi dla województwa dolnośląskiego oraz powiatu jaworskiego. Na ich tle, wywnioskować należy, że saldo migracji oraz przyrost naturalny miasta Jawora mierzone na 1000 mieszkańców, osiągają wartości niższe niż wartości dla powiatu i województwa.

Szczególną uwagę należy zwrócić na fakt, że saldo migracji na 1000 mieszkańców dla województwa dolnośląskiego, od ponad pięciu lat kształtuje się na dodatnim poziomie, podczas gdy wskaźnik ten dla miasta Jawor osiąga wysokie ujemne wartości (największa -9,3 w 2020 r.).

Ryc. 1. Zmiany liczby ludności w mieście Jawor w latach 2010-2019.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zmieniająca się sytuacja demograficzna miasta Jawora widoczna jest również w kształtowaniu się wielkości poszczególnych ekonomicznych grup wieku ludności, stanowiących grupy ludności uporządkowane ze względu na wiek zdolności do pracy, wśród których wyróżnia się osoby w:

- wieku przedprodukcyjnym obejmującym okres od urodzenia do 17 lat,
- wieku produkcyjnym – osoby od 18 roku życia do 59 lat w przypadku kobiet i do 64 roku życia dla mężczyzn,

- wieku poprodukcyjnym, w którym osoby zazwyczaj kończą pracę zawodową. Dla mężczyzn jest to 65 lat i więcej, dla kobiet 60 lat.

W mieście Jawor, struktura demograficzna społeczeństwa odzwierciedla panujące trendy społeczne. Liczba ludności w wieku produkcyjnym zmniejsza się corocznie, na rzecz zwiększającej się liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Z kolei liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, kształtuje się na stałym poziomie nie wykazując znaczących zmian.

Zjawisko starzenia się społeczeństwa, które dotyka miasto Jawor, obrazuje wskaźnika senioralnego obciążenia demograficznego, który opisuje, ile osób w wieku poprodukcyjnym przypada na 100 osób w wieku produkcyjnym. Dla Miasta, wskaźnik ten w 2020 r. osiągnął wartość 31,60 i był wyższy niż wskaźnik dla powiatu jaworskiego (28,80) i województwa dolnośląskiego (29,90).

Wnioski:

- Na podstawie analiz demograficznych należy wywnioskować, że miasto Jawor zbliża się do początkowego etapu zjawiska nazywanego „kurczeniem się miast” (ang. *urban shrinking*). W Mieście odnotowuje się spadek liczby ludności połączony ze zmianą struktury piramidy wieku oraz wysokie ujemne wartości salda migracji. Początkowy etap zjawiska nie jest jednak powiązany z problemami ekonomicznymi, co uznać należy za szansę i przestrzeń dla działań przeciwdziałających pogłębianiu się zjawiska.
- W mieście Jawor zauważa się postępujące starzenie społeczeństwa, którego skutki w nadchodzących latach szczególnie widoczne staną się na rynku pracy. Dlatego już teraz, należy kształtować odpowiednią politykę społeczną, zakładającą m.in. aktywizację osób 50+, aby mogły one jak najdłużej pozostać aktywne zawodowo, co pozwoli m.in. na częściową minimalizację obciążenia systemu zabezpieczeń społecznych.
- Zjawisko wyludniania się miast połączone z intensywnymi zmianami demograficznymi, w nadchodzącym okresie, skutkować będzie przeobrażeniami zasobu mieszkaniowego. Na degradację narażone będą opustoszałe lokale mieszkaniowe, a ceny eksploatacji infrastruktury technicznej ulegać będą zwiększeniu. Dlatego niezbędne jest podjęcie działań w obszarze istniejącej infrastruktury mieszkaniowej (w tym także komunalnej i socjalnej).
- Intensywne przemiany demograficzne skutkują nie tylko podjęciem tematu w szerszej debacie publicznej, ale sprawiają, że przed władzami samorządowymi stoi wyzwanie w zakresie odpowiedniego kształtowania systemu funkcjonowania Miasta.

Edukacja

Miasto Jawor jest organem prowadzącym dla: Przedszkola Publicznego nr 2 im. "Akademia Krasnoludka", Przedszkola Publicznego nr 4 z Oddziałem Zamiejscowym, Przedszkola Publicznego nr 8 im. Kubusia Puchatka oraz Oddziału Przedszkolnego przy Szkole Podstawowej nr 4 im. Henryka Sienkiewicza. Średnia liczba dzieci uczęszczających do placówek wynosi 157, a średnia wielkość grupy 6. Placówki otwarte są w godzinach 6:00-17:00 (wyjątek stanowi Oddział Przedszkolny przy Szkole Podstawowej nr 4 im. Henryka Sienkiewicza otwarty w godzinach 8:00-13:30).

Edukację na poziomie podstawowym dla dzieci zamieszkujących miasto Jawor zapewniają szkoły: Szkoła Podstawowa nr 1 im. Kornela Makuszyńskiego, Szkoła Podstawowa nr 2 im. Marszałka Józefa Piłsudskiego, Szkoła Podstawowa nr 4 im. Henryka Sienkiewicza oraz Szkoła Podstawowa nr 5 im. Janusza Korczaka. W roku szkolnym 2019/2020 w szkołach podstawowych działających na terenie miasta Jawor uczyło się łącznie 1623 dzieci. Średnia liczba oddziałów na poszczególnych poziomach nauczania wyniosła 19,7, a średnia wielkość jednego oddziału ok. 19.

Wyniki egzaminu w roku szkolnym 2019/2020 wskazują, że Szkoła Podstawowa nr 5 im. Janusza Korczaka osiągnęła najlepsze wyniki z ubiegłorocznego egzaminu ósmoklasisty. Wyniki z poszczególnych części egzaminu w pozostałych szkołach osiągnęły porównywalny poziom. W porównaniu ze średnią wyników z egzaminu dla województwa i powiatu, średnia dla szkół podstawowych z terenu miasta Jawora była niższa. Wyjątek stanowi język niemiecki, gdzie średnia uzyskanych wyników dla Miasta była wyższa niż dla województwa oraz język angielski, gdzie wynik był wyższy niż dla powiatu.

Wnioski:

- Stan bazy dydaktycznej w szkołach podstawowych na terenie miasta Jawor w 2020 roku przedstawiał zróżnicowany poziom. W każdej ze szkół zamontowany został monitoring szkolny, a sale wyposażono w komputery do użytku uczniów oraz projektory multimedialne. Każda z placówek prowadziła świetlicę otwartą do godziny ok. 16:30. W żadnej ze szkół nie funkcjonowała klasa integracyjna, a Szkoła Podstawowa nr 4 im. Henryka Sienkiewicza nie posiadała gabinetu pielęgniarstwa. Aby poprawić poziom stanu bazy dydaktycznej, należy podjąć działania zmierzające do rozwinięcia oraz wyrównania istniejących różnic i braków w wyposażeniach poszczególnych placówek.
- Analizując stan i kondycję oświaty w Mieście, należy mieć na uwadze poziom przyznanej subwencji oświatowej oraz stopień, w jakim pokrywa ona wydatki na oświatę. Z przeprowadzonej analizy wynika, że subwencja oświatowa w żadnym z analizowanych lat nie pokrywała w całości wydatków na oświatę. Zauważalny jest również malejący stopień pokrycia wydatków subwencją, co oznacza, że coraz więcej wydatków oświatowych miasto musi pokrywać z dochodów własnych. W 2016 roku wskaźnik ten wynosił 55%, a w 2020 roku obniżył się do 43%, co sprawiło, że miasto musiało dołożyć do wydatków na oświatę ponad 16,9 mln zł.

Kultura i sport

Na terenie miasta Jawora pod adresem Rynek 5 działa Jaworski Ośrodek Kultury. Do zadań JOK należy przede wszystkim organizowanie różnorodnych form edukacji kulturalnej i wychowania przez sztukę, stworzenie warunków dla amatorskiego ruchu artystycznego, kół i klubów zainteresowań, a także prowadzenie współpracy kulturalnej z ośrodkami zagranicznymi, zwłaszcza z Miastami partnerskimi oraz usług związanych z promocją Jawora i okolic.

Na terenie Miasta działa również Miejska Biblioteka Publiczna mieszcząca się przy placu Seniora 4 wraz z Filią Nr 1 Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jaworze mieszcząca się na ul. Moniuszki 10. Do głównych zadań instytucji, oprócz udostępniania, gromadzenia, opracowywania i ochrony materiałów bibliotecznych, należy w szczególności szeroka działalność w zakresie rozwoju czytelnictwa, upowszechniania i wzmocnienia wiedzy o regionie, wspierania edukacji szkolnej oraz realizacja ciekawej oferty kulturalnej. Miejska Biblioteka Publiczna w Jaworze pełni również ważną rolę ośrodka informacji o regionie gromadząc, opracowując i udostępniając materiały na temat miasta i powiatu. W tym celu prowadzi katalog Dokumentów Życia Społecznego, katalog zbiorów regionalnych- Bibliografię Regionalną Dolnego Śląska oraz udostępnia zbiory na stronie Cyfrowego Dolnego Śląska, którego celem jest gromadzenie elektronicznych wersji dawnych i współczesnych publikacji regionalnych. Ponadto organizuje szereg spotkań z lokalnymi twórcami i imprezy oraz działania kulturalne, które mają na celu szerzenie wiedzy o Jaworze i powiecie jaworskim.

W zakresie upowszechniania sportu i rekreacji na terenie miasta Jawor funkcjonuje Ośrodek Sportu i Rekreacji w Jaworze, pod którego podlegają inne obiekty, w tym np. Kryta Pływalnia „Słowianka” oraz Stadion Miejski.

Na terenie Miasta swoją siedzibę ma również Muzeum Regionalne, które posiada obecnie ponad 5 000 eksponatów. Muzeum prowadzi również punkt Informacji Turystycznej.

Wnioski:

- Miasto oferuje mieszkańcom Jawora szeroki dostęp do bogatej oferty kulturalnej dostosowanej do odbiorców w każdym wieku. Dla najmłodszych mieszkańców organizowane są m.in. warsztaty teatralne dla dzieci, zajęcia plastyczne i muzyczne. Młodzież oraz osoby starsze wzięć mogą udział w różnego rodzaju recitalach, performance'ach i plenerach organizowanych przez instytucje kultury działające na terenie Miasta.
- Rozwinięta oraz złożona infrastruktura sportowa pozwala nieustannie poszerzać ofertę sportowo-rekreacyjną, oferowaną głównie przez Ośrodek Sportu i Rekreacji w Jaworze. Z uwagi na znaczenie kondycji psycho-fizycznej dla prawidłowego funkcjonowania społeczeństwa, konieczna jest stała konserwacja, renowacja oraz pielęgnacja istniejącej infrastruktury.
- Prężnie działającą instytucją jest również Miejska Biblioteka Publiczna, która swoimi działaniami wpływa pozytywnie na kształtowanie świadomości kulturowej mieszkańców Jawora.
- Ważny element środowiska kulturowego Jawora stanowi Muzeum Regionalne, którego siedziba (zespół dawnego klasztoru bernardynów z kościołem pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny) jak i działalność w sposób znaczący podnoszą walory kulturowe miasta przesadzając o jego wyjątkowości w skali nie tylko regionu, ale i kraju.

Miejska
Biblioteka
Publiczna
w Jaworze

MUZEUM
REGIONALNE
w JAWORZE

OŚRODEK SPORTU I REKREACJI
w JAWORZE

Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Usługi w zakresie podstawowej opieki medycznej świadczy kilka podmiotów, w tym Jaworskie Centrum Medyczne Sp. z o.o. położone przy ulicy Szpitalnej 3 oraz Przychodnia Rejonowa w Jaworze, mieszcząca się przy ul. Piłsudskiego 10. Mieszkańcy Jawora skorzystać mogą z usług ambulatoryjnych i stacjonarnych, wysokospecjalistycznych świadczeń w zakresie opieki zdrowotnej świadczonych w ramach specjalności reprezentowanych przez poradnie szpitalne. W Mieście funkcjonuje 11 aptek.

Podmiotem wykonującym zadania miasta Jawora w zakresie pomocy społecznej jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej zlokalizowany pod adresem: Legnicka 12. Na koniec roku 2020 w MOPS na umowę o pracę było zatrudnione 74 osoby.

Wnioski:

- Podstawową opiekę zdrowotną na terenie miasta Jawora zapewnia Przychodnia Rejonowa w Jaworze, mieszcząca się przy ul. Piłsudskiego 10. Placówka działa jako podmiot leczniczy nie będący przedsiębiorcą w formie samodzielnego publicznego zespołu opieki zdrowotnej. Przychodnią kieruje i reprezentuje na zewnątrz Kierownik Przychodni, a podmiotem tworzącym jest Gmina Jawor.
- Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności w mieście Jawor stale spada, osiągając średnie roczne wartości nieznacznie wyższe niż wartości dla województwa dolnośląskiego, jednocześnie znacznie niższe niż średnie wartości dla powiatu jaworskiego.
- Stale zmniejsza się liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej, dlatego dostrzega się konieczność kontynuowania opracowywania systemowych rozwiązań zakładających realizację różnego typu projektów i inicjatyw społecznych. Poprzez tworzenie lokalnych partnerstw, współpracę społeczności lokalnej, administracji samorządowej oraz lokalnych pracodawców nastąpi większa koordynacja działań na rzecz osób potrzebujących wsparcia.

2. Wnioski z diagnozy sytuacji gospodarczej

Gospodarka lokalna i rynek pracy

Według danych GUS w roku 2020 liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w mieście Jaworze wynosiła 2 867, co stanowiło 52,8% podmiotów zarejestrowanych w powiecie jaworskim. Na przestrzeni lat 2016-2020 liczba podmiotów gospodarczych w Mieście zwiększyła się o 74.

Największym przedsiębiorstwem działającym na terenie miasta Jawora jest Mercedes-Benz Manufacturing Poland znajdujący się przy ul. Gottlieba Daimlera 5. Zakład, w ramach nowo powstałej spółki Mercedes-Benz Manufacturing Polska, produkuje czterocylindrowe silniki benzynowe i wysokoprężne oraz baterie elektryczne do samochodów osobowych Mercedes-Benz. Fabryka zatrudnia około 1300 pracowników. Ponadto firma organizuje również szereg działań edukacyjnych dla uczniów i nauczycieli z regionu, mających na celu pomoc w podnoszeniu kwalifikacji absolwentów szkół technicznych.

Na terenie miasta Jawora, w latach 2016-2020, stopa bezrobocia kształtowała się na stosunkowo niskim poziomie. W latach 2016-2019 zauważalny był trend malejący w zakresie liczby bezrobotnych zarejestrowanych (z poziomu 6,2% w roku 2016, do poziomu 4,2% w roku 2019). Jednak w roku 2020 nastąpiło odwrócenie spadkowego trendu w tym zakresie i liczba osób pozostających bez stałego miejsca zatrudnienia wzrosła do poziomu 4,8% w roku 2020. Jednocześnie podobną tendencję w zakresie kształtowania się poziomu bezrobocia można było zauważyć w całym powiecie jaworskim oraz województwie dolnośląskim. Wśród głównych powodów wzrostu stopy bezrobocia można wskazać epidemię SARS-CoV-2 i związane z nią ograniczenia m.in. zamrożenie gospodarki.

Wnioski:

- Funkcjonowanie gospodarki Miasta oraz kondycję lokalnego rynku pracy ocenić należy pozytywnie. Zmniejszająca się liczba osób bezrobotnych oraz zwiększanie się liczby podmiotów gospodarczych działających na terenie Miasta świadczy m.in. o harmonijnym i uzupełniającym się stanie gospodarki Miasta.
- Na terenie miasta Jawora znajduje się jeden z największych i najbardziej atrakcyjnych terenów inwestycyjnych w Polsce - Dolnośląska Strefa Aktywności Gospodarczej – S3 Jawor (DSAG – S3 Jawor). Jest to obszar przemysłowy o powierzchni ponad 450 hektarów w pasie drogi ekspresowej S3 o szczególnych atutach dla rozwijania biznesu.
- Szczególną uwagę należy poświęcić działaniom z zakresu promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej. Działania te pomogą osobom bezrobotnym osiągnąć pełne i produktywne zatrudnienie, a Miastu zagwarantują rozwój zasobów ludzkich, wzmocnienie integracji oraz solidarności społecznej.
- Uzasadniona staje się konieczność wdrożenia rozwiązań, które koordynowałyby działania wszystkich podmiotów działających na rzecz poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy, w tym np. Związku Pracodawców Ziemi Jaworskiej oraz Urzędu Miejskiego w Jaworze.

Infrastruktura drogowa

Sieć dróg oraz możliwości komunikacji transportowej z innymi ośrodkami mają duży wpływ na rozwój funkcjonalno-przestrzenny Miasta, na którą składają się drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe oraz gminne. Do kluczowych szlaków komunikacyjnych przebiegających przez teren Miasta wymienić należy: drogę ekspresową S3: Szczecin – Zielona Góra – Legnica – Jawor – Bolków – Jelenia Góra – Jakuszyce (jednocześnie stanowi fragment międzynarodowej trasy E65, leżącej w transeuropejskim korytarzu transportowym), drogę wojewódzką nr 374: Jawor – Strzegom – Wałbrzych, drogę wojewódzką nr 373: Jawor – Ujazd Górny oraz drogę wojewódzką nr 363: Jawor – Złotoryja.

Przez teren Miasta przebiegają ponadto linia kolejowa nr 137 w kierunku: Katowice – Legnica przez Nysę, Dzierżoniów, Świdnicę, Jaworzynę Śląską, Strzegom oraz linia nr 331 znaczenia miejscowego Jawor – Roztoka – ... (sporadyczny ruch towarowy).

Całkowita długość dróg gminnych wynosi 39,9 km, co stanowi około 67% całkowitej długości dróg publicznych w Mieście. Raz do roku przeprowadzany jest przegląd ich stanu.

Wnioski

- Aktualny stan techniczny dróg w Mieście wymaga poprawy. Należy dostosować go do obowiązujących standardów technicznych, zwracając szczególną uwagę na ubytki w nawierzchni, nieutwardzone pobocza gruntowe oraz występującą roślinność trawiastą utrudniającą odwodnienie i widoczność dróg.

Urządzenia sieciowe

Podmiotem odpowiedzialnym za zaopatrywanie (pobór, uzdatnianie, dystrybucję) mieszkańców Miasta w wodę i odprowadzanie ścieków komunalnych z jej terenu jest Zakład Wodociągów i Kanalizacji z siedzibą przy ulicy Dworcowej 1 w Jaworze. Ścieki odprowadzane są do mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków o maksymalnej przepustowości 13 860 m³/dobę, która znajduje się koło wsi Małuszów w Gminie Męcinka.

Aglomeracja Jawor wyznaczona została na podstawie uchwały nr XXI/185/2020 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 23 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Jawor. W 2020 roku średnia dobowa ilość wytworzonych na terenie aglomeracji ścieków wynosiła 4 053,1 m³. Równoważna liczba mieszkańców dla aglomeracji wynosiła 32 218.

Wnioski

- Dostęp do sieci wodociągowej zapewnione ma 100% mieszkańców.
- Do sieci kanalizacyjnej podłączonych było 99,5% mieszkańców, a udział procentowy korzystających z instalacji gazowej w mieście Jawor w 2019 r. wyniósł 94,5% i był znacznie wyższy niż udział dla powiatu jaworskiego (55,9%) i województwa dolnośląskiego (61,1%).
- Miasto Jawor dostrzega postępujący proces zaawansowanej eksploatacji systemu wodno-kanalizacyjnego i podejmuje odpowiednie kroki mające na celu usprawnienie i uporządkowanie gospodarki wodno-kanalizacyjnej na terenie miasta. Przykładem takich kompleksowych działań jest projekt „Modernizacja gospodarki wodno-ściekowej na terenie aglomeracji jaworskiej” stanowiący największą inwestycję z zakresu infrastruktury technicznej na terenie jednostki.
- Dużym atutem jest posiadanie przez Jawor 100% udziału w spółce Ciepło-Jawor Sp. z o.o. odpowiadającej za bieżące i nieprzerwane zaopatrzenie odbiorców w energię ciepłą.

Ochrona środowiska

Ochrona środowiska w mieście Jawor jest realizowana w oparciu o Program Ochrony Środowiska dla miasta Jawora na lata 2016-2019 z perspektywą do roku 2023 oraz na podstawie strategii i aktów prawnych wyższego szczebla w ramach zadań bieżących Gminy. Działania realizowane w ramach Programu Ochrony Środowiska doprowadzą do poprawy stanu środowiska naturalnego, efektywnego zarządzania środowiskiem, zapewnią skuteczne mechanizmy chroniące środowisko przed degradacją, a także stworzą warunki dla wdrożenia wymagań obowiązującego w tym zakresie prawa.

Miasto Jawor współpracuje z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu w sprawie programu Czyste Powietrze, którego podstawowym celem jest poprawa efektywności energetycznej oraz zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń do atmosfery z istniejących jednorodzinnych budynków mieszkalnych. Program oferuje dofinansowania dla mieszkańców w zakresie termomodernizacji budynków, wymiany pieców oraz instalacji OZE.

Wnioski

- Miasto Jawor świadomie i skutecznie przeciwdziała postępującym zmianom klimatu, podejmując szereg działań służących poprawie i ochronie środowiska. Wysoka skuteczność i aktywność Wydziału Funduszy Europejskich Urzędu Miejskiego w Jaworze w pozyskiwaniu środków zewnętrznych czyni miasto godnym naśladowania w procesie wspólnego i odpowiedzialnego kształtowania miejskiego środowiska przyrodniczego.
- Postępujące zanieczyszczanie środowiska oraz wynikające z niego zmiany klimatyczne, będące skutkiem nadmiernej ekspansji człowieka na środowisko, zmuszają miasto do podejmowania działań ograniczających jego degradację oraz służących poprawie jego składowych. Działania te związane są w szczególności z ochroną powietrza atmosferycznego, wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleb.
- Miasto udziela wsparcia dla mieszkańców w zakresie wymiany źródeł ciepła na bardziej ekologiczne. Planowane są również inwestycje związane z rozwojem odnawialnych źródeł energii m.in. przeznaczenie terenów pod budowę farmy fotowoltaicznej, która będzie zasilac w energię elektryczną wszystkie budynki użyteczności publicznej i oświetlenie uliczne.
- Większość budynków użyteczności publicznej zostało poddanych termomodernizacji (docieplenie, wymiana stolarki i źródeł ciepła). Ważnym zadaniem planowanym do realizacji będzie natomiast przeprowadzenie ewidencji źródeł ciepła.

Stan finansów samorządowych

W latach 2016-2020 dochody miasta Jawora ulegały corocznemu wzrostowi – z poziomu 80,8 mln zł w 2016 roku do 122,5 mln zł w 2020 roku. Największy wzrost nastąpił w 2020 roku, kiedy dochody zwiększyły się o ponad 22 mln zł w porównaniu z rokiem poprzednim, co spowodowane było m.in. wzrostem dochodów majątkowych, z tytułu dotacji i środków przeznaczonych na inwestycje.

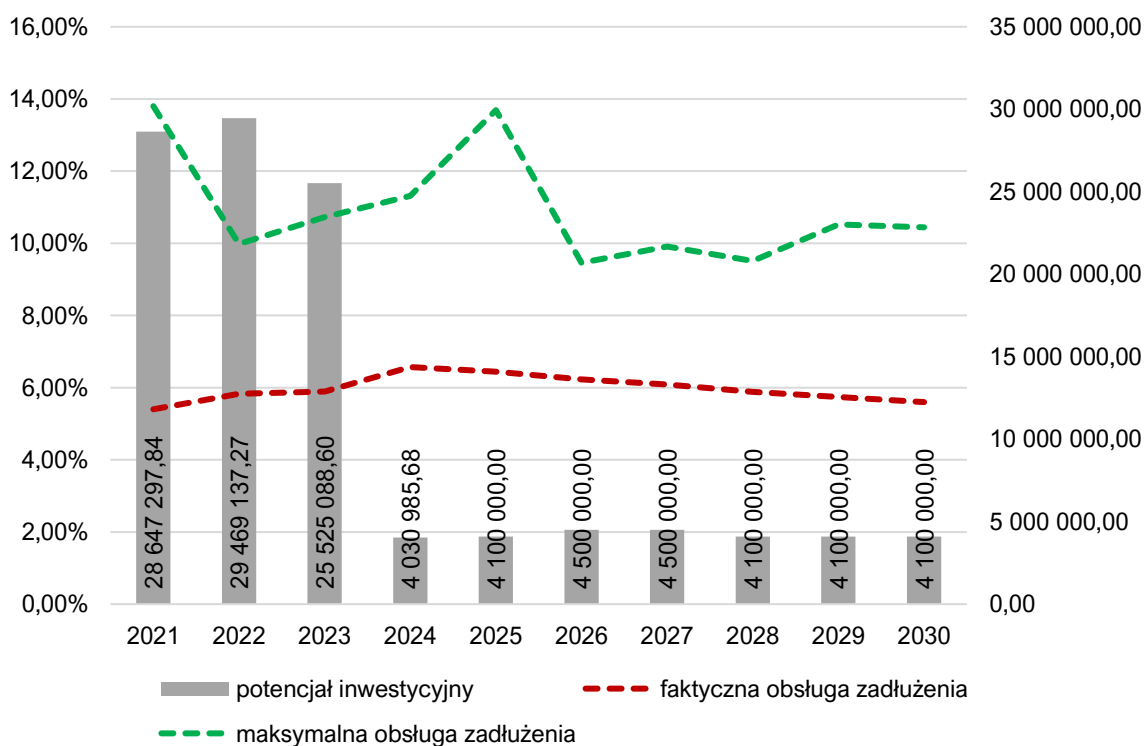
W latach 2016-2020 dynamika wzrostu dochodów i wydatków bieżących była na tyle stabilna, że poziom uzyskiwanej nadwyżki operacyjnej (różnicy między dochodami a wydatkami bieżącymi) wzrósł z poziomu 6,6 mln zł w 2016 roku do poziomu 9,0 mln zł w 2020 roku. Wyjątek stanowił rok 2019, w którym to poziom nadwyżki operacyjnej zmniejszył się do poziomu 3,8 mln zł, głównie na skutek znacznego wzrostu wydatku bieżących w porównaniu do poprzedniego roku.

Od 2017 roku wynik budżetowy kształtuje się na poziomie ujemnym, systematycznie wzrasta również kwota długu. Należy jednak zauważyć, iż ma to związek z kwotą przeznaczoną przez miasto na inwestycje. Najwyższa kwota wydatkowana na inwestycje była w 2020 roku, co spowodowało, iż wynik budżetu kształtował się w tym roku na poziomie -14,8 mln zł. Spowodowało to konieczność zaciągnięcia nowych zobowiązań na kwotę 16,4 mln zł

Wnioski

- Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia miasta Jawora na lata 2021-2031 zgodnie z uchwałą nr XXVI/224/2021 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 16 czerwca 2021 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Jawor na lata 2021-2030 pozwala na obsługę dodatkowych zobowiązań.
- Potencjał inwestycyjny Miasta rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w latach 2021-2031 wyniesie około 113,1 mln zł.

Ryc. 2. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia w mieście Jawor.

Źródło: Opracowanie własne.

3. Wnioski z diagnozy sytuacji przestrzennej

Położenie administracyjne

Miasto Jawor charakteryzuje dobre położenie komunikacyjne. W sąsiedztwie miasta Jawora przebiega droga ekspresowa S3 (Świnoujście – Lubawka) oraz drogi wojewódzkie nr 323, 363 i 374.

Ponadto miasto położone jest niedaleko autostrady A4. W położonej w odległości ok. 70 km (około 1 h) od Jawora stolicy Dolnego Śląska – Wrocławia – znajduje się najbliższy krajowy oraz międzynarodowy port lotniczy (Port Lotniczy Wrocław S.A. im. Mikołaja Kopernika).

Odległość drogowa do Jeleniej Góry i Wałbrzycha wynosi ok. 44 km (około 45 min), do Legnicy ok. 20 km (około 25 min).

Wnioski

- Miasto charakteryzuje się korzystnymi uwarunkowaniami komunikacyjnymi.
- Istotnym atutem lokalizacji Jawora jest także stosunkowo bliskie sąsiedztwo z Czechami i Niemcami, do których dojazd trwa około 1 godziny.
- Miasto posiada bezpłatny publiczny transport zbiorowy, którego organizatorem jest INWESTYCJE Sp. z o.o. z Jawora. Funkcjonowanie transportu zbiorowego wpływa na obniżenie się poziomu zanieczyszczenia w Mieście oraz poprawę bezpieczeństwa na drogach w wyniku zmniejszenia liczby wypadków drogowych.

Walory kulturowe

Jawor posiada wyjątkowy i niezwykle bogaty krajobraz kulturowy. Składa się na niego dobrze zachowany średniowieczny układ urbanistyczny wraz z licznymi obiektami zabytkowymi. Obiekty zabytkowe znajdujące się na terenie Jawora w znacznej części objęte są ochroną prawną oraz rygorami ochrony wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim rygorami ochrony konserwatorskiej wynikającymi z przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Wnioski

- Walory kulturowe Miasta wyróżniają je na tle pozostałych jednostek, tworząc go jednym z najsilniejszych miast nie tylko regionu, ale i kraju.
- Obecność zabytku uznanego za Pomnik Historii i wpisanego na Listę światowego dziedzictwa UNESCO tj. Kościoła Pokoju, wpływa pozytywnie na walory kulturowe Miasta, stanowiąc jednocześnie istotny czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego jednostki.
- W celu zachowania najwyższej dbałości o stan dziedzictwa kulturowego w Jaworze, rekomenduje się opracowanie Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Jawor należy do Subregionu Gór i Pogórza Kaczawskiego. Miasto znajduje się po stronie cennego brzegu Nysy Szalonej w zasięgu otuliny Parku Krajobrazowego „Chełmy”. W jego okolicy obecne są cenne turystycznie obiekty, które pozwalają na aktywny wypoczynek.

Zieleń miejska występująca na terenie miasta Jawora to ogrody działkowe, parki i skwery, cmentarze oraz zieleń towarzysząca głównie zabudowie mieszkaniowej i obiektom użyteczności publicznej. Do największego obiektu zalicza się Park Miejski o powierzchni 27,34 ha. Park znajduje się w południowej części Miasta. Przez środek parku przepływa Nysa Szalona nad którą przerzucono dwie kładki, rzeka

dzieli teren zielony na część północną i południową. Ponad połowa (19 szt.) jaworskich pomników przyrody rośnie w Parku Miejskim.

Wnioski

- Na obszarze miasta Jawora obowiązują ustalenia dziesięciu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które pokrywają 100% powierzchni Miasta. Tym samym planowanie przestrzenne w Mieście nie jest oparte na wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy. Umożliwia to prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej oraz ogranicza możliwość przypadkowych i rozproszonych lokalizacji inwestycji.
- Przestrzeń miejska wyposażona jest w zielone miejsca wypoczynku i elementy małej architektury, wpływające na ożywienie i wzbogacenie otoczenia.

4. Jakość życia w Mieście – wyniki badań ankietowych

Na potrzeby diagnozy stanu społeczno-gospodarczego miasta Jawor przeprowadzone zostały badania ankietowe wśród mieszkańców w formie kwestionariusza on-line. Ich celem było poznanie opinii dotyczącej jakości życia w Mieście, potrzeb mieszkańców oraz określenia priorytetów rozwojowych na najbliższe lata.

Badania prowadzone były w dniach od 28 czerwca 2021 r. do 10 lipca 2021 r. Respondenci odpowiadali na 8 pytań z zakresu społeczeństwa, gospodarki, przestrzeni i środowiska, infrastruktury technicznej, turystyki i rekreacji, edukacji i kultury.

Łącznie zebrano 103 ankiety, z których największą część respondentów stanowiły kobiety (54,4%). Pod względem wieku mieszkańców, najwięcej z nich miało 26-35 lat (34%), a 69,9% wszystkich respondentów było osobami pracującymi.

Wśród ankietowanych 95% stanowili mieszkańcy Miasta, a jedynie 1,9% respondentów zamieszkiwało poza obszarem Gminy.

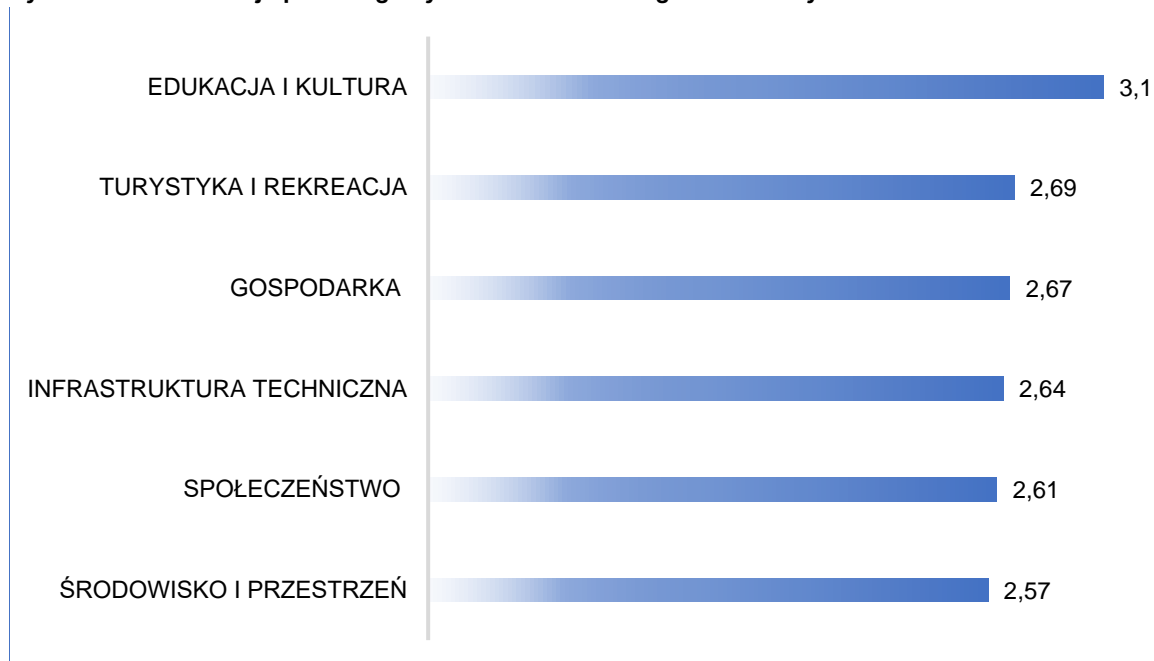
Wzór ankiety dla mieszkańca stanowi załącznik 2 do opracowania.

4.1. Ocena sytuacji Miasta

Pierwsza część ankiety dotyczyła oceny działań, które składają się na ogólne funkcjonowanie poszczególnych obszarów będących przedmiotem zadań własnych Miasta.

Mając do dyspozycji pięciostopniową skalę, gdzie 1 oznaczało „źle”, a 5 „bardzo dobrze”, mieszkańcy Jawora najlepiej ocenili obszar *Edukacji i kultury*, dla którego średnia ocen wyniosła 3,1. Najgorzej ocenione zostało *Środowisko i przestrzeń*, które uzyskało średni wynik 2,57. Pozostałe obszary ocenione zostały w przedziale od 2,61 do 2,69. Średni wynik Miasta dla wszystkich badanych kategorii wyniósł 2,71.

Ryc. 3. Poziom rozwoju poszczególnych obszarów według ankietowanych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

W poniższej tabeli przedstawione zostały najlepiej i najgorzej oceniane elementy w poszczególnych obszarach według ankietowanych.

Najgorzej oceniony został *Stan dróg w Mieście*, który uzyskał średnią ocen 1,79, co uznać należy za zbieżne z opiniami i nastrojami panującymi wśród mieszkańców większości jednostek samorządu terytorialnego. Wśród pozostałych działań, które mieszkańcy Jawora ocenili najłabiej znalazły się:

- wsparcie osób niesamodzielnych,
- system odbioru odpadów na terenie Miasta,
- bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych,
- warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej na terenie Miasta,
- działania promocyjne Miasta, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów,
- ofertę spędzania wolnego czasu na terenie Miasta dla młodzieży,
- ofertę spędzania wolnego czasu na terenie Miasta dla dorosłych,
- świadomość ekologiczną mieszkańców,
- infrastrukturę melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty),
- rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie Miasta,
- dostęp do specjalistycznej opieki medycznej,
- stan dróg w Mieście.

Średnie oceny wyżej wymienionych działań wahały się w przedziale 1,80 – 2,31.

Tab. 1. Najlepiej i najgorzej oceniane elementy w poszczególnych obszarach według ankietowanych

	NAJLEPIEJ OCENIANE	NAJGORZEJ OCENIANE
SPOŁECZEŃSTWO	Poziom zadowolenia z usług świadczonych przez Urząd Miejski i Funkcjonalność budynków administracji publicznej	Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej
GOSPODARKA	Funkcjonowanie transportu zbiorowego na terenie Miasta	Konkurencyjność Miasta jako miejsca zamieszkania i lokalizacji inwestycji
ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ	Walory środowiska przyrodniczego w gminie	Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie gminy
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	Jakość sieci gazowej i Dostęp do Internetu	Stan dróg w Mieście
TURYSTYKA I REKREACJA	Wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych	Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie Miasta dla dorosłych
EDUKACJA I KULTURA	Dostęp do edukacji w szkołach podstawowych	Jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych w Mieście

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Zauważyć należy, że żaden aspekt funkcjonowania Miasta nie wyróżniał się na tle pozostałych bardzo dobrą oceną. Najwyższą ocenę ankietowani przyznali *Dostępowi do edukacji w szkołach podstawowych*, który ocenili na 3,99. Pozostałymi dziedzinami funkcjonowania Miasta z najwyższymi ocenami okazały się:

- funkcjonowanie transportu zbiorowego na terenie Miasta,
- jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sale sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, inne),
- jakość edukacji w szkołach podstawowych w Mieście,
- jakość edukacji przedszkolnej w Mieście,
- walory środowiska przyrodniczego w Mieście,
- dostęp do Internetu,
- jakość sieci gazowej,
- wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych,
- jakość infrastruktury przedszkolnej na terenie Miasta,
- dostęp do edukacji w szkołach ponadpodstawowych (w tym dojazd),
- dostęp do edukacji przedszkolnej,
- działalność Muzeum Regionalnego
- działalność Domu Kultury i Biblioteki.

Średnia ocen dla powyższych odpowiedzi wahała się w granicach 3,67 – 3,20.

4.2. Pożądane priorytety rozwojowe

Drugą część ankiety stanowiło wskazanie, jakie działania powinny w nadchodzących latach stanowić dla Miasta główne priorytety rozwojowe.

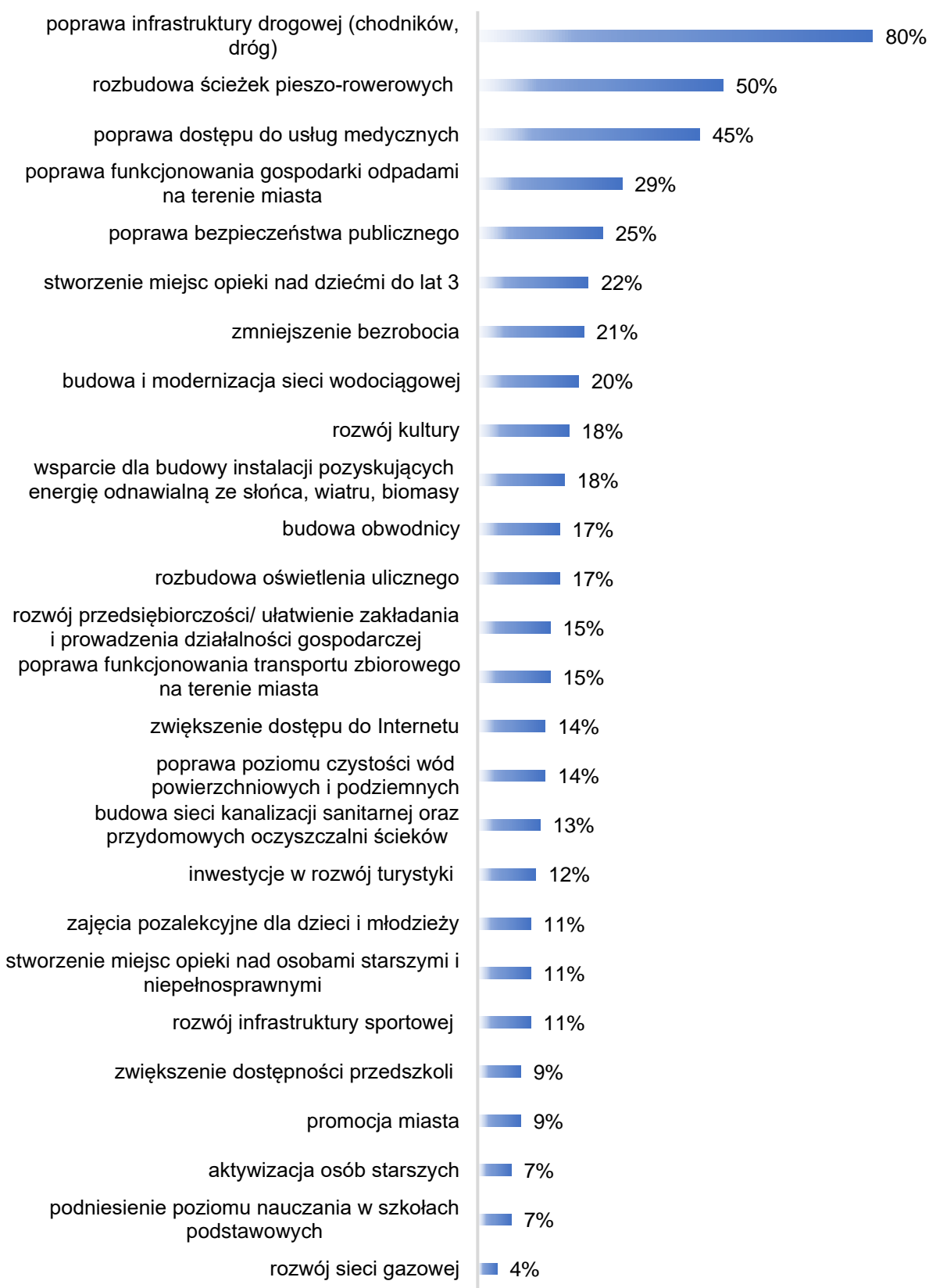
Ankietowani, najczęściej wskazywali na:

- poprawę infrastruktury drogowej (chodników, dróg) – 80%
- rozbudowę ścieżek pieszo-rowerowych – 50%
- poprawę dostępu do usług medycznych - 45%
- poprawę funkcjonowania gospodarki odpadami na terenie Miasta – 29%
- poprawę bezpieczeństwa publicznego – 25%
- stworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 – 22%
- zmniejszenie bezrobocia – 21%

Zadaniami, którymi mieszkańcy ocenili jako najmniej priorytetowe okazały się być: promocja Miasta, rozwój sieci gazowej, podniesienie poziomu nauczania w szkołach podstawowych oraz aktywizacja osób starszych.

Ryc. 4. Główne priorytety rozwoju miasta Jawora według ankietowanych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet.

Ostatnia część ankiety stanowiła pytanie otwarte dotyczące tego, co, według mieszkańców, powinno stać się wizytówką Jawora. Jednocześnie, pytanie to, często rozumiane jest przez prymat zagadnień, które miałyby stanowić pożądane priorytety rozwoju.

Mieszkańcy w tej części ankiety, wizytówką Jawora najczęściej określali: *Zadbane i czyste miasto*. Odpowiedziami, które powtarzały się wielokrotnie były także: *rynek, zabytki, walory turystyczne, estetyka Miasta, wydarzenia kulturowe, czystość oraz Kościół Pokoju*.

Analiza przeprowadzonych badań pozwala stwierdzić, że dla mieszkańców Jawora, obszarami wymagającymi interwencji są:

1. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA,
2. ESTETYKA PRZESTRZENI MIEJSKIEJ
3. USŁUGI SPOŁECZNE
4. TURYSTYKA I OFERTA CZASU WOLNEGO

Według ankietowanych, to właśnie rozwój i poprawa stanu istniejącej infrastruktury technicznej (dróg, ścieżek pieszo-rowerowych, tras spacerowych, kanalizacji sanitarnej itp.), w największym stopniu wpływa na podniesienie jakości życia w Mieście. Skupienie się, ponadto, na dostępności do podstawowej i specjalistycznej opieki medycznej, połączone ze zwiększeniem powszechności usług społecznych, pozwoli mieszkańcom Jawora na zaspokajanie potrzeb, wynikających z funkcjonowania w systemie Miasta, poszczególnych grup społecznych.

Estetyka przestrzeni miejskiej, często rozumiana jako harmonijne połączenie różnych elementów tworzących strukturę przestrzenną Miasta, w sposób funkcjonalny, ale zachowujący ład i piękno układu przestrzennego, wpływa na postrzeganie Miasta jako miejsca czystego, schludnego i barwnego. Koncentracja działań zmierzających do jej urzeczywistnienia lub poprawy, pozwoli mieszkańcom Jawora traktować miasto jako jednostkę spójną i komfortową dla życia. Dopełnieniem walorów turystycznych i estetycznych Miasta będzie wzbogacenie i poszerzenie oferty turystycznej oraz propozycji spędzania czasu wolnego.

WIZYTÓWKA MIASTA WEDŁUG MIESZKAŃCÓW JAWORA

5. Analiza SWOT z uwzględnieniem elementów partycypacji społecznej

Analiza SWOT jest techniką, za pomocą której zebrane informacje poddawane są analizie i uporządkowaniu. W procesie prac nad Strategią Rozwoju miasta Jawora na lata 2021-2031, technika ta została zastosowana do analizy wewnętrznego i zewnętrznego otoczenia Miasta, a także interpretacji zasobów endogenicznych i egzogenicznych jednostki.

Podczas analizy danych, dokonano podziału zebranych informacji na cztery grupy:

- **S (ang. *strengths*)** – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę,
- **W (ang. *weaknesses*)** – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę,
- **O (ang. *opportunities*)** – szanse: wszystko to co stwarza szansę korzystnej zmiany,
- **T (ang. *threats*)** – zagrożenia: wszystko to co stwarza warunki dla niekorzystnej zmiany.

Informacje te pochodziły z:

- 1) **wniosków** zawartych w *Diagnozie sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej miasta Jawora*,
- 2) **danych liczbowych, opisowych i przestrzennych** pozyskanych z Miasta oraz ze źródeł zewnętrznych,
- 3) **wyników badań** ankietowych przeprowadzonych od 28 czerwca 2021 r. do 10 lipca 2021 r.,
- 4) **spotkania** strategicznego, które odbyło się w dniu 10 sierpnia 2021 roku.

ANALIZA SWOT DLA MIASTA JAWORA

SILNE STRONY

- Położenie zapewniające dogodny uwarunkowania komunikacyjne (droga ekspresowa S3, autostrada A4, drogi wojewódzkie)
- Bliskość ważnych centrów komunikacyjnych (Wrocław, Legnica)
- Funkcjonowanie bezpłatnej komunikacji miejskiej
- Bogata i ciekawa historia Miasta
- Położenie na terenie Miasta zabytku wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO
- Lokalizacja Miasta w zasięgu otuliny Parku Krajobrazowego
- Obecność cennych turystycznie obiektów pozwalających na aktywny wypoczynek
- Duża liczba szlaków turystycznych (pieszych i rowerowych) przebiegające przez teren Miasta
- 100% powierzchni Miasta pokryte planami miejscowymi
- Niski poziom bezrobocia wśród mieszkańców Jawora
- Wysoki poziom zwodociągowania, skanalizowania i zgazyfikowania Miasta
- Funkcjonowanie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych
- Udzielanie wsparcia dla mieszkańców w zakresie wymiany źródeł ciepła
- Stabilna dynamika wzrostu dochodów i wydatków bieżących z budżetu Miasta
- Wzrost dochodów majątkowych Miasta
- Basen Miejski
- Kryta pływalnia „Słowianka”
- Duża aktywność i bogata oferta placówek kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych
- Działalność instytucji: Jaworskiego Ośrodka Kultury, Miejskiej Biblioteki Publicznej, Muzeum Regionalnego, Ośrodka Sportu i Rekreacji
- Przychodnia Rejonowa w Jaworze będąca Samodzielnym Publicznym Zakładem Opieki Zdrowotnej oferująca bezpłatną opiekę medyczną
- Objęcie przez Gminę Jawor udziałów w Społecznej Inicjatywie Mieszkańców – Towarzystwo Budownictwa Społecznego „TBS”
- Cykliczne imprezy kulturalne (Święto Chleba i Piernika, Jaworskie Koncerty Pokoju itp.)
- Instalacja monitoringu miejskiego
- Obecność wielu organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i fundacji
- Funkcjonowanie Rady Seniorów
- Jaworski Budżet Obywatelski
- Funkcjonowanie Dziennego Domu Senior +

SŁABE STRONY

- Mała czytelność struktur przestrzennych
- Deficyt estetycznej zabudowy
- Mnogość zabudowy architektury postkomunistycznej lat 70 i 80 XX w.
- Powtarzające się zaburzenia estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznej
- Rażący stan zachowania obiektów zabytkowych, wynikający m.in. z niskiego poziomu świadomości społecznej na temat walorów kulturowych obiektów architektury i sztuki
- Zagrożenia komunikacyjne wynikające z obowiązującego stanu infrastruktury drogowej oraz obowiązującej organizacji ruchu
- Przypadki niszczenia mienia publicznego (pot. wandalizm)
- Pogłębiające się zjawiska patologii społecznej (uzależnienia, bezdomność, agresja)
- Pogarszający się stan sieci wodociągowo-kanalizacyjnej na terenie Miasta
- Brak publicznych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3
- Zróznicowanie stanu bazy dydaktycznej w szkołach podstawowych na terenie Miasta
- Przestarzałość i niefunkcjonalność niektórych MPZP
- Słabo rozwinięta baza noclegowa, gastronomiczna i konferencyjna
- Brak wyraźnie zdefiniowanego produktu lokalnego będącego elementem rozpoznawalności Jawora
- Braki w dostępie do usług specjalistycznej opieki zdrowotnej
- Występowanie miejsc niedostosowanych do potrzeb i możliwości osób niepełnosprawnych
- Niska świadomość ekologiczna wśród mieszkańców Miasta
- Niska świadomość obywatelska, a co za tym idzie, brak postaw obywatelskich wśród części mieszkańców Miasta
- Przypadki zaśmiecania odpadami przestrzeni publicznej
- Niesatysfakcjonujący poziom segregacji odpadów przez mieszkańców

SZANSE

- Obecność na terenie Miasta fabryki Mercedes-Benz Manufacturing Poland
- Położenie na terenie miasta Jawora jednego z największych i najbardziej atrakcyjnych terenów inwestycyjnych w Polsce – Dolnośląskiej Strefy Aktywności Gospodarczej – S3 Jawor (DSAG – S3 Jawor)
- Posiadanie przez miasto udziałów w Specjalnej Strefie Ekonomicznej Małej Przedsiębiorczości w Kamiennej Górze
- Potencjał Miasta dla tworzenia konkurencyjnej oferty inwestycyjnej oraz rozwoju wielu branż gospodarczych
- Współpraca Miasta z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu w sprawie programu Czyste Powietrze
- Rozpoczęcie cyklicznego przeprowadzenia ewidencji źródeł ciepła
- Wskaźnik obsługi zadłużenia miasta Jawora pozwalający na obsługę dodatkowych zobowiązań
- Członkostwo Miasta w wielu stowarzyszeniach oraz współpraca partnerska
- Przynależność do Legnicko-Głogowskiego Obszaru Funkcjonalnego
- Przynależność do Sudeckiego Obszaru Funkcjonalnego
- Spółka komunalna Inwestycje Sp. z o.o., utworzona przez Gminę Jawor w celu wykonywania zadań własnych gminy, w której miasto posiada 100% udziałów
- „Ciepło-Jawor” sp. z o.o., w której miasto posiada 100% udziałów

ZAGROŻENIA

- Następstwa społeczno-gospodarcze wywołane kolejnymi falami epidemii SARS-CoV-2
- Ośrodki konkurencyjne pod względem rynku pracy i miejsca do zamieszkania (Legnica, Świdnica, Strzegom, Wrocław itp.)
- Zjawisko „kurczenia się” miast
- Ujemny przyrost naturalny
- Ujemne saldo migracji
- Starzenie się społeczeństwa
- Zmiany klimatyczne powodujące ryzyko wystąpienia katastrof klimatycznych
- Wzrost zachorowań na choroby cywilizacyjne
- Wysoki udział oświatowych wydatków budżetowych finansowanych z budżetu Miasta (bardzo niska część subwencji oświatowej)
- Przekazywanie samorządom przez władze państwowe kolejnych zadań publicznych bez wystarczającego wsparcia finansowego jednostek

CZĘŚĆ II

STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU MIASTA JAWORA

1. Misja i wizja

Strategia Rozwoju miasta Jawora na lata 2021-2031 jest dokumentem, w którym zdiagnozowano aktualną sytuację społeczno-gospodarczą. Zwrócono uwagę zarówno na mocne strony, jak i obszary problemowe. W procesie tworzenia i realizacji strategii istotne jest również określenie misji i wizji. Są to dwa elementy strategii ukazujące najważniejsze kierunki rozwoju.

Misja koncentruje się na podstawowych wartościach, które przyświecają władzom gminy i jej mieszkańcom w procesach rozwojowych. Wskazuje również na czynniki uzasadniające przyjęcie określonych wartości jako nadrzędnych.

Zawiera w sobie odpowiedzi na pytania:

- Kim jesteśmy?
- Czym się zajmujemy?
- Dlaczego?
- Co jest naszym priorytetem?

Z kolei **wizja** to obraz gminy, który będzie efektem realizacji podejmowanej strategii. Ukazuje miasto Jawor w perspektywie strategicznej – do 2031 roku, zmienioną poprzez realizację przyjętych działań i osiągnięcie zamierzonych przez samorząd celów.

Uwzględniając przyjęte założenia misja miasta Jawora brzmi:

JAWOR NOWOCZESNYM
I KOMFORTOWYM MIEJSCEM
OTWARTYM NA **DOBRAŁ ENERGIĘ.**

Z kolei wizja brzmi:

Jawor w 2031 roku jest **bezpiecznym** miastem dobrobytu gospodarczego, gdzie **historia łączy się z nowoczesnością** i dbałością o środowisko **naturalne**.

Wielopokoleniowość Miasta stanowi jego atut, który przekłada się na poczucie tolerancji i szacunku, a mieszkańcy Jawora są **społecznością zintegrowaną**, przedsiębiorczą i gotową do uznania Jawora za miejsce **idealne do życia i wypoczynku**.

Główną misją samorządu lokalnego i jednocześnie fundamentalnym celem rozwojowym jest nieustanne podnoszenie jakości życia społeczności lokalnej, wpływającej bezpośrednio na rozwój społeczno-gospodarczy danej jednostki. W celu osiągnięcia pożądanego poziomu, miasto zmierzać będzie do kształtowania określonych polityk, które zapewnią mieszkańcom dostęp do wysokiej jakości usług społecznych. Odpowiednio podjęte działania zmierzać będą do polepszenia i naprawy estetyki przestrzeni publicznej oraz terenów rekreacyjnych, co przełoży się na powstanie bezpiecznych i atrakcyjnych miejsc dedykowanych wszystkim grupom społecznym. Wsparcie udzielone lokalnym przedsiębiorcom przyczyni się do wzrostu gospodarczego Miasta oraz wzmocnienia przedsiębiorczych zasobów terytorialnych. Bogata oferta kulturalna i sportowa adresowana nie tylko do mieszkańców, ale i turystów z całego świata, w połączeniu z walorami środowiska przyrodniczego i kulturowego wpłynie na obraz Jawora, jako Miasta inspirującego, ciekawego, nowoczesnego oraz przyjaznego i nastawionego na rozwój.

2. Cele strategiczne rozwoju w wymiarze przestrzennym, gospodarczym i społecznym. Kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

Na podstawie diagnozy aktualnego stanu miasta Jawora, jego sytuacji gospodarczej, społecznej i przestrzennej oraz uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, a także dążąc do osiągnięcia stanu Miasta opisanego w wizji rozwoju określono 3 cele strategiczne, którymi są:

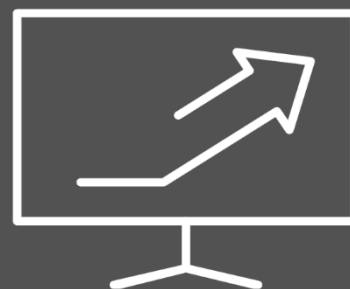
CEL I

ATRAKCYJNA, CZYSTA
I UPORZĄDKOWANA PRZESTRZEŃ
MIEJSKA PODKREŚLAJĄCA WALORY
TURYSTYCZNE I KULTUROWE MIASTA

CEL II

ROZWINIĘTA, ZMODERNIZOWANA I
PRZYJAZNA ŚRODOWISKU
INFRASTRUKTURA TECHNICZNA
PROWADZĄCA DO WZROSTU KONKU-
RENCYJNOŚCI MIASTA

CEL III

SPÓJNA I ZINTEGROWANA
PRZESTRZEŃ SPOŁECZNA,
OFERUJĄCA SZEROKĄ
DOSTĘPNOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH,
POBUDZAJĄCYCH AKTYWNOŚĆ I
ZAANGAŻOWANIE MIESZKAŃCÓW

Cele strategiczne będą osiągnięte poprzez realizację **celów operacyjnych**, które zaprezentowano w tabeli poniżej.

CELE STRATEGICZNE					
CEL I		CEL II		CEL III	
Atrakcyjna, czysta i uporządkowana przestrzeń miejska podkreślająca walory turystyczne i kulturowe miasta.		Rozwinięta, zmodernizowana i przyjazna środowisku infrastruktura techniczna, prowadząca do wzrostu konkurencyjności miasta.		Spójna i zintegrowana przestrzeń społeczna, oferująca szeroką dostępność usług publicznych, pobudzających aktywność i zaangażowanie mieszkańców.	
CELE OPERACYJNE					
1.1.	Podniesienie estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych.	2.1.	Rozwój i modernizacja istniejącej infrastruktury technicznej.	3.1.	Zwiększenie dostępności świadczonych usług społecznych.
1.2.	Rozwój turystyki i infrastruktury turystycznej.	2.2.	Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości poprzez tworzenie sprzyjającego środowiska organizacyjno-prawnego.	3.2.	Upowszechnienie działań rekreacyjno-sportowych i kulturalnych służących integracji pokoleniowej i poprawie kondycji psycho-fizycznej mieszkańców Miasta.
1.3.	Ochrona i opieka nad dziedzictwem kulturowym.	2.3.	Rozwój techniczny oraz wsparcie działań z zakresu ekologii i odnawialnych źródeł energii.	3.3.	Upowszechnienie i zapewnianie wielowymiarowej profilaktyki zdrowotnej.
1.4.	Intensyfikacja działań na rzecz promocji Miasta.	2.4.	Kompleksowe i skuteczne zarządzanie gospodarką odpadami.	3.4.	Rozwój istniejącej infrastruktury mieszkaniowej, komunalnej i socjalnej.

Cele strategiczne miasta Jawor odwzorowują obszary rozwojowe w sferze gospodarczej, społecznej i przestrzennej, które są zależne od siebie i wzajemnie się przenikają. Podstawą do podejmowania działań w sferze gospodarczej i społecznej powinno być racjonalne gospodarowanie przestrzenią oraz ochrona ładu przestrzennego. Z kolei zadania realizowane w zakresie infrastruktury technicznej będą podstawą do realizacji zadań w sferze gospodarczej, rozwoju usług społecznych, a także pozytywnie wpłyną na poprawę jakości środowiska przyrodniczego. Cele osiągnięte w ramach sfery społecznej i gospodarczej wpłyną również na poprawę jakości życia mieszkańców oraz zwiększenie atrakcyjności przestrzeni.

CEL STRATEGICZNY I: Atrakcyjna, czysta i uporządkowana przestrzeń miejska, podkreślająca walory turystyczne i kulturowe Miasta.

	1.1.	Podniesienie estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych.
	1.2.	Rozwój turystyki i infrastruktury turystycznej.
	1.3.	Ochrona i opieka nad dziedzictwem kulturowym.
	1.4.	Intensyfikacja działań na rzecz promocji Miasta.

Podstawą do zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców jest stworzenie **atrakcyjnej przestrzeni** do życia, pracy i wypoczynku. Ład przestrzenny uwzględnia bowiem w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne. Dlatego też, stanowi on niezbędny element **zrównoważonego rozwoju**. Cel strategiczny I zakłada więc poprawę estetyki przestrzeni miejskiej oraz polepszenie jej funkcjonalności. Proces budowy dobrej przestrzeni publicznej jest długotrwały, wymaga także planu i zaangażowania wielu podmiotów, z których najistotniejszym jest samorząd terytorialny oraz świadomi wspólnoty mieszkańcy. Atrakcyjne i ogólnodostępne przestrzenie publiczne coraz częściej widziane są jako kluczowy czynnik wpływający na **wybór miejsca do życia i pracy**, dlatego tak ważny jest nieustanny proces edukacji, odkrywania i uczenia się poczucia wspólnoty oraz szacunku do otoczenia.

Bardzo ważnym atutem rozwoju Jawora są jego **walory kulturowe i przyrodnicze**. Działania samorządu zmierzające do wykorzystania i rozwoju (w tym rozbudowy, przebudowy i modernizacji infrastruktury) oraz zwiększenia wyposażenia i sprzętu związanego z wykorzystaniem i rozwojem lokalnych zasobów **dziedzictwa kultury**, a także walorów przyrodniczych Miasta, stanowiąc będą cel operacyjny jakim jest rozwój turystyki i infrastruktury turystycznej. Dla jakości życia w Mieście coraz większego znaczenia nabierają kwestie kultury i sztuki, a także towarzysząca im infrastruktura. To pokazuje zmiany zachodzące w myśleniu o przestrzeni kulturowej Miasta i uwarunkowaniach rozwoju współczesnych aglomeracji. Miasto staje się zatem nie tylko jednostką funkcjonalną z wydzielonymi sferami do pracy i wypoczynku, ale także miejscem obcowania z kulturą, **poznawania sztuki, odkrywania i doświadczania** przeżyć związanych z dziedzictwem lokalnym. Ogromnym walorem kulturowym Jawora jest obecność wielu cennych zabytków, w tym także zabytku o randze światowej – tj. wpisanego na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO Kościoła Pokoju. Należy również pamiętać, że jednym ze sposobów na wspieranie rozwoju jest **promocja Miasta**. Odpowiednio dobrany i sformułowany marketing stanowi szansę na postęp oraz wzrost jakości życia mieszkańców. Ważne jest, aby działania promocyjne opierały się na realnych przesłankach, sięgały po **autentyczne cechy, atuty i zalety Miasta**. Wyżej opisane zjawiska, stanowiąc będą cele operacyjne, na podstawie których realizowane będą konkretne działania i projekty. Całość działań dla CELU STRATEGICZNEGO I: Atrakcyjna, czysta i uporządkowana przestrzeń miejska, podkreślająca walory turystyczne i kulturowe Miasta, przedstawiona została w poniższej tabeli.

CEL STRATEGICZNY I
ATRAKCYJNA, CZYSTA I UPORZĄDKOWANA PRZESTRZEŃ MIEJSKA PODKREŚLAJĄCA WALORY TURYSTYCZNE I KULTUROWE MIASTA.

CEL OPERACYJNY 1.1.	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
PODNIESIENIE ESTETYKI I FUNKCJONALNOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNYCH	1.1.1.	Podnoszenie świadomości mieszkańców Miasta dotyczącej funkcjonowania w przestrzeni wspólnej, a także dbałości o elementy wpływające na poczucie ładu przestrzennego i estetyki miejsca.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Liczba ukończonych projektów informacyjno-edukacyjnych z zakresu dbałości o przestrzeń wspólną (szt.) ✓ Liczba przeprowadzonych spotkań, warsztatów, zajęć itp. z mieszkańcami wspólnot i spółdzielni mieszkaniowych (szt.) ✓ Liczba uczestników zorganizowanych spotkań (os.) ✓ Liczba wyremontowanych elementów małej architektury (szt.) ✓ Liczba nowych elementów małej architektury (szt.) ✓ Liczba projektów i działań zrealizowanych w ramach poprawy estetyki przestrzeni publicznej (szt.) ✓ Wysokość udzielonych dotacji na zrealizowane projekty (zł)
	1.1.2.	Współpraca z mieszkańcami i wspólnotami mieszkaniowymi w ramach prowadzenia zajęć edukacyjnych polegających na zaznajomieniu mieszkańców z zasadami działania spółdzielni mieszkaniowych i wspólnot mieszkaniowych, prawami i obowiązkami członków, a także z innymi formami aktywnej działalności wspólnot i spółdzielni, na rzecz poprawy jakości życia związanej z poczuciem uporządkowania i dbałości o miasto wspólne.	
	1.1.3.	Instalacja, remonty oraz modernizacja elementów tzw. małej architektury tworzących przestrzeń miejską (ławki, stoły, miejsca gier, kosze na śmieci itp.).	
	1.1.4.	Wsparcie w formie dofinansowywania dla działań i projektów zmierzających do poprawy estetyki i funkcjonalności przestrzeni Miasta, podejmowanych przez takie podmioty jak: stowarzyszenia, fundacje, organizacje pozarządowe, wspólnoty mieszkaniowe itp.	
	1.1.5.	Powołanie do życia funkcji Ogrodnika Miejskiego, zajmującego się planowaniem oraz pielęgnacją terenów zielonych.	
		<ul style="list-style-type: none"> a) Podniesienie wśród mieszkańców Miasta świadomości praw i obowiązków wynikających z funkcjonowania w strukturze miejskiej, b) Większa dbałość o wspólną przestrzeń c) Wykształcenie w mieszkańcach postaw obywatelskich d) Integracja społeczna wśród mieszkańców wywołana poczuciem „wspólnego obowiązku” e) Poprawa dbałości oraz gotowość do wspólnego tworzenia czystej i zadbanej przestrzeni wspólnej f) Poprawa stanu technicznego istniejących elementów małej architektury g) Czysta i zadbane przestrzeń miejska zachęcająca do aktywnego spędzania czasu h) Poprawa ogólnego poczucia bezpieczeństwa miejsc, poprzez wyeliminowanie elementów starych, zniszczonych i zdewastowanych 	

CEL STRATEGICZNY I
ATRAKCYJNA, CZYSTA I UPORZĄDKOWANA PRZESTRZEŃ MIEJSKA PODKREŚLAJĄCA WALORY TURYSTYCZNE I KULTUROWE MIASTA.

CEL OPERACYJNY 1.1.	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
PODNIESIENIE ESTETYKI I FUNKCJONAL- NOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNYCH	1.1.6.	Poprawa miejskiego mikroklimatu wpływającego pozytywnie na życie mieszkańców, poprzez dokonanie nowych nasadzeń drzew oraz zieleni niskiej.	
	1.1.7.	Aktualizacja przestarzałych planów zagospodarowania przestrzennego wraz z przyspieszeniem procesu tworzenia nowych planów.	
	1.1.7.	Kompleksowa aktualizacja Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego dostosowująca obecny stan przestrzenny do potrzeb i możliwości Miasta.	
	1.1.8.	Zmniejszenie przeciążenia systemu drogowego, poprzez organizację i sterowanie układem komunikacyjnym, dzięki stworzeniu w określonych częściach Miasta Strefy Płatnego Parkowania.	
	1.1.9.	Uwzględnienie w planach przestrzennych miejsca pochówku dla zwierząt.	
		i) Poprawa i usprawnienie procesu planowania i pielęgnacji terenów zieleni j) Poprawa ładu przestrzennego w Mieście k) Obniżenie temperatury na ulicach w czasie upałów l) Obniżenie stężenia dwutlenku węgla w powietrzu m) Stworzenie miejsca życia i schronienia dla owadów pożytecznych, w tym pszczoł, motyli oraz biedronek n) Bieżąca inwentaryzacja i poprawność zapisów MPZP oraz Studium do aktualnych potrzeb i możliwości Miasta o) Uporządkowanie stref parkingowych połączone z zwiększeniem wpływów do budżetu Miasta p) Wzrost popularności transportu zbiorowego q) Wyeliminowanie miejsc „dzikich pochówków zwierząt”	✓ Liczba utworzonych stanowisk Ogrodnika Miejskiego (szt.) ✓ Liczba nowych nasadzeń (szt.) ✓ Powierzchnia terenu pokryta nowymi nasadzeniami (ha) ✓ Temperatura na terenach pokrytych nowymi nasadzeniami (oC) ✓ Liczba aktualizacji MPZP (szt.) ✓ Liczba zmian zapisów obowiązującego SUIKZP (szt.) ✓ Liczba utworzonych Stref Płatnego Parkowania (szt.) ✓ Określenie lokalizacji miejsca dla pochówku zwierząt (szt.)

**CEL STRATEGICZNY I
 ATRAKCYJNA, CZYSTA I UPORZĄDKOWANA PRZESTRZEŃ MIEJSKA PODKREŚLAJĄCA WALORY TURYSTYCZNE I KULTUROWE MIASTA.**

CEL OPERACYJNY 1.2.	KIERUNKI DZIAŁAŃ		OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
ROZWÓJ TURYSTYKI I INFRASTRUK- TURY TURYSTYCZNEJ	1.2.1.	Utworzenie nowych oraz remonty istniejących terenów turystyczno-rekreacyjnych z jednoczesnym wytyczaniem nowych oraz odnowieniem istniejących szlaków turystycznych i ich infrastruktury towarzyszącej.	r) Poprawa jakości technicznej i użytkowej istniejących terenów rekreacyjnych s) Integracja społeczna mieszkańców powstała w wyniku spotkań na terenach rekreacyjnych t) Wzbogacenie oferty turystyczno-rekreacyjnej u) Dostosowanie oferty turystycznej do panujących trendów i zainteresowań osób zwiedzających v) Otwarcie się Miasta na różne formy uprawiania turystyki, a co za tym idzie gotowość do przyjęcia znacznie większej liczby turystów w) Wzrost komfortu wypraw i wycieczek turystycznych x) Podniesienie jakości infrastruktury rekreacyjno-turystycznej w Mieście y) Lepsza orientacja w terenie mieszkańców i turystów odwiedzających Jawor z) Napływ turystów zagranicznych do Miasta	✓ Liczba wykonanych prac remontowych na terenach rekreacyjnych (szt.) ✓ Liczba nowopowstałych terenów turystyczno-rekreacyjnych (szt.) ✓ Wielkość środków przeznaczonych na utworzenie nowych oraz remonty istniejących terenów turystyczno-rekreacyjnych (zł) ✓ Liczba działań, programów, planów itp. oraz przypadki udzielonego wsparcia dla rozwoju różnych form turystyki (szt.) ✓ Liczba nowych elementów infrastruktury rekreacyjno-turystycznej (szt.) ✓ Opinia mieszkańców i turystów dotycząca wyposażenia infrastruktury rekreacyjno-turystycznej (badania ankietowe) ✓ Liczba publikacji, przewodników, ulotek, informatorów itp. (szt.)
	1.2.2.	Wsparcie działań służących rozwojowi różnych form turystyki, w tym: turystyki miejskiej, wypoczynkowej, biznesowej oraz kulturoznawczej, polegające m.in. na zwiększeniu zatrudnienia w sektorach turystycznych.		
	1.2.4.	Rozbudowa infrastruktury rekreacyjno-turystycznej uwzględniającej zwiększenie miejsc noclegowych, a także oznakowania, informatory, mapy miejskie, punkty orientacyjne, drogowskazy, strefy odpoczynku, itp. sprzyjającej komfortowi wycieczek turystycznych.		
	1.2.5.	Podjęcie działań mających na celu opracowanie kompleksowej oferty dla turystów zagranicznych, m.in. z Niemiec, Czech i Słowacji, ze szczególnym uwzględnieniem zwiększania kompetencji pracowników sektora turystycznego poprzez szkolenia oraz ukierunkowania na znajomość języków obcych.		

**CEL STRATEGICZNY I
 ATRAKCYJNA, CZYSTA I UPORZĄDKOWANA PRZESTRZEŃ MIEJSKA PODKRĘSLAJĄCA WALORY TURYSTYCZNE I KULTUROWE MIASTA.**

CEL OPERACYJNY 1.2.	KIERUNKI DZIAŁAŃ		OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
ROZWÓJ TURYSTYKI I INFRASTRUK- TURY TURYSTYCZNEJ	1.2.6.	Budowa ścieżek rowerowych w miejscach o wysokich walorach turystycznych.	aa) Promocja Miasta za granicami kraju bb) Umiędzynarodowienie oferty turystycznej Miasta cc) Wzrost zatrudnienia w sektorze turystycznym dd) Zwiększenie zainteresowania wśród turystów i mieszkańców turystyką pieszo-rowerową ee) Wykreowanie Miasta jako miejsca do uprawiania aktywnej turystyki rowerowej ff) Odzyskanie przestrzeni w centrum i na obrzeżach Miasta	✓ Liczba turystów zagranicznych odwiedzających miasto (os.) ✓ Kilometry wybudowanych ścieżek rowerowych (km) ✓ Liczba nowopowstałych miejsc parkingowych (szt.) infrastruktury rekreacyjno-turystycznej (badania ankietowe) ✓ Liczba publikacji, przewodników, ulotek, informatorów itp. szt.) ✓
	1.2.7.	Zwiększenie liczby miejsc parkingowych, poprzez budowę parkingów wielopoziomowych dla samochodów osobowych oraz zapewnienie miejsc postojowych dla autokarów.		

**CEL STRATEGICZNY I
 ATRAKCYJNA, CZYSTA I UPORZĄDKOWANA PRZESTRZEŃ MIEJSKA PODKREŚLAJĄCA WALORY TURYSTYCZNE I KULTUROWE MIASTA.**

CEL OPERACYJNY 1.3.	KIERUNKI DZIAŁAŃ		OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
OCHRONA I OPIEKA NAD DZIEDZICTWEM KULTUROWYM	1.3.1.	Opracowanie Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.	gg) Planowa, konsekwentna oraz kompetentna realizacja zadań samorządowych w zakresie ochrony zabytków. hh) Zahamowanie procesu degradacji obiektów zabytkowych Miasta. ii) Wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych tj. historycznego ośrodka staromiejskiego wraz z obszarem zamku, a także zespołem Kościoła Pokoju z większą częścią strefy buforowej. jj) Integracja społeczna mieszkańców kk) Wykreowanie wśród mieszkańców poczucia wspólnej tożsamości lokalnej	✓ Liczba przyjętych Gminnych Programów Opieki nad Zabytkami (szt.) ✓ Liczba przeprowadzonych działań, których zmierzających do ochrony zabytków i przestrzeni kulturowej (szt.) ✓ Liczba zrewaloryzowanych obiektów zabytkowych (szt.) ✓ Liczba przeprowadzonych prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach (szt.) ✓ Wysokość udzielonych przez Miasto dotacji na prace konserwatorskie (zł) ✓ Liczba osób odwiedzających Kościół Pokoju ✓ Liczba osób odwiedzających Muzeum Regionalne ✓ Ilość przeprowadzonych wydarzeń i lekcji muzealnych
	1.3.2.	Podejmowanie działań związanych z ochroną zabytków i przestrzeni kulturowej Miasta.		
	1.3.3.	Dążenie do materialnej poprawy stanu zachowania zabytków i aktywnego zarządzania materialnym dziedzictwem kulturowym w celu wykorzystania jego potencjału.		
	1.3.4.	Wzmocnienie wykorzystania dziedzictwa kulturowego Jawora jako istotnego potencjału w procesie rewitalizacji Miasta.		
	1.3.5.	Integracja oraz aktywizacja społeczna mieszkańców, zakładająca wykorzystanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego.		
	1.3.6.	Dążenie do pobudzenia i rozwoju w mieszkańcach Miasta tożsamości lokalnej opartej na poczuciu wspólnego dziedzictwa kulturowo-historycznego.		

CEL STRATEGICZNY I
ATRAKCYJNA, CZYSTA I UPORZĄDKOWANA PRZESTRZEŃ MIEJSKA PODKREŚLAJĄCA WALORY TURYSTYCZNE I KULTUROWE MIASTA.

CEL OPERACYJNY 1.4.	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
INTENSYFIKACJA DZIAŁAŃ NA RZECZ PROMOCJI MIASTA.	1.4.1.	Podejmowanie działań zmierzających do promocji Miasta w skali lokalnej oraz globalnej poprzez wykorzystanie szerokiej gamy narzędzi promocyjnych, w tym: lokalnych, regionalnych oraz krajowych mediów (TV, prasa, radio), spotów reklamowych, filmów promocyjnych, social mediów itp.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Liczba opracowanych i wdrożonych działań promocyjnych Miasta, w tym: reklam, spotów, filmów promocyjnych, ogłoszeń radiowych, ogłoszeń prasowych, publikacji, ulotek itp. (szt.) ✓ Liczba odbiorców działań marketingowych (os.) ✓ Liczba przeprowadzonych spotkań, wydarzeń, eventów itp., których celem będzie edukacja i promocja dziedzictwa kulturowego Jawora (szt.) ✓ Liczba produktów lokalnych (szt.) ✓ Liczba odbytych świąt i wydarzeń o szczególnym znaczeniu dla Miasta (szt.)
	1.4.2.	Wzmocnienie działań związanych z edukacją i promocją dziedzictwa kulturowego Jawora, a także inicjowanie i wspieranie projektów związanych z szeroko rozumianym upowszechnieniem wiedzy o dziedzictwie kulturowym Miasta.	
	1.4.3.	Podtrzymanie istniejących tradycji Miasta dotyczących produktów oraz wydarzeń i świąt lokalnych.	
	1.4.4.	Wsparcie działań zmierzających do kreowania i budowy nowych produktów i marek lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem działań promocyjnych i marketingowych.	
	1.4.5.	Podjęcie działań służących rozwojowi marketingu terytorialnego, opartego na aktywnym dziedzictwie historyczno-kulturowym.	
		ll) Wzmocnienie pozycji oraz znaczenia Jawora jako silnego ośrodka turystycznego w regionie mm) Dotarcie z informacją dotyczącą oferty turystycznej Miasta do szerokiego grona odbiorców w kraju i za granicą nn) Wzmocnienie potencjału lokalnego Miasta oo) Wzrost świadomości i wiedzy mieszkańców Jawora na temat otaczającej ich przestrzeni kulturowej pp) Napływ turystów zainteresowanych wzięciem udziału w lokalnych świątach oraz poznaniem lokalnych produktów Miasta qq) Wykreowanie marki Miasta rr) Przygotowanie narzędzi marketingowych nastawionych na promocję Miasta	

CEL STRATEGICZNY II: Rozwinięta, zmodernizowana i przyjazna środowisku infrastruktura techniczna, prowadząca do wzrostu konkurencyjności miasta.

	2.1.	Rozwój i modernizacja istniejącej infrastruktury technicznej.
	2.2.	Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości poprzez tworzenie sprzyjającego środowiska organizacyjno-prawnego.
	2.3.	Rozwój techniczny oraz wsparcie działań z zakresu ekologii i odnawialnych źródeł energii
	2.4.	Kompleksowe i skuteczne zarządzanie gospodarką odpadami.

Na rozwój gospodarczy Miasta bezpośredni wpływ ma **stan techniczny oraz stopień rozbudowania** infrastruktury technicznej. Wysokie wskaźniki zwodociągowania, skanalizowania i zgazyfikowania miasta Jawora wymagają kompleksowych i zintegrowanych działań, zakładających nie tylko modernizację istniejącej infrastruktury technicznej, ale jej rozbudowę i ciągłe ulepszanie.

Rozwinięta, zmodernizowana i – co istotne – **przyjazna środowisku** infrastruktura techniczna, wspomaga rozwój gospodarczy Miasta oraz wzrost jego konkurencyjności w regionie. Mocny fundament techniczny, stanowić będzie bazę dla dalszego **rozwoju gospodarczego** w postaci wsparcia rozwoju przedsiębiorczości poprzez tworzenie sprzyjającego środowiska organizacyjno-prawnego, zakładającego m.in. **budowanie spójnego systemu** ulg (w tym ulg podatkowych, odroczeń i umorzeń itp.) dla nowych i rozwijających się przedsiębiorstw.

Obecne zmiany zachodzące w **środowisku naturalnym** oraz obowiązki wynikające z jego ochrony determinują skupienie aktywności na zagadnieniach dotyczących nie tylko rozwoju technicznego odnawialnych źródeł energii, ale udzielania wsparcia również tym przedsięwzięciom technicznym, które podejmują kwestie związane z szeroko rozumianą **ekologią i popularyzacją OZE**. Dlatego jednym z kierunków działań miasta Jawora stanie się promocja, edukacja i wspieranie przedsięwzięć dotyczących upowszechniania **edukacji ekologicznej** wśród różnych grup społecznych (uczniów, przedsiębiorców, grup zawodowych itp.).

Aby jakość życia mieszkańców odpowiadała współczesnym potrzebom i standardom, władze samorządowe dokonają wdrożenia **kompleksowego i skutecznego** modelu zarządzania gospodarką odpadami, w którym kluczowe znaczenie będzie miało zapewnienie wszystkim mieszkańcom Miasta edukacji w zakresie **gospodarki odpadami**, w tym segregacji odpadów oraz budowa **boksów** na śmieci poprawiających estetykę otoczenia.

Powyższe cele operacyjne stanowić będą podstawę do realizacji konkretnych działań, które zamieszczono w poniższej tabeli.

CEL STRATEGICZNY II
ROZWIĘTA, ZMODERNIZOWANA I PRZYJAZNA ŚRODOWISKU INFRASTRUKTURA TECHNICZNA,
PROWADZĄCA DO WZROSTU KONKURENCYJNOŚCI MIASTA.

CEL OPERACYJNY 2.1.	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
ROZWÓJ I MODERNIZACJA ISTNIEJĄCEJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ.	2.1.1.	Budowa, przebudowa oraz rozbudowa gminnej infrastruktury drogowej, ze szczególnym uwzględnieniem działań dotyczących poprawy organizacji ruchu drogowego, w tym budowy skrzyżowań bezkolizyjnych.	<ul style="list-style-type: none"> ss) Poprawa stanu dróg, a co za tym idzie komfortu jazdy na terenie Miasta tt) Poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego i pieszego uu) Wzrost atrakcyjności Miasta pod względem warunków dla uprawiania turystyki pieszej vv) Zwiększenie wydajności sieci wodno-kanalizacyjnej ww) Eliminacja występowania awarii i przerw w dostawie wody xx) Regulacja gospodarki wodnej oraz zminimalizowanie kosztów związanych z rozprowadzaniem deszczówki yy) Włączenie cyfrowe mieszkańców Miasta
	2.1.2.	Współpraca z zarządcami dróg powiatowych i wojewódzkich w celu wzmocnienia rozwoju infrastrukturalnego Miasta.	
	2.1.3.	Budowa oraz modernizacja istniejącej infrastruktury zapewniającej bezpieczeństwo ruchu pieszego i rowerowego, w tym: przejścia dla pieszych, sygnalizacje świetlne, oświetlenia, informacje ostrzegawcze itp.	
	2.1.4.	Zapewnienie pieszym bezpiecznej i wygodnej komunikacji poprzez rozbudowę oraz remonty istniejących chodników, ścieżek oraz dróg spacerowych.	
	2.1.5.	Modernizacja Ujęcia i Stacji Uzdatniania Wody Park Miejski w Jaworze.	
	2.1.6.	Budowa nowych odcinków tranzytowych i rozdzielczych w istniejącym układzie przewodów wodociągowych Miasta.	
	2.1.7.	Poprawa jakości oraz komfortu życia mieszkańców poprzez modernizację istniejącej sieci wodno-kanalizacyjnej.	
	2.1.8.	Wdrożenie działań związanych z racjonalnym i odpowiedzialnym gospodarowaniem wodą deszczową w Mieście.	
	2.1.9.	Rozbudowa sieci radiowych WIFI HotSpot połączona z powstaniem publicznych punktów darmowego Internetu w Mieście.	
	2.1.10.	Utworzenie na terenie Miasta publicznych stacji ładowania USB.	
			<ul style="list-style-type: none"> ✓ Długość wyremontowanych, przebudowanych i rozbudowanych dróg (km) ✓ Liczba nowych elementów infrastruktury drogowej i rowerowej zapewniającej bezpieczeństwo ruchu (przejścia dla pieszych, sygnalizacje świetlne, oświetlenia, informacje ostrzegawcze) (szt.) ✓ Długość wyremontowanych i nowopowstałych chodników, ścieżek i dróg spacerowych (km) ✓ Liczba przeprowadzonych działań modernizacyjnych sieci wodno-kanalizacyjnej (szt.) ✓ Liczba akcji przeprowadzonych w celu uregulowania gospodarki wody deszczowej (szt.) ✓ Liczba użytkowników sieci radiowych WIFI HotSpot (os.)

CEL STRATEGICZNY II
ROZWIĘTA, ZMODERNIZOWANA I PRZYJAZNA ŚRODOWISKU INFRASTRUKTURA TECHNICZNA,
PROWADZĄCA DO WZROSTU KONKURENCYJNOŚCI MIASTA.

CEL OPERACYJNY 2.2.	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
WSPARCIE ROZWOJU PRZEDSIĘBIOR- CZOŚCI POPRAZ TWORZENIE SPRZYJĄCEGO ŚRODOWISKA ORGANIZACYJ- NNO-PRAWNEGO.	2.2.1.	Budowanie spójnego systemu ulg (w tym ulg podatkowych, odroczeń i umorzeń itp.) dla nowych i rozwijających się przedsiębiorstw, w celu zachęty do zakładania oraz kontynuowania rozwoju aktywności gospodarczej.	✓ Liczba wydanych decyzji postanawiających o przyznaniu ulgi finansowej (szt.)
	2.2.2.	Współpraca z zarządem powiatowym oraz lokalnymi podmiotami gospodarczymi w celu stworzenia oferty edukacyjnej (tzw. klas patronackich), dostosowanej do specyfiki i popytu lokalnego rynku pracy oraz gwarantującej absolwentom zatrudnienie po ukończonej nauce.	✓ Liczba absolwentów poszczególnych klasach patronackich (os.)
	2.2.3.	Wzmocnienie i wspieranie sieci partnerstwa lokalnego poprzez promowanie i rozwijanie wspólnych przedsięwzięć gospodarczych bazujących na idei co-workingu i sąsiedztwa.	✓ Liczba zrealizowanych przedsięwzięć gospodarczych realizowanych na zasadach partnerstwa lokalnych podmiotów gospodarczych (szt.)
	2.2.4.	Opracowanie i realizacja kampanii informacyjno-edukacyjnych prezentujących przedsiębiorcom możliwości uzyskania wsparcia finansowego ze źródeł zewnętrznych i wewnętrznych w postaci dotacji, dofinansowań, grantów itp.	✓ Liczba przeszkolonych osób (os.)
	2.2.5.	Wspieranie i organizacja działań służących wykszoleniu i przygotowaniu mieszkańców Miasta do założenia własnej działalności gospodarczej.	✓ Liczba przygotowanych opracowań studyjno-koncepcyjnych dla nowych terenów inwestycyjnych (szt.)
	2.2.6.	Infrastrukturalne i prawne przygotowanie terenów inwestycyjnych pod potrzeby zewnętrznych inwestorów.	✓ Kilometry sieci wodociągowej, kanalizacji deszczowej, kanalizacji sanitarnej, sieci energetycznej, linii światłowodowej itp. stanowiących uzbrojenie terenów inwestycyjnych (km)
	2.2.7.	Wzmocnienie działań dla wytyczenia potencjalnych terenów inwestycyjnych oraz stałe rozwijanie istniejących już terenów inwestycyjnych i aktywności gospodarczej.	✓ Liczba wydanych decyzji postanawiających o przyznaniu ulgi finansowej (szt.)

CEL STRATEGICZNY II
ROZWIĘTA, ZMODERNIZOWANA I PRZYJAZNA ŚRODOWISKU INFRASTRUKTURA TECHNICZNA,
PROWADZĄCA DO WZROSTU KONKURENCYJNOŚCI MIASTA.

CEL OPERACYJNY 2.3.	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
ROZWÓJ TECHNICZNY ORAZ WPARCIE DZIAŁAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ŚRODOWISKA, EKOLOGII I ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII.	2.3.1.	Ochrona środowiska poprzez instalację solarnych lamp ulicznych wykorzystujących pierwotne źródło światła.	
	2.3.2.	Opracowanie i egzekwowanie przestrzegania instrukcji PV stworzonych dla obiektów użyteczności publicznej i budownictwa wielorodzinnego uwzględniającej indywidualne warunki budynków.	✓ Liczba zamontowanych solarnych lamp ulicznych (szt.)
	2.3.3.	Stworzenie dogodnych warunków prawno-organizacyjnych dla rozwoju odnawialnych źródeł energii.	✓ Liczba nowo zamontowanych instalacji wykorzystujących energię odnawialną w budynkach użyteczności publicznej i budynkach wspólnot mieszkaniowych (szt.)
	2.3.4.	Promocja, edukacja i wspieranie przedsięwzięć dotyczących upowszechniania edukacji ekologicznej, w tym działania i wykorzystania odnawialnych źródeł energii wśród różnych grup społecznych (uczniów, przedsiębiorców, grup zawodowych itp.)	✓ Ilość energii pozyskanej z OZE (kWh)
	2.3.5.	Wspieranie osób fizycznych i wspólnot mieszkaniowych w inwestowaniu w odnawialne źródła energii.	✓ Wysokość dofinansowań udzielonych na wymianę źródeł ciepła (zł)
	2.3.6.	Ograniczenie emisji substancji, które mają negatywny wpływ na zdrowie ludzi oraz na środowisko naturalne poprzez dofinansowanie przez miasto działań na rzecz wymiany źródeł ciepła.	✓ Liczba wybudowanych kolumbarium (szt.)
	2.3.7.	Rozwiązanie problemu wyczerpujących się miejsca pochówków na cmentarzach, poprzez budowę kolumbarium zapewniającego godne miejsce spoczynku z jednoczesnym zachowaniem zasobów przestrzennych Miasta.	✓ Liczba przeprowadzonych proekologicznych kampanii edukacyjnych (szt.)
	2.3.8.	Realizacja oraz wsparcie działań mających na celu edukację proekologiczną, ze szczególnym uwzględnieniem nauki oszczędzania wody.	

CEL STRATEGICZNY II
ROZWIĘTA, ZMODERNIZOWANA I PRZYJAZNA ŚRODOWISKU INFRASTRUKTURA TECHNICZNA,
PROWADZĄCA DO WZROSTU KONKURENCYJNOŚCI MIASTA.

CEL OPERACYJNY 2.4.	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
KOMPLEKSOWE I SKUTECZNE ZARZĄDZANIE GOSPODARKĄ ODPADAMI.	2.4.1.	Zapewnienie wszystkim mieszkańcom Miasta edukacji w zakresie gospodarki odpadami, w tym segregacji odpadów.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Liczba kampanii edukacyjnych dot. gospodarki odpadami przeprowadzonych w Mieście (szt.) ✓ Liczba analiz i inwentaryzacji przeprowadzonych celem dostosowania stawek za odbiór odpadów komunalnych do faktycznie ponoszonych przez Miasto kosztów (szt.) ✓ Wielkość selektywnie zebranych odpadów komunalnych (kg) ✓ Wielkość wytwarzanych i wytwarzanych i odzyskiwanych poszczególnych frakcji odpadów (kg) ✓ Wielkość odpadów dostarczanych do PSZOK-u (kg) ✓ Liczba wybudowanych boksów na śmieci ✓ Liczba instalacji pozyskujących energię z odpadów komunalnych i rolniczych (szt.)
	2.4.2.	Ustalanie stawek za odbiór odpadów komunalnych z jednoczesnym dostosowaniem organizacji systemu gospodarowania odpadami do faktycznie ponoszonych przez miasto kosztów.	
	2.4.3.	Promocja i ciągłe optymalizowanie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.	
	2.4.4.	Prowadzenie bieżącej ewidencji wielkości wytwarzanych i odzyskiwanych poszczególnych frakcji odpadów.	
	2.4.5.	Utrzymanie funkcjonowania Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK).	
	2.4.6.	Budowa poprawiających estetykę otoczenia i dobrze komponujących się z architekturą miejską boksów na śmieci.	
	2.4.7.	Zagospodarowanie odpadów oraz produkcja energii cieplnej i elektrycznej, poprzez wparcie dla działań zakładających pozyskiwanie energii z odpadów komunalnych i rolniczych.	
		<p>mmm) Zwiększenie czystości, schludności i uporządkowania przestrzeni miejskiej</p> <p>nnn) Zmiana postaw mieszkańców na proekologiczną, nastawioną na dbałość o czystość wspólnych przestrzeni</p> <p>ooo) Redukcja masy odpadów wyprodukowanych przez jednego mieszkańca</p> <p>ppp) Wzrost udziału odpadów segregowanych w ogólnej ilości odpadów</p> <p>qqq) Ograniczenie zjawiska „podrzucania śmieci”</p> <p>rrr) Zatrzymanie niekontrolowanego rozprzestrzeniania się śmieci (np. poprzez silny wiatr)</p> <p>sss) Wzrost popularności alternatywnych źródeł energii</p> <p>ttt) Poprawa efektywności energetycznej Miasta</p>	

CEL STRATEGICZNY III: Spójna i zintegrowana przestrzeń społeczna, oferująca szeroką dostępność usług publicznych, pobudzających aktywność i zaangażowanie mieszkańców.

	3.1.	Zwiększenie dostępności świadczonych usług społecznych.
	3.2.	Upowszechnienie działań rekreacyjno-sportowych i kulturalnych służących integracji pokoleniowej i poprawie kondycji psycho-fizycznej mieszkańców Miasta.
	3.3.	Upowszechnienie i zapewnianie wielowymiarowej profilaktyki zdrowotnej.
	3.4.	Rozwój istniejącej infrastruktury mieszkaniowej, komunalnej i socjalnej.

Jednym z czynników mających wpływ na jakość życia mieszkańców jest stopień zaawansowania oferty **usług publicznych**, dzięki którym mieszkańcy mogą poczuć się **bezpiecznie** i pewnie w otaczającej ich przestrzeni społecznej. Kształt oraz kierunek rozwoju takich usług powinien być dostosowany do potrzeb i skłonności mieszkańców, z jednoczesnym uwzględnieniem **panujących zjawisk**, występujących kryzysów, a także trendów i **postaw społecznych**. W mieście Jawor zdiagnozowany został postępujący proces starzenia się społeczeństwa, który podobnie jak w całym kraju, wymusza na władzach samorządowych podejmowanie działań zmierzających do redukcji jego skutków, poprzez opracowanie kompleksowej i bogatej **oferty społecznej skierowanej do seniorów**. Zwiększanie się liczby ludności w wieku poprodukcyjnym skutkować będzie również wsparciem dla działań służących **integracji międzypokoleniowej**, która zakładać będzie wzajemnie przenikanie się nie tylko aktywności osób w różnym wieku, ale również ich wartości, przekonań i postaw. W tym celu miasto Jawor zamierza dołożyć wszelkich starań by upowszechnić działania **wspomagające** taką **integrację** wykorzystując ku temu wydarzenia, projekty i przedsięwzięcia rekreacyjno-sportowe i kulturalne. **Zaangażowanie mieszkańców** w ich udział wpłynie dodatkowo na poprawę ogólnej kondycji psycho-fizycznej lokalnej społeczności. By zapewnić trwałość i sprawność funkcjonowania **zintegrowanej przestrzeni społecznej**, działaniem strategicznym objęte zostaną grupy społeczne zagrożone **wykluczeniem**, w tym szczególnie: **osoby niepełnosprawne, osoby długotrwale bezrobotne, a także osoby uzależnione, współuzależnione i zagrożone uzależnieniem**. Włączeniu społecznemu sprzyjać będzie rozbudowana i dostosowana do indywidualnych potrzeb infrastruktura społeczna. Podstawą efektywnego funkcjonowania jednostki na każdej płaszczyźnie jest zdrowie – dlatego miasto dążyć będzie do **upowszechnienia** i zapewnienia wielowymiarowej **profilaktyki zdrowotnej**, zakładającej zagwarantowanie mieszkańcom Jawora dostępu do wysokiej jakości usług podstawowej opieki zdrowotnej oraz poradnictwa specjalistycznego. Aby zagwarantować **zaspokojenie** potrzeb mieszkaniowych wszystkim potrzebującym podjęte zostaną działania zmierzające do rozwoju **istniejącej infrastruktury mieszkaniowej**, komunalnej i socjalnej. Szczególna uwaga skupiona zostanie na podniesieniu standardów komunalnych zasobów mieszkaniowych, by zapewnić ich mieszkańcom godne i **przyjazne warunki bytowe**.

CEL STRATEGICZNY III
**SPÓJNA I ZINTEGROWANA PRZESTRZEŃ SPOŁECZNA, OFERUJĄCA SZEROKĄ DOSTĘPNOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH,
 POBUDZAJĄCYCH AKTYWNOŚĆ I ZAANGAŻOWANIE MIESZKAŃCÓW.**

CEL OPERACYJNY 3.1.	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI ŚWIADCZONYCH USŁUG SPOŁECZNYCH.	3.1.1. Zwiększenie jakości oraz dostępności mieszkańców Jawora do usług opiekuńczych świadczonych nad dziećmi do lat 3, poprzez stworzenie nowych miejsc opieki w żłobkach i klubach malucha.	uuu) Zwiększenie aktywności zawodowej rodziców dzięki możliwości skorzystania z opieki nad dzieckiem do lat 3.	✓ Liczba utworzonych żłobków i klubów malucha (szt.)
	3.1.2. Prowadzenie i zapewnienie miejsc dla seniorów w Domu Pomocy Społecznej.	vvv) Aktywne przeciwdziałanie skutkom starzenia się społeczeństwa	✓ Liczba miejsc w nowopowstałych żłobkach i klubach malucha (szt.)
	3.1.3. Poprawa dostępności i jakości oferty pomocy dla osób starszych poprzez zwiększenie miejsc w Dziennym Domie Pobytu Senior Wigor.	www) Zapewnienie godnej i zaawansowanej opieki dla osób starszych i niepełnosprawnych	✓ Liczba miejsc w Domu Pomocy Społecznej (szt.)
	3.1.4. Podniesienie standardu usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania poprzez zwiększenie godzin ich świadczenia.	xxx) Zadowolenie społeczne wynikające z poczucia troski i dbałości Miasta o potrzebujących w każdej grupie społecznej	✓ Liczba nowo utworzonych miejsc w Dziennym Domie Pobytu Senior Wigor (szt.)
	3.1.5. Zwiększenie dostępności usług medycznych, poprzez kontynuację współpracy podejmowanej przez miasto z innymi podmiotami, w zakresie realizacji programów profilaktycznych.	yyy) Podniesienie jakości procesu edukacji	✓ Liczba godzin świadczonych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania (h)
	3.1.6. Podniesienie jakości nauczania oraz zwiększenie kreatywności uczniów poprzez rozwój bazy dydaktycznej (w tym bazy sportowej i kulturalnej) placówek oświatowych.	zzz) Wzrost poczucia psychicznego bezpieczeństwa wśród dzieci i młodzieży aaaa) Poprawa zdrowia fizycznego i psychicznego wśród mieszkańców Jawora	✓ Liczba zrealizowanych programów profilaktycznych (szt.) ✓ Liczba nowych elementów wyposażenia bazy dydaktycznej w placówkach oświatowych (szt.)

CEL STRATEGICZNY III
**SPÓJNA I ZINTEGROWANA PRZESTRZEŃ SPOŁECZNA, OFERUJĄCA SZEROKĄ DOSTĘPNOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH,
 POBUDZAJĄCYCH AKTYWNOŚĆ I ZAANGAŻOWANIE MIESZKAŃCÓW.**

CEL OPERACYJNY 3.2.	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
<p>UPOWSZECHNIENIE DZIAŁAŃ REKREACYJNO-SPORTOWYCH I KULTURALNYCH SŁUŻĄCYCH INTEGRACJI POKOLENIOWEJ I POPRAWIE KONDYCJI PSYCHO-FIZYCZNEJ MIESZKAŃCÓW MIASTA.</p>	<p>3.2.1. Zwiększenie i wzbogacenie oferty rekreacyjno-sportowej i kulturalnej o przedsięwzięcia dostosowane do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, integrujące jednocześnie różne grupy społeczności lokalnej.</p>	<p>bbbb) Zapewnienie udziału w życiu społecznym i kulturalnym jak największej liczbie osób cccc) Wizerunek Jawora jako Miasta dostępnego i otwartego dla różnych grup społecznych</p>	<p>✓ Liczba wydarzeń sportowych dostosowanych do udziału osób starszych i niepełnosprawnych (szt.)</p>
	<p>3.2.2. Dostosowywanie obiektów oraz urządzeń sportowo-rekreacyjnych do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych.</p>	<p>dddd) Aktywność fizyczna podejmowana przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym</p>	<p>✓ Liczba uczestników będącymi osobami starszymi lub niepełnosprawnymi uczestniczącymi w wydarzeniach sportowych (os.)</p>
	<p>3.2.3. Zwiększenie aktywności instytucji sportu i kultury w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych na działania rozwojowe.</p>	<p>eeee) Zwiększenie oferty sportowej Miasta</p>	<p>✓ Wielkość pozyskanych środków zewnętrznych na działania rozwojowe (zł)</p>
	<p>3.2.4. Integracja pokoleniowa i poprawa kondycji psycho-fizycznej mieszkańców Jawora poprzez modernizację Ośrodka Wypoczynkowego „Jawornik”.</p>	<p>ffff) Poprawa bezpieczeństwa osób korzystających z terenów i obiektów sportowych</p>	<p>✓ Liczba wykonanych termomodernizacji krytej pływalni „Słowianka” (szt.)</p>
	<p>3.2.5. Głęboka termomodernizacja krytej pływalni „Słowianka” wpływająca na poprawę dostępu do infrastruktury społecznej oraz zwiększenie efektywności energetycznej budynku użyteczności publicznej.</p>	<p>gggg) Wzrost atrakcyjności Miasta jako ośrodka sportowego z dobrze rozwiniętą infrastrukturą sportową</p>	<p>✓ Liczba modernizacji Stadionu Przyrzecze (szt.)</p>
	<p>3.2.6. Zwiększenie aktywności sportowej jako czynnika stymulującego rozwój społeczny i gospodarczy Jawora oraz instytucji sportowych poprzez modernizację Stadionu Przyrzecze.</p>		

CEL STRATEGICZNY III
SPÓJNA I ZINTEGROWANA PRZESTRZEŃ SPOŁECZNA, OFERUJĄCA SZEROKĄ DOSTĘPNOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH,
POBUDZAJĄCYCH AKTYWNOŚĆ I ZAANGAŻOWANIE MIESZKAŃCÓW.

CEL OPERACYJNY 3.3.	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
<p style="text-align: center;">UPOWSZECHNIENIE I ZAPEWNIANIE WIELOWYMIAROWEJ PROFILAKTYKI ZDROWOTNEJ</p>	<p>3.3.1. Zagwarantowanie mieszkańcom Jawora dostępu do wysokiej jakości usług podstawowej opieki zdrowotnej oraz poradnictwa specjalistycznego, w oparciu o działalność profilaktyczną (w tym działalność szczepienną, diagnostyczną i informacyjno-edukacyjną).</p>	<p>hhhh) Poprawa zdrowia mieszkańców Miasta</p>	<p>✓ Liczba przeprowadzonych akcji profilaktycznych (szt.)</p>
	<p>3.3.2. Wsparcie osób uzależnionych, współuzależnionych i zagrożonych uzależnieniem poprzez zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej, a także profilaktycznej i medycznej.</p>	<p>iiii) Aktywne zapobieganie i przeciwdziałanie uzależnieniom wśród mieszkańców</p>	<p>✓ Liczba punktów terapeutycznych, profilaktycznych oraz medycznych skierowanych do osób uzależnionych, współuzależnionych i zagrożonych uzależnieniem (szt.)</p>
	<p>3.3.3. Stworzenie oraz wdrożenie zintegrowanego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych, zakładającego ich integrację społeczną, wsparcie materialne oraz zwiększenie samodzielności funkcjonowania w sprawach codziennych.</p>	<p>jjjj) Włączenie społeczne osób wykluczonych</p>	<p>✓ Liczba projektów społecznych zakładających wsparcie osób niepełnosprawnych (szt.)</p>
	<p>3.3.4. Pomoc osobom długotrwale bezrobotnym poprzez działania ułatwiające nabywanie nowych umiejętności, pobudzanie kreatywności oraz pobudzanie motywacji do rozpoczęcia aktywności zawodowej.</p>	<p>kkkk) Spadek poziomu bezrobocia</p>	<p>✓ Liczba przeprowadzonych szkoleń, warsztatów, sesji itp. mających na celu pomoc osobom bezrobotnym w znalezieniu pracy (szt.)</p>
	<p>3.3.5. Rozwój profilaktyki szkolnej i przedszkolnej poprzez wdrożenie opieki medycznej i stomatologicznej w placówkach oświatowych, uwzględniający dostosowanie istniejących gabinetów do współczesnych potrzeb dzieci i młodzieży.</p>	<p>llll) Wzrost przedsiębiorczości wśród mieszkańców</p>	<p>✓ Liczba gabinetów opieki medycznej i stomatologicznej w placówkach oświatowych (szt.)</p>
	<p>3.3.6. Rozwój szkolnej oraz przedszkolnej działalności psychologiczno-pedagogicznej skierowanej do dzieci, młodzieży oraz dorosłych.</p>	<p>mmmm) Kreowanie wśród dzieci i młodzieży postaw prozdrowotnych nastawionych na profilaktykę i dbanie o kondycję fizyczną</p>	<p>✓ Liczba osób korzystających z działalności psychologiczno-pedagogicznej w placówkach oświatowych.</p>
	<p>3.3.7. Rozszerzanie i doskonalenie współpracy jednostek organizacyjnych Miasta z innymi podmiotami publicznymi oraz organizacjami pozarządowymi zajmującymi się szeroko rozumianą profilaktyką i promocją zdrowia.</p>	<p>nnnn) Wsparcie psychologiczne dla dzieci, młodzieży oraz dorosłych, gwarantujące pomoc oraz ułatwiające zmierzenie się z problemami</p>	

CEL STRATEGICZNY III
SPÓJNA I ZINTEGROWANA PRZESTRZEŃ SPOŁECZNA, OFERUJĄCA SZEROKĄ DOSTĘPNOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH,
POBUDZAJĄCYCH AKTYWNOŚĆ I ZAANGAŻOWANIE MIESZKAŃCÓW.

CEL OPERACYJNY 3.4.	KIERUNKI DZIAŁAŃ	OCZEKIWANE REZULTATY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ	WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘCIA DZIAŁAŃ
ROZWÓJ ISTNIEJĄCEJ INFRASTRUK- TURY MIESZ- KANIOWEJ, KOMUNALNEJ I SOCJALNEJ.	3.4.1. Podjęcie działań zmierzających do podniesienia standardów komunalnych zasobów mieszkaniowych.	rrrr) Zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych społeczności lokalnej	✓ Liczba przeprowadzonych remontów, wymian i modernizacji w komunalnych zasobach mieszkaniowych (szt.)
	3.4.2. Spełnienie potrzeb mieszkaniowych osób niezdolnych do ich samodzielnego zaspokojenia, poprzez zwiększenie zasobu mieszkań socjalnych oraz mieszkań chronionych.	ssss) Zwiększenie poczucia jakości życia wśród potrzebujących, poprzez ich zaspokojenie fundamentalnych potrzeb społecznych	✓ Liczba oddanych do użytku nowych mieszkań socjalnych i chronionych (szt.)
	3.4.3. Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń oraz gazów cieplarnianych pochodzących z ogrzewania mieszkań komunalnych poprzez wymianę źródeł ciepła na niskoemisyjne.	tttt) Poprawa standardów mieszkaniowych	✓ Liczba dokonanych wymian źródeł ciepła na niskoemisyjne w budynkach komunalnych (szt.)
	3.4.4. Rozwój w sąsiedztwie mieszkaniowych zasobów komunalnych i socjalnych tzw. małej architektury, sprzyjającej integracji społeczności lokalnej.	uuuu) Poprawa stanu środowiska i jakości powietrza atmosferycznego	✓ Liczba nowych elementów małej infrastruktury zamontowanych w sąsiedztwie mieszkaniowych zasobów komunalnych i socjalnych (szt.)
	3.4.5. Dbłość o stan i kondycję techniczną lokali socjalnych poprzez ich cykliczny przegląd oraz kontrolę sposobu użytkowania.	vvvv) Integracja społeczna mieszkańców	✓ Liczba przeprowadzonych przeglądów oraz kontroli lokali socjalnych (szt.)

3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta Jawora oraz rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej

Miasto Jawor jako stolica powiatu jaworskiego, stanowi centrum administracyjno-usługowe, będąc jednocześnie ważnym ośrodkiem, w którym zaspakajane są społeczne i gospodarcze funkcje lokalne. Nie stoi to jednak na przeszkodzie, by gospodarka rolna stanowiła dominujący udział w charakterystyce Miasta. Dlatego też, na strukturę funkcjonalno-przestrzenną Miasta składają się elementy zróżnicowane pod kątem stanu i jakości zagospodarowania oraz stopnia wykorzystania przestrzeni i standardów.

Wśród podstawowych elementów struktury wymienić należy następujące tereny:

	mieszkańcwo-usługowe	położone w centrum Miasta, posiadające zabudowę historyczną oraz zabytkowy układ zabudowy
	mieszkańcwo i usługowe	położone poza centrum Miasta, odznaczające się przenikaniem obydwu funkcji oraz zróżnicowanym typem zabudowy mieszkaniowej jedno i wielorodzinnej, a także miejscowo podwyższoną niestosownością zabudowy
	mieszkańcwo	położone w różnych częściach Miasta, posiadające pojedynczą zabudowę zagrodową
	mieszkańcwo jednorodzinne	zlokalizowane w różnych częściach Miasta, występujące w zwartych zespołach
	usług komercyjnych	w różnych częściach Miasta
	usług oświaty, zdrowia i innych typów usług publicznych	w różnych częściach Miasta

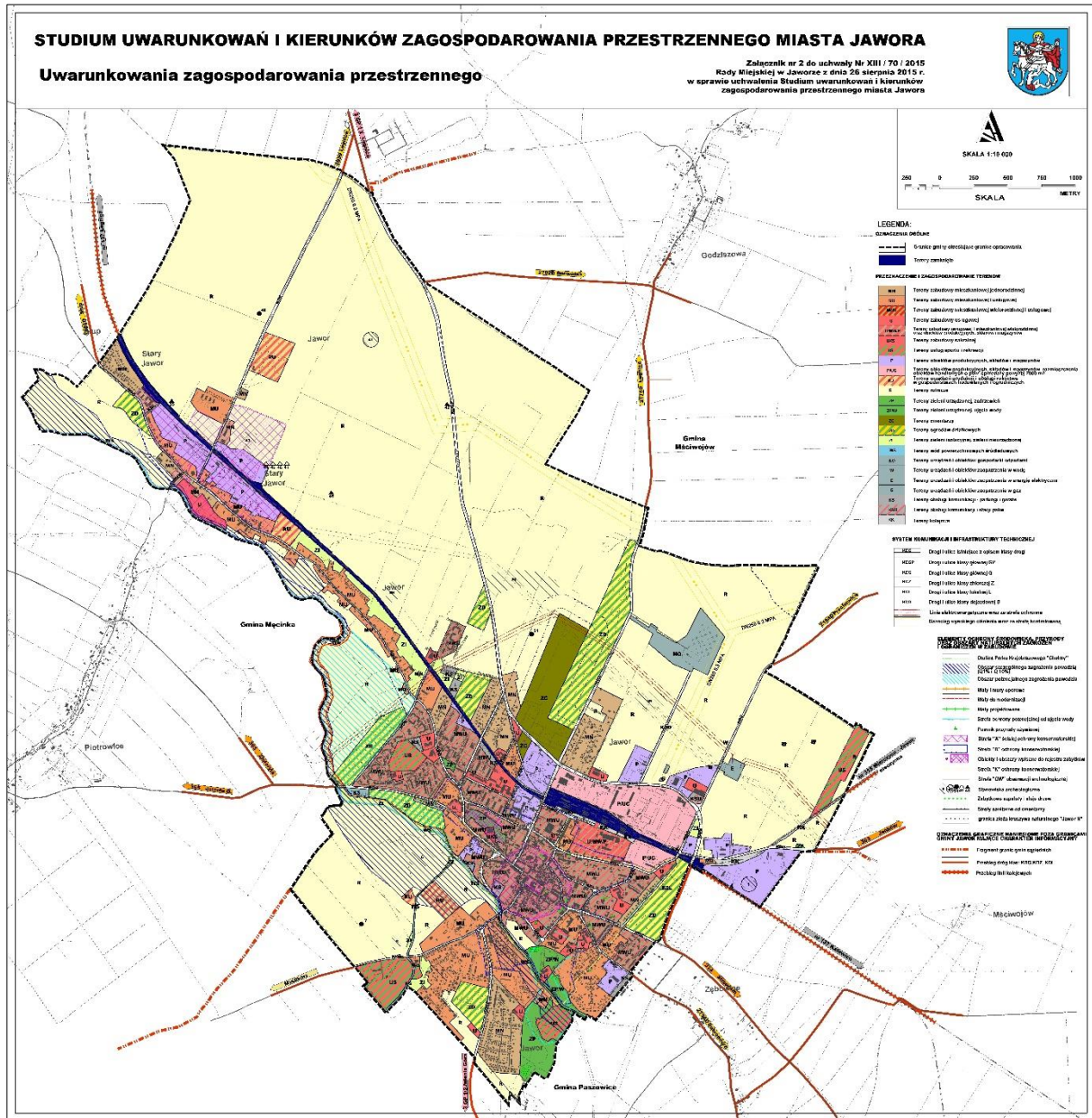
A także tereny:

- przemysłowe oraz innych form działalności gospodarczych (warsztaty, stacje paliw, itp.),
- wielkopowierzchniowych obiektów handlowych,
- ogrodów działkowych,
- zieleni urządzonej, parków, zieleni przydomowej, cmentarzy oraz ciągów zieleni przydrożnej,
- usług sportu i rekreacji,
- gospodarstw rolniczych,
- upraw polowych,
- dróg komunikacji kołowej i szlaków kolejowych oraz obiektów infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja, ciepłownictwo, energetyka i gazownictwo).

Ukształtowana obecnie struktura funkcjonalno-przestrzenna Jawora wykorzystuje kompleksowo dostępne uwarunkowania terenowe, nie naruszając tym samym części, które występują w formie naturalnych barier rozwojowych, w tym w szczególności: doliny Nysy Szalonej i jej terenów zalewowych oraz ciągów infrastrukturalnych i komunikacyjnych. Podkreślić należy, że to właśnie te tereny tworzą ramy dla rozwoju układu urbanistycznego Miasta.

Pomimo braku rażących konfliktów funkcjonalno-przestrzennych w obecnej strukturze przestrzennej Jawora, należy mieć na uwadze występowanie także obszarów, na których jakość zagospodarowania przestrzennego pozostaje niska oraz fragmentów przestrzeni, które odznaczają się uciążliwym charakterem dla mieszkańców Miasta. Za tereny takie uznać należy m.in.: tereny byłej cukrowni czy obiekty przemysłowe obecnie niezagospodarowane.

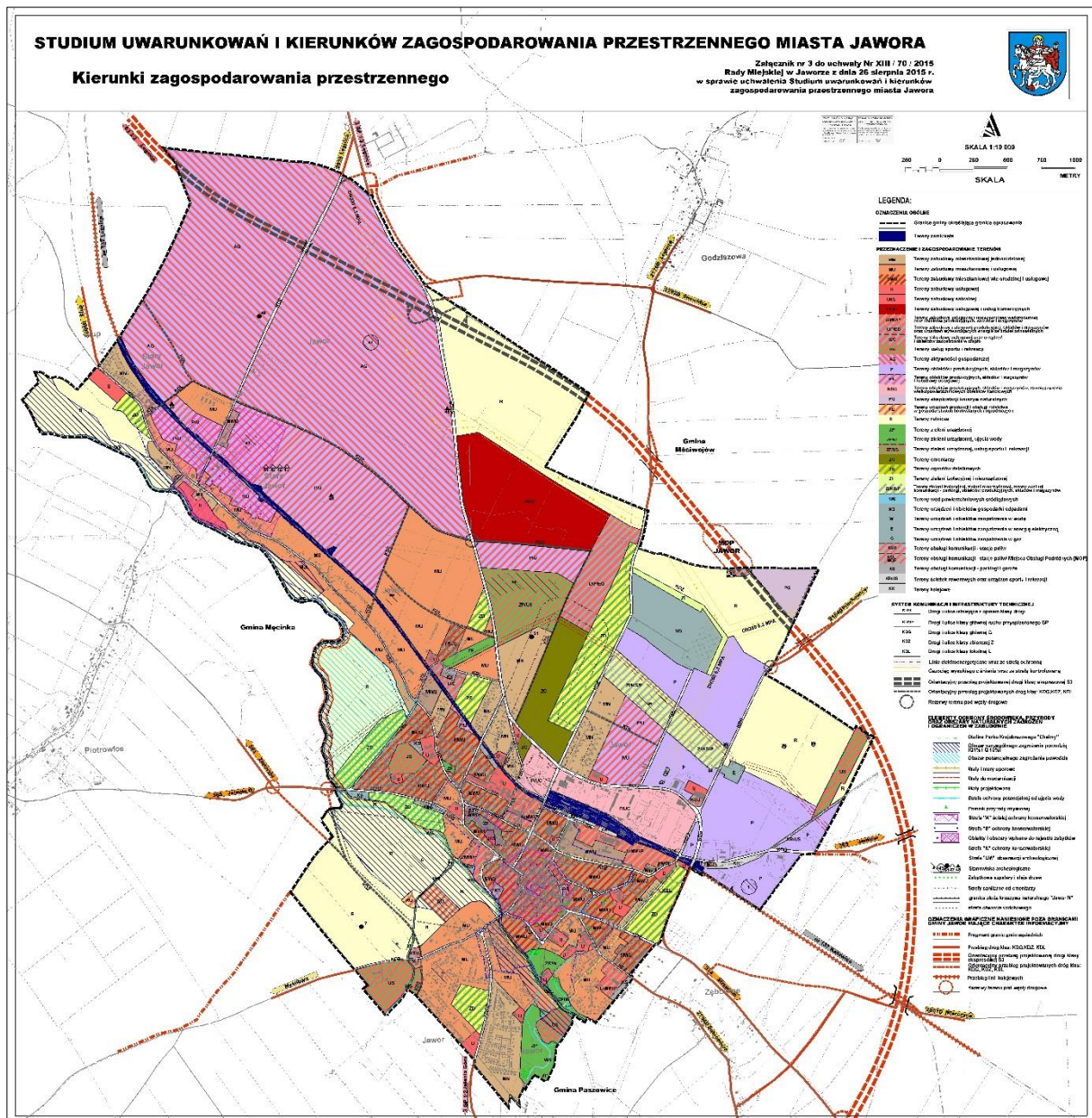
Ryc. 5. Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego Miasta Jawora.

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Jawora przyjęte uchwałą nr XIII/70/2015 z dnia 26 sierpnia 2015 r. Rady Miejskiej w Jaworze w sprawie uchwalenia Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Jawora.

Podstawowym kierunkiem zmian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej Miasta jest nadanie terenom charakteru miejskiego. W związku z tym, planowane jest przekształcenie funkcji terenów, które aktualnie pozostają w rolniczym użytkowaniu, na cele zabudowy mieszkaniowej, usługowej oraz gospodarczej.

Ryc. 6. Kierunki zagospodarowania przestrzennego Miasta Jawora.

Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Jawora przyjęte uchwałą nr XIII/70/2015 z dnia 26 sierpnia 2015 r. Rady Miejskiej w Jaworze w sprawie uchwalenia Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Jawora.

Dlatego określając kierunki zagospodarowania przestrzennego miasta Jawor zakłada się:

- dopuszczenie zachowanie przeznaczenia lub sposobu użytkowania wskazanych terenów niezależnie od przeznaczenia wskazanego w Studium,
- korygowanie granic poszczególnych funkcji (w tym także przebiegu dróg) w ustaleniach MPZP, pod warunkiem zachowania ciągłości dla elementów liniowych,
- korygowanie granic poszczególnych stref w ustaleniach MPZP, pod warunkiem uzgodnienia i uzyskania opinii właściwych organów i instytucji,
- kształtowanie nowego zagospodarowania terenów i nowej zabudowy w sposób harmonijny z zabudową istniejącą w zakresie układu urbanistycznego, architektury i gabarytów zabudowy,

- wzbogacanie poszczególnych terenów obiektami i urządzeniami towarzyszącymi niezbędnymi przy funkcjonowaniu zabudowy w sposób niewprowadzający potencjalnych zagrożeń i konfliktów przestrzennych,
- stosowanie zabezpieczeń (np. w formie zieleni), których celem będzie eliminacja negatywnego oddziaływania terenów produkcyjnych, przemysłowych, usługowych, komunikacyjnych itp.
- potencjalne negatywne oddziaływanie ruchu drogowego (ze względu na emisję hałasu, zanieczyszczeń gazowych i pyłowych) przy lokalizowaniu nowej zabudowy wzdłuż dróg publicznych. W tym celu dopuszczalne jest stosowanie zabezpieczeń w postaci np. elementów osłonowo-ekranujących lub zieleni izolacyjnej ograniczających negatywne ich oddziaływanie.

Ponadto, należy wprowadzać ograniczenia w zakresie możliwości lokalizacji nowej zabudowy na terenie:

- form ochrony przyrody m.in. chronione siedliska przyrodnicze lasów łęgowych przy rzece Nysie Szalonej,
- lasów i dolesień,
- ekosystemów wodno-łąkowych,
- tarasów zalewowych i dolin rzecznych,
- ujęć wód i ich stref ochronnych,
- innych, jeżeli wynika to z przepisów odrębnych.

Rozwój społeczno-gospodarczy Miasta zakładać będzie budowanie atrakcyjności Jawora, w oparciu o bogatą i wyjątkową ofertą kulturową Miasta, związaną z uwarunkowaniami historycznymi. Ponadto, wykorzystana zostanie dogodna lokalizacja Miasta, sprzyjająca aktywizacji gospodarczej w celu stopniowej dywersyfikacji charakteru lokalnej gospodarki i sprostania trendom rynkowym ukierunkowanym na osiągnięcie przez ośrodki wysokiego poziomu elastyczności w zakresie produkcji przemysłowej, co umożliwi zrównoważony rozwój społeczny i gospodarczy.

Wytyczne w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w Jaworze wynikają również z celów i kierunków polityki przestrzennej zagospodarowania województwa dolnośląskiego wskazanych w **Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego przyjętego Uchwałą nr XIX/482/2020 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 16 czerwca 2020 r. i opublikowanego w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 czerwca 2020 r. poz. 4036** oraz wynikających z niego ustaleń i postulatów kierowanych do Miasta, jakimi są:

CEL 1.

ZAPEWNIENIE WARUNKÓW ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO ORAZ DOSTĘPU DO USŁUG I RYNKU PRACY DZIĘKI HIERARCHICZNEJ STRUKTURZE SIECI OSADNICZEJ

W zakresie kierunku

1.1. WZMOCNIENIE POTENCJAŁU OŚRODKA WOJEWÓDZKIEGO ORAZ OŚRODKÓW REGIONALNYCH POPRZEZ INTEGRACJĘ Z ICH OBSZARAMI FUNKCJONALNYMI.

Prowadzenie współpracy w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych w celu zarządzania przestrzenią w taki sposób, aby następowała integracja oraz łączenie funkcji komplementarnych w przestrzeni w celu zmniejszenia kosztów funkcjonowania infrastruktury komunalnej i podniesienia jakości życia mieszkańców, z uwzględnieniem:

- 1) zrównoważonej mobilności, w tym zwiększenia udziału ruchu rowerowego w transporcie, m.in. poprzez:
 - a) wskazanie w studiach gmin przebiegu planowanych głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego o przebiegu w korytarzach określonych na rysunku Planu nr 2 System ochrony zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych zgodnie z Konceptcją sieci głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego,
 - b) planowanie i realizowanie wzdłuż dróg gminnych pozostałych tras rowerowych pozwalających na powiązanie jednostek osadniczych bezpośrednio z celami codziennych dojazdów do szkoły, pracy i usług lub przystanków i węzłów transportu zbiorowego, mogących stanowić jeden z etapów tych podróży (z zachowaniem odpowiednich rozwiązań zapewniających bezpieczeństwo, adekwatnych, w szczególności do natężenia ruchu na poszczególnych odcinkach tych dróg),
- 2) wspólnego planowania rozwoju zabudowy mieszkaniowej w formie kompleksowych zespołów zabudowy, z zapewnieniem w miejscu zamieszkania dostępu do podstawowych usług publicznych, infrastruktury technicznej oraz transportu zbiorowego,
- 3) potrzeb ochrony obszarów cennych przyrodniczo i ochrony krajobrazu kulturowego oraz tożsamości miejsca,
- 4) potrzeb kształtowania struktur przestrzennych umożliwiających zachowanie i funkcjonowanie terenów otwartych i zieleni w obszarach zurbanizowanych, powiązanych z miejskimi systemami zieleni,
- 5) 5) potrzeb ograniczania zagospodarowania terenów dotychczas niezurbanizowanych i zapobieganiu temu zagospodarowaniu,
- 6) potrzeb zachowania obszarów dostępnych publicznie w ramach struktury zagospodarowania przestrzeni miejskich,
- 7) kształtowania wysokiej jakości przestrzeni publicznych, w tym rewitalizacji obszarów zdegradowanych.

Określenie na terenie gminy co najmniej jednego dużego, zwartej kompleksu publicznie dostępnego terenu rekreacyjno-wypoczynkowego, zapewniającego mieszkańcom możliwość wspólnego spędzania czasu wolnego w otwartej przestrzeni, a przy tym sprzyjającego nawiązywaniu i pogłębianiu relacji oraz kontaktów społecznych. Zwarty kompleks publicznie dostępnych terenów rekreacyjno-wypoczynkowych musi stanowić wyodrębnioną przestrzennie jednostkę funkcjonalną lub składać się z kilku odrębnych, lecz powiązanych funkcjonalnie, jednostek funkcjonalnych o przeznaczeniu podstawowym zawierającym się w zakresie pojęcia publicznie dostępnych terenów rekreacyjno-wypoczynkowych.

Zaleca się, aby minimalna powierzchnia zwartego kompleksu publicznie dostępnego terenu rekreacyjno-wypoczynkowego wynosiła:

- a) dla gmin powyżej 10 tys. mieszkańców – 20 ha,
- b) dla gmin poniżej 10 tys. mieszkańców – 10 ha.

Określenie, dla jednostek osadniczych o wielkości powyżej 250 mieszkańców, publicznie dostępnego terenu rekreacyjno-wypoczynkowego w zasięgu pieszo dojazdu i dojazdu rowerem.

Zaleca się, aby dla jednostek osadniczych o wielkości powyżej 250 mieszkańców, określić lokalizację wydzielonego funkcjonalnie i zwartego przestrzennie, publicznie dostępnego terenu rekreacyjno-wypoczynkowego, o następujących parametrach:

- a) o powierzchni co najmniej 0,2 ha w odległości do 800 m od granic terenów zabudowy mieszkaniowej,
- b) o powierzchni co najmniej 2,0 ha w odległości do 2500 m od granic terenów zabudowy mieszkaniowej.

Ograniczenie przeznaczania pod zabudowę podlegającą ochronie przed hałasem terenów narażonych na ponadnormatywne oddziaływanie infrastruktury transportowej.

Zaleca się, aby poza terenami miast pod zabudowę podlegającą ochronie przed hałasem przeznaczać tereny położone w odległościach co najmniej:

- 1) 100 m od linii kolejowych zaliczanych do sieci TEN-T,
- 2) 100 m od autostrad, dróg ekspresowych oraz głównych ruchu przyspieszonego,
- 3) 50 m od dróg głównych.

Separowanie terenów zabudowy podlegającej ochronie przed hałasem od dużych zwartych kompleksów terenów zabudowy produkcyjnej, usługowej lub produkcyjno-usługowej poprzez ustalenie minimalnych odległości między tymi terenami i kompleksami. Zaleca się, aby poza terenami miast zachowywać parametr odległości co najmniej 150 m między terenami zabudowy podlegającej ochronie przed hałasem a zwartymi kompleksami zabudowy produkcyjnej, usługowej lub produkcyjno-usługowej o powierzchni przekraczającej 10,0 ha, z wyjątkiem zabudowy przemysłu miedziowego, dla której przyjmuje się parametry określone w ustaleniach dla gmin ujętych w pkt. 1 ustaleń obowiązujących dla gmin, w zakresie zasad zagospodarowania przestrzennego LGOF.

Planowanie rozwoju struktur przestrzennych w oparciu o metodę Transit Oriented Development (TOD).

Zaleca się:

- 1) lokalizowanie zabudowy mieszkaniowej wraz ze związanymi z nią usługami w pierwszej kolejności na terenach położonych w odległościach do:
 - a) 800 m od stacji i przystanków kolejowych,
 - b) 400 m od przystanków autobusowych, przy czym odległość ta powinna uwzględniać zasięg oddziaływania akustycznego linii kolejowych oraz w pierwszej linii zabudowy od strony stacji i przystanków kolejowych należy sytuować zabudowę usługową,
- 2) wprowadzenie wytycznych zapewniających mieszkańcom jednostki osadniczej pieszy dostęp o zasięgu do 800 m:
 - a) do usług podstawowych z zakresu oświaty, handlu, gastronomii, zdrowia, sportu i rekreacji – pozwalających na zaspokojenie większości codziennych potrzeb mieszkańców jednostki,
 - b) lub do przystanku komunikacji zbiorowej, szczególnie komunikacji kolejowej,
- 3) wprowadzenie wytycznych pozwalających na ograniczenie zasięgu rozwoju przestrzennego jednostek osadniczych nieposiadających dostępu do stacji i przystanków kolejowych lub przystanków autobusowych lub niewyposażonych w szkołę podstawową. Przeznaczanie pod rozwój zabudowy w ww. jednostkach w pierwszej kolejności terenów niezabudowanych zlokalizowanych pomiędzy istniejącą zabudową w granicach jednostki osadniczej, a w przypadku braku takich terenów – terenów położonych w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowy, lecz w odległości nie

większej niż 100 m od granic obszarów jednostki osadniczej o w pełni wykształconej, zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej.

Integrowanie transportu poprzez wyznaczenie w studiach gmin oraz budowę gminnych i aglomeracyjnych zintegrowanych węzłów przesiadkowych.

W przypadku opracowania koncepcji zielonej infrastruktury uwzględnienie ustaleń tej koncepcji w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w celu zagwarantowania spójnego wdrażania.

POSTULATY:

- ✓ Opracowanie, zgodnie z rekomendacjami Dolnośląskiej Polityki Rowerowej, miejskich koncepcji rozwoju tras rowerowych w granicach administracyjnych miast i uwzględnienie tych tras w studiach gmin.
- ✓ Uwzględnienie infrastruktury transportu rowerowego przy planowaniu zintegrowanego systemu transportu, obejmującego różne środki transportu i elementy infrastruktury w miejskich obszarach funkcjonalnych.

W zakresie kierunku
**1.2. ZAPOBIEGANIE PERYFERYZACJI OŚRODKÓW I OBSZARÓW
ZAGROŻONYCH MARGINALIZACJĄ**

POSTULATY:

- ✓ Uwzględnienie w dokumentach gminnych polityki rozwoju zawartej w „Strategii Rozwoju Sudety 2030”

W zakresie kierunku
**1.3. ZWIĘKSZENIE KONKURENCYJNOŚCI INWESTYCYJNEJ WOJEWÓDZTWA POPRZEZ
WYZNACZENIE OBSZARÓW OPTYMALNEJ LOKALIZACJI
NOWYCH INWESTYCJI.**

1. Uwzględnianie w studiach gmin obszarów optymalnej lokalizacji nowych inwestycji, wskazanych na rysunku *Planu nr 1. Osadnictwo* jako terenów lokalizacji budynków lub budowli związanych z prowadzeniem działalności mającej na celu wytwarzanie dóbr i materiałów oraz jako rekomendowanych przedsiębiorcom optymalnych lokalizacji nowych inwestycji w rozumieniu przepisów art. 7 ust. 2 pkt 10 ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o wspieraniu nowych inwestycji.

**CEL 2.
RACJONALNY I ZRÓWNOWAŻONY SPOSÓB WYKORZYSTANIA ZASOBÓW ŚRODOWISKA
PRZYRODNICZEGO, KULTUROWEGO I KRAJOBRAZU**

W zakresie kierunku
**2.1. STWORZENIE SPÓJNEGO REGIONALNEGO SYSTEMU OCHRONY PRZYRODY,
FUNKCJONUJĄCEGO W RAMACH STRUKTUR KRAJOWYCH I EUROPEJSKICH**

1. Na obszarach otulin parków krajobrazowych działalność związana z usługami turystycznymi i sportowymi powinna zostać dostosowana skalą i intensywnością do charakteru obszaru chronionego i jego otoczenia poprzez obligatoryjne wskazanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy szczegółowych parametrów zabudowy dla projektowanej działalności.

W zakresie kierunku
2.2. WYKORZYSTANIE ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I KRAJOBRAZU

1. Wskazanie w studiach gmin obszarów planowanych do rozwoju turystyki i rekreacji, które należy wyznaczyć na podstawie szczegółowych analiz przyrodniczych, krajobrazowych, fizjograficznych i kulturowych przyjmując następujące zasady ich turystycznego udostępniania:
 - a) w obszarach chronionych realizacja infrastruktury turystycznej zgodnie z zasadami prawnej ochrony tworzących je zasobów,
 - b) w terenach zurbanizowanych realizacja zagospodarowania turystycznego przez uzupełnianie luk w istniejącej zabudowie, jej kontynuację, adaptację lub proturystyczną rewitalizację zdegradowanych obszarów,
 - c) w obszarach otwartych pod warunkiem zachowania walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych terenu oraz zapewnienia indywidualnych rozwiązań w zakresie infrastruktury technicznej na terenach położonych poza zasięgiem istniejących mediów.

Wskazanie w studiach gmin przebiegu regionalnych szlaków turystycznych, w tym planowanych głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego o przebiegu w korytarzach określonych na rysunku Planu nr 2 System ochrony zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych zgodnie z „Koncepcją sieci głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego” przyjętą Uchwałą nr 5425/V/18 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 29 maja 2018 roku.

Wskazanie w studiach gmin węzłów przesiadkowych komunikacji zbiorowej zintegrowanych ze szlakami turystycznymi prowadzącymi w obszarze gminy.

Wskazanie w studiach gmin przebiegu planowanych głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego o przebiegu w korytarzach określonych na rysunku Planu nr 2 System ochrony zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych zgodnie z Koncepcją sieci głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego

POSTULATY:

- ✓ Realizacja regionalnych szlaków turystycznych oraz powiązanie ich z zasobami przyrodniczymi i kulturowymi gmin z wykorzystaniem systemów lokalnych szlaków turystycznych.
- ✓ Dostosowanie rozwoju zaplecza turystyki i rekreacji do zmian klimatu poprzez:
 - realizację transportu zbiorowego w obszarach i ośrodkach o atrakcyjnych turystycznie zasobach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych, jako standardu ich komunikacyjnej obsługi,
 - wykluczenie z realizacji infrastruktury sportów zimowych obszarów o niewystarczających zasobach wód, których eksploatacja dla wytwarzania sztucznego śniegu zagraża lokalnemu środowisku naturalnemu.
- ✓ W obszarach stykowych wyznaczonych w Planie obszarów funkcjonalnych zapewnienie ciągłości planowanych głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego o przebiegu w korytarzach wskazanych na rysunku Planu nr 2 System ochrony zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych zgodnie z „Koncepcją sieci głównych tras rowerowych województwa dolnośląskiego”.

W zakresie kierunku
3.3. ZAPEWNIENIE WARUNKÓW DLA ROZWOJU INFRASTRUKTURY TELEKOMUNIKACYJNEJ

1. Wspieranie rozwoju sieci teleinformatycznych na obszarach problemowych, w których nie występuje infrastruktura telekomunikacyjna umożliwiająca świadczenie usług dostępu do Internetu o wymaganej przepustowości

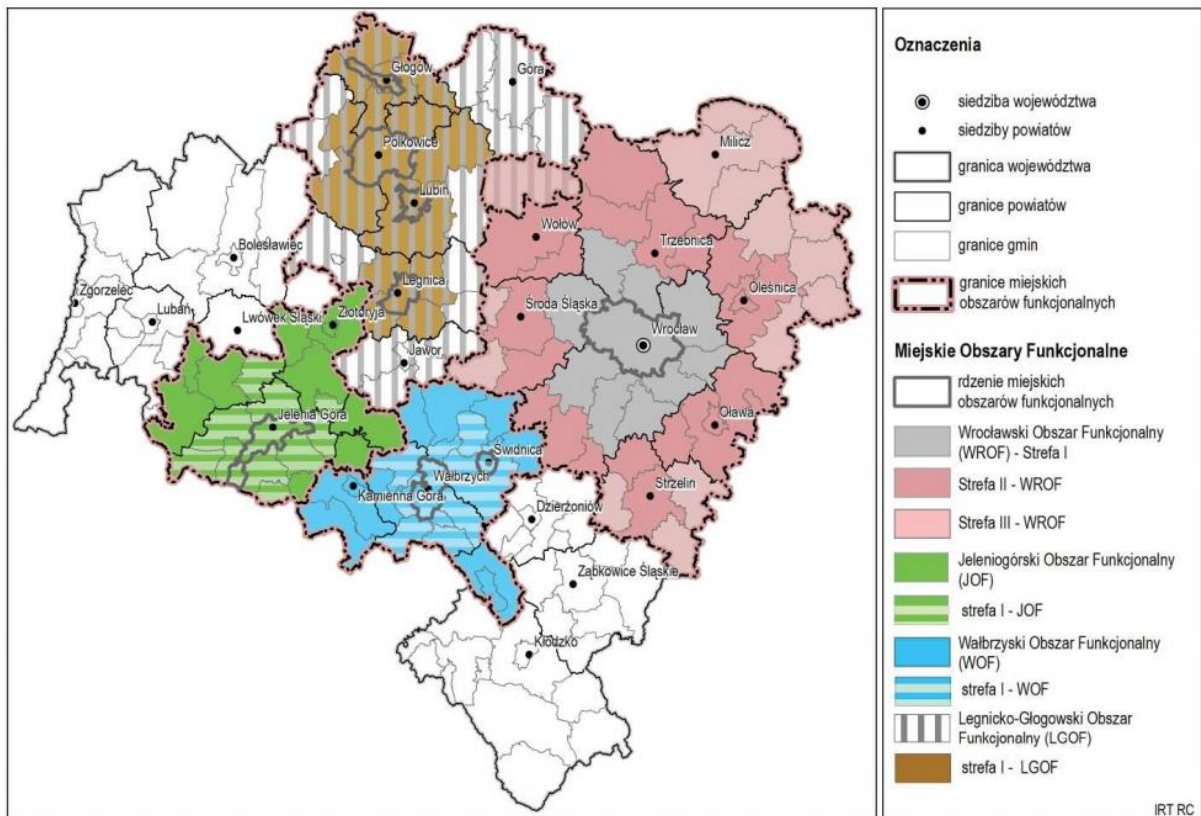
W zakresie kierunku
**4.2. INTEGRACJA DZIAŁAŃ W RAMACH GŁÓWNYCH KORYTARZY DROGOWYCH
O KLUCZOWYM I STRATEGICZNYM ZNACZENIU Z PUNKTU WIDZENIA
ROZWOJU WOJEWÓDZTWA**

1. W ramach wskazanych ciągów drogowych postuluje się o uwzględnienie rezerw terenowych z uwagi na możliwość ujednoczenia parametrów użytkowych dróg wchodzących w skład danego korytarza. Szczególnie istotnym jest zapewnienie możliwości dostosowania parametrów technicznych dróg do obowiązujących normatywów, w oparciu o realne uwarunkowania terenowe. W miarę możliwości należy ograniczać lokalizację nowych zjazdów oraz skrzyżowań z drogami dojazdowymi i lokalnymi. Obsługa przyległych terenów powinna odbywać się poprzez już istniejące zjazdy, skrzyżowania oraz nowe drogi o klasie co najmniej zbiorczej, a dotyczy to w szczególności dróg klasy technicznej G i GP. W ramach wskazanych korytarzy należy dążyć do realizacji ciągów pieszych lub pieszo-rowerowych zgodnie ze Standardami projektowymi i wykonawczymi dla infrastruktury rowerowej województwa dolnośląskiego.
 - a. Korytarz (praski) – przebieg: S3 Nowa Sól – Polkowice – Lubin – Legnica – Jawor – Bolków – Kamienna Góra – Lubawka granica państwa.
 - b. Korytarz (alternatywy S3) – przebieg: DK3 Nowa Sól – Polkowice – Lubin – Legnica – Jawor – Bolków – dalej jako DK5 Kamienna Góra – Lubawka granica państwa.
 - c. Korytarz (podsudecki) – przebieg: DW382 Świdnica – Stanowice – dalej jako DW374 Strzegom – Jawor – dalej jako DW363 Złotoryja – dalej DW364 Lwówek Śląski – Gryfów Śląski.

Zaznaczyć należy, że w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego zawarte są również rekomendacje dedykowane grupie określonej jako „wszystkie gminy” oraz jednostkom należącym do określonych obszarów funkcjonalnych. Zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego, miasto Jawor należy do:

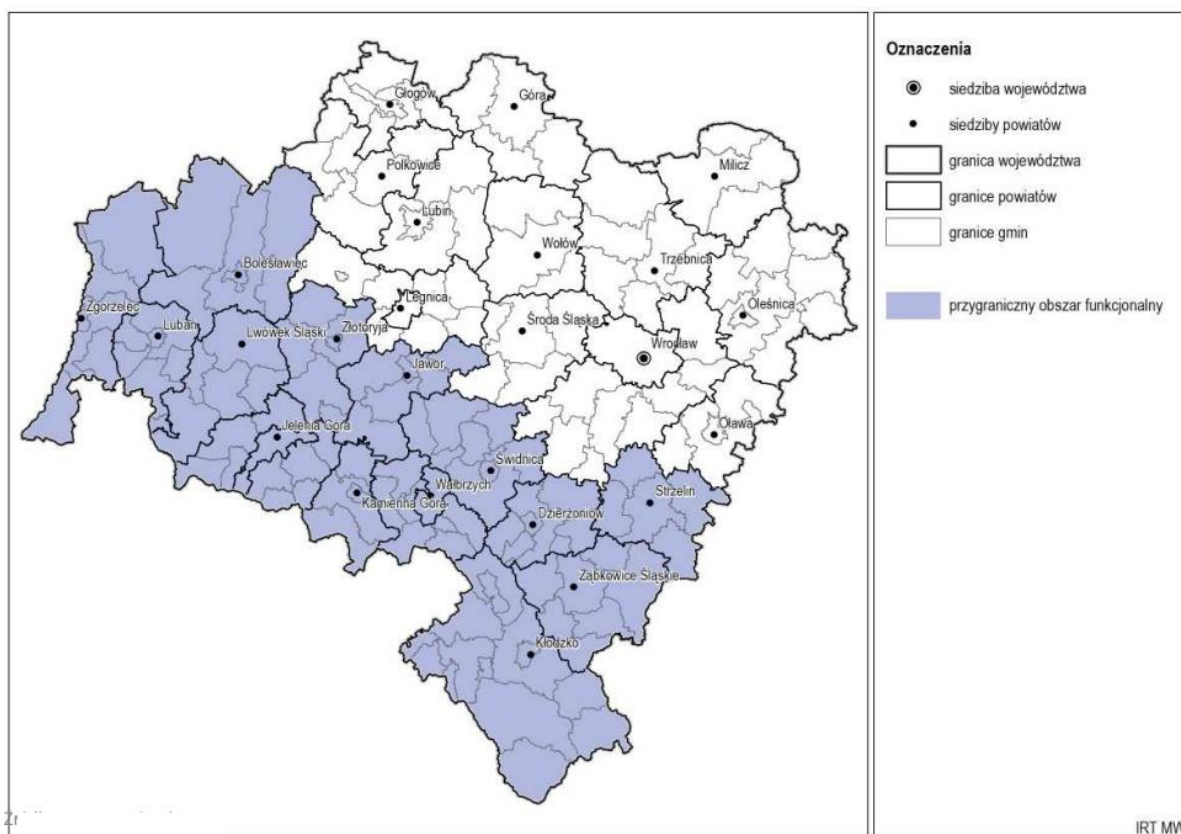
- ✓ Grupy gmin położonych w granicach Legnicko-Głogowskiego Obszaru Funkcjonalnego
- ✓ Grupy gmin położonych w granicach przygranicznego obszaru funkcjonalnego
- ✓ Grupy gmin położonych w granicach Sudeckiego Obszaru Funkcjonalnego
- ✓ Grupy gmin, przez które przebiegają linie kolejowe, jako tereny zamknięte, zastrzeżone ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa
- ✓ Grupy gmin, w których zlokalizowane są udokumentowane niezagospodarowane złoża kopalin o znaczeniu krajowym i regionalnym oraz obszary ochrony zbiorników wód podziemnych

Ryc. 7. Granice miejskich obszarów funkcjonalnych.

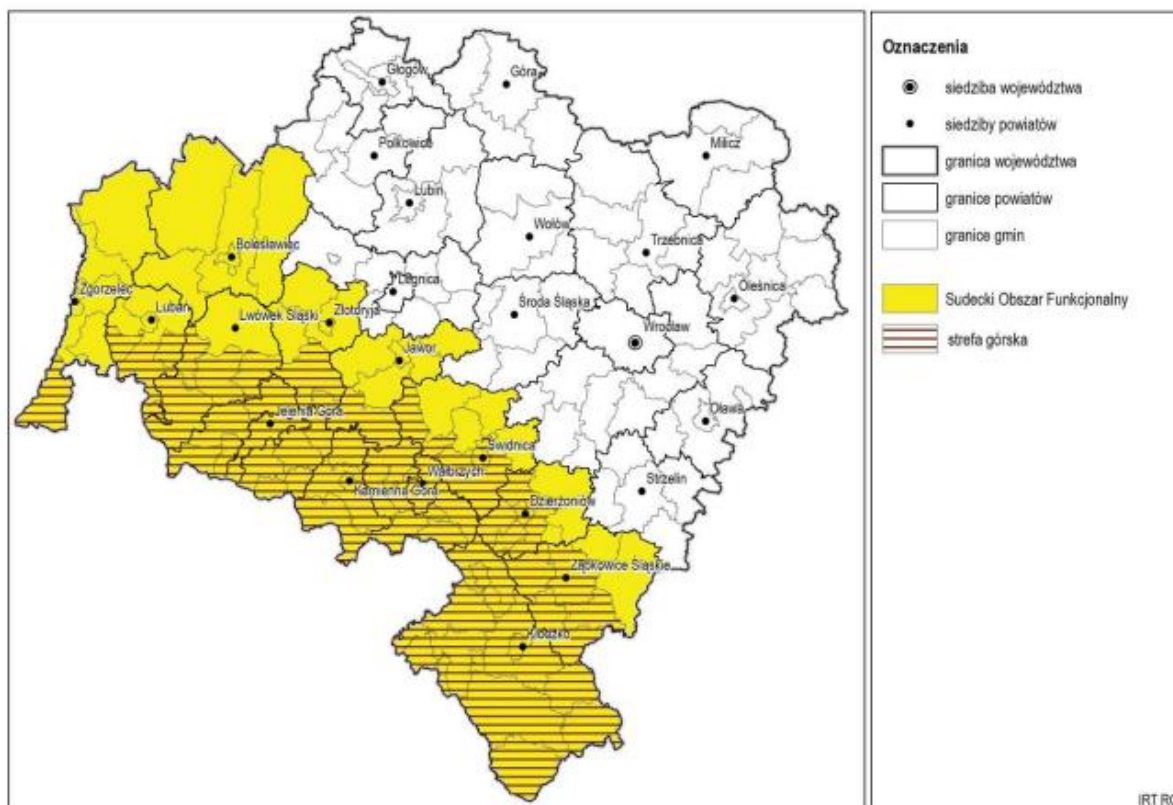
Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego.

Ryc. 8. Zasięg przygranicznego obszaru funkcjonalnego.

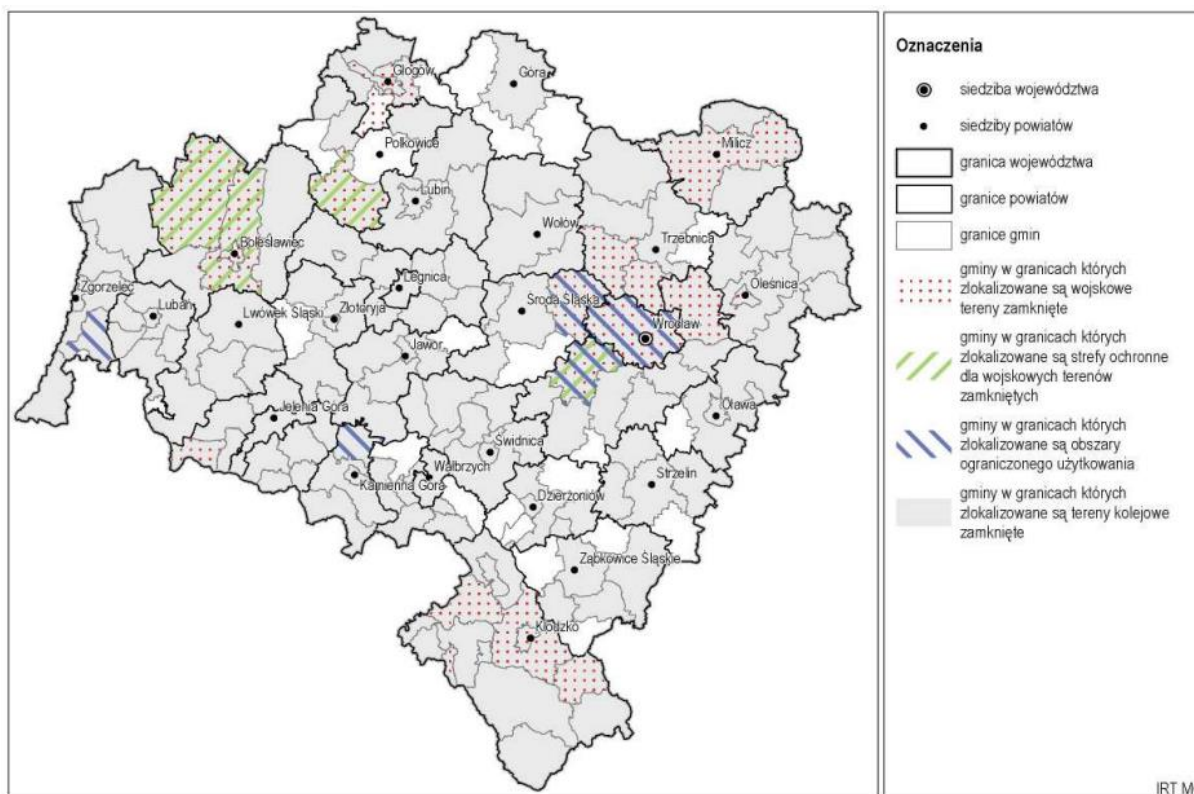
Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego.

Ryc. 9. Zasięg Sudeckiego Obszaru Funkcjonalnego i strefy górskiej.

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego.

Ryc. 10. Tereny zamknięte i obszary ograniczonego użytkowania w województwie dolnośląskim 2019 r.

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego.

4. Spójność kierunków rozwoju Miasta z kierunkami wynikającymi ze Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego. Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.

Cele strategiczne oraz cele operacyjne ujęte w niniejszej Strategii odnoszą się do zidentyfikowanych problemów na obszarze miasta Jawora, ale są również spójne z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu o randze krajowej i wojewódzkiej. Wobec tego komplementarność celów wyznaczonych w Strategii z innymi działaniami oraz priorytetami wpływa na skuteczność i efektywność realizacji dokumentu.

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2030 roku jest elementem systemu programowania przygotowywanego na różnych poziomach. Jej treść uwzględnia ustalenia dokumentów wyższego rzędu, w szczególności zapisy projektów dokumentów wspólnotowych dotyczących polityki spójności po 2020 roku, strategii krajowych, takich jak: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) czy Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030.

W Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2030 roku wyznaczono następujące cele strategiczne:

1. Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu,
2. Poprawa jakości i dostępności usług publicznych,
3. Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego,
4. Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego,
5. Wzmocnienie przestrzennej spójności regionu.

Poniższa tabela przedstawia spójność celów strategicznych i operacyjnych zawierających się w Strategii Rozwoju miasta Jawora na lata 2021-2031 ze Strategią rozwoju województwa dolnośląskiego do 2030 roku.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO DO 2030 ROKU	STRATEGIA ROZWOJU MIASTA JAWORA NA LATA 2021-2031
<p>CEL STRATEGICZNY 1 EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE GOSPODARCZEGO POTENCJAŁU REGIONU. 1.1. Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów. 1.2. Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki. 1.3. Wzmacnianie innowacyjności, w tym ekoinnowacyjności regionu. 1.4. Wspieranie rozwoju i rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich i miejskich.</p>	<p>CEL STRATEGICZNY I ATRAKCYJNA, CZYSTA I UPORZĄDKOWANA PRZESTRZEŃ MIEJSKA PODKREŚLAJĄCA WALORY TURYSTYCZNE I KULTUROWE MIASTA. CEL OPERACYJNY 1.1. – Podniesienie estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych. CEL OPERACYJNY 1.2. – Rozwój turystyki i infrastruktury turystycznej. CEL OPERACYJNY 1.3. – Ochrona i opieka nad dziedzictwem kulturowym. CEL OPERACYJNY 1.4. – Intensyfikacja działań na rzecz promocji Miasta.</p> <p>CEL STRATEGICZNY II ROZWIŃIĘTA, ZMODERNIZOWANA I PRZYJAZNA ŚRODOWISKU INFRASTRUKTURA TECHNICZNA, PROWADZĄCA DO WZROSTU KONKURENCYJNOŚCI MIASTA.</p>

	<p>CEL OPERACYJNY 2.2. – Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości poprzez tworzenie sprzyjającego środowiska organizacyjno-prawnego.</p>
<p>CEL STRATEGICZNY 2 POPRAWA JAKOŚCI I DOSTĘPNOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH.</p> <p>2.1. Poprawa stanu i dostępności regionalnej infrastruktury technicznej.</p> <p>2.2. Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych.</p> <p>2.3. Rozwój i doskonalenie usług publicznych</p>	<p>CEL STRATEGICZNY I ATRAKCYJNA, CZYSTA I UPORZĄDKOWANA PRZESTRZEŃ MIEJSKA PODKREŚLAJĄCA WALORY TURYSTYCZNE I KULTUROWE MIASTA.</p> <p>CEL OPERACYJNY 1.1. – Podniesienie estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych.</p> <p>CEL OPERACYJNY 1.2. – Rozwój turystyki i infrastruktury turystycznej.</p> <p>CEL STRATEGICZNY II ROZWIŃIĘTA, ZMODERNIZOWANA I PRZYJAZNA ŚRODOWISKU INFRASTRUKTURA TECHNICZNA, PROWADZĄCA DO WZROSTU KONKURENCYJNOŚCI MIASTA.</p> <p>CEL OPERACYJNY 2.1 – Rozwój i modernizacja istniejącej infrastruktury technicznej.</p> <p>CEL OPERACYJNY 2.4 – Kompleksowe i skuteczne zarządzanie gospodarką odpadami.</p> <p>CEL STRATEGICZNY III ZINTEGROWANA I SPÓJNA PRZESTRZEŃ SPOŁECZNA OFERUJĄCA SZEROKĄ DOSTĘPNOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH POBUDZAJĄCYCH AKTYWNOŚĆ I ZAANGAŻOWANIE MIESZKAŃCÓW.</p> <p>CEL OPERACYJNY 3.1 – Zwiększenie dostępności podstawowych usług społecznych.</p> <p>CEL OPERACYJNY 3.2 – Upowszechnienie działań rekreacyjno-sportowych i kulturalnych służących integracji pokoleniowej i poprawie kondycji psycho-fizycznej mieszkańców Miasta.</p> <p>CEL OPERACYJNY 3.3 – Upowszechnienie i zapewnianie wielowymiarowej profilaktyki zdrowotnej.</p>
<p>CEL STRATEGICZNY 3 WZMOCNIENIE REGIONALNEGO KAPITAŁU LUDZ-KIEGO I SPOŁECZNEGO.</p> <p>3.1. Kształtowanie postaw obywatelskich.</p> <p>3.2. Wzrost społecznej integracji.</p> <p>3.3. Doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy.</p> <p>3.4. Poprawa efektywności kształcenia.</p> <p>3.5. Doskonalenie regionalnej polityki wspierania seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>3.6. Kształtowanie postaw prozdrowotnych, prosportowych i proekologicznych.</p>	<p>CEL STRATEGICZNY I ATRAKCYJNA, CZYSTA I UPORZĄDKOWANA PRZESTRZEŃ MIEJSKA PODKREŚLAJĄCA WALORY TURYSTYCZNE I KULTUROWE MIASTA.</p> <p>CEL OPERACYJNY 1.1. – Podniesienie estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych.</p> <p>CEL OPERACYJNY 1.2. – Rozwój turystyki i infrastruktury turystycznej.</p> <p>CEL STRATEGICZNY II ROZWIŃIĘTA, ZMODERNIZOWANA I PRZYJAZNA ŚRODOWISKU INFRASTRUKTURA TECHNICZNA, PROWADZĄCA DO WZROSTU KONKURENCYJNOŚCI MIASTA.</p> <p>CEL OPERACYJNY 2.2 – Wsparcie rozwoju przedsiębiorczości poprzez tworzenie sprzyjającego środowiska organizacyjno-prawnego.</p>

	<p>CEL STRATEGICZNY III ZINTEGROWANA I SPÓJNA PRZESTRZEŃ SPO-ŁECZNA OFERUJĄCA SZEROKĄ DO- STĘPNOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH POBUDZA- JĄCYCH AKTYWNOŚĆ I ZAANGAŻOWANIE MIESZKAŃCÓW.</p> <p>CEL OPERACYJNY 3.1 – Zwiększenie dostępności podstawowych usług społecznych.</p> <p>CEL OPERACYJNY 3.2 – Upowszechnienie działań rekreacyjno-sportowych i kulturalnych służących integracji pokoleniowej i poprawie kondycji psycho-fizycznej mieszkańców Miasta.</p> <p>CEL OPERACYJNY 3.3 – Upowszechnienie i zapewnianie wielowymiarowej profilaktyki zdrowotnej.</p> <p>CEL OPERACYJNY 3.4 – Rozwój istniejącej infrastruktury mieszkaniowej, komunalnej i socjalnej.</p>
<p>CEL STRATEGICZNY 4 ODPOWIEDZIALNE WYKORZYSTANIE ZA- SOBÓW I OCHRONA WALORÓW ŚRODOWI- SKA NATURALNEGO I DZIEDZICTWA KUL- TUROWEGO.</p> <p>4.1. Poprawa stanu środowiska.</p> <p>4.2. Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska.</p> <p>4.3. Ochrona przed klęskami żywiołowymi.</p> <p>4.4. Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego.</p> <p>4.6. Rozwój gospodarki cyrkularnej.</p>	<p>CEL STRATEGICZNY I ATRAKCYJNA, CZYSTA I UPORZĄDKOWANA PRZESTRZEŃ MIEJSKA PODKREŚLAJĄCA WA- LORY TURYSTYCZNE I KULTUROWE MIASTA.</p> <p>CEL OPERACYJNY 1.1. – Podniesienie estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych.</p> <p>CEL OPERACYJNY 1.2. – Rozwój turystyki i infrastruktury turystycznej.</p> <p>CEL OPERACYJNY 1.3. – Ochrona i opieka nad dziedzictwem kulturowym.</p> <p>CEL OPERACYJNY 1.4. – Intensyfikacja działań na rzecz promocji Miasta.</p> <p>CEL STRATEGICZNY II ROZWIĘTA, ZMODERNIZOWANA I PRZYJA- ZNA ŚRODOWISKU INFRASTRUKTURA TECH- NICZNA, PROWADZĄCA DO WZROSTU KON- KURENCYJNOŚCI MIASTA.</p> <p>CEL OPERACYJNY 2.1 – Rozwój i modernizacja istniejącej infrastruktury technicznej.</p> <p>CEL OPERACYJNY 2.3 – Rozwój techniczny oraz wsparcie działań z zakresu ekologii i odnawialnych źródeł energii.</p> <p>CEL OPERACYJNY 2.4 – Kompleksowe i skuteczne zarządzanie gospodarką odpadami.</p>

**CEL STRATEGICZNY 5
WZMOCNIENIE PRZESTRZENNEJ SPÓJNO-
ŚCI REGIONU.**

- 5.1. Rozwój regionalnej sieci transportowej.
- 5.2. Wzrost dostępności regionalnej infrastruktury informacyjnej o wysokich standardach funkcjonalno-użytkowych.
- 5.3. Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej.

**CEL STRATEGICZNY I
ATRAKCYJNA, CZYSTA I UPORZĄDKOWANA
PRZESTRZEŃ MIEJSKA PODKREŚLAJĄCA WA-
LORY TURYSTYCZNE I KULTUROWE MIASTA.**

- CEL OPERACYJNY 1.2. – Rozwój turystyki i infrastruktury turystycznej.
- CEL OPERACYJNY 1.4. – Intensyfikacja działań na rzecz promocji Miasta.

**CEL STRATEGICZNY II
ROZWIĘTA, ZMODERNIZOWANA I PRZYJA-
ZNA ŚRODOWISKU INFRASTRUKTURA TECH-
NICZNA, PROWADZĄCA DO WZROSTU KON-
KURENCYJNOŚCI MIASTA.**

- CEL OPERACYJNY 2.1 – Rozwój i modernizacja istniejącej infrastruktury technicznej.
- CEL OPERACYJNY 2.3 – Rozwój techniczny oraz wsparcie działań z zakresu ekologii i odnawialnych źródeł energii.

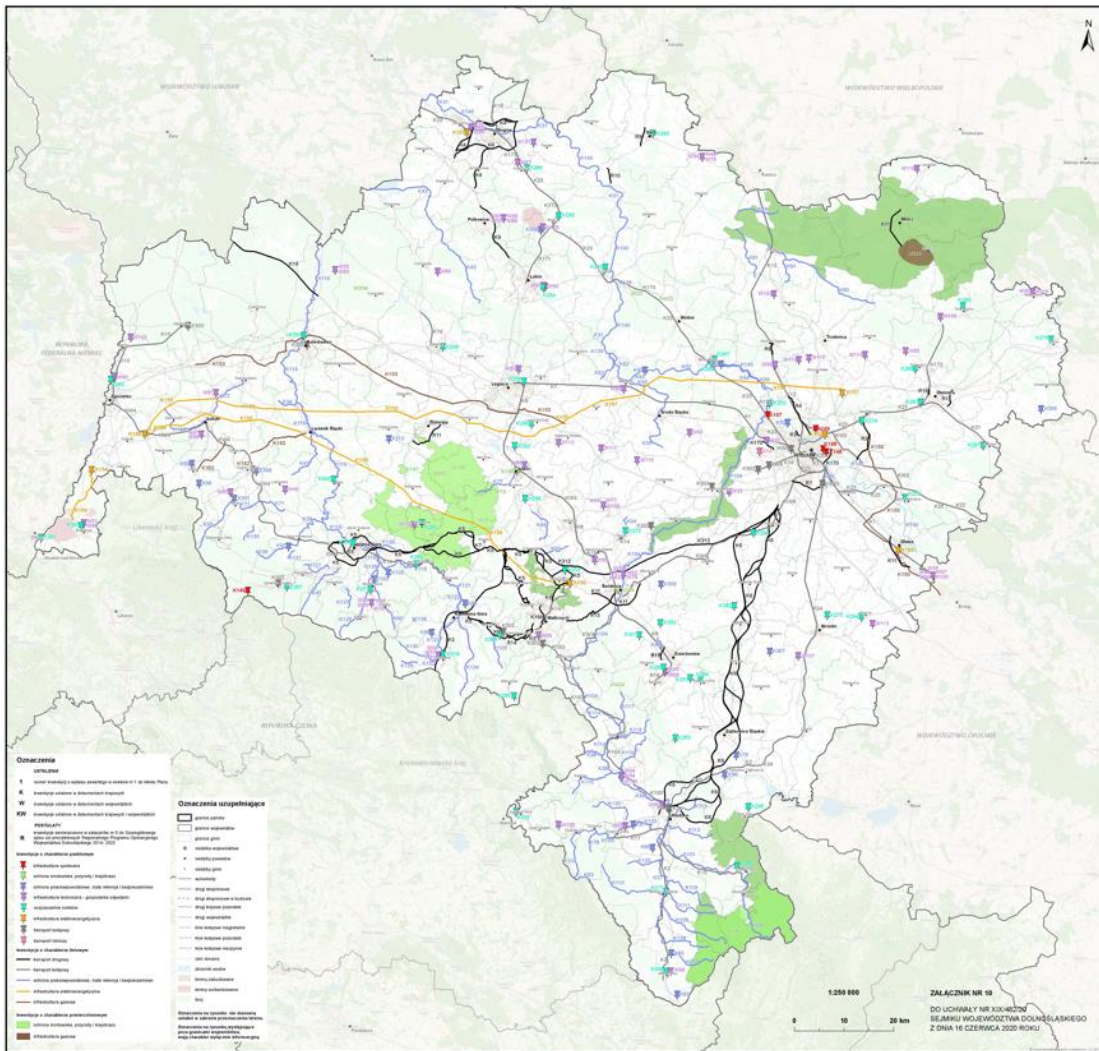
**CEL STRATEGICZNY III
ZINTEGROWANA I SPÓJNA PRZESTRZEŃ
SPOŁECZNA OFERUJĄCA SZEROKĄ DOSTĘP-
NOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH POBUDZAJĄ-
CYCH AKTYWNOŚĆ I ZAANGAŻOWANIE
MIESZKAŃCÓW.**

- CEL OPERACYJNY 3.1 – Zwiększenie dostępności podstawowych usług społecznych.
- CEL OPERACYJNY 3.2 – Upowszechnienie działań rekreacyjno-sportowych i kulturalnych służących integracji pokoleniowej i poprawie kondycji psycho-fizycznej mieszkańców Miasta.

Ponadto, w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego miasto Jawor zostało wskazane jako lokalizacja dla następujących inwestycji celu publicznego:

1. Prace przygotowawcze: prace na linii kolejowej nr 137 Kędzierzyn Koźle – Kamieniec Ząbkowicki – Legnica wraz z elektryfikacją.
2. Zwiększenie przepustowości wybranych linii kolejowych poprzez optymalizację urządzeń sterowania ruchem kolejowym i układów stacyjnych: prace na linii nr 137 wraz z odbudową mijanki na szlaku Jawor – Legnica.
3. Jawornik-Myślibórz gm. Paszowice, odbudowa i udrożnienie koryta rz. Jawornik.
4. Renowacja Kościoła Pokoju w Jaworze i Świdnicy przykładem ratowania świetności należnej zabytkom z listy Światowego Dziedzictwa UNESCO.
5. Modernizacja gospodarki wodno-ściekowej na terenie aglomeracji jaworskiej.
6. Rewitalizacja linii kolejowej nr 137 na odcinku Legnica – Dzierżonów.
7. Składowisko w Jaworze – rekultywacja.

Ryc. 11. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego

6. System realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych

Prawidłowy przebieg procesu realizacji założeń Strategii Rozwoju miasta Jawora na lata 2021-2031 jest kontrolowany poprzez odpowiednie jej wdrażanie, a następnie monitoring, jak i ewaluację. Poprzez gromadzenie i analizę danych, wprowadzony zostanie system stałej kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń Strategii. Pozwoli to na identyfikację zaistniałych nieprawidłowości, a następnie rozwiązanie oraz zapobieganie ich negatywnym skutkom w przyszłości.

Jednym z elementów wdrażania niniejszej Strategii jest obowiązek pracowników Urzędu oraz jednostek organizacyjnych do zapoznania się z dokumentem oraz wyznaczenie obszarów, za które każda jednostka, wydział lub pracownik będą odpowiedzialni. Dodatkowo, rekomenduje się przyjęcie lub aktualizację szczegółowych planów i programów określających dokładny zakres działań koniecznych do realizacji działań danego celu strategicznego. Obecnie obowiązującymi dokumentami w Mieście są:

- Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Jawor na lata 2020-2037,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jawora,
- Założenia do Planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy Jawor,
- Program Ochrony Środowiska dla miasta Jawora,
- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Jawor,
- Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Jawor na lata 2021-2026,
- Lokalny Programy Wspierania Edukacji Uzdolnionych Dzieci i Młodzieży Pobierających Naukę na Terenie Gminy Jawor,
- Roczny Program Współpracy Gminy Jawor z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych miasta Jawora na lata 2021-2027,
- Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Jawor,
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii,
- Program opieki nad zwierzętami bezdomnymi oraz zapobiegania bezdomności zwierząt na terenie Gminy Jawor,
- Strategia Rozwoju Elektromobilności na terenie Gminy Jawor na lata 2019-2035,
- Lokalny Program Rewitalizacji miasta Jawora na lata 2016-2023,
- Strategia Sudety 2030,
- Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Aglomeracji Wałbrzyskiej.

Dokumentami, które wymagać będą aktualizacji w okresie realizacji Strategii będą m.in. program ochrony środowiska, strategia rozwiązywania problemów społecznych czy programy jednoroczne. W przypadku poprawy skoordynowania działań z zakresu planowania przestrzennego Burmistrz Jawora sporządzi ocenę aktualności studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wraz z wieloletnim programem sporządzania planów miejscowych. Zgodnie z art. 32 ust. 2 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, wyniki takiej oceny Burmistrz przekaże Radzie Miasta co najmniej raz w czasie kadencji Rady.

W celu zachowania spójności systemu realizacji strategii z ustalonymi celami strategicznymi i operacyjnymi, niezbędne będzie opracowanie również Gminnego programu opieki nad zabytkami oraz Gminnego Programu Rewitalizacji.

Wdrażając Strategię, miasto będzie dbało o dobrą współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym, w tym z lokalnymi organizacjami pozarządowymi, ale również z innymi jednostkami samorządu terytorialnego oraz administracją rządową. Dodatkowo miasto będzie aktywnie uczestniczyć w konsultacjach

innych Strategii przyjmowanych przez podmioty z jej otoczenia, do których należy w szczególności powiat jaworski. W chwili przyjęcia dokumentów przez ww. podmioty, miasto dokona analizy zgodności zapisów swojej Strategii i w razie potrzeby dokona ich aktualizacji.

Dodatkowo miasto będzie dążyć do wprowadzenia rozwiązań związanych z inteligentnym zarządzaniem, wykorzystując nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne, rozpowszechniając ideę Smart City. Narzędzia te zapewnią sprawną pracę Urzędu Miejskiego, jednostek podległych, ale również wpłyną na ochronę środowiska i możliwości pomiaru jakości życia w Mieście.

W celu wdrożenia praktyki angażowania organizacji pozarządowych we wspólne działania na rzecz rozwoju Miasta, projekty będą realizowane w partnerstwie z NGO. Dzięki temu przy realizacji przedsięwzięć uda się dotrzeć do coraz większej liczby odbiorców ze względu na aktywność stowarzyszeń i fundacji w poszczególnych sołectwach Mieście.

System monitorowania pełni funkcje kontrolne oraz weryfikujące skuteczność wdrażanych przedsięwzięć. Efekty Strategii będą monitorowane i opisywane w corocznym Raporcie o stanie gminy, który jest obowiązkowym dokumentem zgodnie z art. 28aa ust. 1 ustawy o samorządzie gminnym. Zgodnie z powyższą ustawą „Raport obejmuje podsumowanie działalności burmistrza w roku poprzednim, w szczególności realizacją polityk, programów, strategii, uchwał rady miejskiej i budżetu obywatelskiego”. Jednocześnie monitorowanie strategii umożliwi także rzetelne informowanie podmiotów zewnętrznych o uzyskanych wynikach, zrealizowanych działaniach, osiągniętych celach i planowanych strategicznych inwestycjach czy projektach.

Dodatkowo, narzędziem wspomagającym monitorowanie wdrażania Strategii będzie tabela ewaluacyjna stanowiąca Załącznik nr 3 do niniejszego dokumentu. W tabeli znajduje się miejsce na wprowadzenie jednostki odpowiedzialnej za realizację celów, a także kolumny z planowaną datą wykonania zadania oraz datą faktyczną. Na podstawie tego uzupełniona zostanie ostatnia część tabeli ewaluacyjnej, zawierająca informacje czy dane działanie zostało zrealizowane czy nie. W ten sposób można będzie ocenić, w jakiej części osiągnięto założony cel operacyjny, a dalej strategiczny.

7. Ramy finansowe i źródła finansowania

Miasto Jawor na bieżąco analizuje możliwości pozyskania zewnętrznych źródeł finansowania działalności, w tym kierunków działań przewidzianych w Strategii, zarówno stanowiących wydatki bieżące i majątkowe. Analizy te obejmują:

- fundusze unijne, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego, ogólnopolskich programów operacyjnych, Krajowego Planu Odbudowy, Funduszu Sprawiedliwej Transformacji,
- środki budżetu państwa i państwowych funduszy celowych;
- program jednostek samorządu terytorialnego wyższych szczebli, w tym zwłaszcza programy finansowane ze środków Samorządu Województwa Dolnośląskiego;
- inne, nieunijne fundusze międzynarodowe, np. Fundusze Norweskie;
- inne zwrotne i bezzwrotne źródła finansowania, dystrybuowane przed podmioty publiczne i prywatne.

Powyższe instrumenty finansowe, jak i środki własne wskazują na potencjalne źródła finansowe, z których mogą być pozyskane środki na realizację Strategii Rozwoju miasta Jawora na lata 2021-2031. Głównymi źródłami finansowania celów rozwojowych będą dochody własne Miasta, takie jak podatki i opłaty lokalne, udział w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz pozostałe środki publiczne. Jednocześnie wiele zadań przewidzianych w strategii realizowanych będzie w ramach bieżącej działalności poszczególnych komórek Urzędu Miejskiego w Jaworze oraz jednostek organizacyjnych Miasta.

Realizacja części zadań przewidzianych w Strategii wymaga również i zakłada współpracę z gminami sąsiednimi, powiatem jaworskim oraz województwem dolnośląskim i ich jednostkami organizacyjnymi. Współpraca ta może obejmować również wymiar finansowy, w tym przekazanie dotacji na realizację zadania.

Podstawą do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowić będzie budżet Miasta oraz wieloletnia prognoza finansowa. Miasto będzie utrzymywać nadwyżkę operacyjną w sposób nie zagrażający dyscyplinie finansów publicznych i umożliwiającą spłacie wcześniej zaciągniętych zobowiązań.

Pozostałe środki, a także dochody majątkowe przeznaczone będą na realizację zaplanowanych inwestycji. Długookresowe cele strategiczne określane będą w wieloletniej prognozie finansowej. W celu oddania realności prognozy oraz rzetelności finansowego przedstawienia planowanych działań, wieloletnia prognoza finansowa oddawać będzie wszystkie wydarzenia, które mają lub mogą mieć wpływ na gospodarkę finansową Miasta, a przede wszystkim uzależnione będą od czynników makroekonomicznych, takich jak: PKB, inflacja, tempo wzrostu wynagrodzeń, czy planowane zmiany systemowe np. w podatkach dochodowych.

Na tej podstawie wyznaczone będą możliwe do przeznaczenia limity wydatków w poszczególnych latach na wyznaczone przedsięwzięcia. W przypadku zaciągania zwrotnych źródeł finansowania, kształt wskaźnika obsługi zadłużenia określonego w art. 243 ustawy o finansach publicznych w każdym roku prognozy powinien uwzględniać obsługę dodatkowych zobowiązań Miasta.

Zgodnie z uchwałą nr XXVI/224/2021 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 16 czerwca 2021 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Jawor na lata 2021-2030, potencjał inwestycyjny Miasta rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w latach 2021-2030 oszacowany został na poziomie 113,1 mln zł.

ZAŁĄCZNIKI

ZAŁĄCZNIK 1:

DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ, GOSPODARCZEJ I SPOŁECZNEJ MIASTA JAWORA

SPIS TREŚCI

CZĘŚĆ 1: OGÓLNY POZIOM ROZWOJU MIASTA	73
CZĘŚĆ 2: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ MIASTA	76
2.1. Informacje ogólne.....	76
2.2. Walory kulturowe.....	78
2.3. Walory przyrodnicze	91
2.4. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	93
CZĘŚĆ 3: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ MIASTA	95
3.1. Gospodarka lokalna i rynek pracy.....	95
3.2. Infrastruktura i środowisko.....	100
<i>Infrastruktura drogowa.....</i>	<i>100</i>
<i>Urządzenia sieciowe.....</i>	<i>100</i>
<i>Gospodarka odpadami.....</i>	<i>103</i>
<i>Pozostała działalność w zakresie ochrony środowiska.....</i>	<i>104</i>
3.3. Stan finansów samorządowych	107
<i>Wykonanie budżetu</i>	<i>107</i>
<i>Struktura dochodów i wydatków</i>	<i>108</i>
<i>Potencjał inwestycyjny.....</i>	<i>111</i>
CZĘŚĆ 4: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ MIASTA	112
4.1. Demografia.....	112
4.2. Kapitał społeczny.....	114
<i>Przedszkola i żłobki</i>	<i>114</i>
<i>Edukacja</i>	<i>116</i>
<i>Kultura i sport.....</i>	<i>120</i>
<i>Bezpieczeństwo publiczne</i>	<i>123</i>
4.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	126

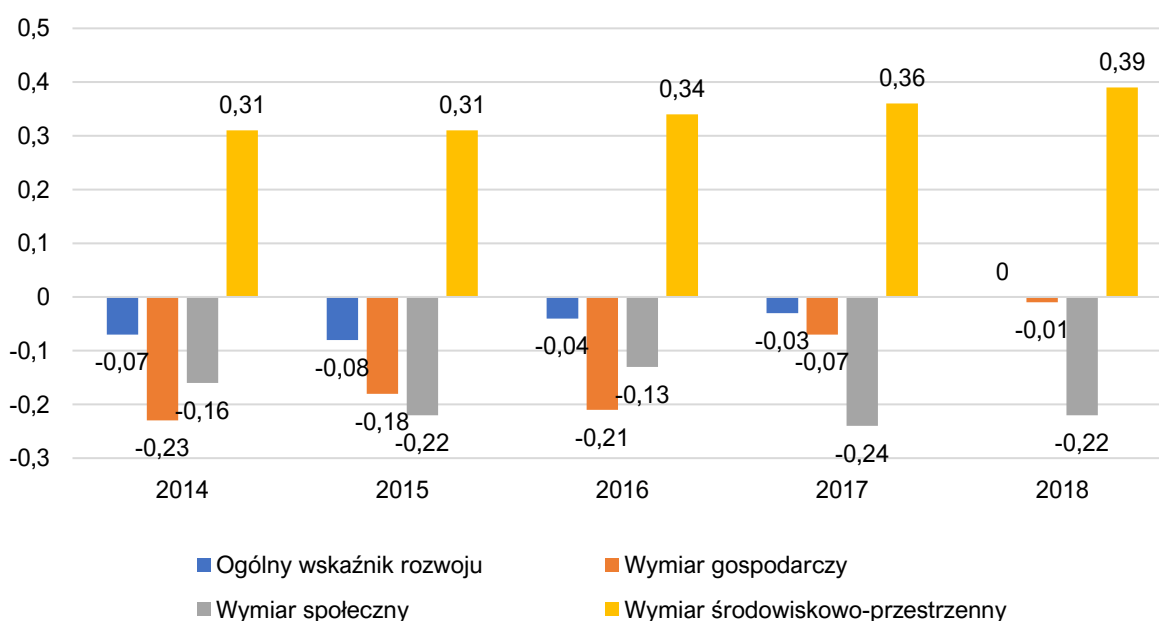
CZĘŚĆ 1: OGÓLNY POZIOM ROZWOJU MIASTA

Podstawą opracowania Strategii Rozwoju miasta Jawora było zdefiniowanie kluczowych dla rozwoju Miasta szans rozwojowych oraz zagrożeń dla rozwoju. Aby wyznaczyć obszary problemowe, przeprowadzono analizę stanu Miasta w ujęciu holistycznym, biorąc pod uwagę zagadnienia funkcjonalno-przestrzenne, gospodarcze oraz społeczne. Zbadano także powiązania Miasta z innymi jednostkami. Dane analizowano również w ujęciu dynamicznym, biorąc pod uwagę lata 2016-2020, o ile w dalszej części nie zaznaczono inaczej.

W celu oceny stanu istniejącego, zastosowano także analizę porównawczą miasta Jawora z jednostkami o podobnych funkcjach i uwarunkowaniach rozwoju (grupą porównawczą), które stanowiły punkt odniesienia dla Miasta. Ustalenie grupy porównawczej dokonano na podstawie metodologii Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Polskiej Akademii Nauk dla celów monitoringu planowania przestrzennego oraz będącej podstawą do stworzenia narzędzia pn. „Monitor Rozwoju Lokalnego” udostępnionego przez Związek Miast Polskich. Według tej metodologii, miasto Jawor zaliczone zostało do grupy gmin miejskich – ośrodków wielofunkcyjnych. Takich gmin w Polsce wyznaczono 100, w tym z województwa dolnośląskiego należą do nich gminy miejskie: Bielawa, Bolesławiec, Chojnów, Dzierżonów, Kamienna Góra, Kłodzko, Lubań, Nowa Ruda, Oława, Zgorzelec, Złotoryja.

Poniżej przedstawiono wskaźniki syntetyczne ogólnego poziomu rozwoju miasta Jawora, w tym wskaźniki cząstkowe w wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowo-przestrzennym na tle średniego poziomu scharakteryzowanej wcześniej grupy porównawczej. Wartości dodatnie oznaczają lepszą sytuację miasta Jawora (przewagę) niż w grupie porównawczej, a wartości ujemne gorszą sytuację (stratę) niż w grupie porównawczej. Wynika z niego, że ogólny poziom rozwoju miasta Jawora był niższy w stosunku do grupy porównawczej, choć sytuacja corocznie się poprawiała. Było to spowodowane wzrostem rozwoju w wymiarze gospodarczym, a także środowiskowo-przestrzennym, który jako jedyny odznaczał się sytuacją lepszą w porównaniu do podobnych miast. W 2018 roku ogólny wskaźnik rozwoju zrównał się ze średnim wskaźnikiem rozwoju grupy porównawczej, co w kolejnych latach, przy utrzymującej się tendencji, może sygnalizować o uzyskaniu przewagi miasta Jawora nad grupą porównawczą. Niski poziom rozwoju utrzymuje jednak obszar społeczny.

Ryc. 12. Ogólny poziom rozwoju miasta Jawora w latach 2014-2018 w stosunku do grupy porównawczej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Monitora Rozwoju Lokalnego udostępnionego przez Związek Miast Polskich.

Poniżej przedstawiono uszczegółowienie informacji o dynamice zmian w poszczególnych obszarach. Zerowe wartości charakteryzują grupę porównawczą, dlatego też, jeśli wskaźniki na wykresie przyjmują wartości dodatnie, oznacza to lepszą sytuację dla Miasta w stosunku do grupy porównawczej, a jeśli ujemne to gorszą. Najwyższą dodatnią dynamiką zmian w latach 2014-2018 charakteryzował się obszar finansów lokalnych, głównie ze względu na wzrost dochodów i wydatków majątkowych, w tym projektów dofinansowanych z UE, w budżecie Miasta. Wynika z tego, że poprawie uległa struktura finansowania działań rozwojowych, w tym wykorzystanie dostępnych środków pozabudżetowych. W ciągu 2014-2018 roku miasto Jawor uzyskało również przewagę nad podobnymi Miastami w zakresie sytuacji materialnej mieszkańców, transportu i środowiska, choć nadal jest ona zbliżona do średniej grupy porównawczej. Nastąpił m.in. wzrost przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto, liczby samochodów osobowych na 100 mieszkańców, ścieżek rowerowych, skali ruchu turystycznego oraz spadek emisji zanieczyszczeń pyłowych.

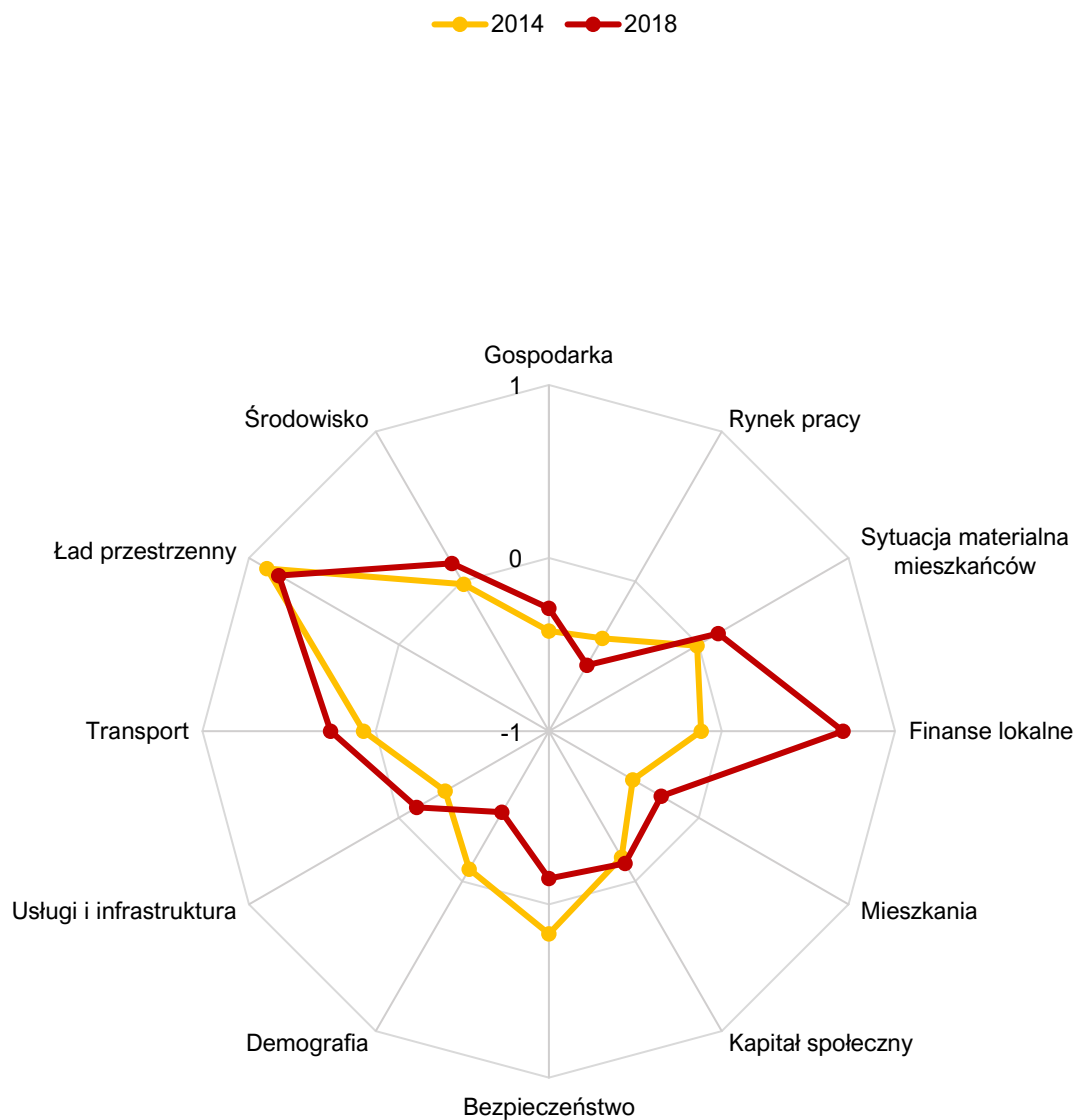
Najwyższy ubytek wskaźnika dotyczył z kolei obszaru demografii i bezpieczeństwa. W mieście Jawor obserwuje się szybszy spadek liczby mieszkańców niż w podobnych Miastach. Spowodowane jest to ujemnym przyrostem naturalnym i saldem migracji. Niekorzystnie kształtuje się również struktura wieku mieszkańców, a przede wszystkim wskaźnik starzenia się społeczeństwa. Zwiększyła się również liczba przestępstw stwierdzonych przez policję w zakończonych postępowaniach przygotowawczych przeciwko życiu, zdrowiu i mieniu, a także liczba przestępstw drogowych.

Najlepszą sytuacją we wszystkich latach (pomimo spadku w stosunku do roku 2014) charakteryzował się obszar ładu przestrzennego oceniany pod względem stosowania instrumentów planowania przestrzennego, zwartości Miasta oraz zrównoważenia funkcji społeczno-gospodarczych i środowiskowych. Miasto Jawor w całości pokryte jest planami zagospodarowania przestrzennego, z tego względu posiada znacznie większą kontrolę w zakresie planowania przestrzennego niż Miasta o podobnych cechach. Skutkuje to również brakiem potrzeby wydawania decyzji o warunkach zabudowy, które są oceniane jako jedno z następstw związanych z chaotycznym rozprzestrzenianiem się zabudowy i pogorszeniem się jakości przestrzeni publicznej. Wskaźniki pokazują, że miasto Jawor jest bardziej zwarte w stosunku do innych, co przekłada się m.in. na ograniczenie kosztów rozbudowy i eksploatacji sieci wodociągowo-kanalizacyjnej. Miasto posiada również znacznie większy udział powierzchni parków, zieleńców i terenów zieleni osiedlowej w ogólnej powierzchni (3,8% w porównaniu do 2,4% dla podobnych miast).

Najbardziej niekorzystną sytuacją w stosunku do grupy porównawczej z pogarszającym się trendem wyróżniał się natomiast rynek pracy. Jej głównym powodem jest mniejsza dostępność wykwalifikowanej siły roboczej, ze względu na spadek zastępowalności pokoleń spowodowany starzeniem się społeczeństwa. Z tego względu zmniejsza się liczba osób, które w kolejnych latach wejdą na rynek pracy w stosunku do wzrostu liczby osób, które będą kończyć karierę zawodową. Dodatkowo zmniejsza się liczba absolwentów szkół średnich w przeliczeniu na 1000 mieszkańców, a rośnie liczba osób bezrobotnych z wykształceniem podstawowym.

Niewielką stratę do grupy porównawczej wciąż zalicza obszar gospodarki, mieszkalnictwa, kapitału społecznego oraz usług i infrastruktury. W Mieście występuje wysoka liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 1000 mieszkańców, brakuje jednak wykwalifikowanej kadry pracowniczej niezbędnej do prowadzenia działalności gospodarczej. Miasto posiada również mniejszy ruch budowlany na rynku mieszkań (mniejszy wskaźnik liczby mieszkań oddanych do użytkowania na 1000 ludności oraz powierzchni nowo wybudowanych mieszkań przypadającej na mieszkańca w wieku 25-34 lata). Mniejsza jest również dostępność usług edukacyjnych i zdrowotnych, z kolei większa – usług pomocy społecznej i usług rynkowych dla mieszkańców i przyjezdnych.

Ryc. 13. Dynamika zmian w poszczególnych obszarach.

Źródło: Monitor Rozwoju Lokalnego udostępniony przez Związek Miast Polskich.

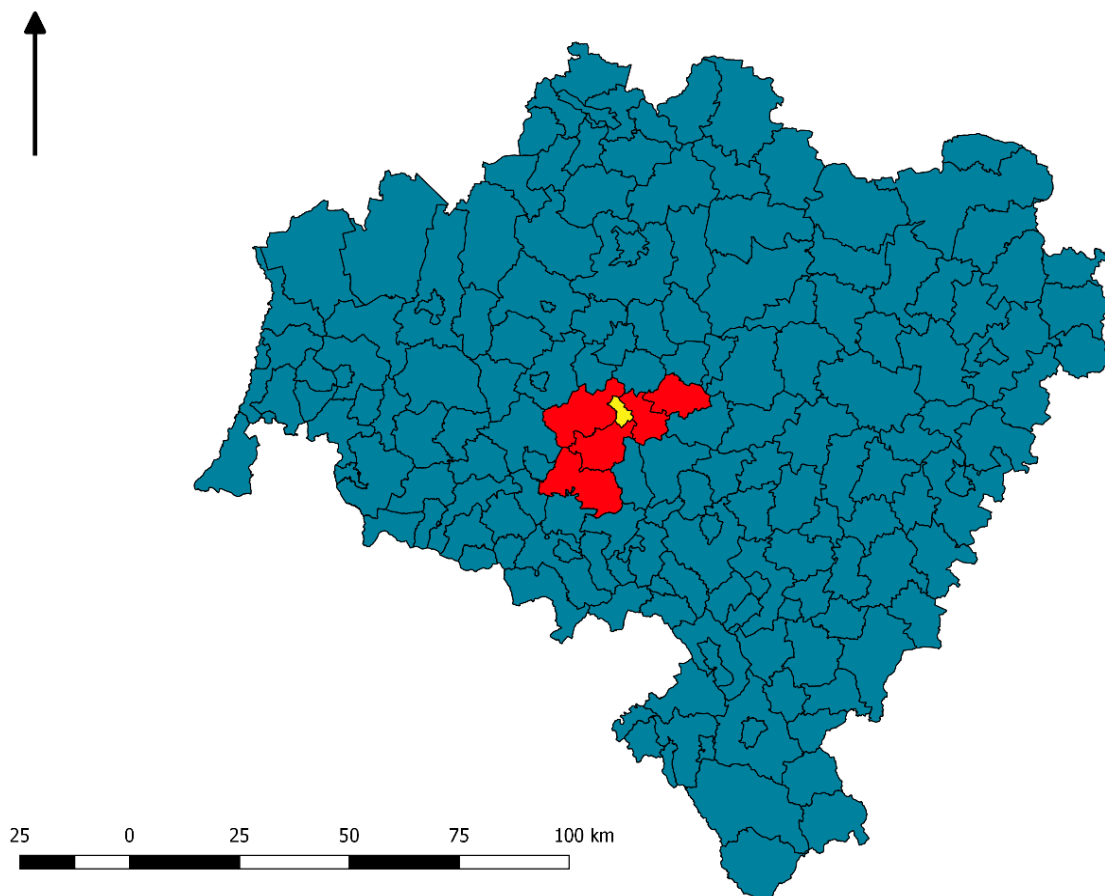
W kolejnych rozdziałach przedstawiono szczegółowe informacje na temat sytuacji przestrzennej, gospodarczej i społecznej miasta Jawora.

CZĘŚĆ 2: DIAGNOZA SYTUACJI PRZESTRZENNEJ MIASTA

2.1. Informacje ogólne

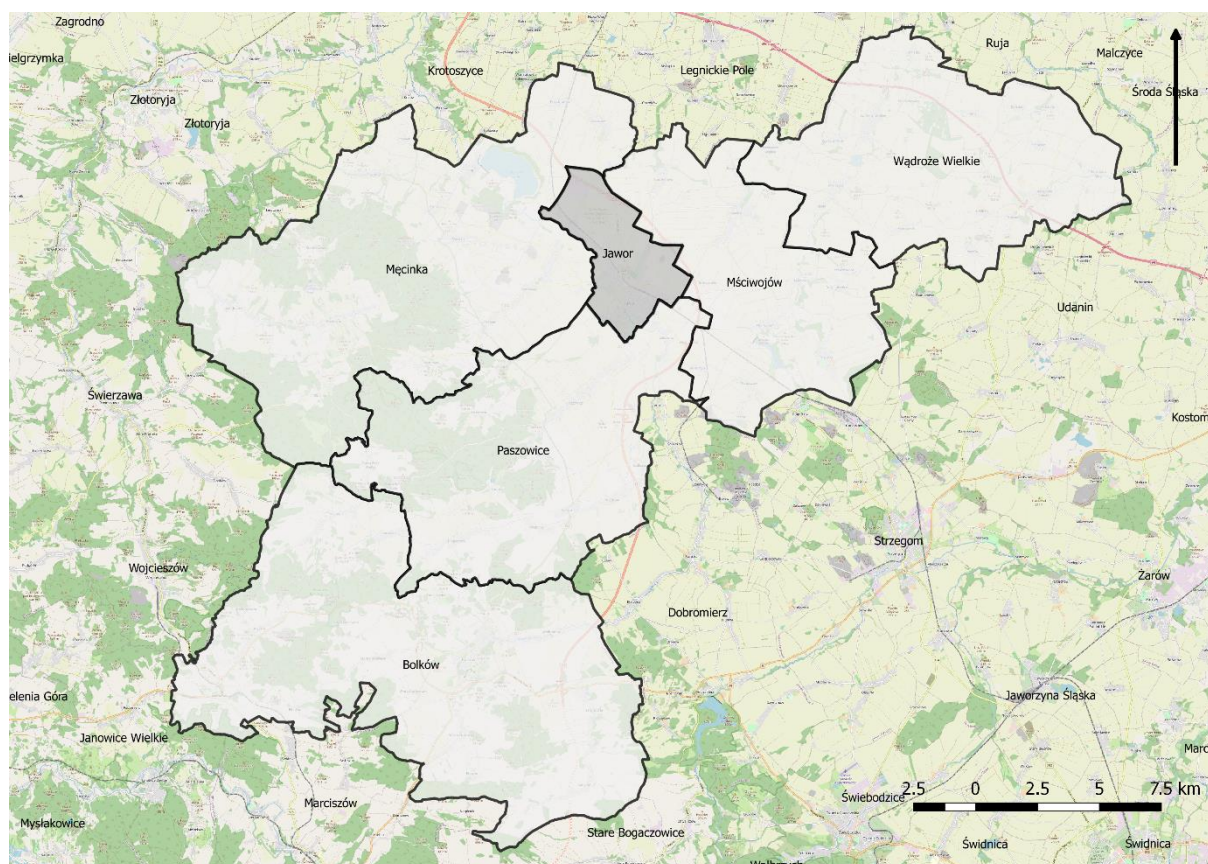
Gmina miejska Jawor zlokalizowana jest w centralnej części województwa dolnośląskiego w powiecie jaworskim. Graniczy ona bezpośrednio z gminami wiejskimi: Paszowice, Męcinka i Mściwojów. Całkowita powierzchnia Miasta wynosi 18,8 km².

Ryc. 14. Położenie miasta Jawora na tle województwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Ryc. 15. Położenie miasta Jawora na tle gmin sąsiadujących.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Miasto Jawor charakteryzuje dobre położenie komunikacyjne. W sąsiedztwie miasta Jawora przebiega droga ekspresowa S3 (Świnoujście – Lubawka) oraz drogi wojewódzkie nr 323, 363 i 374. Ponadto miasto położone jest niedaleko autostrady A4. W położonej w odległości ok. 70 km (około 1 h) od Jawora stolicy Dolnego Śląska – Wrocławia – znajduje się najbliższy krajowy oraz międzynarodowy port lotniczy (Port Lotniczy Wrocław S.A. im. Mikołaja Kopernika). Odległość drogowa do Jeleniej Góry i Wałbrzyska wynosi ok. 44 km (około 45 min), do Legnicy ok. 20 km (około 25 min). Istotnym atutem lokalizacji Jawora jest także stosunkowo bliskie sąsiedztwo z Czechami i Niemcami, do których dojazd trwa około 1 godziny.

W mieście Jawor na ulicy Dworcowej 1, zlokalizowany jest dworzec kolejowy wraz ze stacją linii pasażerskiej i towarowej. Kolej umożliwia bezpośredni dojazd do miast takich jak Legnica, Kłodzko oraz Wrocław (z przesiadką w Jaworzynie Śląskiej).

Przez teren Miasta przebiegają linie kolejowe następujących relacji:

- linia kolejowa nr 137 w kierunku: Katowice – Legnica przez Nysę, Dzierżoniów, Świdnicę, Jaworzynę Śląską, Strzegom;
- linia 331 znaczenia miejscowego Jawor – Rożtoka (sporadyczny ruch towarowy).

Od roku 2017 miasto Jawor jest organizatorem własnej komunikacji miejskiej, której operatorem jest spółka komunalna Inwestycje Sp. z o.o., która została utworzona przez Gminę Jawor w 2000 r., w celu prowadzenia działalności gospodarczej, w tym do wykonywania zadań własnych gminy. Na podstawie Uchwały Rady Miejskiej w Jaworze nr XLI/261/2017 z dnia 2 października 2017 r. w sprawie wprowadzenia bezpłatnej komunikacji miejskiej na terenie Gminy Jawor funkcjonuje bezpłatna komunikacja miejska. W ramach komunikacji miejskiej działa 1 linia komunikacyjna, w ramach której funkcjonują 2

autobusy. Linia autobusowa obsługuje miasto w układzie północ-południe między peryferyjnie położoną ul. Cukrownicza/Daimlera, a osiedlem Księcia Bolka I.

2.2. Walory kulturowe

Historia Miasta

Rok 1242 przyjmuje się jako moment, w którym dokonano pierwszej wzmianki o mieście Jawor. W jednym z historycznych dokumentów widnieje zapis stanowiący, że proboszcz Walenty z Jawora uznany został za świadka przekazania darowizny przez księcia Bolesława Rogatkę dla klasztoru cysterek z Trzebnicy. Dlatego uważa się, że prawdopodobnie pomiędzy rokiem 1242 a 1275 Jawor otrzymał też prawa miejskie. Niestety, dokument lokacyjny zaginął. Wiadomo jednak, że to właśnie lokacja w tamtym okresie nadała kształt układowi urbanistycznemu Miasta, który z niewielkimi zmianami przetrwał do czasów obecnych.

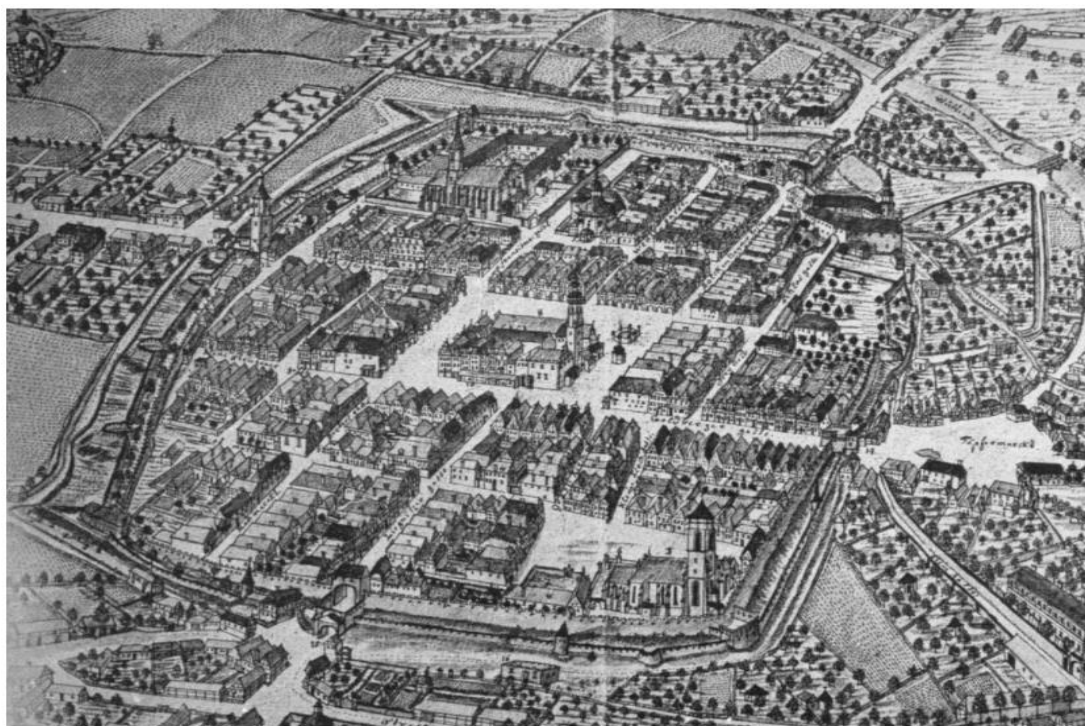
Wiek XIII przyniósł Miastu uzyskanie rangi stolicy księstwa jaworskiego, co sprawiło, że Jawor nie tylko stał się siedzibą dworu książęcego, ale samo księstwo jaworskie zostało wydzielone z terenów księstwa legnickiego. Ponad 15 lat później, książę Bolko I Jaworski, w zamian za udzielenie poparcia walczącemu o tron wrocławski Henrykowi Grubemu, otrzymał tereny księstwa wrocławskiego (m.in. ziemię świdnicką), które to pozwoliły mu tytułować się księciem świdnicko-jaworskim. Pod koniec XIII wieku miasto zostało otoczone kamiennymi murami obronnymi.

Pierwsza informacja o burmistrzu Jawora, a także wzmianka o pierwszym herbie miejskim, którego ilustracja zachowana została na pieczęci, pochodzą z roku 1300.

Średniowieczny układ Miasta

Historyczny średniowieczny układ starego miasta zachował swoją strukturę do dziś. Centrum układu stanowi prostokątny rynek, na środku którego zaplanowano blok zabudowy śródmiejowej z siedzibą rady miejskiej (Ratusz i Wieża Ratuszowa).

Ryc. 16. Średniowieczny układ miasta Jawora.

Źródło: www.medievalheritage.eu (data dostępu: 28 lipca 2021 r.)

Rynek otoczony jest ulicami poprowadzonymi układem szachownicowym. Układ ten, oparty został na wchodzących z narożników rynku pod kątem prostym parach ulic i pojedynczych ulicach, wychodzących ku północy i południa ze środka dłuższych pierzei rynku. Warto zaznaczyć, że współczesne ulice, takie jak: Grunwaldzka, Bolesława Chrobrego, Staromiejska, Klasztorna, Legnicka czy Żeromskiego, stanowią po dziś dzień główne arterie miasta.

Rozwój Miasta

Niewątpliwie na szybki rozwój Jawora wpływ miało jego położenie w sąsiedztwie ważnych szlaków handlowych. Najważniejszym z nich okazała się być *Via Regia* (pl. *Droga Królewska*), biegnąca niemal przez całą Europę, od Hiszpanii do Rosji. Na terenach Polski *Via Regia* przebiegała przez Zgorzelec, Złotoryję, Jawor, Strzegom i Świdnicę. W Jaworze szlak ten krzyżował się z inną trasą handlową, która łączyła z kolei Poznań z Pragą.

Via Regia w Jaworze przebiegała od Bramy Złotoryjskiej do Bramy Strzegomskiej, przez ulicę: Grunwaldzką, wzdłuż północnej pierzei Rynku, Staromiejską i Strzegomską.

Z kolei szlak handlowy łączący Poznań z Pragą przecinał Jawor osią północ-południe, rozpoczynając swój bieg od Bramy Legnickiej, ul. Poniatowskiego, dalej zachodnią pierzeją Rynku, ul. Bolesława Chrobrego, kończąc na Bramie Bolkowskiej.

Warto wspomnieć również o ul. Zamkowej, położonej równoległe do zachodniej pierzei Rynku. W dawnych czasach ulica ta łączyła Zamek z Kościołem Parafialnym św. Marcina, gwarantując tym samym porządek społeczny oparty na harmonii władzy świeckiej i kościelnej.

Na początku wieku XIV Jawor stał się jednym z najsilniejszych ośrodków tkactwa i sukienictwa na Dolnym Śląsku. Przesądziło o tym nadanie Miastu dwóch praw:

- **Prawa mili w 1326 r.** – zgodnie z którym na terenie o promieniu jednej mili wokół Miasta wszystkie znajdujące się tam targi, kramy, sklepy (np. sukna), jatki, piekarnie i karczmy musiały być własnością Miasta. Przywileje takie nadawane bywały przez panujących książąt i bywały dla miast ważnym monopolem, wpływającym korzystnie na ich rozwój.
- **Prawa składu i wolnego handlu solą w okręgu miejskim w 1329 r.**

Kilka wieków później, Jawor przeżywał kolejne ożywienie gospodarcze, słynąc z produkcji i handlu lnem. W XVI wieku zaczęły powstawać również zakłady rzemieślnicze.

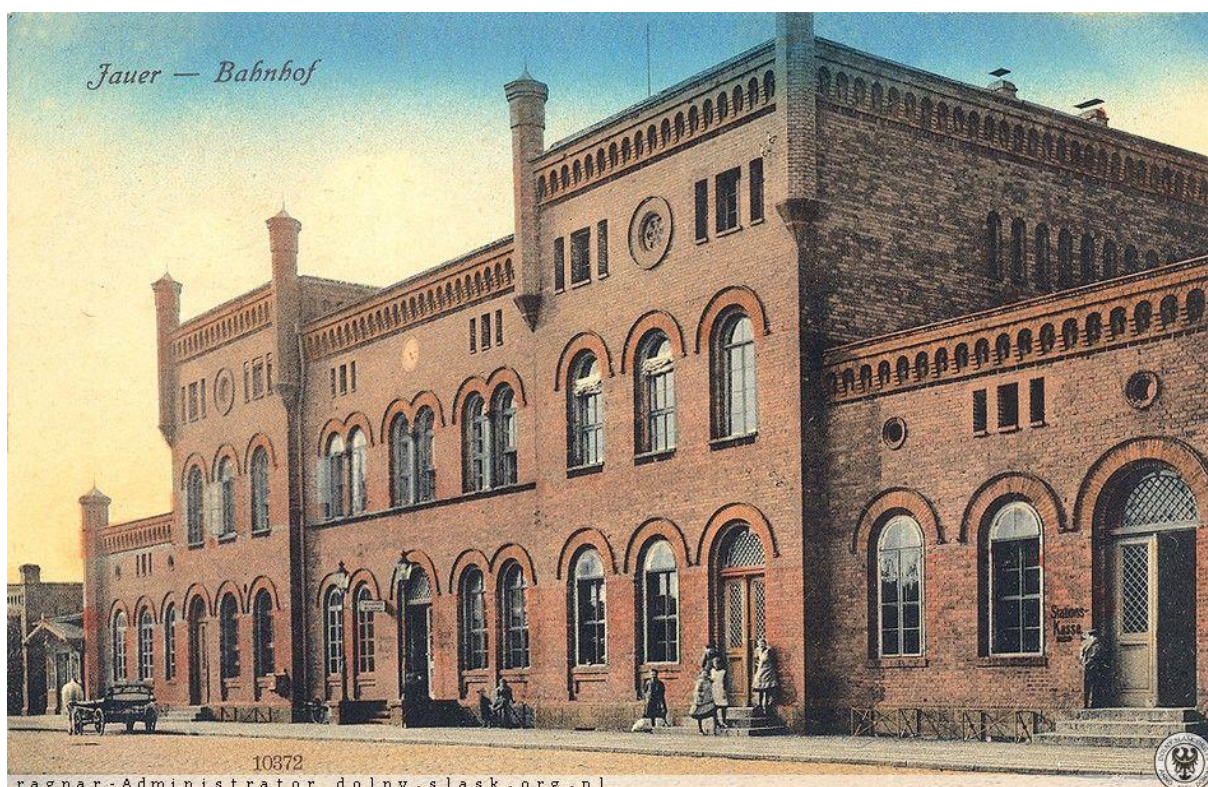
Okres załamania przypadł na czasy Wojny Trzydziestoletniej (1618-1648), w wyniku której miasto uległo zniszczeniu, a kwitnący handel i rozwój gospodarczy został zahamowany.

Po odbudowaniu Miasta, wiek XIX przyniósł kolejny rozkwit gospodarczy, połączony z dynamicznym przyrostem ludności Jawora. Już wtedy miasto pełniło funkcję ważnego ośrodka handlu zbożem i płodów rolnych, a działające warsztaty rzemieślnicze oraz zakłady przetwórstwa rolnego i produkcji maszyn rolniczych wpływały pozytywnie na aspekt rozwojowy Jawora.

W II poł. XIX wieku do użytku oddana została pierwsza linia kolejowa wraz z powstałym krótko po niej dworcem kolejowym. Budynek ten, posiadający formy eklektyczne z elementami neoromańskimi i neogotyckimi, wzniesiony został w północnej części Miasta.

W roku 1901 w Jaworze założona została linia telefoniczna, a 13 lat później rozpoczęto elektryfikację i proces skanalizowania Miasta.

Ryc. 17. Budynek dawnego dworca kolejowego w Jaworze.

Źródło: www.polska-org.pl (Data dostępu: 28 lipca 2021 r.).

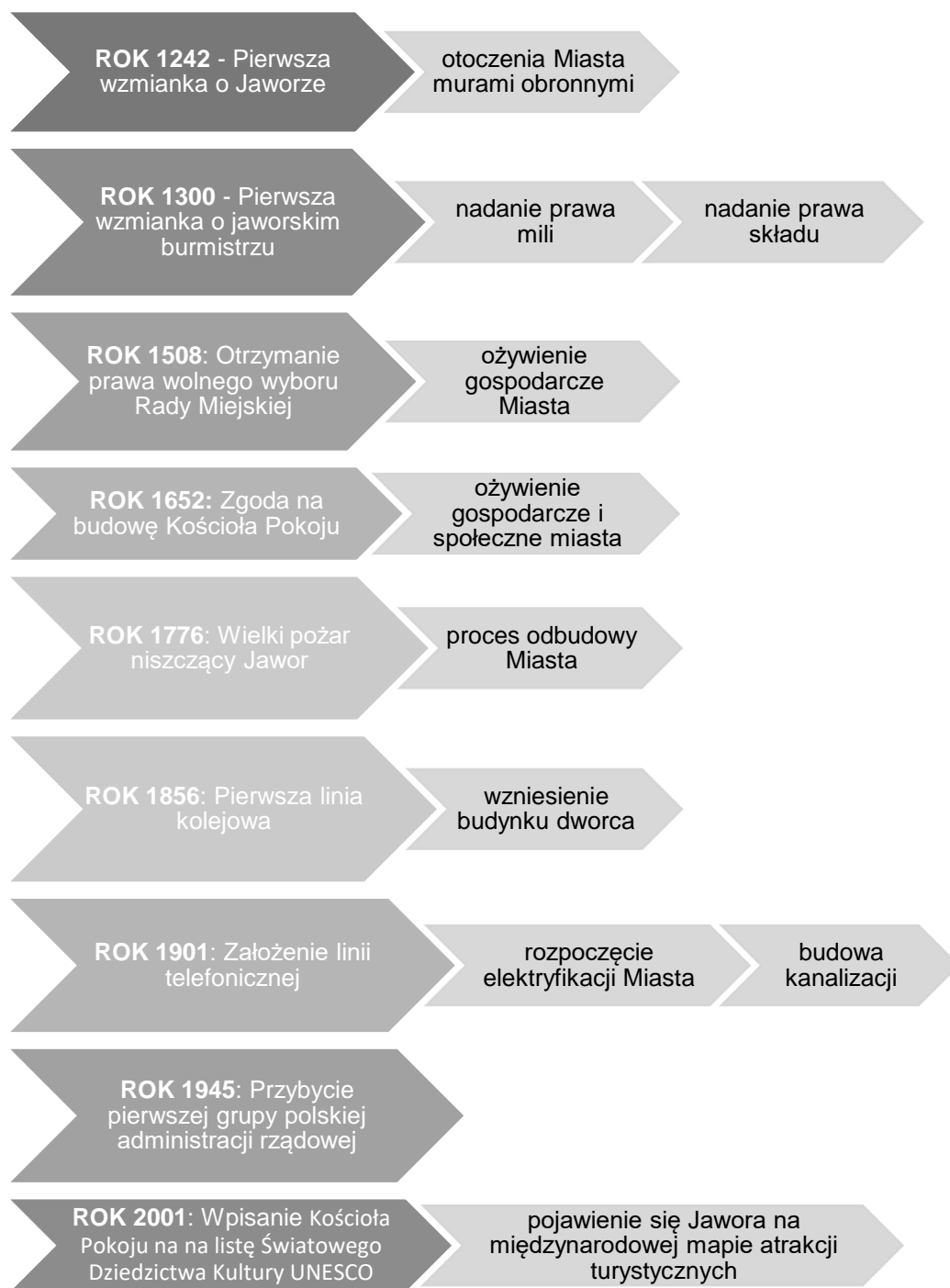
Położenie administracyjne Jawora

Granice administracyjne Jawora w wyniku przemian politycznych i ustrojowych, zmieniały swoje położenie. Do 1392 roku Jawor stanowił część samodzielnego księstwa piastowskiego, by w późniejszych czasach stać się kolejno własnością władców czeskich, miastem królewskim i stolicą prowincji. W roku 1508 Jawor otrzymał długo wyczekiwane prawo wolnego wyboru Rady Miejskiej, co przesądziło o ostatecznym kształcie lokalnego samorządu.

Zakończone Wojny śląskie sprawiły jednak, że w XVIII wieku Jawor należał do monarchii pruskiej, a niepełna 15 lat później ponownie uległ zniszczeniu w wyniku wielkiego pożaru. Z czasem miasto jednak odzyskało dawny blask, powiększając się stopniowo o nowe tereny i dzielnice wychodzące poza granice średniowiecznej starówki.

Zakończone w XVIII wieku Wojny Śląskie wcieliły Jawor do monarchii pruskiej. Odbudowa miasta w 1776 roku po wielkim pożarze zmieniła jego oblicze.

Ryc. 18. Najważniejsze wydarzenia z życia Jawora w kolejności chronologicznej.

Źródło: opracowanie własne.

Zabytki miasta Jawora¹

Miasto Jawor posiada w swoich zasobach niezliczone ilości zabytków świadczących o bogatej i wyjątkowej historii Miasta. Wśród nich wymienić należy przede wszystkim:

- 🏰 **ZAMEK PIASTOWSKI** – usytuowany w południowo-zachodniej części Miasta, na skarpie nad kanałem Młynówka. Dawna siedziba książąt piastowskich, a później starostów Księstwa Świdnicko-Jaworskiego. Zbudowany w 1224 roku przez Radosława z Bolesławca. Z czasem został powiększony i obwiedziony umocnieniami. Po pożarze mającym miejsce w ok. 1568 r. został przebudowany na rezydencję renesansową, by w kolejnych latach przejść ponowne gruntowne renowacje zlecone przez Ottona v. Nostitz. Przez ostatnie dwa stulecia (do 1956 r.) pełnił funkcję ciężkiego więzienia. W listopadzie 1393 roku obradował tu pierwszy sejmik śląski, a potem stany księstwa składały hołd królom czeskim i cesarzom austriackim. W 1648 r. zamek został poważnie uszkodzony podczas oblężenia przez żołnierzy cesarskich. W latach 1663-1665 odbudowany. W 1687 roku gościła w nim królowa Maria Sobieska. W XVIII wieku dokonano remontu wieży zegarowej. Król pruski Fryderyk II w 1746 r. przekształcił zamek w zakład karny i dom dla umysłowo chorych. Ten ostatni zamknięto w 1821 roku. Do 1888 roku było to więzienie męskie, a następnie wyłącznie żeńskie. Podczas II Wojny Światowej Niemcy przetrzymywali tu więźniów z frontów w całej Europie, co upamiętnia tablica przy celach więziennych. Po 1945 roku na zamku przetrzymywano więźniów politycznych i żołnierzy AK. Zamek był wielokrotnie przebudowywany, w wyniku czego bryła budynku uległa ujednoczeniu, a cechy stylowe uległy zatarciu. Najstarszy element Zamku Piastowskiego stanowi prostokątna, XIII-wieczna wieża. Charakter renesansowy zamku zachowało jego zachodnie skrzydło, natomiast skrzydło północno-wschodnie – styl barokowy. Obecnie, budynek jest częściowo użytkowany przez różne instytucje i zakłady, jednak większość pomieszczeń pozostaje niedostępnych.

¹ Rozdział opracowano na podstawie „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Jawor na lata 2009–2012” oraz publikacji „Jawor i okolice – przewodnik turystyczny.”.

☞ **RYNEK W JAWORZE** – stanowi zwarty zespół architektoniczny z zachowanym średniowiecznym układem urbanistycznym. Układ przestrzenny rynku oparty jest na regularnym planie. Zasadniczym elementem średniowiecznego Jawora był duży prostokątny plac o wymiarach 140x70 metrów usytuowany na skrzyżowaniu głównych dróg. W obrębie murów obronnych zamkających owalną przestrzeń Miasta wytyczona została regularna sieć komunikacyjna głównych ulic. Zabytkowe kamieniczki usytuowane są przy uliczkach o szachownicowym układzie oraz wzdłuż pierzei rynku, które podzielić można na:

- ✓ **pierzeję wschodnią**, która dawniej nosiła nazwę „Arkad Mieczowych”, od mieszczącego się tutaj hotelu „Pod Złotym Mieczem”.
- ✓ **pierzeję zachodnią** zwaną niegdyś „Arkadami Fischera” od nazwiska mieszczanina, alchemika i handlarza winem. Opisując pierzeję zachodnią, należy zwrócić uwagę na dom nr 8 z ułem pszczelim na fasadzie, zwany kamienicą „Pod Ulem”, nawiązującym do znanych niemal w całym Niemczech jaworskich pierników, wypiekanych m.in. przez Lauterbachów, właścicieli budynku.
- ✓ **pierzeję północną**, która w oryginalnej zabudowie zachowała się tylko w połowie. Stare domy wzniesiono w stylu klasycystycznym i eklektycznym. W kamienicy nr 34 przebywał kilkakrotnie śląski poeta Johann Christian Günther (1695-1723).
- ✓ **pierzeję południową**, która do dziś zachowała kompletną zabudowę z XVI i XVIII w. Na kamienicy nr 24 znajduje się polsko-niemiecka tablica pamiątkowa z 1995 roku poświęcona mieszkającej tu w latach 1819-1862 Henriecie Hanke, poetce i powieściopisarce (1785-1862), autorce 126 powieści.

Warto zaznaczyć, że w lutym 1945 roku żołnierze Armii Czerwonej spalili pierzeję wschodnią i połowę północnej. W 1962 r., wg projektu architekta S. Müllera wzniesiono na ich miejscu budynek nawiązujący do wcześniejszych arkad. Obecny rynek oddaje wygląd średniowiecznego układu urbanistycznego i jest jednym z niewielu rynków na Dolnym Śląsku z zachowaną charakterystyczną zabudową podcieniową (według danych źródłowych „podcienia” służyły do ekspozycji towarów handlowych).

☞ **RATUSZ** – stanowiący dominującą budowlą w Ryнку. Pierwsza wzmianka o gotyckim ratuszu z wieżą pochodzi z 1373 roku. Budynek był trzykrotnie przebudowywany. Po pożarze w 1895 r. wzniesiono nowy ratusz w stylu neorenesansu niderlandzkiego wg proj. architekta Gutha z zachowaniem średniowiecznej wieży. Na szczególną uwagę zasługuje sala rajców, nakryta sklepieniem kolebkowym, trójdzielnym, boazeriami i największymi na Dolnym Śląsku witrażami o

tematyce alegorycznej umieszczonymi w obiekcie świeckim. Witraż we wschodnim oknie przedstawia pola Równiny Jaworskiej oraz symbole zamożności regionu: ule, łany zbóż, inne plody ziemi, a także cukrownię w Starym Jaworze. Jest tu też portret ks. Anny. Witraż zachodni ukazuje alegorię:

- zgody (siedząca na tronie postać to bogini Javara),
- niezgody (płonący dom)
- i zbrodni (bójka młodzieńców, z których jeden trzyma sztylet).

Wyżej znajdują się herby miast śląskich: Bolkowa, Złotoryi, Legnicy, Świdnicy, Strzegomia i Kamiennej Góry. Na samym dole panorama Miasta od strony południowej.

✚ **ZESPÓŁ POKLASZTORNY OO. BERNARDYNÓW** – obiekt powstały pod koniec XV w. składający się z kościoła i budynku dla zakonników. Wybudowany w oparciu o wzory architektury sasko-łużyckiej jest dziś wyjątkowym dziełem późnogotyckiej architektury. Rozprzestrzenianie się nauk Lutra zmniejszyło ilość powołań. W 1542 r. mieszkało tu 8 braci. Radzie Miasta udało się uzyskać zgodę cesarza na przejęcie zabudowań klasztornych. Ostatni brat Hans opuścił klasztor w 1565 r. Miasto urządziło tu szkołę ewangelicką i schronisko dla ubogich. W styczniu 1638 r. klasztor zwrócono bernardynom. W 1810 roku władze pruskie sekularyzowały wszystkie klasztory na Śląsku, przejmując ich majątek. W budynku umieszczono policyjne biuro śledcze, a w kościele (od 1820 r.) arsenał pruskiej Landwehry. Po 1945 roku w samym klasztorze znajdowały się mieszkania komunalne. Cały zespół zaczął popadać w ruinę. Obecnie zespół jest siedzibą Muzeum Regionalnego w Jaworze. Podjęcie decyzji miejscowych władz o przeniesieniu zbiorów muzealnych do kościoła uratowało zabytek przed zniszczeniem.

- ☞ **GOTYCKA WIEŻA RATUSZOWA** – nad budynkiem Ratusza góruje wieża ratuszowa, mierząca 65 metrów. U podstawy jest ona kwadratowa, później przechodzi w ośmioboczny graniastosłup zakończony hełmem. Na jej zewnętrznych ścianach, poniżej galeryjki, umiejscowionych zostało 8 figur rycerzy wielkości 175 cm z przełomu lat 1392-1393. Jedna z nich, skierowana ku zamkowi, przedstawia króla Czech Wacława IV, dwie inne to książęta Bolko II Mały i Henryk Świdnicki. Na przestrzeni lat pełniła różne funkcje (wieża strażnicza, wartownicza, zegarowa, skarbiec i więzienie). Od 1537 roku pełniła już tylko rolę punktu obserwacyjnego.
- ☞ **KOŚCIÓŁ PW. ŚW. MARCINA** – pochodząca z XIV wieku najstarsza świątynia w Jaworze wzniesiona w stylu gotyckim. Obecna postać kościoła powstała w latach 1330-1370. Kościół jest budowlą orientowaną, trzynawową, typu halowego, z silnie wydłużonym prezbiterium zamkniętym poligonalnie. W fasadzie zachodniej znajduje się wieża, zwieńczona namiotowym dachem. W latach 1563-1650 był w rękach protestantów. Pod koniec XVII wieku dokonano modernizacji wystroju kościoła w stylu barokowym. Gruntownego remontu dokonał w XIX w. ksiądz Ferdynand Neugebauer (1855-1887). W latach 1945-1956 opiekę duszpasterską sprawowali franciszkanie konwentualni. Jednym z najistotniejszych walorów budowli jest jej wystrój rzeźbiarski (dekoracje portali, wsporniki i zworniki sklepienne) i malarski (późnogotyckie polichromie sklepień, obrazy pracowni śląskiego Rembrandta, Michaela, Leopolda Willmanna, monumentalny obraz ołtarza głównego ze sceną Apoteozy Św. Marcina autorstwa bawarskiego malarza Felixa Antona Schefflera).

☙ **KOŚCIÓŁ ŚW. WOJCIECHA** – budowla w stylu barokowym, wzniesiona na planie ośmioboku na miejscu dawnej synagogi, którą władze Miasta przejęły za zgodą króla Albrechta II w 1438 r. W 1726 roku, z inicjatywy hrabiny Schaffgotsch, przeprowadzono tu generalny remont, nadając kościołowi obecny wygląd. W latach powojennych kościół pełnił funkcję kaplicy chrzcielnej.

☙ **KOŚCIÓŁ ŚW. BARBARY** – wybudowany w stylu barokowym. Pierwsza wzmianka pochodzi z 1311 roku. Ze względu na ruchy reformatorskie w XVI wieku został zmieniony na magazyn, później kilkakrotnie odbudowywany z powodu pożarów. Po przeprowadzeniu remontu w 1987 roku pełnił rolę kaplicy. Obecnie nieczynny.

☞ **DAWNY BAROKOWY KLASZTOR I KOŚCIÓŁ FRANCISZKANEK** (obecnie kościół zielonoświątkowców). Franciszkancki przybyły do Jawora na początku XVIII w. Budynek wzniesiony został w około 1748 roku. Po sekularyzacji zakonu w klasztorze mieściła się szkoła ewangelicka dla dziewcząt (1812–1847), następnie do 1904 r. – szkoła katolicka. W 1905 r. na parterze urządzono bibliotekę i czytelnię, a na piętrze prewentorium dla chorych na płuca. W latach 30-tych w świątyni mieściła się rekwizytornia teatralna, a po 1945 r. – magazyn meblowy. Obecnie świątynia należy do kościoła Zielonoświątkowców. W samym klasztorze znajdują się mieszkania komunalne.

☞ **WIEŻA STRZEGOMSKA** – najprawdopodobniej wybudowano ją w drugiej połowie XIII wieku lub w pierwszych latach XIV. Zbudowana na planie prostokąta, a wyżej – ośmioboku, zwieńczona balustradą z ryzgaczami, nakryta graniastosłupowym hełmem łamanym. Postęp w rozwoju artylerii sprawił, że pod koniec XV wieku wieża praktycznie utraciła swoje znaczenie militarne, dlatego w tym czasie została przebudowana. W następnych wiekach pełniła różnorakie funkcje (np. siedziby posterunku obserwacyjnego, miejskiego więzienia i katowni). Pod koniec XVIII wieku przechowywano w wieży proch. W 1821 r. sprzedano ją z zamiarem rozebrania, ale zamysłu tego nie zrealizowano. Odrestaurowana w latach 1961-1962. Masywna sylwetka wieży mierzy 24 metry wysokości.

☞ **ŚREDNIOWIECZNE FORTYFIKACJE OBRONNE** – miasto otoczono murami obronnymi pod koniec XIII wieku. W latach 1510–1538, podczas modernizacji fortyfikacji, dobudowano zewnętrzny pierścień murów o średnicy ok. 400 m. Do Miasta prowadziły cztery bramy: Bolkowska, Legnicka, Złotoryjska i Strzegomska. W XIX wieku, w wyniku otwarcia Miasta na przedmieścia, sukcesywnie rozbierano mury obronne oraz bramy miejskie. Jednak do dziś zachowały się liczne

fragmenty fortyfikacji obronnych. W najlepszym stanie przetrwała do czasów współczesnych Basteja Anioła przy kościele św. Marcina, która wraz z otoczeniem zachowała swój XVI-wieczny charakter. Zachowane fragmenty murów obronnych i bastei w niezmienionej topografii terenu ilustrują pierwotny charakter fortyfikacji Jawora, który należał do jednego z najlepiej obwarowanych miast śląskich.

☞ **TEATR MIEJSKI W JAWORZE** – powstał w 1799 r. Na jego potrzeby przebudowano dawne sukiennice. Instytucja przetrwała do 1850 r., gdy budynek zamknięto ze względu na zły stan techniczny. Po remoncie w 1869 r. przeznaczono go na siedzibę Banku Przemysłowego, a później – Giełdy Zbożowej. Po kolejnym remoncie, przeprowadzonym w 1875 r. ponownie pełnił funkcje teatru. Z tego okresu pochodzi neoklasycystyczny wystrój sali teatralnej. Z trzech stron obiega ją balkon, wsparty na czternastu kolumnach. Na uwagę zasługuje plafon. Centrum jego stanowi rozeta wypełniona malowidłem figuralnym. Jego tematyka nawiązuje do mitologii greckiej (córci Zeusa i Mnemosyne – muzy, opiekunki tańca, sztuki, poezji i nauki, które trzymają w swych rękach atrybuty dziedzin, jakimi się opiekują). Z plafonu zwisa wielki, sześcioramienny żyrandol. Dzisiejszy wystrój zewnętrzny budynku to wynik modernizacji przeprowadzonej w latach 1925-26, która nadała mu proste formy nawiązujące do idei Bauhausu. W 1933 r. Teatr jaworski został podniesiony do rangi Teatru Prowincjonalnego Dolnego Śląska ze względu m.in. na walory sali teatralnej, jednej z najpiękniejszych na Dolnym Śląsku. Piwnice teatru zachowały średniowieczną, gocką postać z przeł. XV i XVI w.

☞ **ŚREDNIOWIECZNE FORTYFIKACJE OBRONNE** – miasto otoczono murami obronnymi pod koniec XIII wieku. W latach 1510–1538, podczas modernizacji fortyfikacji, dobudowano zewnętrzny pierścień murów o średnicy ok. 400 m. Do Miasta prowadziły cztery bramy: Bolkowska, Legnicka, Złotoryjska i Strzegomska. W XIX wieku, w wyniku otwarcia Miasta na przedmieścia, sukcesywnie rozbierano mury obronne oraz bramy miejskie. Jednak do dziś zachowały się liczne fragmenty fortyfikacji obronnych. W najlepszym stanie przetrwała do czasów współczesnych Basteja Anioła przy kościele św. Marcina, która wraz z otoczeniem zachowała swój XVI-wieczny charakter. Zachowane fragmenty murów obronnych i bastei w niezmienionej topografii terenu ilustrują pierwotny charakter fortyfikacji Jawora, który należał do jednego z najlepiej obwarowanych miast śląskich. Fortyfikacje wymagają kontynuacji prac konserwatorskich i ratowniczych zwłaszcza w obszarze bastei Anioła oraz międzymurza i niecki fosy pomiędzy ulicą Kościuszki a ulicą Klasztorną.

☞ **CUKROWNIA JAWORSKA** – została założona w 1871 r. przez firmę Rohring–König na terenie Starego Jawora. Zespół rozbudowano w 1916 r. Obiekt stanowi rozległy wieloelementowy zespół przemysłowy z budynkami prezentującymi formy typowe dla budownictwa przemysłowego końca XIX w. Zakład działał nieprzerwanie do 2004 r.

Ewangelicko-augsburski kościół pw. Ducha Świętego zwany Kościołem Pokoju w Jaworze²

Niewątpliwie najważniejszym zabytkiem miasta jest Kościół Pokoju, który w 2001 r. został wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Kościół ten stanowi unikalne świadectwo tradycji kulturowej budownictwa szkieletowego z połowy XVII wieku. Jest wyjątkowym pod względem treści i formy świadectwem współzycia sztuki baroku i teologii luterńskiej.

Budynek kościoła zachował się w swej oryginalnej formie. Wszystkie później dodane elementy architektoniczne (empory, łoże rodowe i cechowe), a także dekoracja wnętrza i wyposażenie, wpisują się w pierwotną formę architektoniczną i tworzą spójną artystycznie całość.

Kościół Pokoju w Jaworze zachował w pełni autentyczność formy, na którą składa się bryła, system konstrukcji oraz użyte materiały. Zespół zachował integralność przestrzenną w granicach z połowy XVIII wieku. Cmentarz wokół kościoła został zamknięty i zlikwidowany w 1972 roku. Wówczas wywieziono nagrobki, a teren splantowano. Na terenie cmentarza urządzono park miejski nazwany Parkiem Pokoju. Teren dawnego cmentarza przy kościele Pokoju w Jaworze zachowany jest w historycznych granicach.

Kościół Pokoju w Jaworze został zbudowany na mocy ustaleń pokoju westfalskiego zawartego w 1648 r. i kończącego wojnę trzydziestoletnią. Dopuszczono wówczas możliwość budowy trzech kościołów, w nietrwalej konstrukcji szkieletowej: w Głogowie, Jaworze i Świdnicy. Kościół pw. Ducha Świętego w Jaworze wybudowano w latach 1654-55. Do dzisiaj kościół pozostaje w użytkowaniu parafii ewangelicko-augsburskiej w Jaworze. Kościoły Pokoju w Jaworze i Świdnicy są największymi barokowymi budynkami sakralnymi w Europie wzniesionymi w konstrukcji szkieletowej. Kościół Pokoju w Jaworze prezentuje wybitne walory architektoniczne; barokowy wystrój i wyposażenie - bardzo wysoki poziom artystyczny.

Architekt i inżynier Albrecht von Säbisch, wykorzystując tradycyjne materiały i techniki budowlane wynikające z wielowiekowej tradycji budownictwa szkieletowego, z drewna i z gliny, stworzył budowlę, w której osiągnięto granice ówczesnych możliwości technicznych. Budowę kościoła Pokoju prowadził mistrz ciesielski Andres Gamper (vel Kempner) z Jawora.

Pozwolenie cesarza na budowę kościołów w Świdnicy, Jaworze i Głogowie dopuszczało budowę ich poza murami Miasta, z użyciem nietrwalej konstrukcji szkieletowej. Zaprojektowany przez Säbischa kościół w Jaworze mógł pomieścić do 7 tysięcy wiernych.

Ewangelicki kościół pw. Ducha Świętego wzniesiony został w konstrukcji szachulcowej z tynkowanym wypełnieniem. Jest to trójnawowa bazylika na planie prostokąta zamknięta trójkątnie; nawa główna nakryta dachem dwuspadowym. Od północy dobudowana zakrystia, od południa kwadratowa wieża dzwonnicy, kryta cebulastym hełmem. Wokół wnętrza cztero- i trójkondygnacyjne empory o balustradach zdobionych obrazami oraz dekoracją snycerską.

W kościele zachowany jest wybitny artystycznie, bogaty barokowy wystrój i wyposażenie: m.in. ołtarz architektoniczny (1672), być może wg projektu Albrechta Säbischa, wykonany przez Michaela Steigera (vel Steudenera), z rzeźbami Mojżesza i Jana Chrzciciela oraz aniołów, a także obrazem Modlitwy Chrystusa na Górze Oliwnej, namalowanym w 1855 r. przez Johanna Augusta Wilhelma Sohna; ambona (1671) wykonana w pracowni Mathäusa Knothego; polichromie stropu i obrazy olejne na parapetach empor.

Ochrona prawna zespołu:

² Część opracowana przez ekspertów Narodowego Instytutu Dziedzictwa – Oddział Terenowy we Wrocławiu.

- ✓ Ewangelicki Kościół Pokoju Ducha Świętego – nr **rejestru zabytków** A/1905/990 z dnia 04.09.1963.
- ✓ Budowla wpisana na listę światowego dziedzictwa **UNESCO** 13 grudnia 2001 r. (nr wpisu 1054) – granice strefy buforowej wyznaczają:
 - od południa północna pierzeja Placu Wolności i ul. B. Limanowskiego,
 - od zachodu – ul. Starojaworska,
 - od północy – południowa pierzeja ul. Kardynała S. Wyszyńskiego i od zachodu – ul. 1 Maja.
- ✓ Dom dzwonnika, obecnie pastorówka parafii ewangelicko-augsburskiej w Jaworze, ul. Park Pokoju 2 – nr **rejestru zabytków** A/1097 z dnia 31.12.2008.
- ✓ Dom kantora, ul. Park Pokoju 3 – nr **rejestru zabytków** A/6168 z dnia 26.02.2020.
- ✓ Cmentarz ewangelicki, obecnie Park Pokoju – nr **rejestru zabytków** A/2433 z dnia 29.06.2010.
- ✓ Kościół Pokoju wraz z związanymi z nim budynkami i otaczającym cmentarzem, obecnie Parkiem Pokoju został uznany za **Pomnik Historii** – Rozporządzenie prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z 15 marca 2017 r. w sprawie uznania za pomnik historii „Jawor – kościół ewangelicko-augsburski pod wezwaniem Ducha Świętego, zwany Kościołem Pokoju” (Dziennik Ustaw z dnia 29 marca 2017 r., poz. 673). Obszar pomnika historii „Jawor – kościół ewangelicko-augsburski pod wezwaniem Ducha Świętego, zwany Kościołem Pokoju” obejmuje ewangelicko-augsburski kościół parafialny pod wezwaniem Ducha Świętego, dawny dom dzwonnika oraz Park Pokoju (dawny cmentarz przykościelny) i pokrywa się z obszarem działek ewidencyjnych o numerach: 189, 191/1, 191/2, 191/4, 203 (obręb ewidencyjny nr 0005, Przedmieście); wystrój Kościoła Pokoju wpisany do rejestru zabytków ruchomych pod numerem 1054/375/1-54 z dnia 22.11.1977.
- ✓ 22 lutego 2021 r. decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków otoczenie Kościoła Pokoju zostało wpisane do rejestru zabytków (nr decyzji A/6192).

2.3. Walory przyrodnicze

Jawor należy do Subregionu Gór i Pogórza Kaczawskiego. Miasto znajduje w zasięgu otuliny Parku Krajobrazowego „Chełmy”, w okolicy którego cenne turystycznie obiekty, pozwalają na aktywny wypoczynek. Wspomnieć należy, że Rejon Jawora pretenduje do miana atrakcji przyrodniczej UNESCO jako obszar geoparku Krainy Wygasłych Wulkanów.

Zieleń miejska występująca na terenie miasta Jawora to ogrody działkowe, parki i skwery, cmentarze oraz zieleń towarzysząca głównie zabudowie mieszkaniowej i obiektom użyteczności publicznej. Do największego obiektu zalicza się Park Miejski o powierzchni 27,34 ha. Park znajduje się w południowej części Miasta. Przez środek parku przepływa Nysa Szalona nad którą przerzucono dwie kładki, rzeka dzieli teren zielony na część północną i południową. Ponad połowa (19 szt.) jaworskich pomników przyrody rośnie w Parku Miejskim.

Na obszarze Miasta status pomników przyrody ożywionej nadano uchwałą Rady Miejskiej w Jaworze nr XXXVI/206/96 z dnia 4 grudnia 1996 r. Aktualnie drzewami uznanymi jako pomniki przyrody jest 30 drzew. Natomiast drzew uznanych za pomniki przyrody na terenie miasta Jawora wg. rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody jest 4:

- miłorząb dwuklapowy *Ginkgo biloba*, obw. 550 cm, lokalizacja między ul. Cichą, a ul. Łukasieńskiego 1A (decyzja nr 1/78),
- buk *Fagus silvatica*, obw. 568 cm, lokalizacja Park Miejski część płd. (decyzja nr SGW 71 z 1982),
- platan *Platanus acerifolia*, obw. 395, lokalizacja Park Miejski, część płn. (decyzja nr SGW 71 z 1982),
- platan *Platanus acerifolia*, obw.398, lokalizacja Park Miejski, część płn. (decyzja nr SGW 71 z 1982).

Tereny zieleni zajmują łącznie w mieście Jawor 167,34 ha. Parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej zajmują powierzchnię 72,07 ha. Gmina posiada 4 parki spacerowo-wypoczynkowe, których powierzchnia wynosi 41,30 ha. Poniższe tabele przedstawiają powierzchnię oraz liczbę obiektów zieleni w mieście Jawor.

Tab. 2. Tereny zieleni na terenie miasta Jawora

Parki spacerowo - wypoczynkowe	Zieleńce	Zieleń uliczna	Tereny zieleni osiedlowej	Parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej	Cmentarze
POWIERZCHNIA [ha]					
41,30	5,70	13,60	25,07	72,07	9,60

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

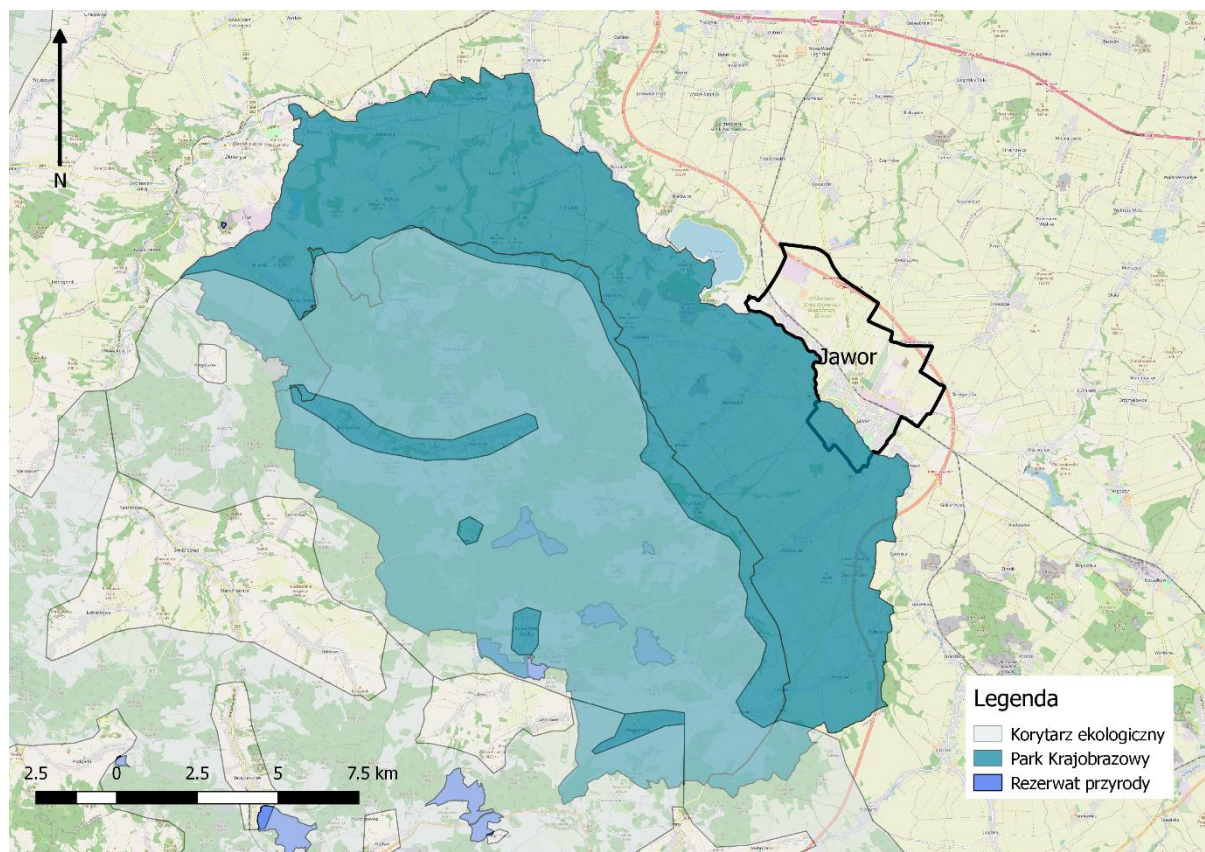
Na terenie Nadleśnictwa Jawor i Złotoryja znajduje się Park Krajobrazowy „Chełmy”, który obejmuje obszar 14 887 ha, w tym 7450 ha lasów. Wyróżnia się tutaj 41 gatunków roślin naczyniowych podlegających ochronie oraz wiele rzadkich i ginących okazów. Na terenie parku przeważają lasy liściaste. Występuje tam wiele pomników przyrody oraz cennych walorów przyrodniczych. Do nich zalicza się w szczególności:

- wychodnie kwarcu „Kamień św. Jadwigi”;
- wzgórze bazaltowe „Małe organy”;
- kamieniołom wapieni oraz stożek wulkaniczny – „Czartowska skała”.

Ponadto w okolicach Miasta znajdują się:

- rezerwat przyrody „Wąwóz Myśliborski”;
- rezerwat przyrody „Wąwóz Lipa”;
- rezerwat przyrody „Wąwóz Siedmicki”;
- rezerwat przyrody „Nad Groblą”.

Ryc. 19. Formy ochrony przyrody występujące w sąsiedztwie oraz na terenie miasta Jawora.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

Przez teren miasta Jawora przebiegają szlaki turystyczne:

- „Szlak Wygasłych Wulkanów”- na trasie Legnickie Pole – Złotoryje. Wyznakowany kolorem żółtym liczący 89 km
- „Szlak martyrologii”- rozpoczynający się w Jaworze, a kończący się w Strzegomiu, przebiega przez Czernicę i Gniewków. Wyznakowany jest kolorem niebieskim i ma łączną długość 22 km.
- „Szlak Cystersów”- szlak rozpoczynający się w Portugalii, a kończący się w Polsce,
- „Szlak miast i miejsc UNESCO”- szlak biegnący od Łęknicy do Warszawy, który prowadzi przez wszystkie Miasta i miejsca, gdzie zlokalizowane są polskie obiekty wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO.

Ponadto w Mieście znajdują się szlaki rowerowe „Trasa pieszo-rowerowa śladami historii”. Jest to szlak, który przebiega od Kościoła Pokoju, przez centrum Miasta, Park Miejski, Stadion i Basen miejski, Ośrodek Wypoczynkowy „Jawornik”, Kryta Pływalnia „Słowianka” do Kościoła Pokoju. Na trasie zostało umieszczonych 16 tablic informacyjnych o obiektach oraz stojaki na rowery.

Istotnym z punktu widzenia rozwoju potencjału turystycznego Jawora było przyjęcie przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego Uchwałą Nr 4422/VI/21 z dnia 19.10.2021 przyjął dokumentu pn.: „Koncepcja sieci głównych tras rowerowych w województwie dolnośląskim – DOLNOŚLĄSKA CYKLOSTRADA”, którego wytyczne stanowią najbardziej aktualne kierunki polityki rowerowej województwa dolnośląskiego, właściwe do stosowania w dokumentach szczebla lokalnego.

Szczególne znaczenie dla Jawora wykazuje TRASA KAMIENNA, która rozpoczyna się w Bramie Lubawskiej (Okreszyn –granica z Czechami, najbardziej dogodne miejsce przekroczenia łańcucha górskiego Sudetów), kończy zaś we Wrocławiu. Od Świącian do Legnicy biegnie razem z Trasą Via Regia. Do atrakcji turystycznych należą zabytkowe zespoły urbanistyczne, Kościół Pokoju w Jaworze wpisany na listę światowego dziedzictwa kultury UNESCO, opactwo w Lubiążu, Rudawski Park Krajobrazowy oraz zabytki Wrocławia.

Ryc. 20. Trasa Kamienna.

Źródło: Uchwała Nr 4422/VI/21 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 19 października 2021 r. w sprawie przyjęcia dokumentu pt. Koncepcja sieci głównych tras rowerowych w województwie dolnośląskim – DOLNOŚLĄSKA CYKLOSTRADA

2.4. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Dla miasta Jawora obowiązuje Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego miasta Jawor z 2015 roku przyjęte Uchwałą nr XIII/70/2015 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 26 sierpnia 2015 roku w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jawora. W strukturze gruntów dominują użytki rolne, które zajmują ok. 66,8% terenu miasta Jawora i składają się na nie grunty orne, łąki oraz pastwiska. Duży udział należy do terenów zabudowanych (28,15%). Tereny komunikacji stanowią prawie 7,1% pokrycia terenu. Grunty leśne, zadrzewione i zakrzewione to około 0,2%, wody powierzchniowe ok. 3%, a nieużytki niespełna 2% pokrycia terenu Miasta.

Od czasu lokacji Jawor zachował charakter miejsko-wiejski. Na przedmieścia składają się układy ruralistyczne dawnych wsi lub miejscowości wchłoniętych w obręb późniejszego ośrodka miejskiego, co przekłada się na malowniczość miasta.

Korzystne są również uwarunkowania geograficzne: położenie nad rozlewiskiem Nysy Szalonej, u stóp Przedgórze Sudeckiego i Krainy Wygasłych Wulkanów oraz osadzenie starówki na tle rolniczego i górskiego krajobrazu, stanowi atut Jawora świadczący jednocześnie o potrzebie ochrony ekspozycji krajobrazu historycznego i naturalnego.

Strukturę funkcjonalno-przestrzenną miasta Jawora tworzą następujące elementy:

- mieszkaniowo - usługowe w centralnej części starego Miasta, charakteryzujące się historyczną architekturą i zabytkowym układem zabudowy,
- mieszkaniowe i usługowe poza centrum starego Miasta, charakteryzujące się przemieszaniem obydwu funkcji, zróżnicowanym typem zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej oraz lokalnie podwyższoną intensywnością zabudowy,
- mieszkaniowe z pojedynczą zabudową zagrodową, rozproszone w różnych częściach Miasta,
- mieszkaniowe jednorodzinne, występujące w zwartych zespołach, w różnych częściach Miasta,
- usług komercyjnych w różnych częściach Miasta,
- usług oświaty, zdrowia i innych typów usług publicznych w różnych częściach Miasta,
- przemysłowe oraz innych form działalności gospodarczych (warsztaty, stacje paliw, itp.),
- wielkopowierzchniowych obiektów handlowych,
- ogrodów działkowych,
- zieleni urządzonej, parków, zieleni przydomowej, cmentarzy oraz ciągów zieleni przydrożnej,
- usług sportu i rekreacji,
- gospodarstw rolniczych,
- upraw polowych,
- dróg komunikacji kołowej i szlaków kolejowych oraz obiektów infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja, ciepłownictwo, energetyka i gazownictwo).

W celu poprawy estetyki zabytkowego układu staromiejskiego i znajdujących się w jego obrębie budowli, rekomenduje się, aby w sposób racjonalny władze samorządowe określały zasady i warunki sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń. Skutecznym rozwiązaniem okazać może się przyjęcie przez Radę Miasta uchwały krajobrazowej.

Aktami prawa miejscowego regulującymi planowanie przestrzenne w gminie są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Na obszarze miasta Jawora obowiązują ustalenia 10 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które pokrywają 100% powierzchni Miasta, w tym: 1 miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego został uchwalony przed rokiem 2003 (przed wejściem ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) oraz 1 miejscowy plan jest w trakcie aktualizacji. Tym samym miasto nie wydaje decyzji o warunkach zabudowy. Umożliwia to prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej oraz ogranicza możliwość przypadkowych i rozproszonych lokalizacji inwestycji.

Istotnym problemem Miasta jest jednak mała czytelność struktur polegająca na braku wyraźnych granic pomiędzy formami przestrzennymi m.in. zlewaniem się struktur komercyjnych, przemysłowych i komunikacyjnych, które powodują wrażenie anarchii funkcjonalnej. Kolejnym problemem pogarszającym ład przestrzenny jest deficyt estetycznej zabudowy, czyli zabudowa architektury postkomunistycznej lat 70 i 80 XX w.

W 2016 roku przyjęty został Lokalny Program Rewitalizacji miasta Jawora na lata 2016-2023. Z uwagi na szczególną koncentrację negatywnych zjawisk i istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego miasta Jawora procesem rewitalizacji na terenie Miasta został objęty 1 obszar rewitalizacji zlokalizowany w centralnej, historycznej części Miasta. Granice obszaru przebiegają wzdłuż ulic: 1-go Maja, Zielonej, Piłsudskiego, Strzegomskiej, Kościuszki, Głuchej, Mickiewicza, Dąbrowskiego oraz cały Plac Wolności. Na obszarze wyznaczonym do rewitalizacji mieszka łącznie 4 508 osób, co stanowi 19,2% wszystkich mieszkańców Miasta.

CZĘŚĆ 3: DIAGNOZA SYTUACJI GOSPODARCZEJ MIASTA

3.1. Gospodarka lokalna i rynek pracy

Według danych GUS w roku 2020 liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w mieście Jaworze wynosiła 2 867, co stanowiło 52,8% podmiotów zarejestrowanych w powiecie jaworskim i była to liczba najwyższa. Na drugim miejscu znajdowała się Gmina Bolków z wynikiem 990 podmiotów (18,2%). Należy również zwrócić uwagę, że liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON w całym powiecie rośnie. Na przestrzeni lat 2016-2020 liczba podmiotów gospodarczych w Mieście zwiększyła się o 74.

Ryc. 21. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w powiecie jaworskim w latach 2016-2020.

JST	2016		2020		zmiana liczby zarejestrowanych podmiotów w okresie 2016-2020
	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	liczba zarejestrowanych podmiotów w REGON	odsetek w powiecie	
powiat jaworski	5 144	100,0%	5 429	100,0%	285
Jawor	2 793	54,3%	2 867	52,8%	74
Bolków	978	19,0%	990	18,2%	12
Mściwojów	327	6,4%	367	6,8%	40
Paszowice	340	6,6%	405	7,5%	65
Wądroże Wielkie	343	6,7%	367	6,8%	24
Męcinka	363	7,1%	433	8,0%	70

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Największym przedsiębiorstwem działającym na terenie miasta Jawora jest Mercedes-Benz Manufacturing Poland znajdujący się przy ul. Gottlieba Daimlera 5. Zakład, w ramach nowo powstałej spółki Mercedes-Benz Manufacturing Polska, produkuje czterocylindrowe silniki benzynowe i wysokoprężne oraz baterie elektryczne do samochodów osobowych Mercedes-Benz. Fabryka zatrudnia około 1300 pracowników. Ponadto firma organizuje również szereg działań edukacyjnych dla uczniów i nauczycieli z regionu, mających na celu pomoc w podnoszeniu kwalifikacji absolwentów szkół technicznych.

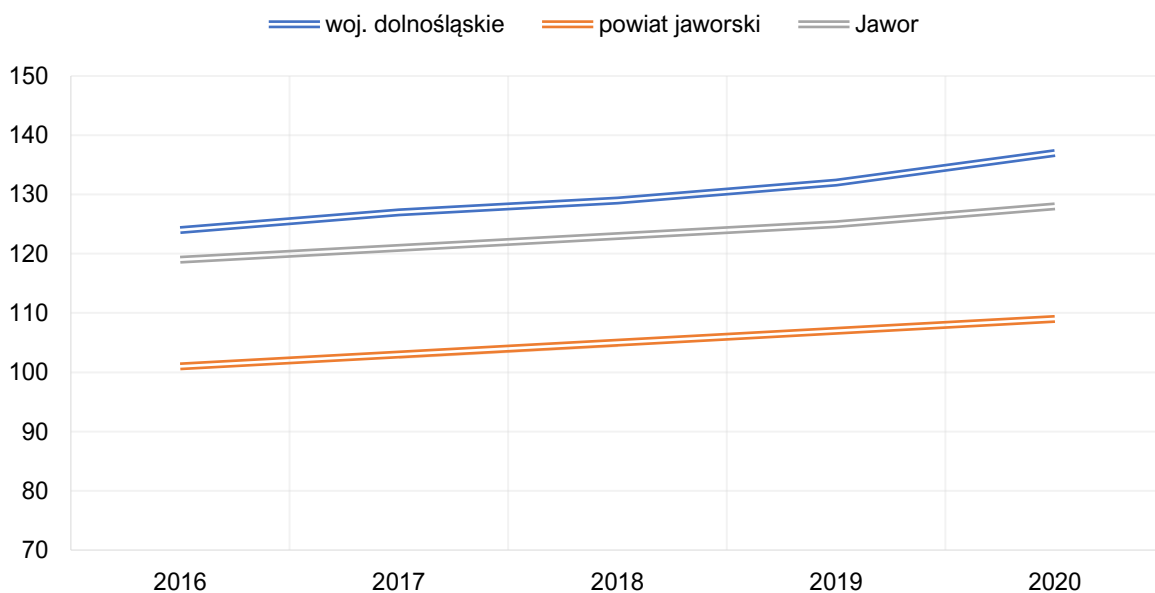
Innymi dużymi przedsiębiorstwa działające na terenie miasta Jawora są:

- „KORPO” Sp. z o.o., ul. Wrocławska 21 a
 - kapitał Niemiecki
 - przemysł maszynowy, obróbka metalu, przemysł samochodowy
 - ilość osób zatrudnionych - ok. 500
- IS Polska Sp. z o.o., ul. Wrocławska 26a
 - kapitał Włoski
 - przemysł samochodowy (produkcja podsufitek do samochodów)
 - ilość osób zatrudnionych – 450
- KUŹNIA JAWOR S.A., ul. Kuziennicza 4
 - kapitał Polski
 - obróbka metalu, kuźnia, przemysł samochodowy - części do samochodów
 - ilość osób zatrudnionych -ok. 350
- Stanisław Furtak „Martex” Sp. j., Szpitalna
 - kapitał Polski

- produkcja pieczywa i cukiernictwo
- ilość osób zatrudnionych - ok. 300
- Zakładu Produkcji Opakowań, ul. Limanowskiego 33f,
 - kapitał Polski
 - produkcja opakowań
 - ilość osób zatrudnionych - ok. 200
- GLOBAL COSMED Group SA, ul. Kuziennicza 15,
 - przemysł chemiczny, chemia gospodarcza, płyny do kąpieli
 - ilość osób zatrudnionych – 170
- PUPiH "COM-D" Sp. z o.o., ul. Poniatowskiego 25
 - kapitał Polski
 - usługi komunalne, budowa dróg
 - Ilość osób zatrudnionych – 105
- Waterius Sp. z o.o., ul. Myśluborska 16
 - kapitał Polski
 - producent wody mineralnej „Jaworowy Zdrój”, posiada certyfikaty jakości wody, w tym perlage. Są również producentem samopodgrzewających się konserw. Produkty są opatentowane.
 - ilość osób zatrudnionych – ok. 50
- Arkas Sp z o.o., ul. Kuziennicza 4
 - kapitał Polski
 - producent słuchawek bezprzewodowych i tabletów oraz sprzętu RTV
 - Ilość osób zatrudnionych – 25

Rozwinięciem analizy poziomu przedsiębiorczości jest znajdujący się poniżej wykres obrazujący kształtowanie się liczby zarejestrowanych podmiotów w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców. Na wykresie poniżej dokonano porównania wartości przyjmowanych przez ten wskaźnik w mieście Jaworze, powiecie jaworskim i województwie dolnośląskim. Należy zaznaczyć, że liczba ta we wszystkich analizowanych jednostkach corocznie wzrastała. Dla miasta Jawora wskaźnik ten we wszystkich latach osiągał wyższe wartości w porównaniu do średniej powiatu, jednak nieco niższe niż wartość dla całego województwa dolnośląskiego.

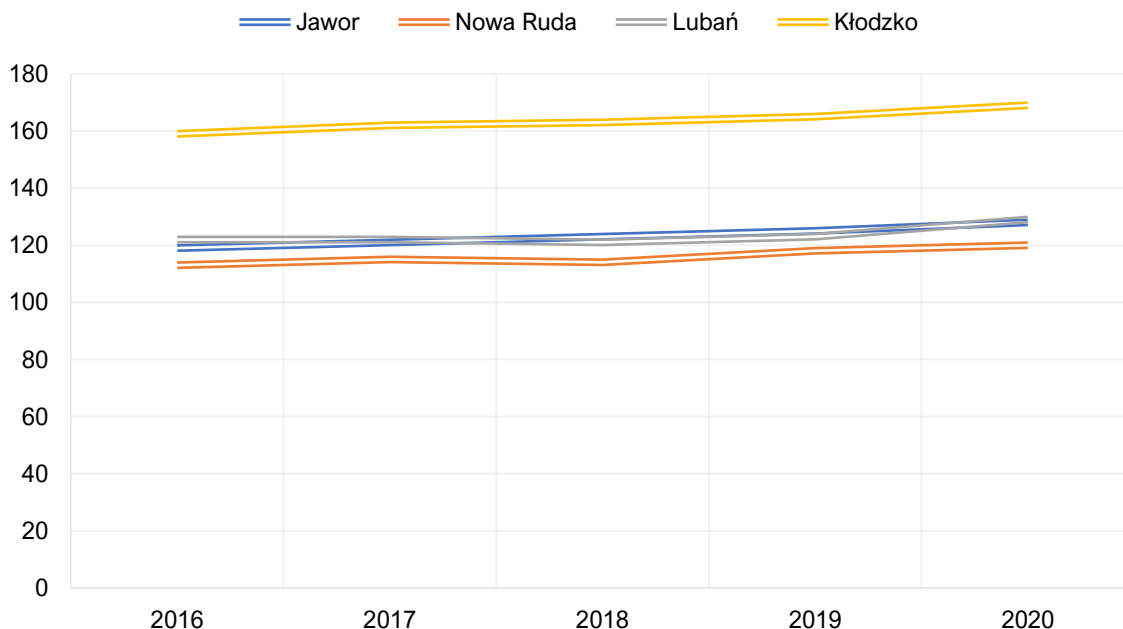
Ryc. 22. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w mieście Jawor na tle powiatu i województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wśród porównywanych innych miast o podobnej liczbie ludności z rejonu województwa dolnośląskiego w latach 2016-2020 współczynnik podmiotów zarejestrowanych w bazie REGON na 1 000 mieszkańców w mieście Jaworze był porównywalny z Miastami Nowa Ruda i Lubań. W roku 2020 najwyższy współczynnik osiągnęło miasto Kłodzko.

Ryc. 23. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dla miasta Jawora na tle porównywanych jednostek.

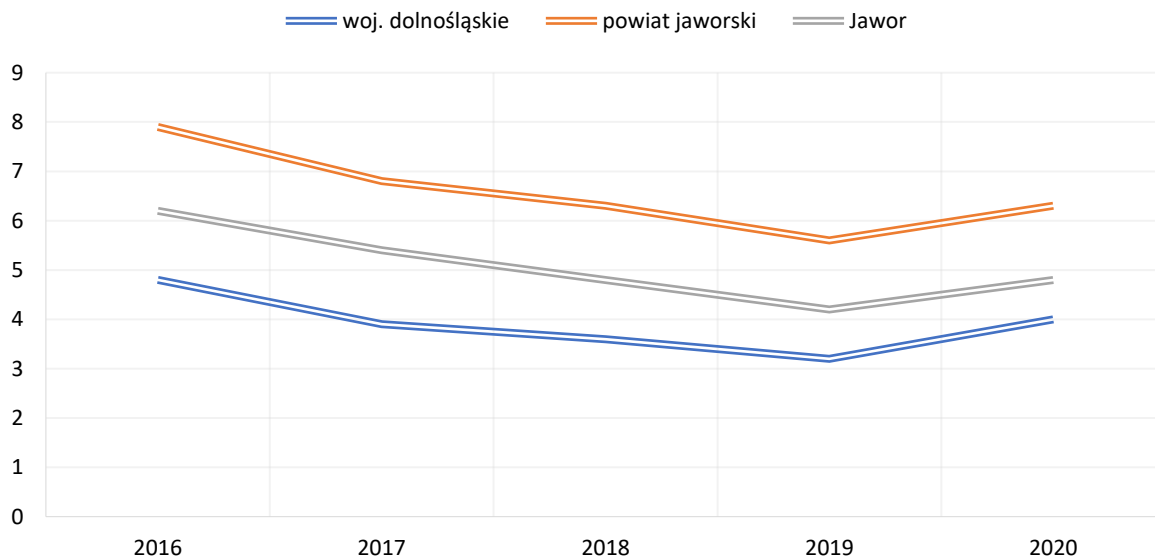

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na terenie miasta Jawora, w latach 2016-2020, stopa bezrobocia kształtowała się na stosunkowo niskim poziomie. W latach 2016-2019 zauważalny był trend malejący w zakresie liczby bezrobotnych zarejestrowanych (z poziomu 6,2% w roku 2016, do poziomu 4,2% w roku 2019). Jednak w roku 2020 nastąpiło

odwrócenie spadkowego trendu w tym zakresie i liczba osób pozostających bez stałego miejsca zatrudnienia wzrasta do poziomu 4,8% w roku 2020. Jednocześnie podobną tendencję w zakresie kształtowania się poziomu bezrobocia można było zauważyć w całym powiecie jaworskim oraz województwie dolnośląskim. Wśród głównych powodów wzrostu stopy bezrobocia można wskazać epidemię SARS-CoV-2 i związane z nią ograniczenia m.in. zamrożenie gospodarki.

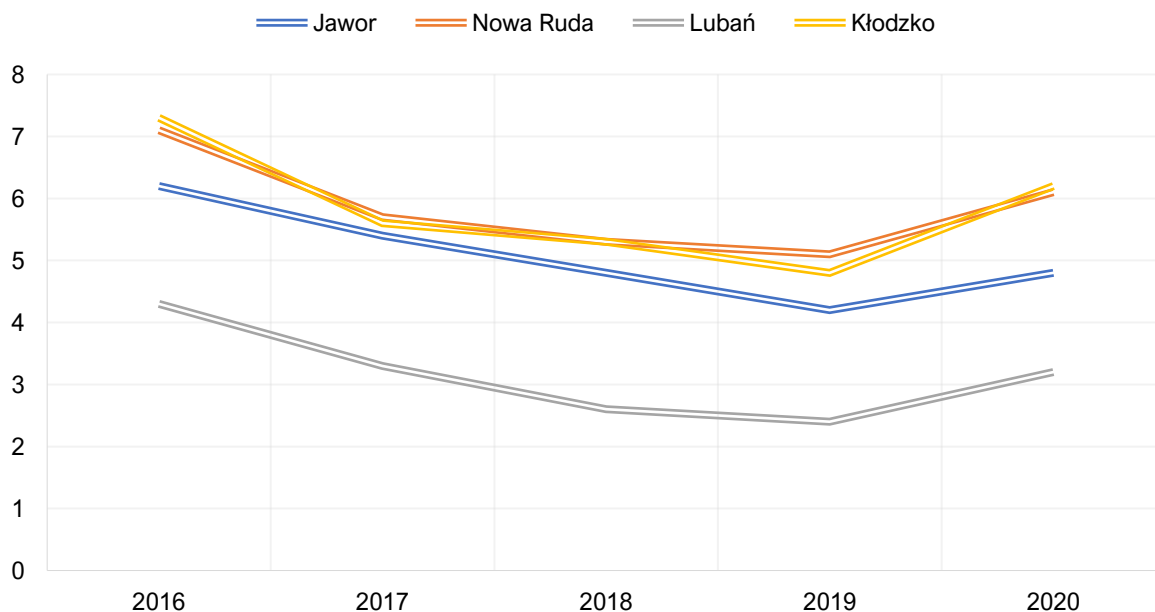
Ryc. 24. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w mieście Jawor na tle powiatu i województwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Korzystnie wypada także porównanie miasta Jawora z innymi Miastami z rejonu województwa dolnośląskiego charakteryzującymi się podobną liczbą ludności. Miasto charakteryzuje się jednym z najniższym stopniem bezrobocia spośród wszystkich analizowanych jednostek (z wyjątkiem Miasta Lubań).

Ryc. 25. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w mieście Jawor na tle porównywanych jednostek.

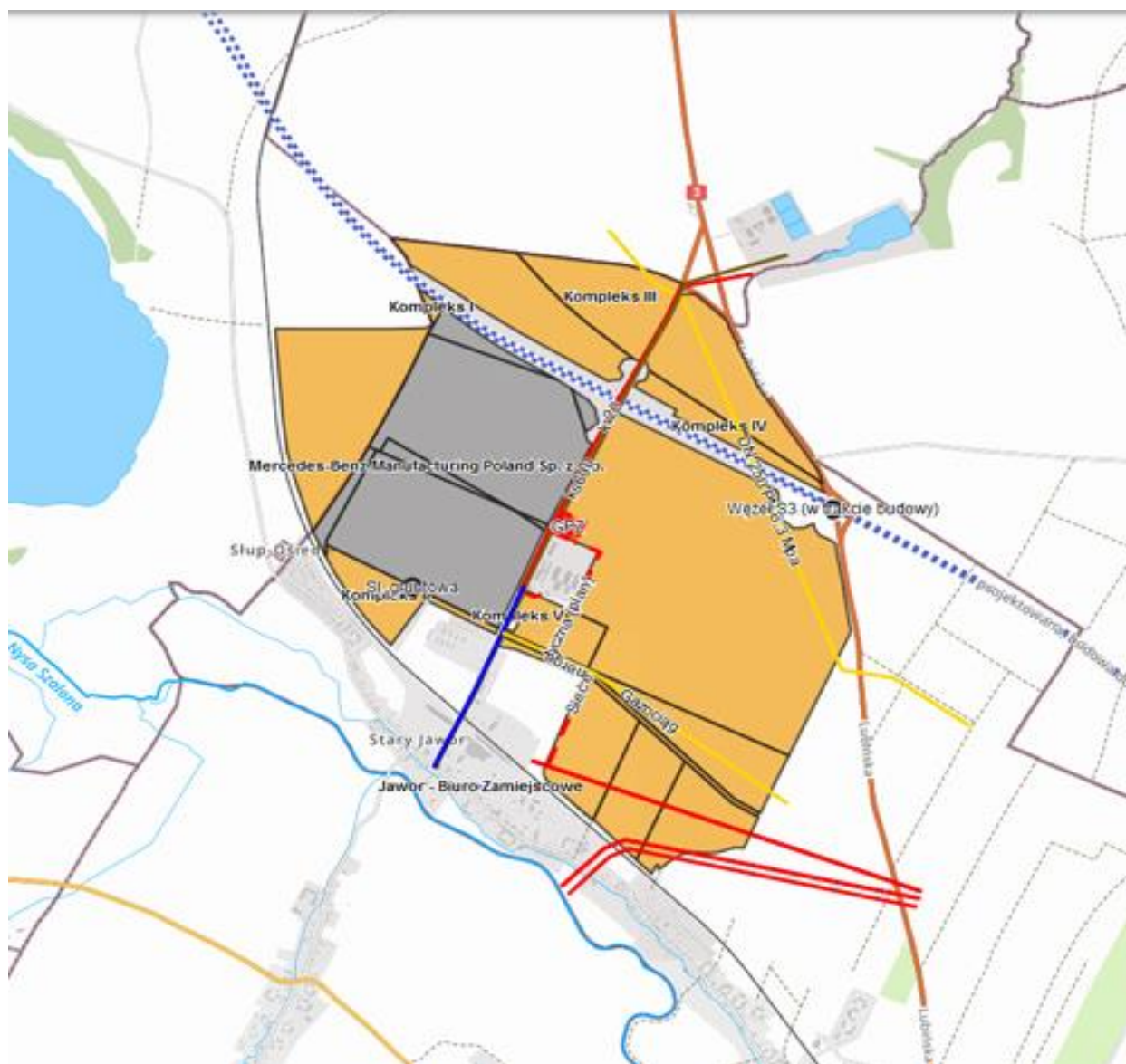

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Duże zakłady pracy, oferujące zatrudnienie dla wielu pracowników oraz łatwość uzyskania w nich zatrudnienia mogą stanowić konkurencję dla lokalnych przedsiębiorców poszukujących pracowników. Zakłady takie znajdują się zazwyczaj w większych Miastach czy gminach nastawionych na rozwój przemysłu. Dla miasta Jawora ośrodkami konkurencyjnymi pod względem rynku pracy są Legnica, Świdnica oraz Strzegom.

Na terenie miasta Jawora znajduje się jeden z największych i najbardziej atrakcyjnych terenów inwestycyjnych w Polsce - Dolnośląska Strefa Aktywności Gospodarczej – S3 Jawor (DSAG – S3 Jawor). Jest to obszar przemysłowy o powierzchni ponad 450 hektarów w pasie drogi ekspresowej S3 o szczególnych atutach dla rozwijania biznesu. W całości objęty jest działaniem Specjalnej Strefy Ekonomicznej zarządzanej przez Wałbrzyską Specjalną Strefę Ekonomiczną „INVEST-PARK” Sp. z o.o. Miasto jest również udziałowcem Specjalnej Strefy Ekonomicznej Małej Przedsiębiorczości w Kamiennej Górze, która w Jaworze posiada tereny o pow. ok. 6,7 ha przy ul. Wrocławskiej.

Ryc. 26. Lokalizacja terenu inwestycyjnego „Dolnośląska Strefa Aktywności Gospodarczej – S3 Jawor (DSAG – S3 Jawor)”.

Źródło: <http://jawor.pl/dla-inwestora/dolnoslaska-stefa-aktywnosci-gospodarczej-s3-jawor/>

3.2. Infrastruktura i środowisko

Infrastruktura drogowa

Sieć dróg oraz możliwości komunikacji transportowej z innymi ośrodkami mają duży wpływ na rozwój funkcjonalno-przestrzenny Miasta, na którą składają się drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe oraz gminne. Do kluczowych szlaków komunikacyjnych przebiegających przez teren Miasta wymienić należy:

- drogę ekspresową S3: Szczecin – Zielona Góra – Legnica – Jawor – Bolków – Jelenia Góra – Jakuszyce (jednocześnie stanowi fragment międzynarodowej trasy E65, leżącej w transeuropejskim korytarzu transportowym);
- drogę wojewódzką nr 323: Jawor – Legnica;
- drogę wojewódzką nr 363: Jawor – Złotoryja;
- drogę wojewódzką nr 374: Jawor – Strzegom – Wałbrzych.

W sieć dróg powiatowych na terenie Miasta wpisują się drogi nr 2822D (relacji Jawor-Myślibórz), 2786D (relacji Chroślice – Męcinka), 2836D (ul. Strzegomska, ul. Piastowska – 0,8 km), 2794D (relacji Jawor – Zębowice) oraz 2184D (relacji gr. powiatu (Polanka) – Wądroże Wielkie – Jawor). Z kolei całkowita długość dróg gminnych wynosi 39,9 km, co stanowiło około 67% całkowitej długości dróg publicznych w Mieście. Raz do roku przeprowadzany jest przegląd ich stanu. Ponadto w odległości 11 km od Miasta przebiega autostrada A4 co zwiększa potencjał obszaru dla tworzenia konkurencyjnej oferty inwestycyjnej oraz rozwoju wielu branż gospodarczych.

W poniższej tabeli przedstawione zostały wydatki w dziale transport i łączność w latach 2016-2020 w mieście Jawor. Wydatki te wahały się między 1,02 a 12,7 mln zł osiągając w analizowanym okresie średnią wynoszącą 4,3 mln zł.

Tab. 1. Wydatki w dziale transport i łączność w latach 2016-2020 w mieście Jawor.

	2016	2017	2018	2019	2020
WYDATKI OGÓŁEM	1 046 289,56	1 302 069,43	12 663 954,21	2 128 402,21	3 555 365,26

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

W roku 2018 miasto Jawor miało największe wydatki w dziale transport i łączność. Do najważniejszych inwestycji przeprowadzonych w tym dziale należały:

- przebudowa ul. Cukrowniczej w Jaworze wraz z infrastrukturą towarzyszącą- koszt inwestycji około 11 mln zł. W ramach zadania wykonano oświetlenie uliczne, kanalizację deszczową, wykonano 23 489 m² nawierzchni jezdni, 3 248 m² chodnika oraz 3 873 m² ścieżki rowerowej.
- modernizacja nawierzchni chodników oraz utwardzenie terenu pod miejsca postojowe - koszt inwestycji ok 1 mln zł. W ramach zadania wykonano 3 376,46 m² modernizacji chodników oraz 897 m² miejsc postojowych.

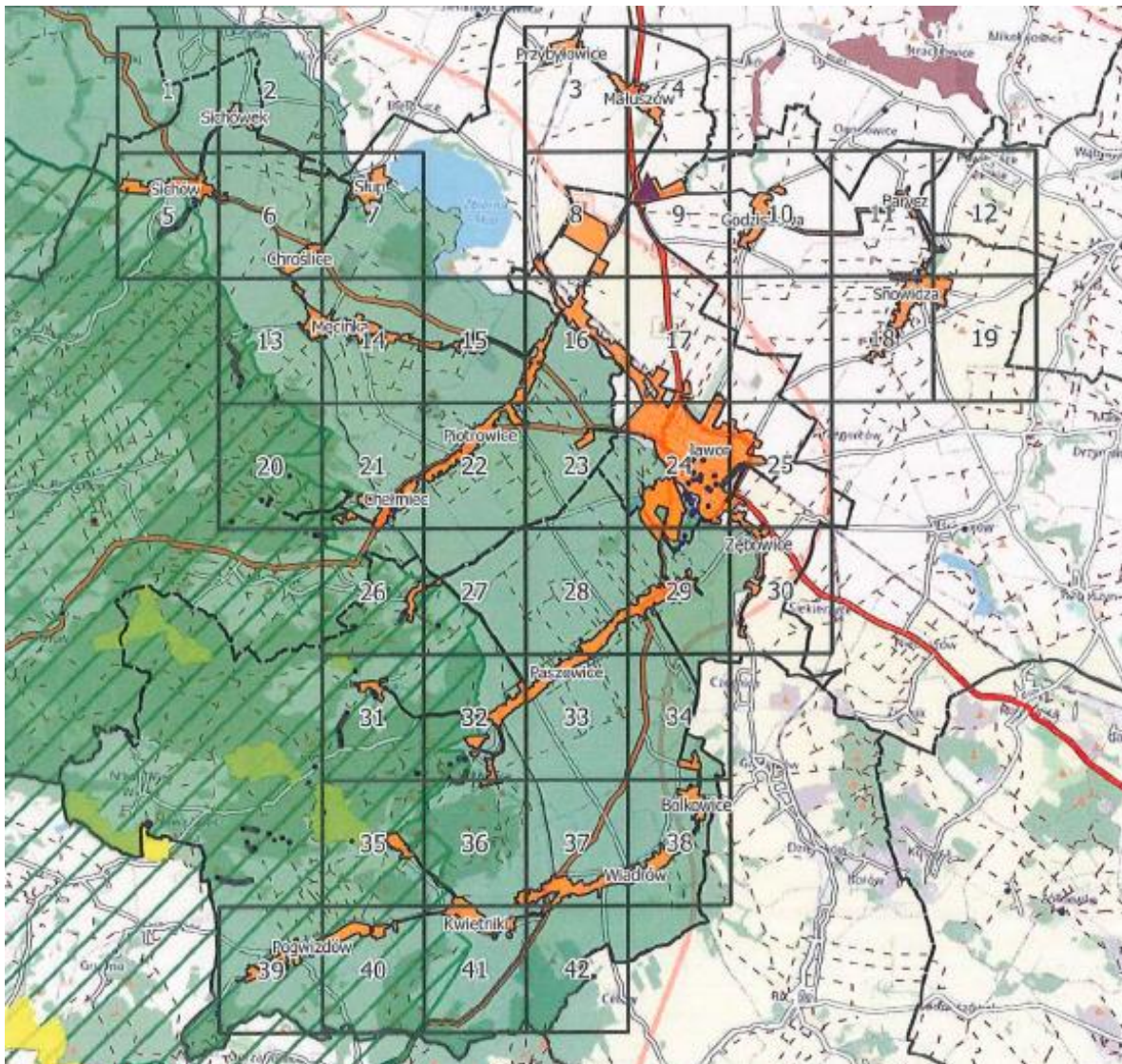
Urządzenia sieciowe

Podmiotem odpowiedzialnym za zaopatrzenie (pobór, uzdatnianie, dystrybucję) mieszkańców Miasta w wodę i odprowadzanie ścieków komunalnych z jej terenu jest Zakład Wodociągów i Kanalizacji z siedzibą przy ulicy Dworcowej 1 w Jaworze. Ścieki odprowadzane są do mechaniczno- biologicznej oczyszczalni ścieków o maksymalnej przepustowości 13 860 m³/dobę, która znajduje się nieopodal wsi Małuszów w Gminie Męcinka.

Aglomeracja Jawor wyznaczona została na podstawie uchwały nr XXI/185/2020 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 23 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Jawor. Do aglomeracji przynależą Gminy: Paszowice, Męcinka, Mściwojów oraz Jawor. W 2020 roku średnia dobowa ilość wytworzonych na terenie aglomeracji ścieków wynosiła 4 053,1 m³, natomiast długość sieci kanalizacyjnej

na obszarze aglomeracji wynosiła 178,29 km. Równoważna liczba mieszkańców dla aglomeracji wynosiła 32 218.

Ryc. 27. Aglomeracja Jawor.

Źródło: uchwała nr XXI/185/2020 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 23 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Jawor.

Na uwagę zasługuje fakt, że miasto Jawor skutecznie i efektywnie podejmuje działania prowadzące do rozbudowy i unowocześnienia istniejącej infrastruktury technicznej, o czym świadczy realizacja projektu pn. „Modernizacja gospodarki wodno-ściekowej na terenie aglomeracji jaworskiej”.

Trzy główne elementy projektu zakładają:

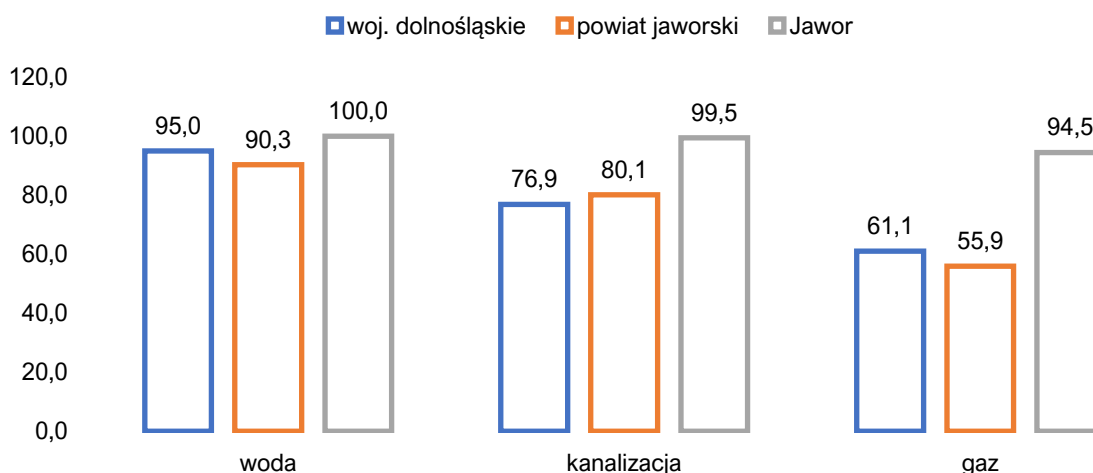
- ✓ budowę przepompowni ścieków przy ul. Starojaworskiej,
- ✓ budowę nowej nitki rurociągu tłoczego od przepompowni ścieków przy ul. Starojaworskiej do oczyszczalni ścieków, w tym:
 - budowę nowej kanalizacji sanitarnej,
 - przebudowę kanalizacji sanitarnej,
 - budowę sieci wodociągowej.
- ✓ modernizację oczyszczalni ścieków wraz z infrastrukturą do zagospodarowania osadów ściekowych.

Wartość wszystkich inwestycji to ponad 108 mln zł, z czego 85% stanowią środki unijne. Zaznaczyć należy, że miasto Jawor trafnie identyfikuje problemy towarzyszące gospodarce wodno-ściekowej. Realizowany projekt przyczyni się do zmniejszenia zanieczyszczenia oraz zapobiegnie przenikaniu ścieków do gruntu i wód gruntowych. Poprawie ulegnie także stan środowiska – zminimalizowane zostanie ryzyko wystąpienia awarii systemu kanalizacyjnego, co przyczyni się do poprawy stanu czystości wód powierzchniowych i podziemnych na terenie miasta.

Za zadania o charakterze użyteczności publicznej, mające na celu bieżące i nieprzerwane zaopatrzenie odbiorców w energię ciepłą odpowiada spółka Miasta Ciepło-Jawor Sp, z o.o. Jednostka obsługuje mieszkańców Jawora w zakresie dostarczania ciepła, obsługi i usuwania awarii oraz rozbudowy i modernizacji istniejącej infrastruktury.

Poniższy wykres przedstawia udział mieszkańców miasta Jawora korzystających z instalacji sieciowych w 2019 roku w porównaniu do powiatu i województwa. Warto zauważyć, iż dostęp do sieci wodociągowej zapewnione ma 100% mieszkańców. Wysoki wynik miasto osiągnęło również w zakresie dostępu do sieci kanalizacyjnej. Do sieci kanalizacyjnej podłączonych było 99,5% mieszkańców, a udział procentowy korzystających z instalacji gazowej w mieście Jawor w 2019 r. wyniósł 94,5% i był znacznie wyższy niż udział dla powiatu jaworskiego (55,9%) i województwa dolnośląskiego (61,1%).

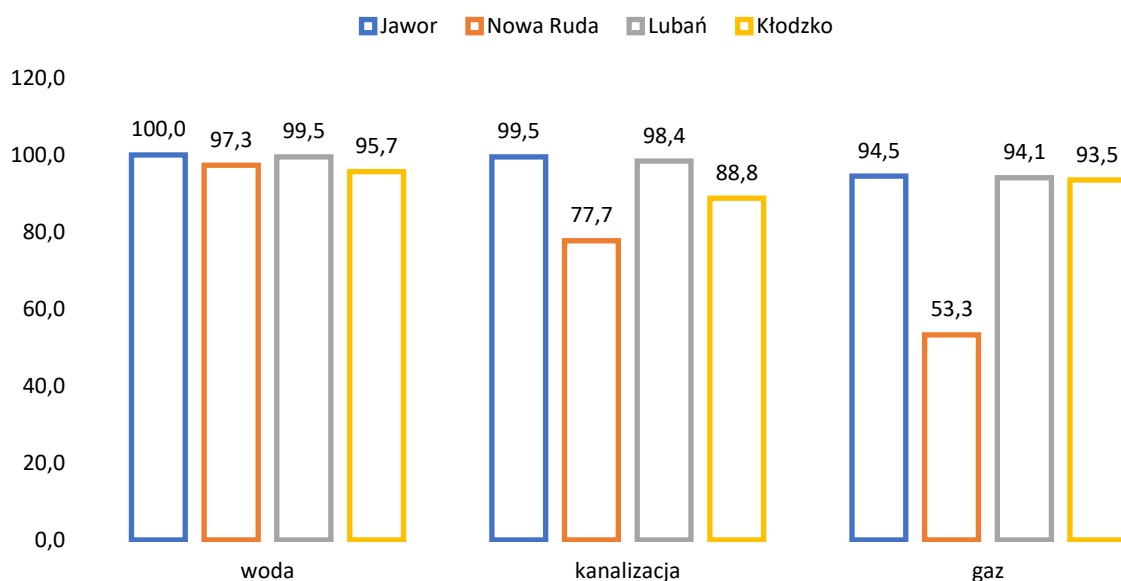
Ryc. 28. Udział korzystających z instalacji sieciowych w mieście Jawor w 2019 roku na tle powiatu i województwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Miasto Jawor pozytywnie wyróżnia się również na tle grupy porównawczej pod kątem rozwoju sieci wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej. Miasto Jawor jako jedyne osiągnęło pełny stopień zwodociągowania, zapewniając stuprocentowy udział korzystających z instalacji wodociągowej, jednak stan sieci nie jest najlepszy i wymaga remontu. W przypadku udziału korzystających z instalacji kanalizacyjnej wskaźnik dla miasta Jawora ponownie osiągnął najwyższy wynik spośród porównywanych jednostek – 99,5%, najniższy wynik uzyskało miasto Nowa Ruda. Udział procentowy korzystających z instalacji gazowej w mieście Jawor w 2019 r. wyniósł 94,5% i był na porównywalnym poziomie co miasto Lubań (94,1%) i Kłodzko (93,5%). Miasto Lubań osiągnęło najniższy wynik spośród analizowanych jednostek osiągając 53,3%.

Ryc. 29. Udział korzystających z instalacji sieciowych w mieście Jawor w 2019 roku na tle grupy porównawczej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Gospodarka odpadami

Zgodnie z Ustawą z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, gminy zapewniają czystość i porządek na swoim terenie i tworzą warunki niezbędne do ich utrzymania, a w szczególności tworzą warunki do wykonywania prac związanych z utrzymaniem czystości i porządku na terenie gminy lub zapewniają wykonanie tych prac przez tworzenie odpowiednich jednostek organizacyjnych.

Podmiotem odpowiedzialnym za odbiór i wywóz odpadów komunalnych na terenie miasta jest wybrane w przetargu Przedsiębiorstwo Usługowo-Produkcyjne i Handlowe "COM-D" Sp. z o.o. Za przetwarzanie odpadów komunalnych odpowiada „Sanikom” Sp. z o.o. w Lubawce, którego miasto Jawor jest udziałowcem.

Odpady odbierane są z podziałem na 5 frakcji:

- papier,
- metale i tworzywa sztuczne, opakowania wielomateriałowe,
- szkło,
- bioodpady,
- niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne.

W tabeli poniżej przedstawiono dane liczbowe dotyczące stanu gospodarki odpadami na terenie miasta Jawora. Analizie poddano lata 2016-2020. Wynika z niej, że ilość odpadów komunalnych zebranych od mieszkańców rośnie. Należy jednak zaznaczyć, że z roku na rok rośnie udział opadów zbieranych w sposób selektywny w całkowitej masie odpadów, co jest sytuacją bardzo korzystną. Ilość zbieranych odpadów w przeliczeniu na mieszkańca w analizowanych latach wynosiła średnio 480 kg i nie obserwuje się systematycznego wzrostu ani spadku tej liczby.

Tab. 2. Stan gospodarki odpadami w mieście Jawor w latach 2016-2020.

		2016	2017	2018	2019	2020
Liczba mieszkańców objętych systemem gospodarowania odpadami komunalnymi (os.)		18 450,00	18 347,00	18 237,00	17 788,00	17 654,00
Łączna ilość zebranych odpadów komunalnych (Mg), w tym:		8 320,38	8 570,26	8 871,52	8 920,92	8 598,26
<i>zmieszane</i>		7 485,16	7 617,22	7 426,58	7 068,52	6 042,48
<i>segregowane</i>		835,22	953,04	1 444,94	1 852,40	2 555,78
Udział odpadów segregowanych w łącznej ilości odpadów		10%	11%	16%	21%	30%
Ilość zebranych odpadów na mieszkańca		0,45	0,47	0,49	0,50	0,49
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia papieru, metali, tworzyw sztucznych i szkła (%)	gmina	28	33	33	38	42
	wymagany	18	20	30	40	50
Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami odpadów budowlanych i rozbiórkowych (%)	gmina	97	100	100	99	98
	wymagany	42	4	50	60	70
Poziom ograniczenia masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania (%)	gmina	0	18	0	31	-
	wymagany	45	45	40	40	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań.

W mieście Jawor przy ulicy Słowackiego 32 zlokalizowany jest Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych. PSZOK czynny jest od poniedziałku do piątku, a mieszkańcy Miasta mogą dostarczać do niego posegregowane i odpowiednio zabezpieczone odpady po okazaniu dokumentu potwierdzającego miejsce zamieszkania.

Pozostała działalność w zakresie ochrony środowiska

Postępujące zanieczyszczanie środowiska oraz wynikające z niego zmiany klimatyczne, będące skutkiem nadmiernej ekspansji człowieka na środowisko zmuszają do podejmowania działań ograniczających jego degradację oraz służących poprawie jego składowych. Działania te związane są w szczególności z ochroną powietrza atmosferycznego, wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleb.

Ochrona środowiska w mieście Jawor jest realizowana w oparciu o Program Ochrony Środowiska dla miasta Jawora na lata 2016-2019 z perspektywą do roku 2023 oraz na podstawie strategii i aktów prawnych wyższego szczebla w ramach zadań bieżących Gminy. Działania realizowane w ramach Programu Ochrony Środowiska doprowadzą do poprawy stanu środowiska naturalnego, efektywnego zarządzania środowiskiem, zapewnią skuteczne mechanizmy chroniące środowisko przed degradacją, a także stworzą warunki dla wdrożenia wymagań obowiązującego w tym zakresie prawa.

Miasto Jawor na podstawie porozumienia zawartego z Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej we Wrocławiu przystąpiło do programu Czyste Powietrze, którego podstawowym celem jest poprawa efektywności energetycznej oraz zmniejszenie emisji pyłów i innych zanieczyszczeń do atmosfery z istniejących jednorodzinnych budynków mieszkalnych. Program oferuje dofinansowania dla mieszkańców w zakresie termomodernizacji budynków, wymiany pieców oraz instalacji OZE. Wszelkie materiały dotyczące Programu (m.in. regulamin, wzory dokumentów) oraz niezbędne informacje dostępne są w Referacie Gospodarki Komunalnej Urzędu Miejskiego w Jaworze.

Miasto udziela wsparcia dla mieszkańców w zakresie wymiany źródeł ciepła na bardziej ekologiczne. Planowane są również inwestycje związane z rozwojem odnawialnych źródeł energii m.in. przeznaczenie terenów pod budowę farmy fotowoltaicznej, która będzie zasilać w energię elektryczną wszystkie budynki użyteczności publicznej i oświetlenie uliczne. Większość wspomnianych budynków użyteczności publicznej została poddana termomodernizacji (docieplanie, wymiana stolarki i źródeł ciepła). Ważnym zadaniem planowanym do realizacji będzie natomiast przeprowadzenie ewidencji źródeł ciepła.

Zaznaczyć należy, że na terenie miasta realizowany był również projekt pn. „Rozwój zielonych terenów Jawora jako element systemu wymiany i regeneracji powietrza w gminie”. Projekt zakładał spójną koncepcję zagospodarowania terenów zielonych Jawora dla 11 lokalizacji. Przedsięwzięcie zostało zrealizowane z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (2014-2020) – całkowity koszt projektu wyniósł blisko 1 milion złotych, z czego Gmina Jawor pozyskała dofinansowanie ze środków unijnych w wysokości 67,40% wartości projektu.

Ważnym krokiem w zakresie ochrony środowiska było podjęcie przez miasto realizacji projektu pn. „Adaptacja do zmian klimatycznych poprzez budowę zielono-niebieskiej infrastruktury w Gminie Jawor”. Celem projektu jest wzmocnienie odporności miasta Jawora na negatywne skutki wynikające ze zmiany klimatu. W ramach projektu zaplanowane zostało wdrożenie działań adaptacyjnych i mitygacyjnych. Całość wzbogacona zostanie kampanią edukacyjno-informacyjną, stanowiącą uzupełnienie działań infrastrukturalnych.

Zakres podjętych działań pozwoli miastu w sposób kompleksowy wzbogacić przestrzeń miejską o – odpowiednią dla powierzchni biologicznie czynnej – zieleń, powierzchnię przepuszczalną, systemy odwadniające, a także infrastrukturę przyjazną mieszkańcom tj.: parkingi, zielone przystanki, miejsca do eco-spotkań itp.

Władze samorządowe Jawora trafnie dostrzegają problemy związane ze zmianami klimatycznymi. Świadomie identyfikują potrzeby w zakresie ochrony klimatu i adaptacji do jego zmian, nie tylko w ujęciu lokalnym, ale i globalnym. Na szczególną uwagę zasługuje duża skuteczność Wydziału Funduszy Europejskich Urzędu Miejskiego w Jaworze w pozyskiwaniu środków zewnętrznych przeznaczanych na realizację wspomnianych inwestycji środowiskowych.

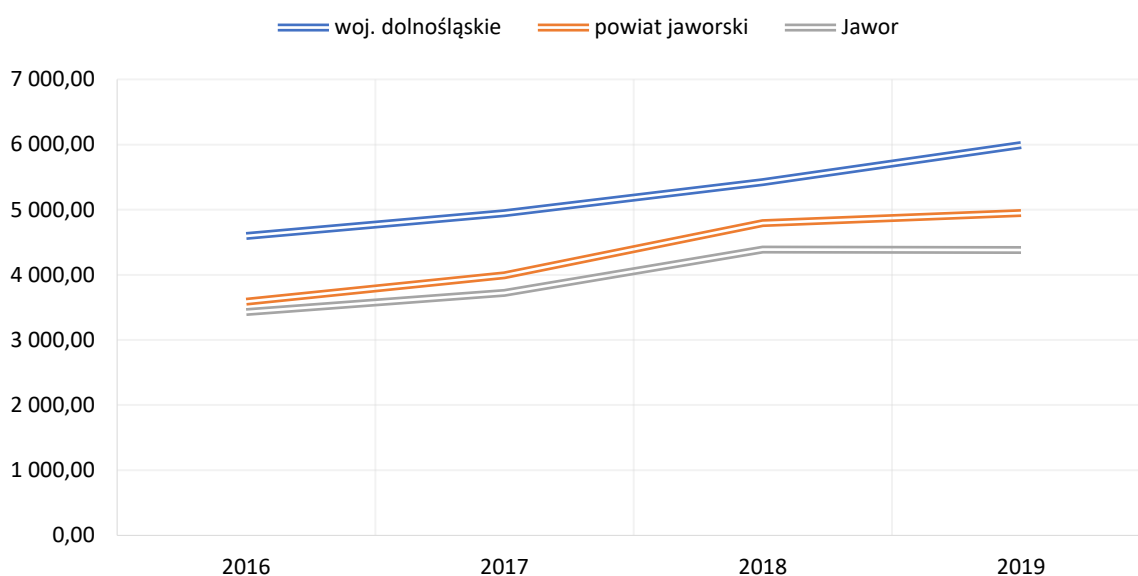

3.3. Stan finansów samorządowych

Wykonanie budżetu

W latach 2016-2020 dochody miasta Jawora ulegały corocznemu wzrostowi – z poziomu 80,8 mln zł w 2016 roku do 122,5 mln zł w 2020 roku. Największy wzrost nastąpił w 2020 roku, kiedy dochody zwiększyły się o ponad 22 mln zł w porównaniu z rokiem poprzednim, co spowodowane było m.in. wzrostem dochodów majątkowych, z tytułu dotacji i środków przeznaczonych na inwestycje. Poniższy wykres przedstawia kształtowanie się dochodów ogółem na 1 mieszkańca w mieście Jawor na tle powiatu i województwa. Na przestrzeni analizowanych lat wskaźnik ten systematycznie wzrastał dla wszystkich badanych jednostek. W 2019 roku dochód na 1 mieszkańca w mieście Jawor wyniósł 4 378,70 zł i był on mniejszy o 1 613,05 zł od wyniku dla województwa i o 569,64 zł dla powiatu.

Ryc. 30. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w mieście Jawor na tle powiatu i województwa w latach 2016-2019.

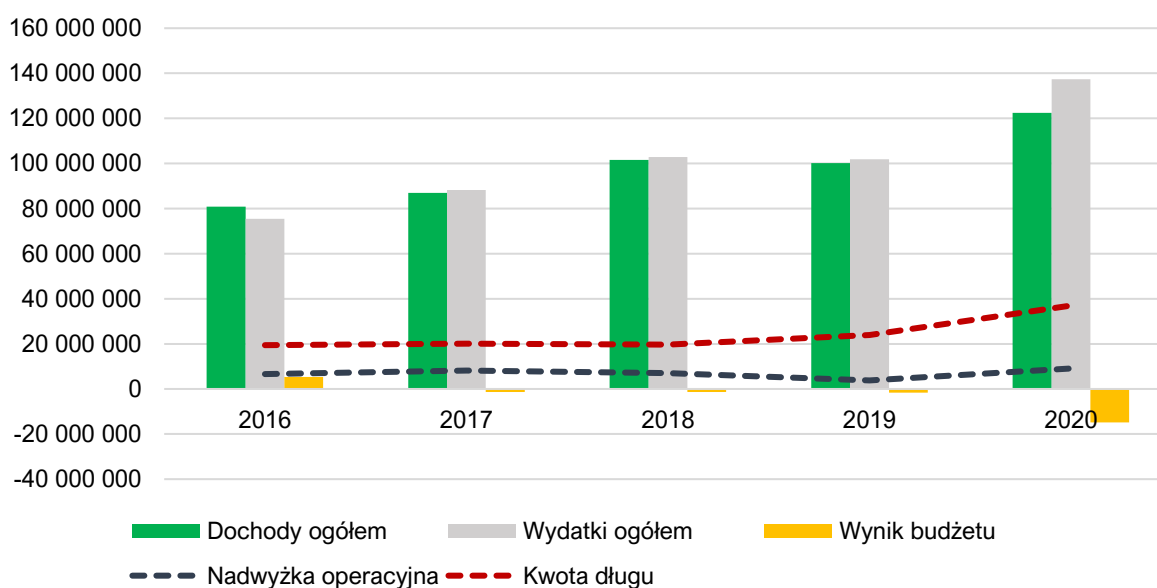

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wśród dochodów budżetowych najwyższy udział stanowią dochody bieżące (średnio 90%). Widoczny wpływ na ich kształtowanie ma coroczne i stabilne zwiększanie się udziału w podatku dochodowym od osób fizycznych oraz dochodów z tyt. dotacji na cele bieżące. Wysoki wzrost w 2020 roku nastąpił w zakresie podatku od nieruchomości powodując wzrost dochodów własnych w tym okresie.

Corocznie wzrastają również wydatki bieżące Miasta. W 2016 roku wydatki bieżące kształtowały się na poziomie 72,2 mln zł i do 2020 roku wzrosły do 94,1 mln zł. Tendencja ta jest zjawiskiem naturalnym, typowym dla gmin w Polsce. Ważne jest jednak, aby wzrost wydatków bieżących był współmierny do wzrostu uzyskiwanych dochodów bieżących. W mieście Jawor w latach 2016-2020 dynamika wzrostu dochodów i wydatków bieżących była na tyle stabilna, że poziom uzyskiwanej nadwyżki operacyjnej (różnicy między dochodami a wydatkami bieżącymi) wzrósł z poziomu 6,6 mln zł w 2016 roku do poziomu 9,0 mln zł w 2020 roku. Wyjątek stanowił rok 2019, w którym to poziom nadwyżki operacyjnej zmniejszył się do poziomu 3,8 mln zł, głównie na skutek znacznego wzrostu wydatku bieżących w porównaniu do poprzedniego roku.

Ryc. 31. Wykonanie budżetu miasta Jawora w latach 2016-2020.

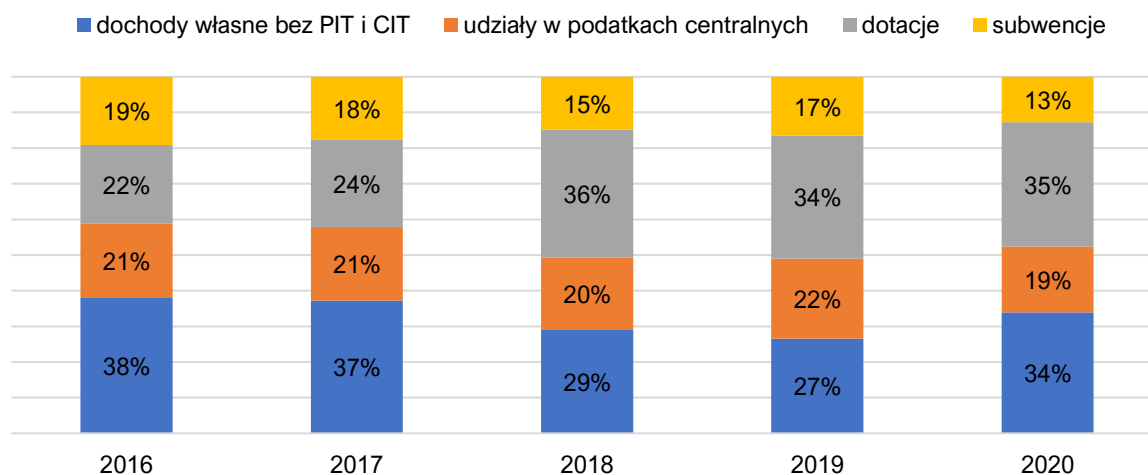
Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Od 2017 roku wynik budżetowy kształtuje się na poziomie ujemnym, systematycznie wzrasta również kwota długu. Należy jednak zauważyć, iż ma to związek z kwotą przeznaczaną przez miasto na inwestycje. Najwyższa kwota wydatkowana na inwestycje była w 2020 roku, co spowodowało, iż wynik budżetu kształtował się w tym roku na poziomie -14,8 mln zł. Spowodowało to konieczność zaciągnięcia nowych zobowiązań na kwotę 16,4 mln zł

Struktura dochodów i wydatków

Wśród dochodów budżetowych najważniejszą rolę odgrywają dochody własne, które decydują o samodzielności finansowej jednostki. Zalicza się do nich przede wszystkim podatki i opłaty lokalne. Jest to o tyle ważne, że w przypadku tej kategorii dochodów gmina posiada kompetencje do wydawania uchwał, dzięki którym może decydować o stawkach podatkowych, wprowadzaniu ulg i zwolnień, umarzaniu należności, a także do podejmowania z nich wpływów. Dzięki dużemu zakresowi swobody w kształtowaniu tych dochodów, jednostka może również oddziaływać na podmioty gospodarcze, które funkcjonują na danym terenie, a przez to stymulować rozwój lokalny.

Ryc. 32. Struktura dochodów miasta Jawora w latach 2016-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

W 2016 roku udział dochodów własnych Miasta w ogólnych dochodach stanowił 38%. W latach 2017-2019 nastąpił jednak ich spadek do poziomu 27%. Było to związane przede wszystkim ze zwiększeniem się dotacji na cele bieżące przekazywanej z budżetu państwa. Wówczas nastąpił wzrost udziału dotacji w budżecie Gminy z 22% w 2016 roku do 35% w roku 2020. W roku 2020 nastąpił ponowny wzrost dochodów własnych, głównie ze względu na zwiększenie się wpływów z podatku nieruchomości. Dodając udziały w podatku PIT i CIT, dochody własne miasta Jawora w 2020 roku wynosiły 53%, co daje stosunkową dużą możliwość samodzielnego oddziaływania Miasta na kształt i strukturę dochodów, a tym samym możliwość samodzielnego finansowania inwestycji.

W zakresie dochodów podatkowych największe znaczenie mają dochody z tyt. udziału w podatku PIT, generujące w analizowanym okresie średnio 19,1 mln zł rocznie, następnie podatek od nieruchomości – 12,2 mln zł, podatek od środków transportowych – 1,2 mln zł i wpływy z podatku CIT – średnio 1,0 mln zł.

Należy również mieć na uwadze, że potencjał finansowy Miasta w zakresie podatku od nieruchomości i podatku od środków transportowych jest wyższy. Wynika to z tego, że miasto stosuje niższe niż maksymalne stawki podatkowe, a także stosuje ulgi i zwolnienia podatkowe. W efekcie w latach 2016-2020 łączna wartość zmniejszenia wpływów z tytułu podatku od nieruchomości wynosiła ok 5,5 mln zł (średnio 814,8 tys. zł rocznie na skutek stosowania niższych niż maksymalne stawek podatkowych oraz 289,4 tys. zł z tytułu ulg i zwolnień podatkowych), a z tytułu podatku od środków transportowych 8,4 mln zł (średnio 1,7 mln zł rocznie na skutek stosowania niższych niż maksymalne stawek podatkowych).

Tab. 3. Dochody podatkowe miasta Jawora w latach 2016-2020.

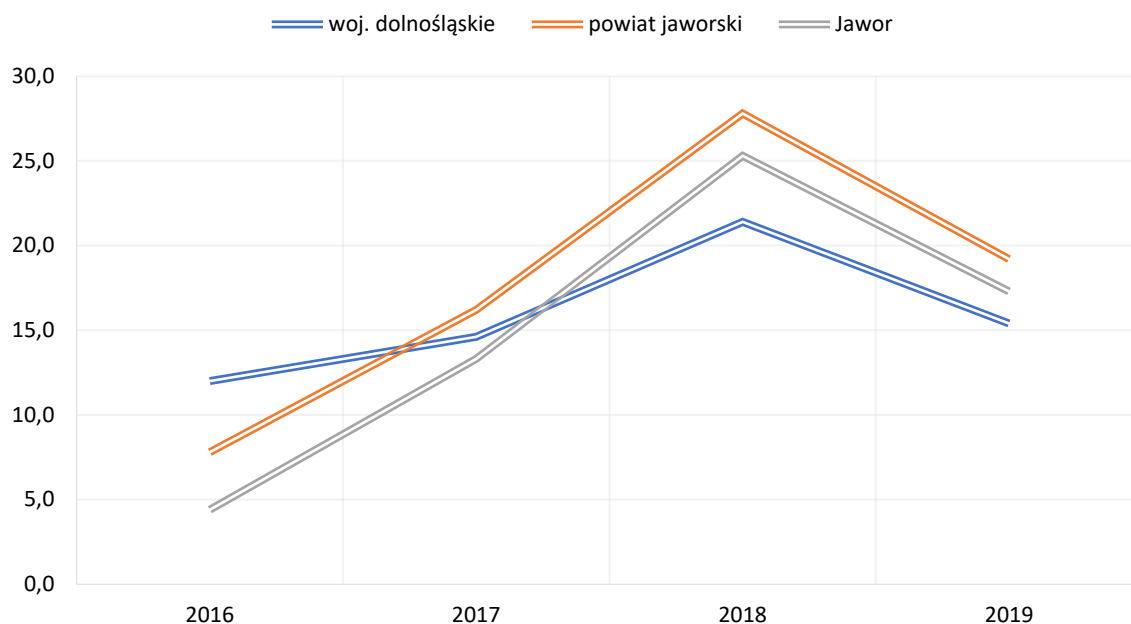
	2016	2017	2018	2019	2020
PIT	16 506 850,00	17 400 407,00	19 567 691,00	21 521 767,00	20 623 598,00
CIT	382 079,11	567 519,03	1 015 103,71	1 016 040,30	2 037 839,09
podatek rolny	259 740,13	218 396,09	219 573,43	228 287,40	239 490,16
podatek od nieruchomości	10 250 656,02	11 279 425,10	11 376 584,06	11 456 453,82	16 814 637,02
podatek leśny	19,00	19,00	19,00	19,00	19,00
podatek od środków transportowych	600 352,70	895 591,38	1 322 068,27	1 636 157,61	1 701 469,87
karta podatkowa	44 357,12	48 016,58	50 454,98	51 229,58	27 303,94
podatek od czynności cywilnoprawnych	861 239,47	801 844,33	816 212,44	789 606,77	906 004,32
wpływy z opłaty skarbowej	270 231,99	290 658,15	277 286,68	282 566,51	250 755,98

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych.

Z kolei biorąc pod uwagę wydatki, ich udział kształtował się następująco: oświata i wychowanie (średnio 27,4% w latach 2016-2020), gospodarka komunalna i ochrona środowiska (18,1%), rodzina (15,3%), pomoc społeczna (12,6%), administracja publiczna (8,5%), transport i łączność (4,7%), kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (4,2%), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (3,0%) oraz kultura fizyczna i sport (2,2%). Udział pozostałych wydatków wynosił mniej niż 1%.

Ryc. 33. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w mieście Jawor na tle powiatu i województwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wydatki inwestycyjne w latach 2016-2019 stanowiły 15,1% ogólnych wydatków. Był to wynik zbliżony do średniej województwa. Średnia dla powiatu jaworskiego wyniosła 17,8%, a dla województwa dolnośląskiego – 15,9%. Najwyższy wzrost wydatków inwestycyjnych wystąpił w 2018 roku. Po roku 2018 nastąpił spadek i wydatki inwestycyjne Gminy wynosiły w 2019 roku 17,3%, co stanowiło udziały mniejsze niż w powiecie, ale większe niż w województwie.

W 2018 roku z kwota przeznaczona na wydatki majątkowe wyniosła ok 26,0 mln zł i zrealizowano zadania takie jak:

- przebudowa ul. Cukrowniczej w Jaworze wraz z infrastrukturą towarzyszącą – ok. 10,8 mln zł;
- modernizacja gospodarki wodno-ściekowej na terenie aglomeracji jaworskiej – 8,9 mln zł;
- modernizacja nawierzchni chodników oraz utwardzenie terenu pod miejsca postojowe – ok. 1,1 mln zł;
- termomodernizacja obiektu przy ul. Starojaworskiej 82 w Jaworze – ok. 307,8 tys. zł;
- termomodernizacja obiektu przy ul. Moniuszki 6 w Jaworze – ok. 156,1 tys. zł.

Z kolei w 2019 roku wydatkowano ponad 17,6 mln zł, a wśród największych zrealizowanych inwestycji znalazły się:

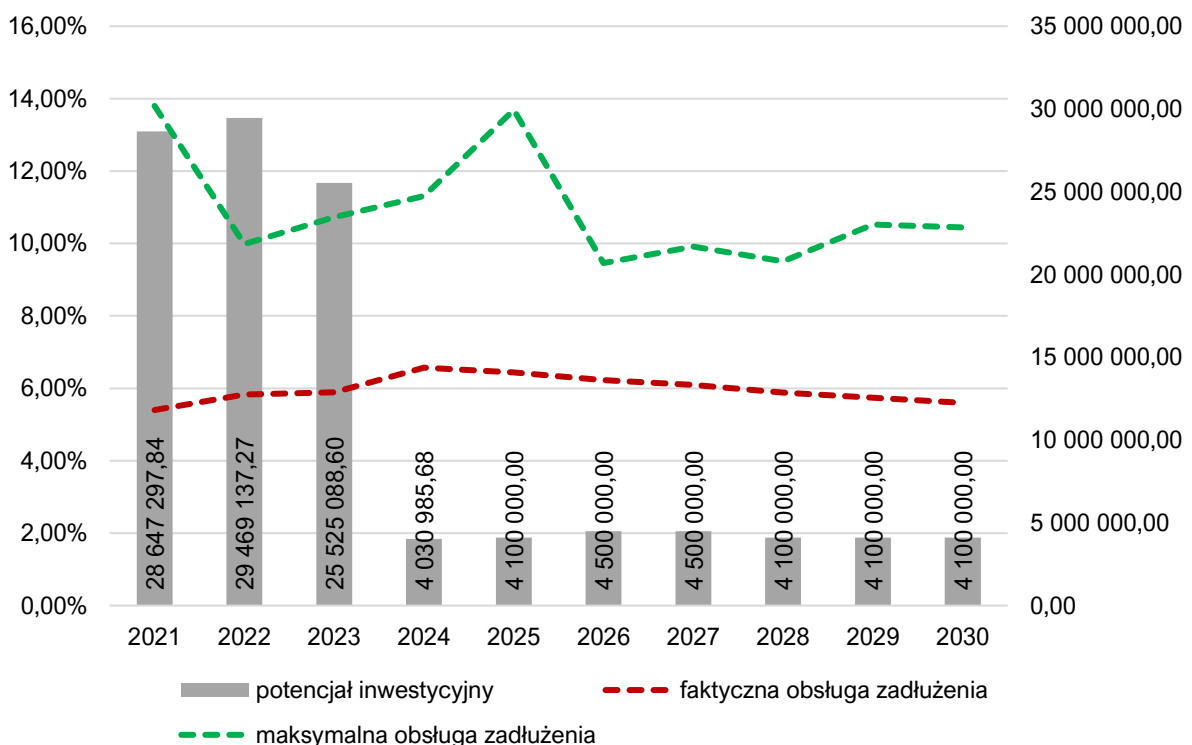
- budowa basenu miejskiego – 2,7 mln zł;
- gospodarki wodno-ściekowej na terenie aglomeracji jaworskiej – 1,3 mln zł;
- modernizacja nawierzchni chodników oraz utwardzenie terenu pod miejsca postojowe – 875,1 tys. zł;
- termomodernizacja MOPS w Jaworze – 625,6 tys. zł.

Potencjał inwestycyjny

Wykres poniżej przedstawia kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia miasta Jawora na lata 2021-2030 zgodnie z uchwałą nr XXVI/224/2021 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 16 czerwca 2021 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Jawor na lata 2021-2030. Pozwala on na ocenę możliwości inwestycyjno-kredytowych Miasta w przyszłości.

Zgodnie z art. 243 ustawy o finansach publicznych, dopuszczalna wysokość spłaty zobowiązań JST w danym roku (faktyczna obsługa zadłużenia) nie może przekroczyć indywidualnie liczonego, maksymalnego wskaźnika obsługi zadłużenia. Jak wynika z wykresu, obecny kształt wskaźnika obsługi zadłużenia miasta Jawora pozwala na obsługę dodatkowych zobowiązań.

Ryc. 34. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia miasta Jawora na lata 2021-2030.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uchwały nr XXVI/224/2021 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 16 czerwca 2021 r. w sprawie zmiany Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Jawor na lata 2021-2030.

Dodatkowo na wykresie przedstawiono potencjał inwestycyjny Miasta rozumiany jako suma środków finansowych pozostałych do dyspozycji, po pokryciu wszystkich bieżących kosztów funkcjonowania (wydatków bieżących) oraz spłacie obecnie zaplanowanych rat kapitałowych (rozchodów) w latach 2021-2030. Wynika z niego, że potencjał inwestycyjny w okresie prognozy wyniesie 113,1 mln zł.

CZĘŚĆ 4: DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ MIASTA

4.1. Demografia

Miasto Jawor skupia średnio 45% ludności powiatu jaworskiego. Całkowita liczba mieszkańców Miasta w 2020 roku według danych GUS wynosiła 22 462, co w przeliczeniu na powierzchnię było równe 1 195 os./km². W porównaniu do miast z grupy porównawczej, gdzie średnia gęstość zaludnienia wynosiła 978 os./km², była to wartość wysoka.

W poniższej tabeli umieszczone zostały dane dotyczące zmiany liczby ludności w powiecie jaworskim w latach 2016-2020. Wskazać należy, że w analizowanych latach liczba ludności w mieście Jawor stopniowo się zmniejszała. Średnia dynamika spadku wynosiła 98,9% i była jedną z najniższych wśród gmin powiatu jaworskiego. Należy również zaznaczyć, że spadek liczby mieszkańców dotyczy nie tylko miasta Jawora, ale i całego powiatu jaworskiego, co oznacza niekorzystną sytuację demograficzną dla całego analizowanego obszaru.

Tab. 3. Zmiany liczby ludności w mieście Jawor na tle województwa dolnośląskiego, innych gmin powiatu jaworskiego oraz innych Miastach województwa dolnośląskiego o zbliżonej ludności w latach 2016-2020.

JST	2016	2017	2018	2019	2020	udział w 2020 r.	średnia dynamika
woj. dolnośląskie	2 903 710	2 902 547	2 901 225	2 900 163	2 891 321	-	99,9%
powiat jaworski	51 176	50 947	50 545	50 116	49 734	100%	99,3%
Jawor	23 473	23 266	23 056	22 758	22 462	45%	98,9%
Bolków	10 631	10 611	10 503	10 388	10 311	21%	99,2%
Mściwojów	4 135	4 113	4 094	4 054	4 029	8%	99,4%
Paszowice	3 980	3 976	3 967	3 997	4 037	8%	100,4%
Wądroże Wielkie	3 986	3 980	3 934	3 912	3 888	8%	99,4%
Męcinka	4 971	5 001	4 991	5 007	5 007	10%	100,2%
Nowa Ruda	22 636	22 455	22 246	21 908	21 643	-	98,9%
Lubań	21 402	21 318	21 168	20 965	20 723	-	99,2%
Kłodzko	27 395	27 193	26 954	26 742	26 421	-	99,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zachodzące w Mieście procesy demograficzne uzależnione są w dużej mierze od przyrostu naturalnego oraz salda migracji. Wskaźnik przyrostu naturalnego kształtował się na poziomie ujemnym nie tylko w mieście Jawor – była to sytuacja charakterystyczna dla wszystkich analizowanych jednostek. W mieście Jawor wskaźnik ten w 2020 roku wynosił -3,84, co oznaczało dla Miasta sytuację korzystniejszą niż średnia dla województwa i powiatu oraz innych miast województwa dolnośląskiego o zbliżonej liczbie ludności. Saldo migracji również kształtowało się na poziomie ujemnym dla Miasta i było na zdecydowanie niższym poziomie niż wszystkie analizowane jednostki.

Tab. 4. Przyrost naturalny i saldo migracji na 1 tys. mieszkańców w mieście Jawor na tle województwa dolnośląskiego, powiatu jaworskiego oraz innych miast województwa dolnośląskiego o zbliżonej liczbie ludności w latach 2016-2020.

JST	przyrost naturalny na 1000 mieszkańców		saldo migracji na 1000 mieszkańców	
	2020 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2016 r.	2020 r.	średnia zmiana wskaźnika od 2016 r.
woj. dolnośląskie	-4,09	-0,75	1,30	0,07
powiat jaworski	-5,55	-0,79	-3,20	-0,17
Jawor	-3,84	-1,51	-7,10	-0,55
Nowa Ruda	-9,52	-1,13	-3,10	-0,05
Lubań	-5,98	-1,35	-3,90	-0,32
Kłodzko	-6,26	-0,94	-3,60	-0,17

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pogłębiona analiza struktury demograficznej miasta Jawora pokazuje, że wyraźnie zmniejsza się w niej odsetek mieszkańców w tzw. wieku kreatywnym (25-35 lat). Wysoka wartość tego wskaźnika pozytywnie wpływa na Gminę, ponieważ wskazuje na liczbę mieszkańców, którzy mogą stanowić główną siłę napędową rozwoju ekonomicznego JST. W mieście Jawor wskaźnik ten w latach 2016-2020 spadł z poziomu 15,51% do poziomu 13,20% (o 2,31 pkt proc.). Jednocześnie pozostaje on wciąż na zdecydowanie wyższym poziomie niż średnia obliczona dla innych miast województwa dolnośląskiego o zbliżonej liczbie ludności. Choć spadek wartości opisywanego wskaźnika w analizowanym okresie jest zjawiskiem charakterystycznym dla wszystkich analizowanych jednostek, to należy zwrócić uwagę, że w wymiarze długofalowym zjawisko to może przynieść negatywne skutki dla funkcjonowania Miasta (np. zmniejszenie ilości osób aktywnych zawodowo, odpływ wysoko wykwalifikowanej kadry pracowniczej czy spadek atrakcyjności inwestycyjnej Miasta).

Jednocześnie w Mieście rośnie wskaźnik senioralnego obciążenia demograficznego, odzwierciedlający stosunek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym do liczby ludności w wieku produkcyjnym – z poziomu 24,00% w roku 2016 do poziomu 31,60% w roku 2020. Dynamika jego wzrostu była najwyższa na tle pozostałych analizowanych jednostek, co może skutkować wzrostem zapotrzebowania na usługi społeczne dostosowane dla seniorów.

Tab. 5. Wskaźniki demograficzne dla miasta Jawora w latach 2016-2020 na tle porównywanych jednostek.

JST	mieszkańcy w wieku kreatywnym ¹ (%)			senioralne obciążenie demograficzne ² (%)		
	2016	2020	dynamika	2016	2020	dynamika
woj. dolnośląskie	15,72	13,38	85%	24,60	29,90	122%
powiat jaworski	15,34	13,43	88%	23,10	28,80	125%
Jawor	15,51	13,20	85%	24,00	31,60	132%
Nowa Ruda	13,97	12,14	87%	30,00	35,50	118%
Lubań	14,04	12,64	90%	28,50	35,40	124%
Kłodzko	13,78	11,76	85%	30,60	36,90	121%

¹ ludność w wieku 25-34 lat w stosunku do ludności ogółem

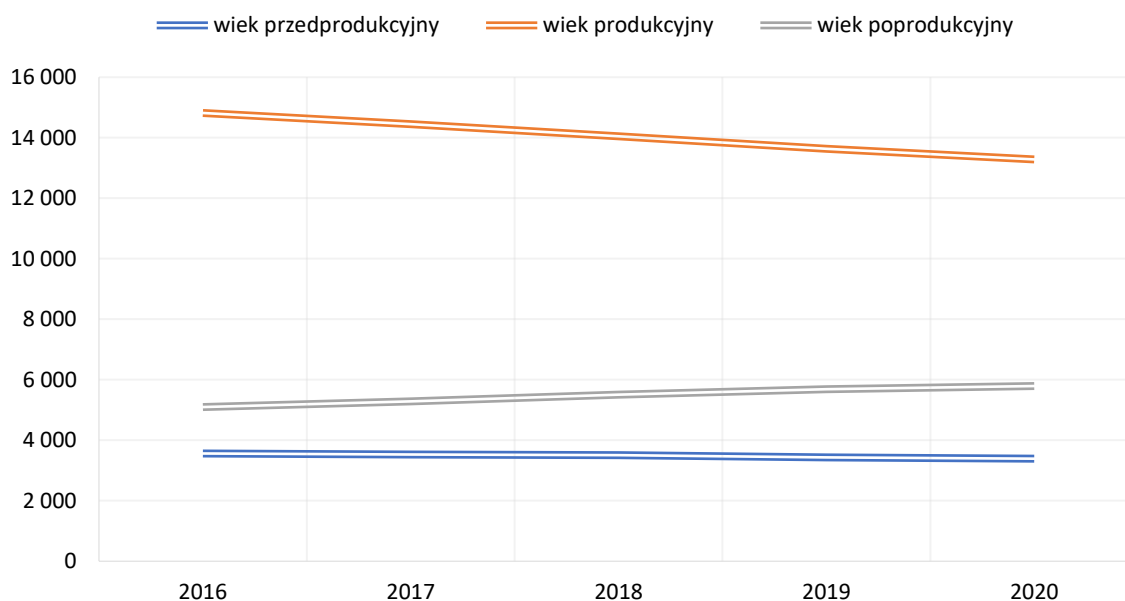
² ludność w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Powyższe wnioski pokrywają się z sytuacją zobrazowaną na wykresie poniżej. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym corocznie stopniowo maleje, choć tempo spadku jest niższe niż tempo spadku osób w wieku produkcyjnym. W analizowanych latach liczba osób w wieku przedprodukcyjnym spadła o 171, a liczba osób w wieku produkcyjnym o 1 535. Odwrotna sytuacja dotyczy osób w wieku poprodukcyjnym,

gdzie na przestrzeni analizowanych lat ich liczba wzrosła o 695 osób oraz była wyższa od ludności w wieku przedprodukcyjnym.

Ryc. 35. Struktura ludności w mieście Jawor w latach 2016-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

4.2. Kapitał społeczny

Przedszkola i żłobki

Opiekę nad dziećmi do lat 3 na terenie miasta Jawora zapewniają żłobki. Do zadań tych placówek należy w szczególności:

- zapewnienie dziecku opieki w warunkach bytowych zbliżonych do warunków domowych,
- zagwarantowanie dziecku właściwej opieki pielęgnacyjnej oraz edukacyjnej, przez prowadzenie zajęć zabawowych z elementami edukacji, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb dziecka,
- prowadzenie zajęć opiekuńczo-wychowawczych i edukacyjnych, uwzględniających rozwój psychomotoryczny dziecka, właściwych do jego wieku.

W mieście Jawor opiekę dla najmłodszych zapewniają 2 prywatne żłobki. Placówki są czynne w godzinach od 6:30 do 16:00, przy czym dłużej otwarty jest Żłobek „TROLIK”, do którego uczęszczało 39 dzieci.

Tab. 6. Żłobki na terenie miasta Jawora wg. stanu na 2020 rok.

Placówka	Adres	Liczba miejsc	Liczba dzieci	Godziny otwarcia	Opłata miesięczna	Opłata za wyżywienie
Żłobek "Tęczowy Zakątek"	Armii Krajowej 10	116	116	6:00-16:00	250 zł	10 zł/dzień
Żłobek TROLIK	ul. J. Piłsudskiego 11	39	39	6:30-16:00	450 zł	4 zł/dzień

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Jaworze.

Opiekę przedszkolną zapewnia 7 jednostek, w tym 4 przedszkola publiczne i 3 niepubliczne. Najdłużej czynne Przedszkole Publiczne nr 4 z Oddziałem Zamiejscowym i Przedszkole Publiczne nr 8 im. Kubusia Puchatka (10 godzin dziennie). Do przedszkoli tych uczęszcza największa liczba dzieci.

W poniższej tabeli zamieszczone są dane dotyczące wszystkich placówek wychowania przedszkolnego znajdujących się na terenie miasta Jawora wraz z ich liczbą miejsc i godzinami otwarcia. Przedszkola niepubliczne posiadają mniejsze oddziały, z mniejszą liczbą uczęszczających dzieci.

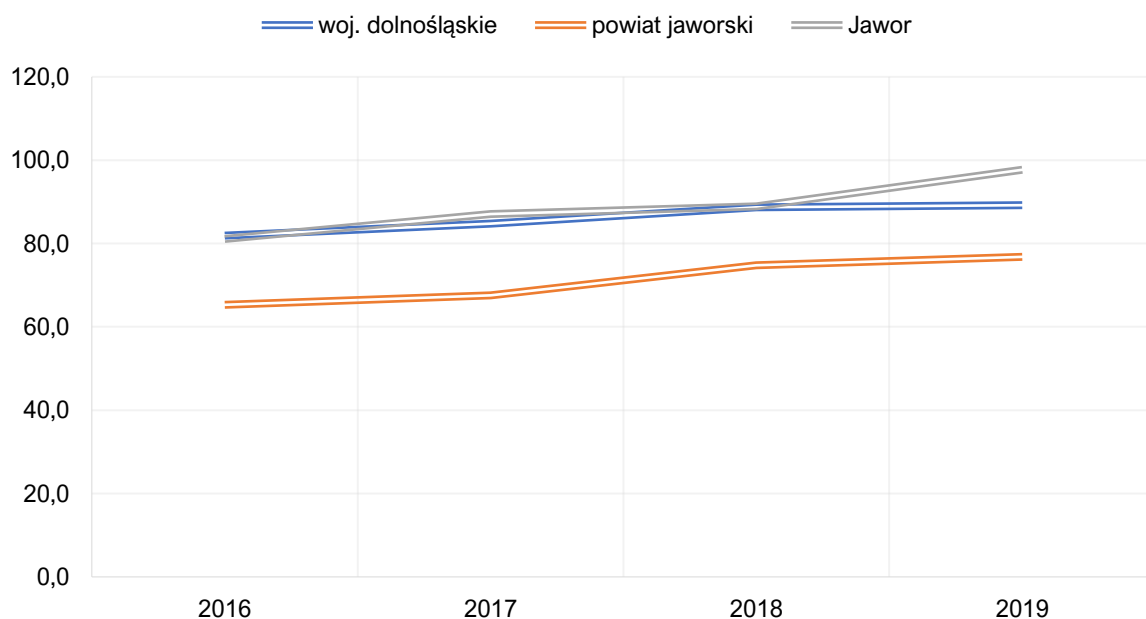
Tab. 7. Przedszkola publiczne na terenie miasta Jawora.

Lp.	Nazwa przedszkola/oddziału/punktu przedszkolnego	Liczba dzieci	Liczba grup	Średnia wielkość grupy	Godziny otwarcia
PRZEDSZKOLA PUBLICZNE					
1.	Przedszkole Publiczne nr 2 im. „Akademia Krasnoludka”	125	5	25	6:30 - 17:30
2.	Przedszkole Publiczne nr 4 z Oddziałem Zamiejscowym	299	12	25	6:00 - 17:00
3.	Przedszkole Publiczne nr 8 im. Kubusia Puchatka	186	8	23	6:00 - 17:00
4.	Oddział Przedszkolny przy Szkole Podstawowej nr 4 im. Henryka Sienkiewicza	19	1	19	8:00 - 13:30
Ogółem		629	26	23	
PRZEDSZKOLA NIEPUBLICZNE					
1.	Przedszkole Niepubliczne „PRYMUSEK”	95	4	24	6:30 - 16:30
2.	Niepubliczne Przedszkole „Mój Mały Świat”	29	3	10	6:30 - 16:30
3.	Niepubliczne Przedszkole MONTESSORI	33	2	16	7:00 - 16:30
Ogółem		157	9	16	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta.

Rycina poniżej przedstawia odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogóle dzieci w wieku od 3 do 5 lat zamieszkujących miasto Jawor na tle powiatu jaworskiego i województwa dolnośląskiego. Na przestrzeni analizowanych lat w mieście Jawor wskaźnik ten wzrósł z 81,1% w 2016 roku do 97,7% w 2019 roku, osiągając poziom wyższy od powiatu (76,8%) i województwa (89,2%).

Ryc. 36. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogóle dzieci w wieku 3-5 lat w mieście Jawor.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W tabeli poniżej przedstawiono średnie roczne koszty utrzymania dziecka w przedszkolu na terenie miasta Jawora w latach 2015- 2019. Koszt ten wzrósł na przestrzeni analizowanych 5 lat i w 2019 roku wyniósł 10 322,29 zł.

Tab. 8. Średni roczny koszt utrzymania dziecka w przedszkolu publicznym w latach 2015-2019.

	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Średni roczny koszt utrzymania jednego dziecka w przedszkolu publicznym w mieście Jawor na podstawie budżetu.	8 606,15 zł	9 854,75 zł	10 574,01 zł	10 322,29 zł

Źródło: opracowanie własne.

Edukacja

Edukację na poziomie podstawowym dla dzieci zamieszkujących miasto Jawor zapewniają szkoły:

- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Kornela Makuszyńskiego;
- Szkoła Podstawowa nr 2 im. Marszałka Józefa Piłsudskiego;
- Szkoła Podstawowa nr 4 im. Henryka Sienkiewicza;
- Szkoła Podstawowa nr 5 im. Janusza Korczaka.

Największą placówką jest Szkoła Podstawowa nr 5 im. Janusza Korczaka, do której w 2020 roku uczęszczało 667 uczniów. Uczniowie byli podzieleni na 30 klas, przy czym średnia wielkości klasy wynosiła około 22 dzieci. Z kolei liczba etatów nauczycieli w 2020 roku wynosiła niecałe 70.

Drugą pod względem wielkości jest Szkoła Podstawowa nr 1 im. Kornela Makuszyńskiego licząca w 2020 roku 588 uczniów, w 28 klasach. Średnia wielkość oddziału wynosiła 21 dzieci w klasie. W szkole tej zatrudnionych było najwięcej nauczycieli – 81 etatów w 2020 roku.

Szkoła Podstawowa nr 2 im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w roku 2020 liczyła 277 uczniów, którzy byli podzieleni na 13 klas. Średnia wielkość oddziału wynosiła 21 dzieci. W szkole ten było zatrudnionych 38 nauczycieli.

Najmniejszą szkołą funkcjonującą na terenie Miasta jest Szkoła Podstawowa nr 4 im. Henryka Sienkiewicza. W 2020 roku do szkoły tej uczęszczało 91 uczniów co przełożyło się na 8 oddziałów, w każdym średnio po 11 dzieci. Liczba etatów zatrudnionych nauczycieli wynosiła niecałe 21.

Tab. 9. Szkoły podstawowe na terenie miasta Jawor wg. stanu na 2020 rok.

Lp.	Nazwa szkoły	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia wielkość oddziału	Liczba etatów nauczycieli
1.	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Kornela Makuszyńskiego	588	28	21	81,11
2.	Szkoła Podstawowa nr 2 im. Marszałka Józefa Piłsudskiego	277	13	21,31	38,2
3.	Szkoła Podstawowa nr 4 im. Henryka Sienkiewicza	91	8	11,37	21,41
4.	Szkoła Podstawowa nr 5 im. Janusza Korczaka	667	30	22,23	69,89
Razem		1623	79	18,9 (średnia)	52,6 (średnia)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta.

W roku szkolnym 2019/2020 w szkołach podstawowych działających na terenie miasta Jawor uczyło się łącznie 1623 dzieci. Średnia liczba oddziałów na poszczególnych poziomach nauczania wyniosła 19,7, a średnia wielkość jednego oddziału ok. 19.

W poniżej tabeli przedstawiony został stan bazy dydaktycznej w szkołach podstawowych na terenie miasta Jawora. Szkoła Podstawowa nr 1 wyposażona jest w 34 sale lekcyjne, w salę gimnastyczną i korekcyjną. Obiekty te w dobrym stanie, lecz częściowo nadają się do remontu. Do użytku nauczycieli oraz uczniów udostępnionych zostało 96 komputerów oraz 32 projektorów multimedialnych. Szkoła wyposażona jest również w monitoring oraz szafki dla uczniów klas IV-VIII. Świetlica szkolna zapewnia opiekę dla dzieci w godzinach 6:30-16:30. Dodatkowo przy szkole zlokalizowany jest parking dla rodziców oraz nauczycieli. W szkole działa również gabinet pielęgniarki.

Szkoła Podstawowa nr 2 posiada 12 sal lekcyjnych oraz salę gimnastyczną, która wymaga remontu. Do użytku nauczycieli oraz uczniów udostępnionych zostało 24 komputerów oraz 18 projektorów multimedialnych. Szkoła wyposażona jest również w monitoring oraz szafki dla wszystkich uczniów. Świetlica szkolna zapewnia opiekę dla dzieci w godzinach 6:30-16:30. Dodatkowo przy szkole zlokalizowany jest parking dla rodziców oraz nauczycieli. W szkole działa również gabinet pielęgniarki.

Szkoła Podstawowa nr 4 znajduje się 7 sal lekcyjnych oraz sala gimnastyczna i boisko szkolne, które wymaga remontu. Szkoła wyposażona jest w 40 komputerów i 4 projektory. Każdy uczeń posiada własną szafkę oraz może korzystać z działającej świetlicy w godzinach 7:00-8:00 i 11:30-15:00. W szkole został zamontowany monitoring.

Natomiast Szkoła Podstawowa nr 5 posiada 24 sale lekcyjne, salę akrobatyczną, sale gier zespołowych, salę gimnastyczną oraz boisko Orlik. Większość obiektów sportowych ma bardzo dobry stan. Uczniowie i nauczyciele mogą korzystać z 75 komputerów i 29 projektorów multimedialnych. Świetlica szkolna zapewnia opiekę dla dzieci w godzinach 6:30-16:00. Dodatkowo przy szkole zlokalizowany jest parking dla nauczycieli. W szkole działa również gabinet pielęgniarki.

Ryc. 37. Stan bazy dydaktycznej w szkołach podstawowych na terenie miasta Jawor w 2020 roku.

Nazwa szkoły:	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Kornela Makuszyńskiego	Szkoła Podstawowa nr 2 im. Marszałka Józefa Piłsudskiego	Szkoła Podstawowa nr 4 im. Henryka Sienkiewicza	Szkoła Podstawowa nr 5 im. Janusza Korczaka
Liczba sal lekcyjnych (szt.)	34	12	7	24
Rodzaj i stan obiektów sportowych	sala gimnastyczna - dobry, sala korekcyjna - do częściowego remontu	sala gimnastyczna - do remontu	sala gimnastyczna - dobry, boisko szkolne - do modernizacji	sala akrobatyczna - stan dobry, sala gier zespołowych - stan dobry, sala gimnastyczna - stan dobry, boisko Orlik - stan dobry, sala gimnastyczna (ul. Piłsudskiego) - do kapitalnego remontu.
Pracownie językowe	tak	nie	tak	tak
Klasa dwujęzyczna	tak	tak	tak	tak
Klasa sportowa	tak	tak	nie	tak
Klasy integracyjne	nie	nie	nie	nie
Komputery do użytku uczniów (szt.)	96	24	40	75
Projektory multimedialne (szt.)	32	18	4	29

Kamery - monitoring szkolny	tak	tak	tak	tak
Szafki dla każdego ucznia	tak; (kl. IV-VIII), nie; (kl. I-III)	tak	tak	nie
Świetlice	6:30 -16:30	6:30-16:30	7:00-8:00, 11:30-15:00	6:30-16:00
Parkingi dla kadry / rodziców	tak	tak	nie	kadra-tak, ro- dzice - nie
Gabinet pielęgniarstwa / stomatologiczny	tak	tak	nie	tak

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta.

W tabeli poniżej zestawiono liczbę uczniów w każdej ze szkół na terenie miasta Jawor, którym przyznano stypendium w 2020 roku. Największą liczbą stypendystów charakteryzuje się Szkoła Podstawowa nr 5 (76 osób), następnie SP nr 4 (58 osób), SP nr 1 (31 osób) oraz Szkoła Podstawowa nr 2 (24 osoby).

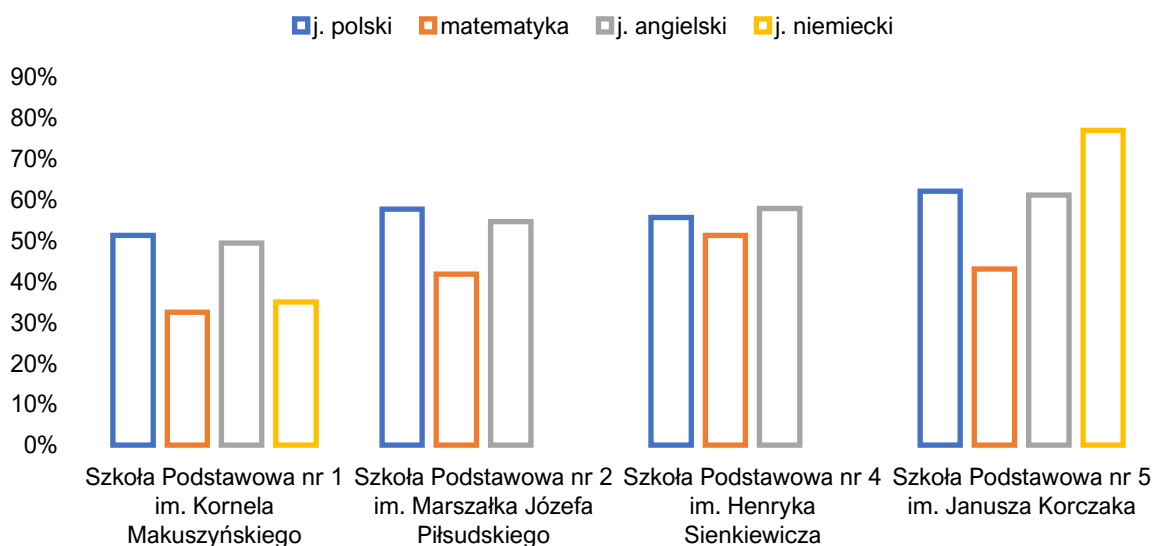
Tab. 10. Liczba stypendiów udzielanych w szkołach na terenie miasta Jawora w 2020 roku.

Lp.	Nazwa szkoły	Liczba stypendystów
1.	Szkoła Podstawowa nr 1 im. Kornela Makuszyńskiego	31
2.	Szkoła Podstawowa nr 2 im. Marszałka Józefa Piłsudskiego	24
3.	Szkoła Podstawowa nr 4 im. Henryka Sienkiewicza	58
4.	Szkoła Podstawowa nr 5 im. Janusza Korczaka	76

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miasta.

Osiągnięcia uczniów są wynikiem nauczania i uczenia się. W znacznym stopniu zależą od zdolności i aspiracji, ale także środowiska rodzinnego. Badanie postępów edukacyjnych i osiągnięć uczniów może przybierać różne formy. Najczęściej są to sprawdziany wewnętrzne i zewnętrzne oraz konkursy przedmiotowe. Wyniki klas VIII szkół podstawowych z egzaminu na zakończenie szkoły podstawowej w roku szkolnym 2019/2020 obrazuje poniższe zestawienie.

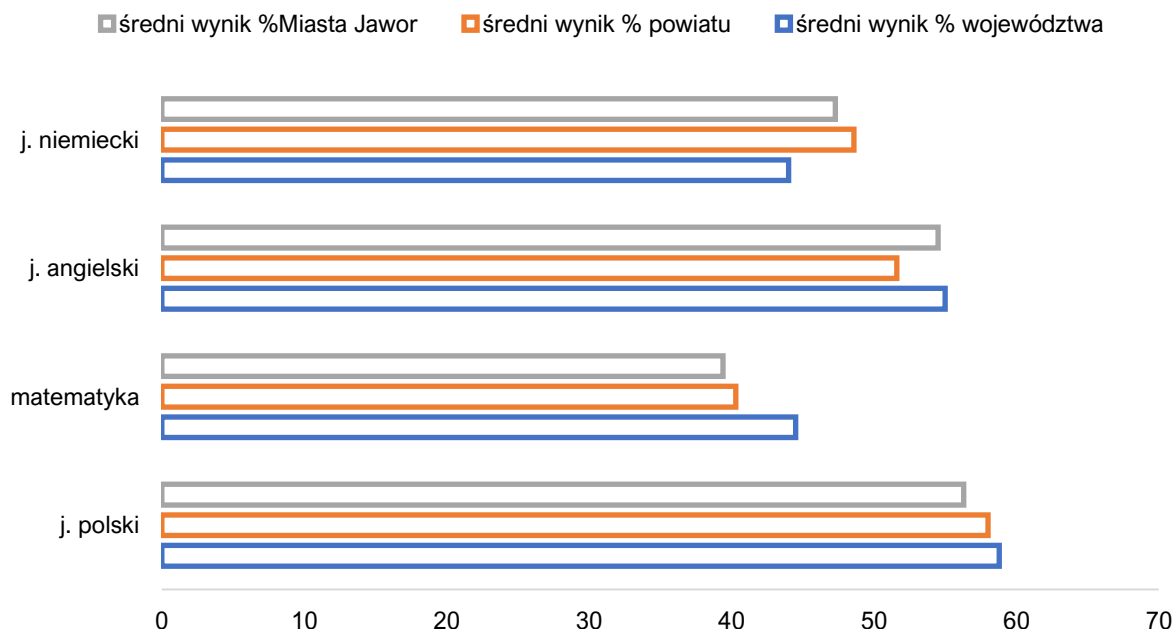
Ryc. 38. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w szkołach w mieście Jawor w roku szkolnym 2019/2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Wrocław.

Wyniki egzaminu w roku szkolnym 2019/2020 wskazują, że Szkoła Podstawowa nr 5 im. Janusza Korczaka osiągnęła najlepsze wyniki, z kolei pozostałe szkoły osiągnęły porównywalny poziom. W porównaniu ze średnią wyników z egzaminu dla województwa i powiatu, średnia dla szkół podstawowych z terenu miasta Jawora była niższa. Wyjątek stanowił język niemiecki, gdzie średnia uzyskanych wyników dla Miasta była wyższa niż dla województwa oraz język angielski, gdzie wynik był wyższy niż dla powiatu.

Ryc. 39. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w roku szkolnym 2019/2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OKE Wrocław.

Tabela poniżej przedstawia dane dotyczące wykonania wydatków w dziale 801 Oświata i wychowanie w latach 2016-2020. Można z niej wnioskować, że wydatki bieżące na oświatę corocznie wzrastały. Najwyższy udział stanowiły wydatki na wynagrodzenia i pochodne (średnio 78% wydatków bieżących). Pozostałe wydatki bieżące mieściły się w przedziale 22,4-29,9 mln zł rocznie. Najwyższe wydatki majątkowe wystąpiły w 2017 i 2018 roku (wynosiły kolejno 794,2 tys. zł i 334,1 tys. zł)

Tab. 11. Wydatki w dziale oświata i wychowanie w mieście Jawor w latach 2016-2020.

	2016	2017	2018	2019	2020
WYDATKI OGÓŁEM	22 519 779,93	24 938 040,89	25 949 851,83	27 739 833,58	29 948 031,66
Wydatki bieżące, w tym:					
Wynagrodzenia i pochodne	17 699 739,63	18 347 697,08	20 100 825,30	21 724 133,74	22 975 854,96
Pozostałe wydatki bieżące	4 768 481,72	5 796 112,51	5 514 974,73	5 769 791,87	6 904 176,71
Wydatki majątkowe	51 558,58	794 231,30	334 051,80	245 907,97	67 999,99
SUBWENCJA OŚWIATOWA	12 330 483,00	12 256 901,00	12 328 029,00	13 075 309,00	12 998 292,00
Różnica między subwencją oświatową a wydatkami w dziale 801	10 189 296,93	12 681 139,89	13 621 822,83	14 664 524,58	16 949 739,66
Stopień pokrycia	55%	49%	48%	47%	43%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy.

W tabeli powyżej można również zwrócić uwagę na poziom przyznanej subwencji oświatowej oraz stopień, w jakim pokrywa ona wydatki na oświatę w Mieście. Wynika z niej, że subwencja oświatowa w

żadnym z analizowanych lat nie pokrywała w całości wydatków na oświatę. Dodatkowo zauważa się również malejący stopień pokrycia wydatków subwencją, co oznacza, że coraz więcej wydatków oświatowych Gmina musi pokrywać z dochodów własnych. W 2016 roku wskaźnik ten wynosił 55%, a w 2020 roku obniżył się do poziomu 43%.

Kultura i sport

Na terenie miasta Jawora pod adresem Rynek 5 działa Jaworski Ośrodek Kultury i od 1978 roku mieści się on w budynku Teatru Miejskiego w Jaworze, który należy do najstarszych zabudowań w Mieście. Do zadań JOK należy przede wszystkim organizowanie różnorodnych form edukacji kulturalnej i wychowania przez sztukę, stworzenie warunków dla amatorskiego ruchu artystycznego, kół i klubów zainteresowań, sekcji i zespołów itp., organizacja spektakli, festiwali, opracowanie i wydawanie materiałów promocyjnych oraz wydawnictw, prowadzenie kursów języków obcych, realizowanie imprez zleconych w zakresie prowadzonej działalności, koordynacja działalności na terenie Miasta w zakresie organizacji imprez kulturalnych, współdziałanie z instytucjami i organizacjami społecznymi w zakresie lepszego zaspokajania potrzeb kulturalnych mieszkańców, nadzorowanie i organizacja działalności rozrywkowo-rekreacyjnej, prowadzenie współpracy kulturalnej z zagranicą, zwłaszcza z Miastami partnerskimi oraz świadczenie usług związanych z promocją Jawora i okolic (sprzedaż mappek, broszur, folderów itp.), prowadzenie działalności gastronomicznej.

Na terenie Miasta działa również Miejska Biblioteka Publiczna mieszcząca się przy placu Seniora 4 wraz z Filią Nr 1 Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jaworze mieszcząca się na ul. Moniuszki 10. Do głównych zadań instytucji, oprócz udostępniania, gromadzenia, opracowywania i ochrony materiałów bibliotecznych, należy w szczególności szeroka działalność w zakresie rozwoju czytelnictwa, upowszechniania i wzmocnienia wiedzy o regionie, wspierania edukacji szkolnej oraz realizacja ciekawej oferty kulturalnej.

W zakresie rozwoju czytelnictwa grup przedszkolnych i uczniów edukacji wczesnoszkolnej organizowane są cykliczne projekty połączone z odwiedzinami jaworskich przedszkoli i żłobków oraz coroczne spotkania literackie o charakterze międzypokoleniowym (dzieci, rodzice, dziadkowie). Wsparcie edukacji szkolnej odbywa się przez organizację wielu spotkań i warsztatów edukacyjnych. Są to między innymi zajęcia dotyczące kompetencji medialnych czy wsparcie dla nauczycieli w zakresie nauki programowania i kodowania.

Biblioteka organizuje liczne spotkania autorskie ze znanymi oraz lokalnymi twórcami, bierze udział w ogólnopolskich projektach oraz aktywizuje seniorów we współpracy z jaworskim Domem Pomocy Społecznej. Cyklicznie odbywają się Spotkania Dyskusyjnych Klubów Książki („Wieża ciśnień” i „Przerwa na kawę”) oraz zajęcia ćwiczące pamięć i koncentrację.

Miejska Biblioteka Publiczna w Jaworze pełni również ważną rolę ośrodka informacji o regionie gromadząc, opracowując i udostępniając materiały na temat miasta i powiatu. W tym celu prowadzi katalog Dokumentów Życia Społecznego, katalog zbiorów regionalnych- Bibliografię Regionalną Dolnego Śląska oraz udostępnia zbiory na stronie Cyfrowego Dolnego Śląska, którego celem jest gromadzenie elektronicznych wersji dawnych i współczesnych publikacji regionalnych. Ponadto organizuje szereg spotkań z lokalnymi twórcami i imprezy oraz działania kulturalne, które mają na celu szerzenie wiedzy o Jaworze i powiecie jaworskim.

Na terenie miasta Jawora znajduje się również Muzeum Regionalne pod adresem ul. Klasztorna 6. Muzeum posiada obecnie ponad 5 000 eksponatów. Zakres zbiorów obejmuje: zabytki artystyczno-historyczne m.in. malarstwo, grafikę rzeźbę, bogaty zestaw zabytków dokumentujących dzieje i kulturę Jawora oraz jego okolic, militaria, zabytki cechowe i wyroby konwisarskie; archeologiczne od neolitu po okres wpływów rzymskich; etnograficzne z kolekcjami mebli, obrazków na szkłe i czepców śląskich; mineralogiczne, paleontologiczne i przyrodnicze.

Muzeum mieści się w największym pod względem powierzchni obiekcie municypalnym – Zespole Klasztornym Bernardynów. Budynek ten to jednocześnie jeden z najokazalszych pod względem kubatury zabytek w regionie, który składa się z XV-wiecznego kościoła halowego i klasztoru, w którym zachował się średniowieczny układ dawnych pomieszczeń (dormitorium, refektarz, kapitułarz, karcer, wirydarz, sień).

Na uwagę zasługuje zlokalizowany w kościele Marii Panny Wniebowziętej i św. Andrzeja Apostoła oraz krużgankach parteru i piętra, pasyjny cykl polichromii późnogotyckich: największy tego rodzaju zespół malowideł w Polsce i jeden z kilku podobnych na terenie Europy Środkowej, wykonany około 1520 roku.

W kościele poklasztornym znajdują się dekoracje floralne sklepień i iluzjonistyczne, XVII-wieczne ołtarze boczne. Mieści się tu wyjątkowa ekspozycja Galerii Śląskiej Sztuki Sakralnej, stanowiąca przykłady ruchomego wyposażenia kościołów oraz Galeria Transferów Malowideł Ściennych, ocalonych przed dewastacją (Galeria przekazana została w depozyt przez Akademię Sztuk Pięknych w Krakowie i Skarb Państwa – przedstawiciel: Wojewódzki Konserwator Zabytków).

Muzeum funkcjonuje w oparciu o przedwojenną tradycję Heimat Museum Jauer, powstałego w 1929 roku. Zespół klasztorny pełni funkcję muzealną od 1962 roku, co umożliwia jego udostępnianie mieszkańcom i turystom odwiedzającym region.

Instytucja prowadzi szeroko zakrojoną działalność edukacyjną, popularyzując wiedzę o regionalnych kolekcjach. Lekcje muzealne, warsztaty i wykłady skierowane są do dzieci w wieku przedszkolnym, młodzieży i osób starszych. W obiekcie prezentowane jest dziedzictwo Piastów z linii świdnicko-jaworskiej, którzy zapoczątkowali fundację sakralnych obiektów w tej części Polski (m.in. XIV-wieczne tabliczki woskowe kancelarii rady miejskiej Jawora). Muzeum posiada ważne dla kultury materialnej dolnoślązków kolekcje: etnograficzną, archeologiczną, przyrodniczą, artystyczną oraz militarną.

W celu należytej dbałości i ochrony działalności Muzeum postuluje się kontynuację rozpoczętych prac ratowniczych, polegających na usunięciu przyczyn zawilgocenia siedziby Muzeum oraz konserwacji i restauracji elewacji i detali kamiennych oraz polichromii ścian i sklepień obiektu.

Muzeum czynne jest od środy do niedzieli od 10:00 do 17:00. w okresie od kwietnia do października, zaś od listopada do marca czynne jest w godzinach od 10:00 do 16:00.

W zakresie upowszechniania sportu i rekreacji na terenie miasta Jawor funkcjonuje Ośrodek Sportu i Rekreacji. w Jaworze. Pod ośrodek podlegają następujące obiekty:

- Basen Letni – został oddany do użytku 01.08.2020 roku. Przy Basenie znajdują się dwie zjeżdżalnie w tym jedna czterotorowa, wodny plac zabaw, kilka niecek dla dzieci w różnym wieku, rwąca rzeka, trzy skocznie w tym ta najbardziej okazała pięciometrowa dla prawdziwych śmiałków, masażery i wodne jacuzzi.
- Kryta Pływalnia „Słowianka”, która posiada basen sportowy o wymiarach 25 x 12,5 mb., tor wypłycony dla dzieci oraz do nauki pływania, zjeżdżalnię długości 54 mb, basen rekreacyjny z kantonami wodnymi, jacuzzi z masażem wodno-powietrznym, siłownię, kawiarnię, saunę fińską, saunę na podczerwień - kabina Infrared, gabinet masażu leczniczego i relaksującego, tężnię solankową (solanka z Ciechocinka).
- Ośrodek Wypoczynkowy "Jawornik"- o powierzchni 11 ha wraz z akwenem wodnym, kortem tenisowym, boiskami do piłki, plażowej piłki siatkowej, skate parkiem i placem zabaw. Organizowane są tutaj Międzynarodowe Zawody Modeli Pływających.
- Motel „SPORTOWY” - posiada 23 miejsca noclegowe w pokojach jedno-, dwu- i czteroosobowych, o średnim standardzie wyposażenia.
- Stadion Miejski – obiekt wyposażony w ponad 600 miejsc, posiada sztuczne oświetlenie na dwóch płytach boiskowych. Stadion wykorzystywany jest przede wszystkim do rozgrywek i meczy piłkarskich klubów.

- Zespół Boisk Wielofunkcyjnych "Orlik", w skład zespołu boisk wielofunkcyjnych wchodzi: boisko o sztucznej nawierzchni do piłki nożnej oraz boisko do piłki siatkowej i koszykówki o sztucznej nawierzchni tartanowej. Obiekt posiada zaplecze socjalno-sanitarne
- Stadion "Przyrzecze", który posiada: pełnowymiarową płytę główną piłkarską, boiska treningowe z mobilnymi bramkami - trawiaste, widownię z miejscami stojącymi, bieżnię 4-torową o nawierzchni szutrowej oraz skocznię w dal.

Wśród najważniejszych cyklicznych imprez odbywających się na terenie Miasta organizowane przez poszczególne instytucje kulturalne i sportowe wyróżnia się:

- Muzeum Regionalne:
 - Noc Muzeów,
 - Narodowy Dzień Pamięci Żołnierzy Wyklętych,
 - Lato w Mieście,
 - Cykl koncertów w Kościele Pokoju w Jaworze,
- Ośrodek Sportu i Rekreacji w Jaworze:
 - Wyścig Kolarski CCC Tour Grody Piastowskie i wyścig Pajda Chleba.
 - Ferie na sportowo,
 - Lato w Mieście,
 - Międzynarodowe Zawody Modeli Pływających,
 - Pływackie Mistrzostwa Jawora,
 - Szalona 9,
 - Półmaraton Jaworski o Puchar Burmistrza miasta Jawora,
 - Festiwal "Jaworska Wegetariada",
 - Międzynarodowy Przegląd Zespołów Kameralnych,
- Jaworski Ośrodek Kultury:
 - "Jaworskie Gody - powiatowy konkurs Kolęd i widowisk kolędniczych",
 - Dolnośląski Konkurs Recytatorski "PEGAZIK",
 - Wigilia Miejska i Kiermasz Bożonarodzeniowy,
 - Jaworskie Dyktando o pióro Burmistrza miasta Jawora,
 - Dzień Dziecka - Słoneczny Uśmiech,
 - Jaworskie Impresje Teatralne.

Szczególnie ważne dla tożsamości Jawora jest Święto Chleba i Piernika odbywające się cyklicznie, zazwyczaj w ostatni weekend sierpnia. Podczas tego międzynarodowego wydarzenia uczestnicy skosztować mogą wypieków piekarskich i cukierniczych z różnych stron świata. Impreza ma również charakter integrujący – w czasie jej trwania budowane są cenne relacje, nie tylko pomiędzy mieszkańcami i turystami, ale także pomiędzy rzemieślnikami różnych branż.

Należy jednak podkreślić, że chociaż Jawor posiada bogate tradycje piekarnicze i piernikarskie kultywowane podczas Święta Chleba i Piekarnika, a także zaprezentowane w obecnych wystawach w siedzibie Muzeum Regionalnego – to produktów tych (jaworski chleb i jaworski piernik) nie można niestety skosztować. Tradycyjne wyroby wytwarzane w oparciu o historyczne przesłanki nie są oferowane w stałej sprzedaży. Podobnym produktem gastronomicznym, który dawniej rozstawił Jawor na świat, była również jaworska kiełbaska. Zaznaczyć jednak należy, że miejscowa produkcja produktów lokalnych, która odbywałaby się według tradycyjnej receptury – jest nadal możliwa.

Z wymienionych wyżej imprez rangę o zasięgu międzynarodowym mają imprezy: Święto Chleba i Piernika (dawniej „Międzynarodowe Targi Chleba”), Jaworskie Koncerty Pokoju, Międzynarodowe Zawody Modeli Pływających, Teatroman-Euroregionalny Tydzień Talentów, etap finałowy Międzynarodowego Wyścigu „CCC Tour – Grody Piastowskie”, Wyścig Kolarski dla amatorów „Jaworska Pajda Chleba” oraz Międzynarodowy Salon Sztuki Dziecięcej.

Bezpieczeństwo publiczne

Za bezpieczeństwo mieszkańców Miasta odpowiadają funkcjonariusze z Komendy Powiatowej Policji w Jaworze. Siedziba Komendy zlokalizowana jest pod adresem: ul. Armii Krajowej 2. Obszar Miasta należy do rejonów nr I, II, III, IV, które obsługuje 4 dzielnicowych.

Na terenie miasta Jawora funkcjonuje jednostka Państwowej Powiatowej Straży Pożarnej z siedzibą w Jaworze ul. Kościuszki 6 oraz działa Ochotnicza Straż Pożarna. Jednostka ta ujęta została w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym.

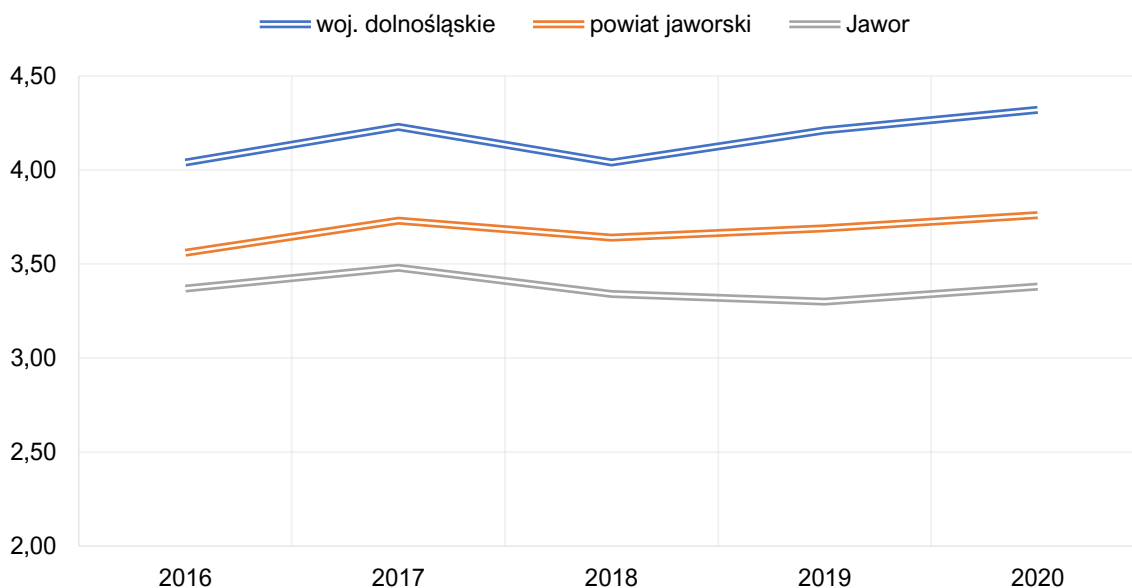
W celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa mieszkańców na terenie Miasta zainstalowany został monitoring. Punkty monitoringu znajdują się w Jaworze przy Rynku, przy Parku Pokoju i Parku Miejskim, OSiR (Jawornik), na ul. Legnickiej oraz przy kościele Św. Marcina.

Otoczenie wewnętrzne i zewnętrzne Miasta

Na terenie miasta Jawor działalność prowadzą organizacje pozarządowe, stowarzyszenia i fundacje. Działają one w wielu różnych obszarach, m.in. zaspakajając potrzeby mieszkańców w zakresie rozwoju hobby czy pomocy potrzebującym. Wyróżnia się organizacje takie jak:

- Dolnośląska Organizacja Turystyczna
- Lokalna Organizacja Turystyczna „Księstwo Świdnicko – Jaworskie”
- Lokalna Organizacja Turystyczna „Liga Polskich Miast i Miejsc UNESCO”
- Związek Miast Polskich
- Związek Harcerstwa Polskiego Chorągiew Dolnośląska Hufiec w Jaworze
- Jaworskie Charytatywne Stowarzyszenie "Damy Radę" w Jaworze
- Towarzystwo Aktywności Kulturalnej Jawor
- Jaworskie Stowarzyszenie Rozwoju Kultury Jawor
- Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Osobom Uzależnionym Współuzależnionym oraz Ofiarom przemocy „AZYL”
- Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej „JAWORZANIE”
- Jaworskie Towarzystwo Sportowe "PIAST"
- Klub Sportowy „Jaworzanka” 1946 Jawor
- Jaworskie Stowarzyszenie Miłośników Motoryzacji
- Uczniowski Klub Pływacki "Na Fali"
- Klub Sportowy "OLIMPIA"
- Uczniowski Klub Sportowy "Olimpia-Dwójka"
- Centrum Rekreacyjno-Rehabilitacyjne Ogniska TKKF PIAST
- Oddział PTTK Ziemi Jaworskiej
- Jaworski Klub Sportowy "Spartakus"
- Uczniowski Klub Sportowy "Spartakus"
- Sportowa Akademia TAEKWON-DO
- Międzyszkolny Klub Sportowy "Tytan"
- Miejski Klub Sportowy "Victoria"
- Jaworski Klub Sportowy "Vorenius"

Ryc. 40. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców w mieście Jawor na tle powiatu i województwa.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Powyższy wykres prezentuje liczbę fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych przypadających na jednego mieszkańca w mieście Jawor na tle powiatu i województwa, w których jest położona. Zauważyć można, że w analizowanych latach liczba ta utrzymywała się na niższym poziomie niż średnia dla powiatu i województwa. W 2020 wskaźnik ten wynosił 3,38 dla miasta Jawor, 3,76 dla powiatu jaworskiego i 4,32 dla województwa dolnośląskiego.

Miasto Jawor jest również członkiem licznych stowarzyszeń tj.:

- Stowarzyszenie Pracodawców Ziemi Jaworskiej - celem działania jest integracja przedsiębiorców z województwa dolnośląskiego, ochrona praw i reprezentowanie interesów zrzeszonych członków wobec związków zawodowych, organów władzy państwowej oraz jednostek samorządu terytorialnego, a także innych ciał kolegialnych i organów na szczeblu centralnym i terenowym, wspieranie członków związku w zakresie wdrażania i realizacji w praktyce koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu, rozwój wiedzy członków związku w zakresie prawa, ekonomii, przedsiębiorczości oraz społecznej odpowiedzialności biznesu.
- Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu „Nysa” - W ramach współpracy Jawora z Euroregionem, zrealizowano szereg mikroprojektów z partnerami z Czech i Niemiec. W 2018 r. pozyskano środki unijne, realizując mikroprojekt pn. „Wspólna pamięć, wspólna przyszłość - przemiany miast Jawora i Turnova”. Celem projektu było kształtowanie tożsamości narodowej Polaków i Czechów.
- Stowarzyszenie Kaczawskie - Celem organizacji jest budowanie trwałej, partnerskiej współpracy pomiędzy ludźmi, instytucjami i przedsiębiorcami. Stowarzyszenie Kaczawskie zajmuje się edukacją ekologiczną (w szczególności edukacją na temat georóżnorodności i bioróżnorodności Gór i Pogórza Kaczawskiego), promocją zrównoważonej turystyki oraz lokalnej wytwórczości (rękodzieła i produktów spożywczych).

Miasto posiada również Radę Seniorów powołaną uchwałą nr XXXIII/190/2016 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 30 listopada 2016 r. w sprawie powołania Jaworskiej Rady Seniorów i nadania jej statutu. Na początku roku 2017 przeprowadzone zostały nabory do Rady, natomiast w marcu tego samego roku wybrano zarząd i Rada rozpoczęła swoją działalność.

Miasto Jawor prowadzi również współpracę partnerską z innymi Miastami, wśród których znajdują się:

- Polska: Niepołomice,
- Czechy: Turnov,
- Niemcy: Niesky,
- Ukraina: Berdyczów,
- Włochy: Roseto degli Abruzzi.

4.3. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

Na terenie miasta Jawora funkcjonuje Jaworskie Centrum Medyczne Sp. z o.o. położone przy ulicy Szpitalnej 3. W zakresie jego działania udzielane są ambulatoryjne i stacjonarne, wyspospecjalistyczne świadczenia w zakresie opieki zdrowotnej, w ramach specjalności reprezentowanych przez poradnie szpitalne tj. poradnia chirurgiczna, ortopedyczna, urologiczna, ortopedyczna, urologiczna, nefrologii dziecięcej, hematologii dziecięcej oraz poradnia chirurgii naczyniowej.

Podstawową opiekę zdrowotną na terenie miasta Jawora zapewnia Przychodnia Rejonowa w Jaworze, mieszcząca się przy ul. Piłsudskiego 10. Placówka działa jako podmiot leczniczy nie będący przedsiębiorcą w formie samodzielnego publicznego zespołu opieki zdrowotnej. Przychodnią kieruje i reprezentuje na zewnątrz Kierownik Przychodni, a podmiotem tworzącym jest Gmina Jawor.

Przychodnia Rejonowa udziela ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych w budynku przy ul. Piłsudskiego 10 oraz ul. Moniuszki 6 w Jaworze. Świadczenia te realizowane są w zakresie: podstawowej opieki zdrowotnej, stomatologii i protetyki, specjalistycznych świadczeń zdrowotnych, opieki psychiatrycznej leczenia uzależnień, medycyny pracy oraz rehabilitacji.

Ponadto, opiekę zdrowotną na terenie miasta Jawora zapewniają także placówki:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej KORMED Sp. z o.o. ul. Dmowskiego 9;
- „Medicus” Centrum Diagnostyczno – Terapeutyczne Sp. z o.o., ul. Szpitalna 3a;
- „Salus” Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej, ul. Kościuszki 9.

W Mieście funkcjonuje 11 aptek. W poniższej tabeli umieszczone zostały informacje na temat dni i godzin otwarcia poszczególnych aptek wraz z ich adresem.

Tab. 12. Apteki działające na terenie miasta Jawora.

Lp.	Nazwa	Adres
1	Apteka Dbam o Zdrowie	ul. Piłsudskiego 10
2	Apteka "Pod Miłorzębem"	ul. Dmowskiego 9
3	Apteka "Pod Arkadami"	ul. Rynek 1
4	Apteka "EspressPharmXX"	ul. Słowackiego 1
5	Apteka "Apteka Witosa"	ul. Witosa 20
6	Apteka "Pod Złotym Wężem"	ul. Piastowska 16
7	Apteka "APTEKA MONIUSZKI 10"	ul. Moniuszki 10
8	Apteka "GALEN"	ul. Korfanteo 6
9	Apteka "VADEMECUM"	ul. Szpitalna 7e
10	Apteka "Szpitalna"	ul. Szpitalna 3b
11	Apteka "GRUNWALDZKA"	ul. Grunwaldzka 9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Jaworze

Podmiotem wykonującym zadania miasta Jawora w zakresie pomocy społecznej jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej zlokalizowany pod adresem: Legnicka 12. Na koniec roku 2020 w MOPS na umowę o pracę zatrudnione były 74 osoby.

Ośrodek realizuje zadania określone w obowiązujących przepisach prawa, w tym:

- zadania własne z zakresu pomocy społecznej realizowane przez gminę,
- zadania zlecone gminie przez administrację rządową z zakresu pomocy społecznej,
- zadania w zakresie realizacji świadczeń wychowawczych, świadczeń rodzinnych i świadczeń z funduszu alimentacyjnego,

- inne zadania z zakresu pomocy społecznej wynikające z rozeznaczonych potrzeb gminy, rządowych programów pomocy społecznej bądź mające na celu ochronę poziomu życia osób i rodzin, po otrzymaniu odpowiednich środków.

Do najczęstszych powodów objęcia pomocą społeczną mieszkańców Miasta należą w szczególności: ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie oraz alkoholizm.

Tab. 13. Liczba rodzin zamieszkujących miasto Jawor objętych pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z wyszczególnieniem powodu objęcia pomocą w 2019 i 2020 roku.

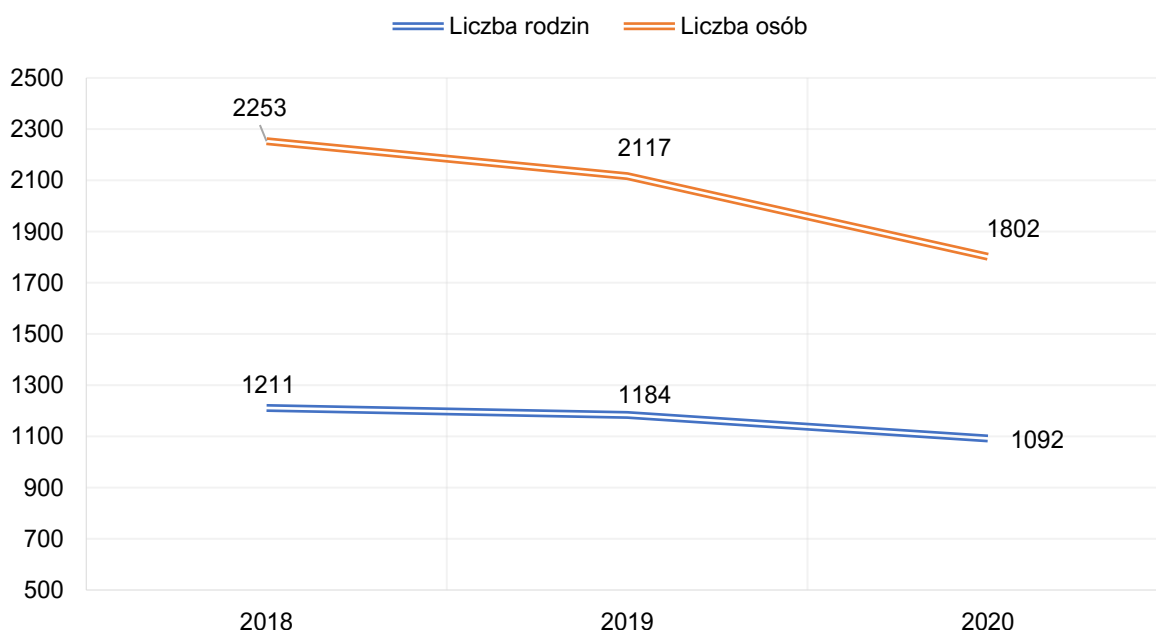
Lp.	Powód	Liczba rodzin	
		2019	2020
1	Ubóstwo	238	222
2	Bezdomność	31	26
3	Potrzeba ochrony macierzyństwa	28	26
4	w tym: wielodzietność	16	15
5	Bezrobocie	176	159
6	Niepełnosprawność	206	176
7	Długotrwała lub ciężka choroba	386	345
8	Bezradność w sprawach opiek. wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	41	20
9	w tym rodziny niepełne	13	11
10	rodziny wielodzietne	2	1
11	Przemoc w rodzinie	1	1
12	Alkoholizm	92	175
13	Narkomania	8	11
14	Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	9	9
15	Zdarzenia losowe	3	16
16	Sytuacja kryzysowa	1	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jaworze za rok 2019 i 2020.

Przedstawione powyżej kształtowanie się największych problemów dotyczących mieszkańców sprawia, iż przed Miastem pojawiają się nowe wyzwania i zadania, których realizacja będzie miała wpływ na poprawę jakości życia mieszkańców. Najliczniejszą grupą są osoby dotknięte długotrwałą lub ciężką chorobą, ubóstwem oraz niepełnosprawnością. Stwarza to konieczność poszerzenia oferty specjalistycznych usług opiekuńczych oraz utworzenie mieszkań chronionych. Dodatkowo, mimo zmniejszającej się liczby osób bezrobotnych, kwestia ta jest nadal aktualna. Obserwuje się również narastający problem bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Odpowiedzą na to może być wdrożenie warsztatów wspierających dla rodziców, dotyczących sprawowania opieki nad dziećmi.

Analizując szczegółowe dane dotyczące liczby podopiecznych MOPS w Jaworze w latach 2018-2020 można zauważyć tendencję w zakresie zmniejszania się liczby rodzin oraz osób objętych pomocą społeczną. W 2018 r. było to 1211 rodzin i 2253 osób, natomiast w 2020 r. – 1092 rodzin i 1802 osoby.

Ryc. 41. Liczba podopiecznych MOPS w mieście Jawor w latach 2018-2020.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Jaworze za lata 2018-2020.

Gospodarowanie zasobem mieszkaniowym Miasta oraz kryteria przyznawania mieszkania komunalnego oparte są na uchwale nr XXII/191/2021 Rady Miejskiej w Jaworze z dnia 27 stycznia 2021 r. w sprawie wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Jawor na lata 2021-2026. W 2020 roku w zasobie Miasta znajdowało się 1496 mieszkań komunalnych oraz 8 mieszkań socjalnych.

W ramach Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej funkcjonuje także Dzienny Dom „Senior+”, który zapewnia opiekę dla 22 osób w wieku 60 lat i więcej. Placówka ma swoją siedzibę w Jaworze przy ul. Kwiatowej 15 i funkcjonuje od poniedziałku do piątku w godzinach 7:30-15:30. W ofercie placówki zawarta jest terapia zajęciowa, terapia ruchowa (taniec integracyjny, gimnastyka poranna), muzykoterapia, zajęcia kulturalno-oświatowe i edukacyjne oraz aktywizacja społeczna (utrzymywanie kontaktów z najbliższymi, udział w spotkaniach, uroczystościach, piknikach, wycieczkach, itp.). Podopiecznym zapewniony jest jeden ciepły posiłek.

Dzienny Dom „Senior+” ma na celu stworzyć, najbardziej korzystne warunki, by stać się alternatywą drugiego domu, oferującego spokój, ciepło, poczucie własnej wartości i szanse aktywności, zgodnie z potrzebami i zainteresowaniami uczestników. W placówce seniorzy mają zapewnione warunki do integracji, rozwoju zainteresowań, programów terapeutycznych i kulturalno-oświatowych.

W strukturze MOPS funkcjonuje również Świetlica Środowiskowa z Elementami Socjoterapii oraz Poradnia Rodzinna. Celem działalności świetlicy jest wspieranie rodziny w procesie opiekuńczo-wychowawczym, przygotowywania dzieci i młodzieży do samodzielnego życia, kształtowania właściwych postaw społecznych poprzez objęcie ich w czasie wolnym od zajęć szkolnych opieką oraz zajęciami edukacyjnymi i profilaktycznymi. W zajęciach uczestniczą dzieci w wieku od 6 do 13 lat. Świetlica funkcjonuje w godzinach 13:00 -18:00, od poniedziałku do piątku. Mieszkańcy miasta Jawor z Poradni Rodzinnej mogą korzystać od poniedziałku do piątku. Pomoc jest udzielana w formie konsultacji ze specjalistami takimi jak psycholog, pedagog oraz terapeuta uzależnień.

Załącznik 2: Wzór ankiety

ANKIETA

Strategia Rozwoju miasta Jawora mała na lata 2021-2031 – konsultacje społeczne

Szanowni Państwo,

W związku z przygotowaniem Strategii Rozwoju miasta Jawora na lata 2021-2031, zwracamy się z prośbą o wypełnienie ankiety. Ankieta jest anonimowa.

Dziękujemy Państwu za udział w zbieraniu danych, Państwa opinia i uwagi pomogą za planować działania, niezbędne do rozwoju naszego Miasta!

Część I

Proszę o wpisanie znaku X w odpowiednie pola poniższej tabeli. W przyjętej skali 1 oznacza najniższą, natomiast 5 najwyższą ocenę.

Społeczeństwo						
Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
Aktywność mieszkańców na rzecz Miasta?						
Skuteczność działania pomocy społecznej?						
Dostęp do podstawowej opieki medycznej?						
Dostęp do specjalistycznej opieki medycznej?						
Dostęp do żłobków / klubów malucha?						
Jakość opieki żłobkowej na terenie Miasta?						
Jakość infrastruktury żłobkowej na terenie Miasta?						
Wsparcie osób starszych oferowane przez Miasto? (DPS, Klub Seniora)						
Wsparcie osób niesamodzielnich?						
Zadowolenie z usług świadczonych przez Urząd Miejski?						
Bezpieczeństwo publiczne na terenie Miasta?						
Funkcjonalność budynków administracji publicznej?						
Gospodarka						
Jak oceniasz:	Nie dotyczy / nie mam zdania	1	2	3	4	5
Atrakcyjność inwestycyjną obszaru Miasta?						
Możliwość uzyskania zatrudnienia na terenie Miasta?						
Warunki prowadzenia i rozwijania działalności gospodarczej na terenie Miasta?						
Funkcjonowanie transportu zbiorowego na terenie Miasta?						
Połączenia komunikacyjne z innymi gminami i Miastami?						
Dostępność usług na terenie Miasta?						
Perspektywy rozwojowe działalności rolniczej w Mieście?						

Konkurencyjność Miasta jako miejsca zamieszkania i lokalizacji inwestycji?						
Konkurencyjność przedsiębiorstw na rynku lokalnym?						
Środowisko i przestrzeń						
Jak oceniasz:	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Estetykę swojego Miasta?						
Jakość powietrza w Mieście?						
Ofertę Miasta w działaniach wspierających ochronę środowiska?						
Czystość wód powierzchniowych i terenów przylegających?						
Infrastrukturę melioracji szczegółowej (rowy, sieć drenarska, przepusty itp.)?						
Czystość terenów zieleni (lasów, parków)?						
Świadomość ekologiczną mieszkańców?						
System odbioru odpadów na terenie Miasta?						
Efektywność zagospodarowania przestrzeni w Mieście (czy tereny są wykorzystywane optymalnie)?						
Walory środowiska przyrodniczego w Mieście?						
Rozwój odnawialnych źródeł energii na terenie Miasta?						
Świadomości historii i dziedzictwa kulturowego wśród mieszkańców Jawora?						
Walory środowiska kulturowego w mieście?						
Infrastruktura techniczna						
Jak oceniasz:	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Stan dróg w Mieście?						
Małą infrastrukturę drogową (chodniki, oświetlenie, przystanki, itp.)?						
Bezpieczeństwo przy głównych drogach w związku z ruchem aut osobowych i ciężarowych?						
Jakość sieci wodociągowej?						
Jakość sieci kanalizacyjnej?						
Jakość sieci gazowej?						
Dostęp do Internetu w Mieście?						
Turystyka i rekreacja						
Jak oceniasz:	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Atrakcyjność turystyczną Miasta?						
Poziom bazy sportowo-rekreacyjnej w Mieście?						
Poziom bazy turystyczno-wypoczynkowej?						
Poziom bazy gastronomicznej?						
Wyposażenie placów zabaw i siłowni zewnętrznych						
System ścieżek rowerowych?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie Miasta dla dzieci?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie Miasta dla młodzieży?						

Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie Miasta dla dorosłych?						
Ofertę spędzania wolnego czasu na terenie Miasta dla seniorów?						
Działania promocyjne Miasta, mające na celu pozyskanie potencjalnych turystów?						
Edukacja i kultura						
<i>Jak oceniasz:</i>	<i>Nie dotyczy / nie mam zdania</i>	1	2	3	4	5
Dostęp do edukacji przedszkolnej?						
Jakość edukacji przedszkolnej w Mieście?						
Jakość infrastruktury przedszkolnej na terenie Miasta?						
Dostęp do edukacji w szkołach podstawowych?						
Jakość edukacji w szkołach podstawowych w Mieście?						
Jakość infrastruktury w szkołach podstawowych (sale lekcyjne, sale sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, inne)?						
Dostęp do edukacji w szkołach ponadpodstawowych (w tym dojazd)?						
Jakość edukacji w szkołach ponadpodstawowych w Mieście?						
Jakość infrastruktury w szkołach ponadpodstawowych (sale lekcyjne, sale sportowe, wyposażenie pracowni szkolnych, szatnie, inne)?						
Wsparcie dla uczniów zdolnych w szkołach na terenie Miasta?						
Wsparcie dla uczniów z trudnościami w nauce w szkołach na terenie Miasta?						
Dodatkową ofertę (kółka zainteresowań, klasy sportowe, dodatkowe zajęcia itp.) w szkołach na terenie Miasta?						
Organizację dowozu dzieci do szkół?						
Jakość i różnorodność wydarzeń kulturalno-rozrywkowych w Mieście?						
Dostęp do obiektów kulturalnych w Mieście? (godziny i dni otwarcia, itp.)						
Działalność domu kultury i biblioteki?						
Działalność Muzeum Regionalnego?						

Część II:

1. Proszę o zaznaczenie 5 aspektów, które są najistotniejsze do poprawy w Mieście w ciągu najbliższych lat:

- poprawa infrastruktury drogowej (chodników, dróg)
- poprawa funkcjonowania transportu zbiorowego / zapewnienie transportu zbiorowego
- rozbudowa ścieżek pieszo-rowerowych
- rozbudowa oświetlenie ulicznego
- rozwój infrastruktury sportowej
- budowa i modernizacja sieci wodociągowej
- budowa sieci kanalizacji sanitarnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków
- rozwój sieci gazowej
- budowa i modernizacja świetlic wiejskich
- rozwój przedsiębiorczości/ ułatwienie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej
- poprawa poziomu czystości wód powierzchniowych i podziemnych
- poprawa funkcjonowania gospodarki odpadami na terenie Miasta
- zwiększenie dostępu do Internetu
- wsparcie dla budowy instalacji pozyskujących energię odnawialną ze słońca, wiatru, biomasy
- stworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3
- stworzenie miejsc opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi
- poprawa dostępu do usług medycznych
- zmniejszenie bezrobocia
- promocja miasta
- inwestycje w rozwój turystyki
- budowa obwodnicy
- podniesienie poziomu nauczania w szkołach podstawowych
- zwiększenie dostępności przedszkoli
- zajęcia pozalekcyjne dla dzieci i młodzieży
- poprawa bezpieczeństwa publicznego
- rozwój kultury
- aktywizacja osób starszych
- inne (*jakie?*)

Część III:

1. Co Pani/Pana zdaniem powinno być wizytówką Miasta?

.....

Metryczka

Płeć: kobieta mężczyzna

Wiek: poniżej 18 lat 18-25 lat 26-35 lat 36-45 lat 46-55 lat
56-65 lat powyżej 65 lat

Zatrudnienie:

uczeń/student rolnik przedsiębiorca osoba pracująca osoba
bezrobotna
 emeryt / rencista inne (jakie?)

Zamieszkanie:

jestem mieszkańcem Miasta nie jestem mieszkańcem Miasta

Załącznik 3: Tabela ewaluacyjna

CEL STRATEGICZNY I
ATRAKCYJNA, CZYSTA I UPORZĄDKOWANA PRZESTRZEŃ
MIEJSKA PODKREŚLAJĄCA WALORY TURYSTYCZNE I KULTUROWE MIASTA.

CEL OPERACYJNY	DZIAŁANIE	JEDNOSTKA ODPOWIEDZIALNA	PLANOWANY TERMIN WYKONANIA	FAKTYCZNY TERMIN WYKONANIA	WYKONANIE (TAK/NIE)	
PODNIESIENIE ESTETYKI I FUNKCJONALNOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNYCH	Podnoszenie świadomości mieszkańców Miasta dotyczącej funkcjonowania w przestrzeni wspólnej, a także dbałości o elementy wpływające na poczucie ładu przestrzennego i estetyki miejsca.					
	Współpraca z mieszkańcami i wspólnotami mieszkaniowymi w ramach prowadzenia zajęć edukacyjnych polegających na zaznajomieniu mieszkańców z zasadami działania spółdzielni mieszkaniowych i wspólnot mieszkaniowych, prawami i obowiązkami członków, a także z innymi formami aktywnej działalności wspólnot i spółdzielni, na rzecz poprawy jakości życia związanej z poczuciem uporządkowania i dbałości o mienie wspólne.					
	Instalacja, remonty oraz modernizacja elementów tzw. małej architektury tworzących przestrzeń miejską (ławki, stoły, miejsca gier, kosze na śmieci itp.).					
	Wsparcie w formie dofinansowania dla działań i projektów zmierzających do poprawy estetyki i funkcjonalności przestrzeni Miasta, podejmowanych przez takie podmioty jak: stowarzyszenia, fundacje, organizacje pozarządowe, wspólnoty mieszkaniowe itp.					
	Powołanie do życia funkcji Ogrodnika Miejskiego, zajmującego się planowaniem oraz pielęgnacją terenów zielonych.					
	Poprawa miejskiego mikroklimatu wpływającego pozytywnie na życie mieszkańców, poprzez dokonanie nowych nasadzeń drzew oraz zieleni niskiej.					
	Aktualizacja przestarzałych planów zagospodarowania przestrzennego wraz z przyspieszeniem procesu tworzenia nowych planów.					

<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);"> PODNIESIENIE ESTETYKI I FUNKcjONALNOŚCI PRZE-STRZENI PUBLICZNYCH </p>	<p>Podnoszenie świadomości mieszkańców Miasta dotyczącej funkcjonowania w przestrzeni wspólnej, a także dbałości o elementy wpływające na poczucie ładu przestrzennego i estetyki miejsca.</p>				
	<p>Zmniejszenie przeciążenia systemu drogowego, poprzez organizację i sterowanie układem komunikacyjnym, dzięki stworzeniu w określonych częściach Miasta Strefy Płatnego Parkowania.</p>				
	<p>Uwzględnienie w planach przestrzennych miejsca pochówku dla zwierząt.</p>				
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);"> ROZWÓJ TURYSTYKI I INFRASTRUKTURY TURYSTYCZNEJ W MIEŚCIE </p>	<p>Utworzenie nowych oraz remonty istniejących terenów turystyczno-rekreacyjnych.</p>				
	<p>Wsparcie działań służących rozwojowi różnych form turystyki, w tym: turystyki miejskiej, wypoczynkowej, biznesowej oraz kulturoznawczej.</p>				
	<p>Rozbudowa infrastruktury rekreacyjno-turystycznej uwzględniającej oznakowania, informatory, mapy miejskie, punkty orientacyjne, drogowaskazy, strefy odpoczynku, itp. sprzyjającej komfortowi wypraw.</p>				
	<p>Podjęcie działań mających na celu opracowanie kompleksowej oferty dla turystów zagranicznych, w szczególności z Niemiec, Czech i Słowacji.</p>				
	<p>Budowa ścieżek rowerowych w miejscach o wysokich walorach turystycznych.</p>				
	<p>Zwiększenie liczby miejsc parkingowych, poprzez budowę parkanów wielopoziomowych.</p>				
<p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);"> OCHRONA I OPIEKA NAD DZIEDZICTWEM KULTUROWYM </p>	<p>Opracowanie Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami</p>				
	<p>Podjęcie działań związanych z ochroną zabytków i przestrzeni kulturowej Miasta.</p>				
	<p>Dążenie do materialnej poprawy stanu zachowania zabytków i aktywnego zarządzania materialnym dziedzictwem kulturowym w celu wykorzystania jego potencjału.</p>				
	<p>Wzmocnienie wykorzystania dziedzictwa kulturowego Jawora jako istotnego potencjału w procesie rewalizacji Miasta.</p>				
	<p>Integracja oraz aktywizacja społeczna mieszkańców, zakładająca wykorzystanie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego.</p>				
	<p>Dążenie do pobudzenia i rozwoju w mieszkańcach Miasta tożsamości</p>				

	lokalnej opartej na poczuciu wspólnego dziedzictwa kulturowo-historycznego.				
INTENSYFIKACJA DZIAŁAŃ NA RZECZ PROMOCJI MIASTA	Podjęcie działań zmierzających do promocji Miasta w skali lokalnej oraz globalnej poprzez wykorzystanie szerokiej gamy narzędzi promocyjnych, w tym: lokalnych, regionalnych oraz krajowych mediów (TV, prasa, radio), spotów reklamowych, filmów promocyjnych, social mediów itp.				
	Wzmocnienie działań związanych z edukacją i promocją dziedzictwa kulturowego Jawora, a także inicjowanie i wspieranie projektów związanych z szeroko rozumianym upowszechnieniem wiedzy o dziedzictwie kulturowym Miasta.				
	Podtrzymanie istniejących tradycji Miasta dotyczących produktów oraz wydarzeń i świąt lokalnych.				
	Wsparcie działań zmierzających do kreowania i budowy nowych produktów i marek lokalnych, ze szczególnym uwzględnieniem działań promocyjnych i marketingowych.				
	Podjęcie działań służących rozwojowi marketingu terytorialnego, opartego na aktywnym dziedzictwie historyczno-kulturowym.				

CEL STRATEGICZNY II

ROZWIĘTA, ZMODERNIZOWANA I PRZYJAZNA ŚRODOWISKU INFRASTRUKTURA TECHNICZNA, PROWADZĄCA DO WZROSTU KONKURENCYJNOŚCI MIASTA.

ROZWÓJ I MODERNIZACJA ISTNIEJĄCEJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ.	Budowa, przebudowa oraz rozbudowa gminnej infrastruktury drogowej, ze szczególnym uwzględnieniem działań dotyczących poprawy organizacji ruchu drogowego, w tym budowy skrzyżowań bezkolizyjnych				
	Współpraca z zarządcami dróg powiatowych i wojewódzkich w celu wzmocnienia rozwoju infrastrukturalnego Miasta.				
	Budowa oraz modernizacja istniejącej infrastruktury zapewniającej bezpieczeństwo ruchu pieszego i rowerowego, w tym: przejścia dla pieszych, sygnalizacje świetlne, oświetlenia, informacje ostrzegawcze itp.				
	Zapewnienie pieszym bezpiecznej i wygodnej komunikacji poprzez rozbudowę oraz remonty istniejących chodników, ścieżek oraz dróg spacerowych.				
	Modernizacja Ujęcia i Stacji Uzdatniania Wody Park Miejski w Jaworze.				

	Budowa nowych odcinków tranzytowych i rozdzielczych w istniejącym układzie przewodów wodociągowych Miasta.				
ROZWÓJ I MODERNIZACJA ISTNIEJĄCEJ INFRASTRUK- TURY TECHNICZNEJ	Poprawa jakości oraz komfortu życia mieszkańców poprzez modernizację istniejącej sieci wodno-kanalizacyjnej.				
	Wdrożenie działań związanych z racjonalnym i odpowiedzialnym gospodarowaniem wody deszczowej w Mieście.				
	Rozbudowa sieci radiowych WIFI HotSpot połączona z powstaniem publicznych punktów darmowego Internetu w Mieście				
	Utworzenie na terenie Miasta publicznych stacji ładowania USB.				
	Budowanie spójnego systemu ulg (w tym ulg podatkowych, odroczeń i umorzeń itp.) dla nowych i rozwijających się przedsiębiorstw, w celu zachęty do zakładania oraz kontynuowania rozwoju aktywności gospodarczej.				
WSPARCIE ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI POPRZEZ TWORZENIE SPRZYJAJĄCEGO ŚRODO- WISKA ORGANIZACYJNO-PRAWNEGO	Współpraca z zarządem powiatowym oraz lokalnymi podmiotami gospodarczymi w celu stworzenia oferty edukacyjnej (tzw. klas patronackich), dostosowanej do specyfiki i popytu lokalnego rynku pracy oraz gwarantującej absolwentom zatrudnienie po ukończonej nauce.				
	Wzmocnienie i wspieranie sieci partnerstwa lokalnego poprzez promowanie i rozwijanie wspólnych przedsięwzięć gospodarczych bazujących na idei co-workingu i sąsiedztwa.				
	Opracowanie i realizacja kampanii informacyjno-edukacyjnych prezentujących przedsiębiorcom możliwości uzyskania wsparcia finansowego ze źródeł zewnętrznych i wewnętrznych w postaci dotacji, dofinansowań, grantów itp.				
	Wspieranie i organizacja działań służących wyszkoleniu i przygotowania mieszkańców Miasta do założenia własnej działalności gospodarczej.				
	Infrastrukturalne i prawne przygotowanie terenów inwestycyjnych pod potrzeby zewnętrznych inwestorów.				
	Wzmocnienie działań dla wytyczenia potencjalnych terenów inwestycyjnych oraz stałe rozwijanie istniejących już terenów inwestycyjnych i aktywności gospodarczej.				

ROZWÓJ TECHNICZNY ORAZ WPARCIE DZIAŁAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ŚRODOWISKA, EKOLOGII I ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII.	Ochrona środowiska poprzez instalację solarnych lamp ulicznych wykorzystujących pierwotne źródło światła.				
	Opracowanie i egzekwowanie przestrzegania instrukcji PV stworzonych dla obiektów użyteczności publicznej i budownictwa wielorodzinnego uwzględniającej indywidualne warunki budowy.				
ROZWÓJ TECHNICZNY ORAZ WPARCIE DZIAŁAŃ Z ZAKRESU OCHRONY ŚRODOWISKA, EKOLOGII I ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII.	Stworzenie dogodnych warunków prawno-organizacyjnych dla rozwoju odnawialnych źródeł energii.				
	Promocja, edukacja i wspieranie przedsięwzięć dotyczących upowszechniania edukacji ekologicznej, w tym działania i wykorzystania odnawialnych źródeł energii wśród różnych grup społecznych (uczniów, przedsiębiorców, grup zawodowych itp.)				
	Wspieranie osób fizycznych i wspólnot mieszkaniowych w inwestowaniu w odnawialne źródła energii.				
	Ograniczenie emisji substancji, które mają negatywny wpływ na zdrowie ludzi oraz na środowisko naturalne poprzez dofinansowywanie przez Miasto działań na rzecz wymiany źródeł ciepła.				
	Rozwiązanie problemu wyczerpujących się miejsca pochówków na cmentarzach, poprzez budowę kolumbarium zapewniającego godne miejsce spoczynku z jednoczesnym zachowaniem zasobów przestrzennych Miasta.				
	Realizacja oraz wsparcie działań mających na celu edukację proekologiczną, ze szczególnym uwzględnieniem nauki oszczędzania wody.				
KOMPLEKSOWE I SKUTECZNE ZARZĄDZANIE GOSPODARKĄ SPODARKĄ ODPADAMI.	Zapewnienie wszystkim mieszkańcom Miasta edukacji w zakresie gospodarki odpadami, w tym segregacji odpadów.				
	Ustalanie stawek za odbiór odpadów komunalnych z jednoczesnym dostosowaniem organizacji systemu gospodarowania				

KOMPLEKSOWE I SKUTECZNE ZARZĄDZANIE GOSPODARKĄ ODPADAMI.	odpadami do faktycznie ponoszonych przez Miasto kosztów.				
	Promocja i ciągłe optymalizowanie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.				
	Prowadzenie bieżącej ewidencji wielkości wytwarzanych i wytworzonych i odzyskiwanych poszczególnych frakcji odpadów.				
	Utrzymanie funkcjonowanie Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK).				
	Budowa poprawiających estetykę otoczenia i dobrze komponujących się z architekturą miejską boksów na śmieci.				
	Zagospodarowanie odpadów oraz produkcja energii cieplnej i elektrycznej, poprzez wparcie dla działań zakładających pozyskiwanie energii z odpadów komunalnych i rolniczych.				

CEL STRATEGICZNY III

SPÓJNA I ZINTEGROWANA PRZESTRZEŃ SPOŁECZNA, OFERUJĄCA SZEROKĄ DOSTĘPNOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH, POBUDZAJĄCYCH AKTYWNOŚĆ I ZAANGAŻOWANIE MIESZKAŃCÓW.

ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI ŚWIADCZONYCH USŁUG SPOŁECZNYCH.	Zwiększenie jakości oraz dostępności mieszkańców Jawora do usług opiekuńczych świadczonych nad dziećmi do lat 3, poprzez stworzenie nowych miejsc opieki w żłobkach i klubach malucha.				
	Prowadzenie i zapewnienie miejsc dla seniorów w Domu Pomocy Społecznej.				
	Poprawa dostępności i jakości oferty pomocy dla osób starszych poprzez zwiększenie miejsc w Dziennym Domie Pobytu Senior Wigor.				
	Podniesienie standardu usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania poprzez zwiększenie godzin ich świadczenia.				
	Zwiększenie dostępności usług medycznych, poprzez kontynuacja współpracy podejmowanej przez Miasto z innymi podmiotami, w zakresie realizacji programów profilaktycznych.				
	Podniesienie jakości nauczania oraz zwiększenie kreatywności uczniów poprzez rozwój bazy dydaktycznej (w tym bazy sportowej i kulturalnej) placówek oświatowych.				

UPOWSZECHNIENIE DZIAŁAŃ REKREACYJNO-SPORTOWYCH I KULTURALNYCH SŁUŻĄCYCH INTEGRACJI POKOLENIOWEJ I POPRAWIE KONDYCJI PSYCHO-FIZYCZNEJ MIESZKAŃCÓW JAWORA.	Zwiększenie i wzbogacenie oferty rekreacyjno-sportowej i kulturalnej o przedsięwzięcia dostosowane do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych, integrujące jednocześnie różne grupy społeczności lokalnej				
	Dostosowywanie obiektów oraz urządzeń sportowo-rekreacyjnych do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych.				
	Zwiększenie aktywności instytucji sportu i kultury w procesie pozyskiwania środków zewnętrznych na działania rozwojowe.				
	Integracja pokoleniowa i poprawa kondycji psycho-fizycznej mieszkańców Jawora poprzez modernizację Ośrodka Wypoczynkowego „Jawornik”.				
	Głęboka termomodernizacja krytej pływalni „Słowianka” wpływająca na poprawę dostępu do infrastruktury społecznej oraz zwiększenie efektywności energetycznej budynku użyteczności publicznej.				
	Zwiększenie aktywności sportowej jako czynnika stymulującego rozwój społeczny i gospodarczy Jawora oraz instytucji sportowych poprzez modernizację Stadionu Przyczecze.				
UPOWSZECHNIENIE I ZAPEWNIANIE WIELOWYMIAROWEJ PROFILAKTYKI ZDROWOTNEJ	Zagwarantowanie mieszkańcom Jawora dostępu do wysokiej jakości usług podstawowej opieki zdrowotnej oraz poradnictwa specjalistycznego, w oparciu o działalność profilaktyczną (w tym działalność szczepienną, diagnostyczną i informacyjno-edukacyjną).				
	Wsparcie osób uzależnionych, współuzależnionych i zagrożonych uzależnieniem poprzez zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej, a także profilaktycznej i medycznej.				
	Stworzenie oraz wdrożenie zintegrowanego systemu wsparcia osób niepełnosprawnych, zakładającego ich integrację społeczną, wsparcie materialne oraz zwiększenie samodzielności funkcjonowania w sprawach codziennych.				
	Pomoc osobom długotrwale bezrobotnym poprzez działania ułatwiające nabywanie nowych umiejętności, pobudzanie kreatywności oraz pobudzanie motywacji do rozpoczęcia aktywności zawodowej.				

UPOWSZECHNIENIE I ZAPEWNIENIE WIELOWYMIAROWEJ PROFILAKTYKI ZDROWOTNEJ	Rozwój profilaktyki szkolnej i przedszkolnej poprzez wdrożenie opieki medycznej i stomatologicznej w placówkach oświatowych, uwzględniający dostosowanie istniejących gabinetów do współczesnych potrzeb dzieci i młodzieży.				
	Rozwój szkolnej oraz przedszkolnej działalności psychologiczno-pedagogicznej skierowanej do dzieci, młodzieży oraz dorosłych.				
	Rozszerzanie i doskonalenie współpracy jednostek organizacyjnych Miasta z innymi podmiotami publicznymi oraz organizacjami pozarządowymi zajmującymi się szeroko rozumianą profilaktyką i promocją zdrowia.				
ROZWÓJ ISTNIEJĄCEJ INFRASTRUKTURY MIESZKANIOWEJ, KOMUNALNEJ I SOCJALNEJ.	Podjęcie działań zmierzających do podniesienia standardów komunalnych zasobów mieszkaniowych.				
	Spełnienie potrzeb mieszkaniowych osób niezdolnych do ich samodzielnego zaspokojenia, poprzez zwiększenie zasobu mieszkań socjalnych oraz mieszkań chronionych.				
	Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń oraz gazów cieplarnianych pochodzących z ogrzewania mieszkań komunalnych poprzez wymianę źródeł ciepła na niskoemisyjne.				
	Rozwój w sąsiedztwie mieszkaniowych zasobów komunalnych i socjalnych tzw. małej architektury, sprzyjającej integracji społeczności lokalnej.				
	Dbłość o stan i kondycję techniczną lokali socjalnych poprzez ich cykliczny przegląd oraz kontrolę sposobu użytkowania.				

Spis rycin

Ryc. 1. Zmiany liczby ludności w mieście Jawor w latach 2010-2019.	9
Ryc. 2. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia w mieście Jawor.	16
Ryc. 3. Poziom rozwoju poszczególnych obszarów według ankietowanych.	19
Ryc. 4. Główne priorytety rozwoju miasta Jawora według ankietowanych.	22
Ryc. 5. Granice miejskich obszarów funkcjonalnych.	58
Ryc. 6. Zasięg przygranicznego obszaru funkcjonalnego.	59
Ryc. 7. Zasięg Sudeckiego Obszaru Funkcjonalnego i strefy górskiej.	59
Ryc. 8. Tereny zamknięte i obszary ograniczonego użytkowania w województwie dolnośląskim 2019 r.	60
Ryc. 9. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.	65
Ryc. 10. Ogólny poziom rozwoju miasta Jawora w latach 2014-2018 w stosunku do grupy porównawczej.	73
Ryc. 11. Dynamika zmian w poszczególnych obszarach.	75
Ryc. 12. Położenie miasta Jawora na tle województwa.	76
Ryc. 13. Położenie miasta Jawora na tle gmin sąsiadujących.	77
Ryc. 14. Średniowieczny układ miasta Jawora.	78
Ryc. 15. Budynek dawnego Dworca Kolejowego w Jaworze.	80
Ryc. 16. Najważniejsze wydarzenia z życia Jawora w kolejności chronologicznej.	81
Ryc. 18. Formy ochrony przyrody występujące w sąsiedztwie miasta Jawora.	92
Ryc. 19. Zmiany liczby podmiotów gospodarczych w powiecie jaworskim w latach 2016-2020.	95
Ryc. 20. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców w mieście Jawor na tle powiatu i województwa.	97
Ryc. 21. Liczba podmiotów zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 1000 mieszkańców dla miasta Jawora na tle porównywanych jednostek.	97
Ryc. 22. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w mieście Jawor na tle powiatu i województwa.	98
Ryc. 23. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w mieście Jawor na tle porównywanych jednostek.	98
Ryc. 24. Lokalizacja terenu inwestycyjnego „Dolnośląska Strefa Aktywności Gospodarczej – S3 Jawor (DSAG – S3 Jawor)”.	99
Ryc. 25. Udział korzystających z instalacji sieciowych w mieście Jawor w 2019 roku na tle powiatu i województwa.	102
Ryc. 26. Udział korzystających z instalacji sieciowych w mieście Jawor w 2019 roku na tle grupy porównawczej.	103
Ryc. 27. Dochody ogółem na 1 mieszkańca w mieście Jawor na tle powiatu i województwa w latach 2016-2019.	107
Ryc. 28. Wykonanie budżetu miasta Jawora w latach 2016-2020.	108
Ryc. 29. Struktura dochodów miasta Jawora w latach 2016-2020.	108
Ryc. 30. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w mieście Jawor na tle powiatu i województwa.	110
Ryc. 31. Kształtowanie się wskaźnika obsługi zadłużenia miasta Jawora na lata 2021-2030.	111
Ryc. 32. Struktura ludności w mieście Jawor w latach 2016-2020.	114
Ryc. 33. Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w ogóle dzieci w wieku 3-5 lat w mieście Jawor.	115
Ryc. 34. Stan bazy dydaktycznej w szkołach podstawowych na terenie miasta Jawor w 2020 roku.	117
Ryc. 35. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w szkołach w mieście Jawor w roku szkolnym 2019/2020.	118
Ryc. 36. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w roku szkolnym 2019/2020.	119
Ryc. 37. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1 tys. mieszkańców w mieście Jawor na tle powiatu i województwa.	124
Ryc. 38. Liczba podopiecznych MOPS w mieście Jawor w latach 2018-2020.	128

Spis tabel

Tab. 1. Najlepiej i najgorzej oceniane elementy w poszczególnych obszarach według ankietowanych 20	
Tab. 2. Tereny zieleni na terenie miasta Jawora	91
Tab. 3. Zmiany liczby ludności w mieście Jawor na tle województwa dolnośląskiego, innych gmin powiatu jaworskiego oraz innych Miastach województwa dolnośląskiego o zbliżonej ludności w latach 2016-2020.	112
Tab. 4. Przyrost naturalny i saldo migracji na 1 tys. mieszkańców w mieście Jawor na tle województwa dolnośląskiego, powiatu jaworskiego oraz innych miast województwa dolnośląskiego o zbliżonej liczbie ludności w latach 2016-2020.	113
Tab. 5. Wskaźniki demograficzne dla miasta Jawora w latach 2016-2020 na tle porównywanych jednostek.	113
Tab. 6. Żłobki na terenie miasta Jawora wg. stanu na 2020 rok.	114
Tab. 7. Przedszkola publiczne na terenie miasta Jawora.....	115
Tab. 8. Średni roczny koszt utrzymania dziecka w przedszkolu publicznym w latach 2015-2019.	116
Tab. 9. Szkoły podstawowe na terenie miasta Jawor wg. stanu na 2020 rok.	116
Tab. 10. Liczba stypendiów udzielanych w szkołach na terenie miasta Jawora w 2020 roku.	118
Tab. 11. Wydatki w dziale oświata i wychowanie w mieście Jawor w latach 2016-2020.	119
Tab. 12. Apteki działające na terenie miasta Jawora.	126
Tab. 13. Liczba rodzin zamieszkujących miasto Jawor objętych pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z wyszczególnieniem powodu objęcia pomocą w 2019 i 2020 roku.	127